Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

16-17 квітня 2024 року

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2024

Друкується за ухвалою Вченої ради

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (16–17 квітня 2024 року). Юридичний факультет. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. – 191 с.

До збірника увійшли тези доповідей студентів юридичного факультету, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, 2024

Анастасія Алєксєєва
Науковий керівник – проф. Гетьманцева Н.Д.

Ринок праці в умовах цифрових технологій

Недооцінювати актуальність такого явища, як цифровізація, особливо сьогодні, на етапі її потужного розвитку – недоцільно. Зовсім скоро нейронні мережі цифровізації проникнуть у всі сфери життєдіяльності. Однією з галузей такого «проникнення» нових технологій є сфера трудового права, оскільки цифрові технології швидко трансформують способи працевлаштування, виробничі процеси та підходи до навчання та розвитку кадрів. Цифрові технології також створюють нові можливості для праці та нові види робіт.

Цифрові технології спричиняють цифрову трансформацію, що радикально перетворює умови на ринку праці. За даними Boston Consulting Groop у результаті цифровізації від 9 до 50% всіх існуючих професій можуть зникнути в найближче десятиліття [1]. Робота в умовах цифрових технологій відрізняється від традиційної роботи тим, що включає в себе використання цифрових інструментів та платформ, також багато робочих процесів перенесені в он-лайн середовище. В умовах цифрових технологій широко використовується аналітика для прийняття рішень та оптимізації процесів трудової сфери, що вимагає відповідного усвідомлення та адаптації з боку працівників і роботодавців та законодавця зокрема. Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», вирізняють декілька видів зайнятості, таких як повну, неповну, продуктивну [2]. Цифровізація створює нові форми зайнятості, зокрема - неформальну зайнятість, що не є позитивним явищем з огляду на те, що неформальна зайнятість не регламентується законодавчими нормами і не підлягає обов'язковому оподаткуванню. Це означає, що працівники, які працюють в неформальному секторі, часто працюють без офіційного трудового контракту, не мають соціального захисту та не отримують відповідні гарантії і соціальні пільги, такі як медичне страхування, пенсійні виплати.

Слід зауважити, що цифровізація має позитивні так і негативні моменти. Проте, можна окреслити основні напрями правового регулювання цих питань на ринку праці. А саме: прийняття законодавчих актів щодо соціального захисту для працівників з формальними та неформальними формами зайнятості, забезпечення умов праці та матеріального оснащення робочих місць працівників, що працюють з інформаційно комунікаційними системами та з автоматизованими системами, розробка нової системи оплати праці працівників з нетрадиційними формами зайнятості, врегулювання механізму нових договірних відносин щодо традиційних і нетрадиційних форм зайнятості, режиму праці, організації робочого місця тощо [3].

Важливо забезпечити баланс між розвитком нових технологій та захистом прав та інтересів працівників у цифровому світі. Для цього необхідно активно працювати над створенням та вдосконаленням законодавчого та соціального регулювання щодо ринкового середовища, забезпечуючи всім працівникам доступ до соціального захисту, гідних умов праці та можливостей для професійного зростання. Тільки таким чином можна забезпечити сталий та стійкий розвиток суспільства в умовах цифрової ери.

Література:

1. Technology, Media and Telecommunication. Boston Consulting Groop. URL: https://www.bcg.com/industries/technology-media-telecommunications/overview (дата звернення: 06.03.2024).

2. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text (дата звернення: 06.03.2024).

3. Черьомухіна О., Чалюк Ю., Кириленко В. Сучасний вимір ринку праці в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-85 (дата звернення: 06.03.2024).

Андрійчук Богдана
Науковий керівник – проф. Задорожна С.М.

Проблема обходу закону в міжнародному приватному праві

Важливо зазначити, що в доктрині міжнародного приватного права відстуній єдиний підхід до визначення «обходу закону», проте можемо сказати, що обхід закону – це цілеспрямовані дії суб'єктів, які спрямовані на штучне визначення права, яке підлягає застосуванню до правовідносин з метою найбільш «сприятливого» регулювання правовідносин[1; С.65].

Варто також проаналізувати інститут обходу закону як підставу недійсності правочину. Зокрема, загальні положення про правочин, вимоги до їх учинення, підстави і наслідки недійсності правочину визначені у главі 16 ЦК України. Згідно зі ст. 203 ЦК України, що закріплює загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину, зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам[3; С.217].

Особливо часто обхід закону зустрічається у шлюбно-сімейних відносинах. З розвитком та удосконаленням фіскальних відносин також використовується обхід закону з метою сплати податків меншої суми та реєстрації юридичної особи в порядку спрощеної процедури або на пільгових умовах [4, 162]. На нашу думку, використання суб'єктами такого явища свідчить про недосконалість законодавства держави.

Велике різноманіття способів обходу закону змушують країни вдосконалювати своє законодавство та створювати механізми протидії обходу закону.

Наприклад, аналізуючи п.9 ч.1 ст. 1 Закон України «Про міжнародне приватне право» обхід закону - це застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством, однак ст. 10 відповідного Закону вказує на те, що «правочин та інші дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на

підпорядкування цих відносин праву іншому, ніж те, що визначається згідно із цим Законом, в обхід його положень, є нікчемними» [2; С.81].

Варто зауважити, що не кожен випадок обходу закону варто розглядати як правомірне зловживання правом. На підтримку цієї позиції варто зауважити, що ч. 3 ст. 13 Господарського кодексу України сформульована так, що забороняє будь-які форми зловживання правом незалежно від факту наявності шкоди для інших учасників цивільних правовідносин. [2; С.80].

В таких країнах як Австрія, Греція, Єгипет, Італія взагалі немає поняття «обхід закону», натомість йому передує термін «обман» [4; С.164]. У Румунії іноземне право не застосовується, якщо воно стало компетентним за допомогою обману». Законодавством Чехії зазначено, що «не приймаються до уваги факти, створені навмисною поведінкою сторін з метою обійти положення цього Закону, від якого не можна відступати допомогою угоди сторін» [4; С.165].

Отже, підсумовуючи вище викладений матеріал, вважаємо, що уповільнити розвиток даного явища можна за допомогою вдосконалення норм національного законодавства держави, відсутності вигоди або іншої зацікавленості у процвітанні обходу закону зі сторони судових та правоохоронних органів.

Література:

1. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2013. 286 с.
2. Грамацький Е.М. Щодо питання обходу закону в міжнародному приватному праві. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 31 (70). Ч. 1 № 2. 2020. С.79-83.
3. Павлов Т. Обхід закону у міжнародному приватному праві. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 11.2021. С.214-217. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2021/54.pdf
4. Журавльова І.О. Проблема «обходу закону» в сучасному міжнародному приватному праві. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9757/1/Zuravlova.pdf

Александр Арсеній
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Особливості вступу на державну службу в сучасних умовах

З моменту повномасштабного вторгнення ворога на територію України змінився механізм роботи органів публічної влади. З окремих напрямків їх функціонування суттєві зміни відбулись в організаційно-правовому забезпеченні функціонування державної служби. Окремі положення законодавства про державну службу на період дії воєнного стану припинили свою дію. Це пов'язано з тим що для забезпечення безперервного та ефективного функціонування механізму публічної влади доступ до державної служби необхідно було спростити. Це відіграло значну роль у забезпеченні сталості функціонування відповідних органів публічної влади.

Кардинальних змін зазнало законодавство яким врегульовано порядок прийому осіб на державну службу. Діючий до 24 лютого 2022 року порядок проведення конкурсу врегульовується Главою 2 Закону України «Про державну службу» (далі – Закон № 889-VIII) [1]. Водночас, в умовах правового режиму воєнного стану, крім вищезазначеного закону, діють норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. В загальному, відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» закріплено положення яке відображає загальне правило на підставі якого здійснюється як державна служба так й функціонує система органів публічної влади: «Неприпустимість припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану» [2]. Тобто, під час дії правового режиму воєнного стану призначення відповідних посадових осіб на посади держслужби начальниками військових адміністрації без конкурсного відбору який передбачено Главою 2 Закону № 889-VIII. Для призначення особи достатньо особової картки встановленого зразка, документів які підтверджують у таких осіб громадянство, освіту. При цьому вимога щодо подання декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації особи, уповноваженої на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування за минулий рік не є імперативною.

Однак, на сьогоднішній день все частіше лунають пропозиції відновлення конкурсів на заміщення посад державної служби. Головою Національного агентства України з питань державної служби Наталією Алюшиною неодноразово озвучувалась теза про необхідність повернення до практики проведення відкритих конкурсів на державну службу оскільки таким є бачення, в тому числі, Європейської комісії [3]. Таке бачення сформульовано під впливом сформульованих завдань Європейською комісією для нашої держави. Крім відновлення конкурсів, такими завданнями є приведення чинного законодавства у відповідність із Законом про адміністративну процедуру; відновлення процесу відбору на основі врахування попередніх заслуг особи яка претендує на посаду; а також запровадження класифікації посад для комплексної реформи заробітної плати [3].

На нашу думку, відновлення конкурсів на посади державної служби має відбуватись із врахуванням сучасних умова та включати особливості функціонування органів публічної влади в сучасних умовах та провідного європейського досвіду.

Література:

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text (дата звернення: 11.03.2024).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 19 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 11.03.2024).
3. НАДС: європейська комісія дає чіткий сигнал щодо відновлення конкурсів на державну службу. *Судово-юридична газета*. URL: https://sud.ua/uk/news/publication/288599-nags-evropeyskaya-komissiya-daet-chetkiy-signal-o-vozobnovlenii-konkursov-na-gosudarstvennuyu-sluzhbu-i-reforme-oplaty-truda (дата звернення: 11.03.2024).

Ярослав Безбородько
Науковий керівник – доц. Вдовічена Л.І.

Правова природа нотаріального округу

Нотаріальна діяльність здійснюється відповідними суб'єктами, уповноваженими державою на вчинення нотаріальних дій. Суть нотаріальної діяльності полягає в діях нотаріальних органів в інтересах фізичних та юридичних осіб, які звертаються до них по надання правової допомоги, результатом якої є посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення. Нотаріус не вправі здійснювати нотаріальну діяльність за межами свого нотаріального округу, крім заміщення інших нотаріусів у випадках, передбачених законодавством.

Відповідно до статті 13-1 Закону України «Про нотаріат» нотаріальний округ – це територіальна одиниця, в межах якої нотаріус здійснює нотаріальну діяльність і в межах якого знаходиться державна нотаріальна контора, в якій працює державний нотаріус, або робоче місце (контора) приватного нотаріуса [1]. Поняття «нотаріальний округ» законодавцем введено в обіг прийняттям Закону України № 614-VI від 1 жовтня 2008 року «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» [2]. Зокрема, згідно Закону України «Про нотаріат» нотаріальні округи визначаються відповідно до адміністративно-територіального устрою України. І як результат, реформа адміністративно-територіального устрою України вплинула на органи нотаріату, оскільки відбулося скорочення кількості районів, що мало наслідком переформатування нотаріальних округів. Однак, на нашу думку, на формування нотаріальних округів також має вплив і, так-званий, принцип субсидіарності – утворення нотаріальних округів з метою використання переваг наближення нотаріусів до населення (споживача) [3]. Для приведення у відповідність нормативно-правових актів, які регулюють діяльність нотаріату, з Постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 17.07.2020 № 807-IX, Міністерством юстиції України було гармонізовано профільне нотаріальне нормативне регулювання: зокрема,

опубліковано Перелік нотаріальних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5 [4]. Так, відповідно до зазначеного Переліку у Чернівецькій області визначено чотири нотаріальних округи, а саме: 1. Вижницький районний нотаріальний округ; 2. Дністровський районний нотаріальний округ; 3. Чернівецький міський нотаріальний округ; 4. Чернівецький районний нотаріальний округ. Вважаємо, що такий поділ на нотаріальні округи забезпечує оптимальне та комфортне, і для громадян, і для представників нотаріальної спільноти, втілення концепції імплементації реформи децентралізації.

Отже, законодавче визначення та встановлення нотаріального округу, дає можливість не тільки рівномірно та адекватно потребам розподілити навантаження нотаріусів, але також ефективно здійснювати управління та контроль за нотаріальною діяльністю.

Література:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/page
2. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» : Закон України №614-VI від 1 жовтня 2008 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-17#Text
3. Вдовічена Л. Визначення нотаріальної юрисдикції за територіальною ознакою як гарантія захисту прав людини. Матеріали IV Міжнародного правничого форуму «Права людини та публічне врядування», 21 травня 2021 р., м. Чернівці. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича, 2021. С. 88-92
4. Про затвердження Переліку нотаріальних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі : Наказ Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року №2040/5. Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/MUS35343

Марія Белза
Науковий керівник – асист. Нестеренко Л.Б.

Вплив воєнного стану на проведення виборів Президента України

24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану» на території України було введено воєнний стан[2]. Це в свою чергу передбачало обмеження деяких прав і свобод громадян, в тому числі передбачених ст. 38 Конституції України «права брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що включає в себе проведення виборів»[1].

Військова агресія Російської Федерації проти України застала нас о четвертій ранку. При введенні особливого правового режиму, громадяни України не до кінця були обізнані про всі обмеження, що слідують за ним. Цілком закономірно деякі очікували оголошення виборчої кампанії, оскільки 5-й рік повноважень Президента України закінчується у травні 2024 р. Проте, ч. 3 згаданого Указу, в якій зазначено про обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зумовила неможливість проведення виборів під час дії воєнного стану на території України.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в умовах воєнного стану проведення виборів Президента України заборонено. Проте, деякі дослідники, посилаючись на «унеможливлення використання воєнного стану для зриву виборчого процесу та узурпації влади», наводять аргументи на користь проведення виборів. На їх думку, Конституція України містить норму, згідно якої під час дії воєнного стану Верховна рада продовжує працювати навіть у випадку, якщо термін її повноважень закінчився. Щодо Президента України такого положення немає. Інші науковці говорять, що тут варто керуватися вище окресленим принципом безперервності або «континуїтету», який стосується всіх вищих

органів влади. Крім того, Конституція передбачає виняткові підстави припинення повноважень Президента. Серед яких немає інших обставин, як, наприклад, закінчення 5-річного строку на посаді. Отже, норми Закону України «Про режим воєнного стану», не суперечать Конституції.

Також, на нашу думку, оскільки, Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, то проведення виборів може понизити обороноздатність країни та викликати внутрішні конфлікти серед громадян. Доречно навести приклад періоду Революції Гідності, коли країна залишилася без Президента на декілька місяців під час яких відбулася окупація Автономної Республіки Крим та початок військових дій на території Донецької та Луганської областей.

Відповідно питання виборів є важливим та потребує вирішення на законодавчому рівні. Оскільки, якщо не проводити вибори Президента тривалий час, може постати питання щодо легітимності та неузурпації влади. З іншого боку проведення виборів під час воєнного стану може негативно вплинути на хід бойових дій та ситуацію в Україні в цілому.

Отже, під час воєнного стану вибори Президента є недоречними, загрожують територіальній цілісності та суверенітету України. Їх непроведення, в той час як частина виборців перебуває за кордоном, частина на окупованих територіях, а частина на фронті - не суперечить законодавству. В умовах російсько-української війни, говорячи про баланс між політичними правами людини та безпекою держави, на нашу думку на першому місці стоять безпека, суверенітет і цілісність.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Про введення воєнногостану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

Віталій Бронський
Науковий керівник - доц. Крайній П.І.

Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування (крізь призму положень Закону України «Про адміністративну процедуру»)

Прийняття закону «Про адміністративну процедуру» є досить важливим кроком так як це відкриває новий етап взаємодії суб'єктів адміністративної процедури з фізичними та юридичними особами. Даний закон передбачає процедуру прийняття адміністративних актів суб'єктами адміністративної процедури з метою забезпечення права і закону, а також покладає на державу зобов'язання забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина. Процедура стане орієнтованою на потреби фізичних і юридичних осіб, прозорою, ефективною, уніфікованою [1].

Під інструментами публічного адміністрування варто розуміти зовнішній вираз діяльність суб'єктів, які наділенні адміністративними повноваженнями, з метою задоволення публічного інтересу і для забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Адміністративний акт є одним з інструментів публічного адміністрування.

Адміністративний акт - рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб) [1]. Таке визначення адміністративного акту дається в Законі України «Про адміністративну процедуру», але також там дається пояснення інших термінів, які мають відношення до прийняття адміністративного акту. Адміністративні акти наділені такими ознаками, як: їх спрямування на забезпечення прав та свобод приватної особи у сфері здійснення публічно-владних функцій держави, що визначає каузальний характер їх впливу; необхідність дотримання встановленої чинним законодавством процедури, форми та обсягу правосуб'єктності суб'єкта владних

повноважень, що його ухвалює, що має безпосередній зв'язок із дотримання вимог чинності адміністративного акта; їх застосування з метою врегулювання індивідуальної справи, що не виключає можливості їх триваючої у часі реалізації; забезпечення можливості оскарження їх змісту, процедури ухвалення, що означає необхідність дотримання вимог прозорості та відкритості здійснення функцій публічного управління.[2]

В законі детально визначені принципи адміністративної процедури, визначенні суб’єкти проведення адміністративної процедури, визначенні строки процедури, передбачено як має бути оформлений адміністративний акт, його зміст, чинність та припинення дії адміністративного акту, відкликання та визнання його недійсним, а також цілий розділ закону присвячений адміністративному оскарженню.

Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» знаменує собою важливий крок у розвитку публічного адміністрування в Україні. Його прийняття свідчить про прагнення влади до підвищення ефективності та прозорості своєї роботи, а також до забезпечення прав та законних інтересів людей і до наближення нашого законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Література:

1. Закон України Про адміністративну процедуру від 17.02.2022 №2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text (дата звернення: 20.02.2024)
2. Мілієнко О.А. Теоретико-прикладні аспекти застосування адміністративних актів: дис. …докт. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 481

Богдана Буковей
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Процесуально-правове становище сторін в адміністративному судочинстві

Адміністративне судочинство є важливою складовою системи юстиції в багатьох країнах світу. Воно вирішує спори між громадянами та державними органами стосовно адміністративних прав та обов'язків. Ефективність даного виду судочинства залежить, зокрема, від процесуально-правового становища сторін у ньому.

Згідно з ч. 1 ст. 48 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), адміністративна процесуальна правоздатність – це здатність мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві. Вона визнається за всіма громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, а також за органами державної влади, та іншими державними органами [1]. У фізичних осіб вона виникає з моменту їх народження і припиняється з моменту смерті, в той час як у юридичних осіб моментом її виникнення вважається її створення. Ліквідація юридичної особи є моментом припинення такої правоздатності.

У контексті адміністративного судочинства поняття «сторони» вказує на фізичних або юридичних осіб, які беруть участь у судовому процесі. Ними є позивач та відповідач. «Позивач» – фізична чи юридична особа, яка виступає із заявою перед судом і вимагає задоволення своїх вимог. Має право подавати судові позови, представляти свої інтереси та доводити свої аргументи перед судом. «Відповідач» – сторона, яка відповідає за позовом. Відповідач має право заперечувати позову, представляти свої аргументи і захищати свої права.

Для забезпечення виконання своїх процесуальних функцій сторони в адміністративному процесі наділені великим обсягом процесуальних прав та обов'язків. Важливим є те, що вони мають рівні процесуальні права та обов'язки, тобто їм надано рівні можливості щодо відстоювання своєї позиції в ході розгляду

адміністративного спору в суді. Позивач і відповідач віднесені законодавцем до групи осіб, які беруть участь у справі. Особи, які беруть участь у справі, реалізують надані їм процесуальні права і обов'язки для того, щоб досягнути певного правового результату, в якому вони заінтересовані [2, с. 135].

Сторони як особлива група учасників адміністративного судочинства відповідають низці критеріїв (ознак), які виражають особливості їх процесуального становища, зокрема: 1) в усіх випадках провадження в адміністративній справі ведеться від імені та в інтересах сторін, які вступають у процес за наявності юридичної зацікавленості, що характеризується взаємопов'язаними матеріальною і процесуальною складовими; 2) мають право вимагати від суду захисту і тоді, коли особи лише вважають, що їхні права, свободи та інтереси у сфері публічноправових відносин порушено, хоча таке порушення, можливо, і не мало місця у дійсності; 3) є можливою зміна процесуального статусу у разі визнання неналежною стороною [3, с. 9].

Отже, процесуально-правове становище сторін в адміністративному судочинстві гарантує справедливість, об'єктивність та ефективність розгляду адміністративних справ.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 18.05.2022. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).
2. Михайлов О.М. Суб'єкти адміністративного процесу (судочинства): підходи до класифікації. Юридичний науковий журнал. 2014. №6. С. 131-138.
3. Топор І. В. Теоретико-правова характеристика процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 28 с.

Надія Бутюк
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Практики відновного правосуддя в Канаді та їх цінність для України

Сучасна медіація є закономірним породженням тих фундаментальних змін, які сталися у розвинутих суспільствах світу в середині – другій половині XX ст. і продовжуються донині [1, с. 6]. Тому не дивно, що у продовж останніх тридцяти років у світі набирає обертів рух відновного правосуддя. Відновне правосуддя не є програмою, а є гуманістичною призмою на скоєний злочин, через яку, акцентується увага на відновленні збитків, заподіяних потерпілим для розвитку мирного суспільства.

Так, ще у 1996 році принципи визначення покарань у Кримінальному кодексі Канади були піддані змінам, щоб сприяти застосуванню покарань, що включають відновну складову, такі як потреба спонукати правопорушників до відчуття відповідальності, визнання і відшкодування завданої шкоди їхнім жертвам та громаді. У 2018/2019 році у Канаді до процесів відновного правосуддя було направлено 30,658 справ, з яких 93% (28,603 справи) були прийняті. Понад 60% процесів відновного правосуддя у 2018/2019 році стосувалися молодих людей (віком від 12 до 17 років), які порушували закон. Відновне правосуддя найчастіше використовувалося для злочинів проти власності, які становили понад половину (51%) справ відновної юстиції, за якими слідували злочини проти особи (36%) [2].

Загалом у Канаді існує декілька типів програм відновного правосуддя. Зокрема, виділяють наступні: кола підтримки та відповідальності; кола миротворення;кола зцілення; кола вирішення покарань; слухання за підтримки громади; громадські конференції; форуми громадянської юстиції; медіація між жертвою і злочинцем; лікувальні будинки; діалог відновного правосуддя між жертвою та злочинцем [3].

Україна невпинно аналізує основні моделі відновного правосуддя, які застосовуються у різних країнах, зокрема й

Канаді. Моделлю процедури, яка активно застосовується примирення є «кола правосуддя» та медіація у кримінальних спорах. Стаття 46 КК України прямо передбачає звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Ця стаття є закріпленням інституту медіації, як альтернативного способу врегулювання кримінально-правових конфліктів, в основу якого покладено посередництво у примиренні сторін. Як бачимо, чинне кримінальне законодавство України містить положення для застосування відновного правосуддя. Одним із яскравих прикладів адаптації законодавства України до Європейського є стаття 468 КПК України, яка передбачає укладання угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним або обвинуваченим. Відтак, значущість, практики відновного правосуддя у Канаді відіграло неабияку роль у доповненні українського законодавства та підлаштування останнього до потреб сучасності [4, с. 112].

Література:

1. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Медіація як цінність : монографія. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 466 с.
2. Restorative Justice In Canada: What Victims Should Know : website. URL: https://crcvc.ca/wp-content/uploads/2021/09/Restorative-Justice_DISCLAIMER_Revised-July-2022_FINAL.pdf (дата звернення 14.02.2024).
3. The Use of Restorative Justice to Address Criminal Offending in Canada : website. URL: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/urjacoc-rjrplccc/index.html (дата звернення 14.02.2024).
4. Семерак О.С., Семерак І.О. Відновне правосуддя в Україні в контексті нового кримінального процесуального кодексу України. Науковий вісник УжНУ. 2014. Випуск (№ 28). Том 3. С. 110-114.

Аріанна Вакарчук
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Поняття та види адміністративної юрисдикції

Визначення поняття адміністративної справи наведене у ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України і відображає найголовніші сутнісні риси судових справ, які вирішуються у порядку адміністративного судочинства [1].

Предметом адміністративної юрисдикції зазвичай є спори з адміністративними органами, де приватна особа оскаржує їхні рішення, дії чи бездіяльність. У деяких країнах (наприклад, Франція) предмет адміністративної юрисдикції може бути ширшим і передбачати публічно-правові спори не лише з адміністративними органами, а також з державними чи комунальними установами (лікарнями, школами, університетами тощо). В Україні до адміністративної юрисдикції закон зараховує вирішення таких публічно-правових спорів: спори приватної особи із адміністративним органом щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності; спори між адміністративними органами щодо їхньої компетенції; спори з адміністративних договорів; спори за зверненням адміністративного органу до суду у випадках, встановлених законом; спори з правовідносин, пов'язаних із виборами чи референдумом; спори приватної особи з розпорядником публічної інформації (не обов'язково адміністративним органом) щодо доступу до публічної інформації; деякі категорії спорів щодо державних закупівель. Водночас вирішення справ про адміністративні провини та накладання адміністративних стягнень не стосується адміністративної юрисдикції. Інколи це поняття визначають ширше – як компетенцію уповноважених органів (не лише судів, але й адміністративних органів) вирішувати індивідуальні адміністративні спори.

У літературі термін адміністративної юрисдикції часто звужують до компетенції органів влади вирішувати справи про адміністративні провини [2, с. 46].

Юрисдикція несе в собі певне державно-владне

спрямування, оскільки діє від імені держави. Ці функції виконують і органи місцевого самоврядування та утворені ними структури, які мають визначену нормами адміністративного права компетенцію – предмети відання, права і обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність в межах власної чи делегованої компетенції, беруть участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру, виконують публічні, виконавчо-розпорядчі, дозвільно-реєстраційні та контрольні функції. У свою чергу, адміністративна юрисдикція є не тільки видом юрисдикції взагалі, але й складовою частиною виконавчо-розпорядчої діяльності органів державного управління, а саме специфічним різновидом правоохоронної діяльності [3, с. 198].

Отже, запровадження адміністративної юрисдикції сьогодні є одним із основних напрямів адміністративної та судово-правової реформ в Україні. Переосмислення пріоритетів у діяльності держави та визнання людини найвищою соціальною цінністю зумовлюють необхідність посилення захисту прав людини від можливого свавілля з боку влади шляхом подальшого розвитку спеціалізованого судочинства.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 18.05.2022. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text
2. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права. За заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. Київ : Старий світ, 2006. 576 с.
3. Сідей Я. Я. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 6. С. 196–200.

Євген Власюк
Науковий керівник - асист. Бзова Л.Г.

Процесуальні гарантії для підозрюваного та прокуратура Європейського Союзу

Стаття 86(3) Договору про функціонування Європейського Союзу вимагає від законодавця закріпити в нормативно-правовому акті повноваження щодо розслідування, процесуальних гарантій, допустимості доказів та судового контролю. Ця непередбачуваність процесуальних норм у поєднанні з фрагментацією матеріального кримінального права, яке було розроблено в директиві замість того, щоб бути включеним до регламенту, становить серйозну проблему процесуальної законності, що ускладнює завдання Європейської прокуратури, дотримання процесуальних гарантій для підозрюваних та судового контролю з боку Суду ЄС.

Підозрювані у розслідуваннях Європейської прокуратури (ЕРРО) мають дуже складне завдання [2]. Їхні права та засоби правового захисту повністю залежать від чинного національного законодавства, яке лише частково гармонізовано. Це означає, що підозрювані повинні зіткнутися з дуже різними стандартами правового захисту, залежно від національної юрисдикції, в якій діє Європейська прокуратура.

Застосовні гарантії, навіть якщо вони гармонізовані законодавством Союзу, залежать від національного законодавства. Крім того, з метою використання засобів правового захисту та активізації судового контролю підозрюваний перебуває у повній залежності від національного законодавства, адже законодавець включив до регламенту правову презумпцію, що всі акти Європейської прокуратури, навіть акти Центрального офісу, вважаються національними актами для судового перегляду. Ця націоналізована система правового захисту є унікальною в європейському праві і зазнала критики з боку експертів [1].

Отже, Європейська прокуратура була нерозривно пов’язана з європейським судовим простором, а отже, з європейською

територіальністю, з гармонізацією загального права повага до основоположних прав та європейських цінностей верховенства права .

Література:

1. G. Giudicelli-Delage et al. (eds), Le Contrôle judiciaire du Parquet européen. Nécessité, modèles, enjeux, Unité mixte de recherche de droit comparé de Paris, vol. 37, Société de législation comparée, 2015.

2. M. Delmas-Marty & J.A.E. Vervaele (éd.), La Mise en œuvre du Corpus juris dans les États membres, 4 volumes, Intersentia, Anvers, 2000-2001.

Ольга Возна
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Способи захисту прав людини у публічно правових відносинах в Україні

Згідно з частиною п’ятою ст. 55 Конституції України, кожному гарантується захист своїх прав, свобод та інтересів від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами [1].

Правові способи захисту публічних інтересів за допомогою адміністративного судочинства зумовлені вже самим змістом адміністративного та адміністративно-процесуального права. Види адміністративно-правових способів захисту прав людини і громадянина поділяються на: конституційне право особи, звернення і оскарження, судовий захист і контроль [2].

15 грудня вступив в дію Закон України "Про адміністративну процедуру" (далі – ЗАП), що спрямований на зближення законодавства України зі стандартами Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку. Для державних установ ЗАП встановлює нові обов'язки та можливості – спрощений процес адміністративного оскарження, який включає можливість вирішення справи до суду через колегіальний розгляд скарг (включаючи участь громадськості). Основна відповідальність за виправлення власних помилок лежить на адміністративних органах, які мають виправити їх негайно, без очікування скарги або позову. Адміністративний орган не може вимагати від особи інформацію, яку він вже має. У випадку відмови, орган повинен пояснити причини відмови та процедуру оскарження. Зменшення бюрократичних процедур передбачає спрощення доступу до інформації, що вже міститься у державних реєстрах [3].

Головною метою адміністративного судового процесу є справедливе, об'єктивне та вчасне вирішення судом конфліктів у галузі публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів громадян. Перевагами судового захисту є обов'язковий характер судових рішень у вирішенні спорів, що

поширюється на широке коло осіб. Захист забезпечується спеціальним органом - судом, призначеним виключно для вирішення правових спорів. Процедура встановлення та перевірки фактів, а також ухвалення рішень, має чітку структуру. Крім того, судді, які забезпечують захист, є кваліфікованими спеціалістами і незалежними в своїх рішеннях [2]

Позасудовий захист, незважаючи на швидкість та вартісні переваги, також має свої недоліки. Не всі рішення є обов'язковими для виконання, а сторони можуть штучно затягувати прийняття рішень. Однак позасудові способи захисту забезпечують гнучкість у процесі та можуть бути конфіденційними, а рішення, прийняті в позасудовому порядку, спрямовані на задоволення вимог обох сторін конфлікту. Тому вибір між судовим та позасудовим захистом залежить від конкретної ситуації та потреб сторін.

Отже, аналізуючи судові та позасудові способи захисту прав, варто зазначити, що обидва мають свої переваги та недоліки. Судовий захист відзначається обов'язковістю рішень, широким колом осіб, які можуть скористатися ним, а також процедурною чіткістю та участю кваліфікованих суддів. Однак його недоліки полягають у тривалості розгляду, можливому не задоволенні сторін рішенням суду та фінансовій та емоційній складності процесу.

Література:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 26.02.2024).
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
3. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text (дата звернення: 04.03.2024).

Іванна Володько
Науковий керівник – асист.Осадчук Т.В.

Особливості електронних договорів

В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій та зростання популярності онлайн-послуг, актуальним стає питання правового регулювання електронних договорів. Такі договори, укладені з використанням електронних засобів, мають низку особливостей, що відрізняють їх від традиційних.

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» електронний договір – це домовленість двох або більше сторін, яка спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків і оформлена в електронній формі [1]. З огляду на сказане можемо побачити ключову відмінність електронних договорів від звичайних цивільно-правових договорів, а саме його унікальну форму укладення в інтернет-середовищі.

Тим не менше, важливо відзначити, що для забезпечення чіткого регулювання електронних договорів, законодавці та правовики спільно працюють над створенням відповідних норм. Наприклад, електронний договір повинен містити всі істотні умови, інакше він може бути визнаний неукладеним або недійсним, в зв'язку з недодержанням письмової форми. Так, відповідно до ч. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) договір вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору [2].

Однак, окрім загальних положень, електронний договір, на думку науковців, може включати додаткову інформацію, що стосується: порядку укладення договору, порядку підписання за допомогою електронного підпису, порядку обміну електронними повідомленнями та технічних засобів ідентифікації сторін [3, с. 160]. Звідси можемо побачити, що електронні договори є особливими завдяки своїй формі, моменту укладення та моменту підписання. Хоча національне законодавство і прирівняло дані договори до письмових (ч. 2 ст. 639 ЦК України), але в той же час «не досконало вирішило регулювання питання використання

електронного підпису, що створює ризики для сторін електронних договорів» [4, с. 400].

Вважаємо за доцільне, згідно вищесказаного, проаналізувати переваги та проблеми електронних договорів в табл.1.

Таблиця 1

Переваги	***Проблеми***
Зручність та швидкість укладання	Ризики шахрайства та фальсифікації
Економія часу та ресурсів	Потенційні технічні збої та витік даних
Автоматизація процесів	Недостатня обізнаність користувачів

**складено автором самостійно*

Отже, в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій електронні договори набувають все більшої популярності. Вони мають низку переваг порівняно з традиційними договорами, зокрема щодо зручності, швидкості укладання та економії ресурсів. Проте існують і певні прогалини в регулюванні електронних договорів, як в частині використання електронного підпису, так і в існуванні певних ризиків шахрайства, можливих технічних збоїв та необізнаності сторін таких договорів.

Література:

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text (дата звернення: 21.02.2024)

2. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 21.02.2024)

3. Гоголіна Г.В. Місце електронного договору купівлі-продажу в системі договорів торгівлі. *Часопис Київського університету права.* 2017. № 3. С. 158-161.

4. Хижняк О.С. Електронний договір: правовий аспект та особливості його укладання. *Мукачівський державний університет.* Вип. № 10. 2017. С. 396-401.

Денис Волошин
Науковий керівний – доц. Никифорак В.М.

Поняття позовної давності у цивільному праві

Ще з часів римської держави інститут позовної давності покликаний забезпечувати визначеність та стабільність цивільних правовідносин, дисциплінувати учасників цивільного обігу, стимулювати їх до активності у здійсненні належних їм прав, зміцнювати договірну дисципліну, сталість цивільних відносин [1, с.145]. Позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. Згідно ЦК України позовна давність застосовується лише за наявності порушення права особи [2, ч.1 ст.261]. В свою чергу в Конституції України проголошено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом [3, ст. 55].

Значення цього інституту переоцінити важко. Позовна давність визначає рамки захисту порушеного права в судовому порядку. Враховуючи, що право на судовий захист є центральним конституційним правом людини та громадянина, механізм здійснення даного права несе в собі не тільки теоретичну цінність, але й практичну значимість [4, с.12].

Позовна давність не є інститутом процесуального права та не може бути поновлена в разі її спливу, однак за приписом ч.5 ст.267 ЦК України – позивач має право поновити строк задля отримання судового захисту, але за умови визнання поважних причин пропуску. Таким чином позовна давність є інститутом цивільного права і може застосовуватися виключно до вимог зі спорів, що виникають у цивільних відносинах (визначених у ч.1 ст.1 ЦК України) та у господарських відносинах (ст.3 ГК України).

Позовна давність поділяється на два види – загальну та спеціальну. Загальна позовна давність становить три роки, а спеціальна позовна давність встановлюється законом для різних видів вимог осіб, права яких порушені.

Стосовно значимості та важливості для усіх суб'єктів цивільних та господарських правовідносин інституту позовної давності, на нашу думку, слід зазначити наступне. Вважаємо, що це можливість, можливо в певній мірі навіть надія, оскільки завдяки позовній давності особи можуть розраховувати на захист їхніх законних прав та свобод, розуміти, що закон ставить на перше місце життя людини і її матеріальні, психологічні та духовні цінності вище за що-небудь. Закон турбується не про державу, не за процвітання хаосу та свавілля, а про порядок, чесність, справедливість, а головне – про людину. Людина є головним суб'єктом права, і оскільки наше життя буває часом надто збагачене різноманітними подіями – не завжди можна дізнатись/зрозуміти, що наші права були порушені. На жаль, ніхто не застрахований від таких ситуацій. Саме тому й існує позовна давність, яка надає можливість вчасно захистити своє ім'я, гідність та інші права.

Література:

1. Горобець Н.О. Позовна давність у контексті сучасного праворозуміння. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків, 2017. С.145-147.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
4. Герасимчук Л. Застосування позовної давності до сімейних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №6. С.11-15.

Анастасія Гажос
Науковий керівник – асист. Осадчук Т.В.

Щодо поняття цивільно-правового договору

Цивільно-правовий договір є одним із основних регуляторів відносин у сфері цивільного права. В умовах сучасності питання правильного розуміння правової природи цивільно-правового договору набуває особливого значення. Адже, саме за допомогою цього інструменту забезпечується реалізація та захист цивільних прав і обов'язків суб'єктів приватних відносин.

Важливо відзначити, що у цивільному законодавстві, а саме у ч. 1 ст. 626 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [1]. З огляду на дане законодавче визначення, вважаємо доцільним проаналізувати наукові підходи до розуміння поняття «договір». Зокрема вони розглядають «договір» як: «угода двох або більше суб'єктів права, спрямована на встановлення, зміну, припинення, призупинення, поновлення тощо прав та обов'язків» [2, с. 81]; «взаємне зобов'язання, письмова або усна угода про права й обов'язки між державами, установами, підприємствами та окремими особами» [3, с. 233].

Таким чином, на підставі аналізу вищенаведених підходів можна зробити висновок, що категорія «договір» є узагальнюючим поняттям, яке охоплює таке поняття, як «цивільно-правовий договір».

Якщо ж вести мову про поняття «цивільно-правовий договір», то важливо відзначити, що його розглядають як угоду, яка має певну специфіку. Зокрема, така угода виникає на підставі норм цивільного права, ґрунтується на узгодженому волевиявленні сторін, оформлюється у передбаченій законом формі та спрямована на встановлення, зміну або припинення саме цивільних прав та обов'язків [4, с. 48]. Тобто порівняно із загальним поняттям «договір», категорія «цивільно-правовий договір» має певну галузеву специфіку, пов'язану із регулюванням саме цивільних, а не інших видів правовідносин.

Беручи до уваги вище представлені визначення можемо побачити, що юридичною конструкцією цивільно-правового договору виступає передбачена законом система взаємопов'язаних компонентів правового характеру, що забезпечує функціонування зв'язків між сторонами такого договору. Серед таких компонентів виділяють угоду сторін договору і порядок її досягнення, структуру, способи виконання цивільно-правового договору, умови й об'єм відповідальності сторін за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань [5].

Отже, цивільно-правовий договір розуміють як угоду, що базується на нормах цивільного права, відображає узгоджене волевиявлення сторін, оформлюється у встановленій законом формі та стосується саме цивільних правовідносин. В силу такої галузевої специфіки, цивільно-правовий договір є важливим правовим механізмом регулювання приватних відносин, за допомогою якого забезпечується реалізація і захист цивільних прав та обов'язків суб'єктів цих відносин.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 10.02.2024 р.).
2. Харитонов Є.О., Харитонова о.І., Старцев о.В. Цивільне право України : підручник. 3 вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2013. 808 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ укладач і голов. ред.В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТф «Перун», 2004.1440с.
4. Алексашина Ю.Б. Поняття цивільно-правового договору в сучасному цивільному праві. *Вісник Верховного Суду України.* 2012. No 11. (147). С. 43-48.
5. Бородовський С. О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України: дис. . канд. юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франківськ, 2005. 211 с.

Анастасія Галак
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Реалізація принципу справедливості у податковому праві в період воєнного стану

Справедливість – категорія морально-правової та соціально-політичної свідомості, поняття про належне, пов'язане з мінливими уявленнями про природні права людини. Вона містить вимогу відповідності між реальною значущістю різних індивідів (соціальних груп) і їх соціальним станом, між їх правами й обов'язками, між діями та відплатою, працею та винагородою, злочином і покаранням [2].

Яскравими проявами справедливості податкового законодавства у період воєнного стану стали рішення Верховної Ради України щодо звільнення від оподаткування винагороди особам за добровільно передану ними ЗСУ придатну для застосування бойову техніку держави-агресора [1].

Аналогічний характер мали наступні рішення Парламенту України: щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, яка виплачена на користь членів сімей поранених і загиблих учасників бойових дій під час участі їх у відсічі збройній агресії і забезпеченні національної безпеки України, щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності і діяльності неприбуткових організацій в умовах збройної агресії рф проти України тощо.

Їх усіх об'єднує розуміння принципу справедливості податкового права як передусім зменшення податкового тиску держави на платників податків чи звільнення їх повністю від окремих з них. Проте такий підхід окрім переваг, мав і недоліки. Одним із найнебезпечніших наслідків реалізації вищезазначеного підходу до розуміння принципу справедливості податкового права стало суттєве порушення принципу єдності видатків і доходів Державного бюджету України. Розуміння цього Верховною Радою України знайшло свій прояв у розробці і прийнятті нею цілого ряду законопроєктів, метою яких стало суттєве збільшення прямих і непрямих надходжень у Державний

бюджет України. Одним з перших серед законів цього ряду є Закон України №2284-IX від 31 травня 2022 р., який стосується стимулювання виробництва спирту денатурованого. Кабінету Міністрів України було доручено розробити новий Порядок Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників обсягів виробленого спирту етилового і передачі облікових даних з них контролюючим органам електронними засобами зв'язку, в тому числі і податкової інформації. Внаслідок вжитих заходів дохідність цього джерела наповнення Державного бюджету України до кінця 2022 р. зросла удвічі [1].

Розглядаючи світовий досвід, спостерігаємо різноманітні моделі залучення коштів на потреби військових. Зокрема, під час Першої світової війни, Велика Британія запровадила підвищений податок на прибутки, не тільки залучивши кошти до бюджету, а й, знизивши купівельну спроможність населення, уникнула гіперінфляції. Одним з аргументів підвищення податків під час війни було те, що якщо кошти на її ведення залучати шляхом отримання кредитів, то податки так чи інакше зростуть тоді, коли ці кредити потрібно буде повертати [3].

Отже, справедливість у податковому праві в період війни – динамічний процес, який повинен враховувати як необхідність забезпечення обороноздатності країни, так і збереження гуманістичного потенціалу суспільства.

Література:

1. Гаврилюк Р. О. Гуманізація податкової політики України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 307–311.
2. Паляниця О. Г. Універсалізм правових цінностей: поняття та різновиди. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 55. Ч. 1. Т. 1. С. 14–17.
3. Як збалансувати податки під час війни//Урядовий кур\'єр. – 2022. URL: https://ukurier.gov.ua/uk/articles/yak-zbalansuvati-podatki-pid-chas-vijni/.

Анастасія Гелка
Науковий керівник – доц. Процьків Н.М.

Методологічні підходи до тлумачення умов договору: “теорія волі” і “теорія волевиявлення”

Сучасній доктрині цивільного права відомі два основні протилежні підходи до тлумачення змісту договору: теорія волі та теорія волевиявлення.

З’ясування наявності та відображення в праві певної країни ознак “теорії волі” чи “теорії волевиявлення” має практичне значення. Залежно від того, яка з наведених теорій представлена у законодавстві держави, може залежати визнання правочину укладеним, а також – юридичні наслідки реалізації прав та обов’язків за правочином.

Згідно першого підходу – “теорії волі”, визнається пріоритет внутрішньої волі, яка породжує правові наслідки та виступає джерелом юридичної сили договору. Другий підхід – “теорії волевиявлення”, навпаки, виходить із того, що при тлумаченні договору перевага надається зовнішнім проявам волевиявлення. В цілому, питання впливу наведених договірних теорій на практиці викликає багато застережень. Зокрема за словами Дж.М. Перійо: “не існує єдиної суб’єктивної або об’єктивної теорії. Скоріш, є низка різних зручних точок зору, з яких можна розглядати формування та тлумачення договору. Правова система може бачити лише намір сторони, що використала слова чи інші знаки, або лише розуміння сторони, якій зазначені слова чи знаки було адресовано. Кожна з цих точок зору є абсолютно суб’єктивною, змінюється лише предмет розгляду” [1, с. 428].

Вважається, що відображення у законодавстві та на практиці положень об’єктивної теорії є притаманним більшості країн світу незалежно від того, яка правова система має місце у державі [2, с. 1]. Безумовно, це стосується й України. У підході українського законодавця досить довгий час не вбачалось, щоб як орієнтир при тлумаченні досліджувалась дійсна воля осіб, притаманний праву формалізм виключав можливість з’ясування останньої. Проте, сьогодні ситуація змінилась. Під впливом новітніх кодифікацій в

Європі, ідея тлумачення договору крізь призму волі, знайшла своє відображення і в українській практиці.

Важливість волі має і законодавче підґрунтя. Так, договори із пороками волі незалежно від правомірності волевиявлення можуть бути визнані недійсними (ст.ст. 229-235 Цивільного Кодексу України). Хоча на недійсність договору можуть впливати і пороки волевиявлення, тому абсолютизувати значимість чи то волі, чи то волевиявлення – неправильно. Водночас не можна заперечувати той факт, що волевиявлення отримало в українському законодавстві ширше врегулювання, оскільки має об'єктивне вираження в усіх його проявах та формах при укладенні та виконанні договору. Наприклад, при тлумаченні змісту правочину суд з'ясовує наміри сторін (волю) тільки у тому разі, якщо акт волевиявлення сторін не дає змоги з'ясувати його зміст [6, с. 612].

Отже, можемо дійти висновку, що такі правові категорії, як воля та волевиявлення, відіграють важливе значення у цивільному праві і більшою мірою є передумовою виникнення цивільно-правових відносин в цілому. Без них неможливе вчинення правочину, а дійсність останнього пов'язується із гармонізацією цих категорій.

Література:

1. Joseph M. Perillo, The Origins of the Objective Theory of Contract Formation and Interpretation, 69 Fordham L. Rev. 427 (2000). – С. 428.рс : http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol69/iss2/4.
2. Wayne Barnes, The French Subjective Theory of Contracts: Separating Rhetoric from Reality // ExpressO. 2008. С. 1. Електронний ресурс : http://works.bepress.com/wayne_barnes/1
3. Денисюк В. В. Значення волі і волевиявлення в процесі укладення цивільно-правового договору / В. В. Денисюк // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. - , 2013. - Т. 2. - С. 610-614.

Крістіна Герасимова
Науковий керівник – асист. Лабик А.Р.

Проблеми процедури фінансування миротворчої діяльності Організацією Об'єднаних Націй

У плані підтримки міжнародного миру Статут ООН передбачав два види діяльності: мирне вирішення суперечок і примусові дії проти агресорів. Однак безпосередній внесок ООН у справу миру був здійснений через механізм, який став відомий як підтримання миру. Він полягає у використанні військовослужбовців у двох нетипових військових ролях. Одним із них є спостереження, яке здійснюється шляхом формування невеликої групи індивідуально призначених офіцерів, чия робота полягає у спостереженні за напруженою або потенційно напруженою ситуацією, роблячи все можливе, щоб миттєво запобігати будь-яким конфліктам, що виникають, і звітувати до ООН. Другою миротворчою роллю є розгортання сил, що складаються з легкоозброєних національних батальйонів, амуніція яких призначена лише для індивідуальної самооборони. Критично важливими елементами у таких миротворчих діях є неупередженість миротворців, згода приймаючої держави або держав і співпраця безпосередньо залучених сторін [1, с. 18].

З огляду на ці умови, миротворча діяльність сама по собі не може викликати особливих суперечок. Тим не менш, деякі обставини, з якими вона пов'язана, можуть бути суперечливими. Із тих чи інших причин деякі країни-члени можуть не бажати допомагати оплачувати проведення відповідних операцій. З юридичної точки зору, немає жодних сумнівів щодо їхнього обов'язку робити внески. Підстави, на яких держава-член ООН може відмовитися від оплати миротворчої операції, три. Перша є суто дипломатичною: якщо результат операції не сприяє інтересам держави, а головну вигоду від цього отримують інші, логічним видається дозволити їм платити. По-друге, проти операції можуть бути заперечення на тій підставі, що механізми ООН були використані неналежним чином або несправедливо у процесі створення, контролю або управління миротворчими

операціями. По-третє, може бути зроблене моральне заперечення проти оплати: платити повинен агресор, а не невинні сторони. Головною метою будь-якого подібного заперечення переважно є збентеження політичних опонентів [2, с. 33-34]. Враховуючи ці причини, у поєднанні зі звичною затримкою в оплаті рахунків, миротворча діяльність мала невтішну фінансову історію. Значну частину заборгованостей щодо платежів до регулярного бюджету ООН складають суми, що підлягають сплаті у зв'язку з миротворчими справами, включаючи дві поточні місії спостерігачів, які фінансуються з цього джерела. Станом на 31 березня 1987 року загальна непогашена сума в одній справі була еквівалентною загальному річному бюджету операції, а в другій – приблизно вдвічі більшою за річний бюджет операції. Станом на 2 грудня 1986 року миротворчі сили продемонстрували борги, які приблизно в п’ять разів перевищували їхні річні витрати перед ООН. До цього часу не погашений борг перед деякими державами у зв’язку з витратами, понесеними на перші дві великі миротворчі операції, одна з яких тривала з 1956 по 1967 рік, інша - з 1960 по 1964 рік [3].

Таким чином, підтримання миру через розгортання миротворчих сил ООН стало важливим інструментом запобігання та врегулювання конфліктів у світі. Проте ця діяльність супроводжується низкою труднощів і критики. Незважаючи на безумовну користь миротворчих зусиль ООН, залишаються питання фінансування, міжнародної солідарності та дотримання принципів і процедур організації при плануванні та реалізації таких операцій.

Література:

1. Report of the Special Committee on Peacekeeping Operations. General Assembly Official Records Sixty-fourth Session Supplement No. 19. URL: https://digitallibrary.un.org/record/4011842/files/A_77_19-EN.pdf (дата звернення: 04.03.2024).
2. Simón, L. Command and Control? Planning for EU Military Operations. European Union Institute for Security Studies, 2010. P. 33-34.
3. Simma B. NATO, the UN and the Use of Force: Legal Aspects. European Journal of International Law. Vol. 10. 2019. P. 1-22.

Клим Геращенко
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Склад адміністративного суду

В адміністративному судочинстві склад суду визначається за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи під час реєстрації справи. Це правило зазначено у ч. 1 ст. 31 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України). Після автоматизованного розподілу (повторного розподілу) справи оформлюється протокол, який містить в собі: відомості про дату, час початку та зікінчення автоматизованного розподілу цієї справи; номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, ім'я (найменування) учасників справи; інформація про визначення списку суддів для участі; підстави здійснення автоматизованого розподілу; особу, відповідальну за автоматизований розподіл справ у даному суді. При цьому, законодавець зазначає, що Єдина судова інформаційно-комунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, які об'єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п'ять робочих днів [1].

Якщо склад суду по конкретній справі не уповноважений розглядати справу, тобто має місце юридичний дефект складу, як наслідок такий суд є незаконним і не може слухати справу. Правовий інститут складу суду характеризується його незмінністю протягом розгляду і вирішення адміністративної справи у суді однієї інстанції. Якщо до розгляду справи залучено нового суддю, то судовий розгляд адміністративної справи починається спочатку. Важливим є й положення щодо нормативної заборони участі судді в розгляді адміністративної справи в разі, якщо такий суддя брав участь у вирішенні цієї самої справи в суді будь-якої іншої інстанції [2, с. 60].

Ст. 32 КАС України встановлює загальне правило, відповідно до якого розгляд і вирішення усіх адміністративних справ у суді першої інстанції здійснюється одноособово суддею, який діє від

імені суду та головує у судовому засіданні. Справа, розгляд якої відповідно КАС України здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою. Якщо справа у Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при первісному розподілі справ.

На нашу думку, розгляд справ професійним суддею одноособово може бути оптимальним для простих та непротяжних адміністративних справ. В таких випадках кваліфікація одного судді зазвичай є достатньою для вирішення конкретної проблеми. Однак у складних справах або там, де є загроза впливу на суд, важливо використовувати колегіальний підхід залучення професіональних суддів.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV : станом на 18 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text. (дата звернення: 20.11.2023).
2. Копетюк М. Адміністративний суд як суб'єкт адміністративного судочинства. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 2. С. 58-62.

Вікторія Гладка
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Повноваження представника в адміністративному судочинстві

Інститут представництва є багатоаспектним та вагомим, зокрема для адміністративного судочинства. Згідно положень Конституції України громадяни мають право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. Саме представництво в адміністративному судочинстві являє собою правовідносини між сторонами, де одна зобов'язана або ж має право діяти в судовому процесі від імені та в інтересах особи що представляє.

Відповідно до змісту ст. 57 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) представником у суді може бути адвокат чи законний представник. Повноваження представників, які беруть участь в адміністративному процесі, підтверджується такими документами: довіреністю фізичної або юридичної особи та свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна [2]. Представництво в адміністративному судочинстві може бути договірне та законне.

Договірне представництво ґрунтується на основі волевиявлення, що втілюється в усному чи письмовому договорі. Переважно, підтвердженням повноважень договірного представника є довіреність. Довіреність фізичної особи на ведення справи в адміністративному суді посвідчується нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надане право посвідчувати довіреності [3]. Документами, що посвідчують повноваження адвоката можуть бути: договір про надання правничої допомоги; довіреність; ордер; доручення органу, уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги. Адвокат зобов'язаний діяти в межах повноважень, наданих йому клієнтом, з урахуванням обмежень щодо вчинення окремих процесуальних дій [4, ст. 26].

Якщо мова йде про законне представництво, повноваження представників сторін мають бути підтвердженні рішенням про призначення опікуна, піклувальника чи охоронця спадкового майна або ж свідоцтва про народження дитини. Законний представник зобов'язаний діяти в інтересах та на користь особи, що представляє в іншому випадку суд має право залучити орган, якому надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб. Законні представники можуть доручати ведення справи в суді іншим особам, які відповідно до закону мають право здійснювати представництво в суді.

Враховуючи викладене, зазначимо, що до особливостей представництва належить те що представник бере участь у справі на основі закону або договору; представник виступає виключно від імені особи, яку він представляє; представник наділений повноваженнями, які здійснюються в інтересах особи, яку він представляє в адміністративному суді; представництво в адміністративному судочинстві передбачає вчинення представником в межах наданих йому повноважень процесуальної діяльності в інтересах іншої особи, яку він представляє.

Література:

1. Конституція України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/254к/96-ВР (дата звернення 24/10/2023)
2. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon-.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9982 (дата звернення 24/10/2023).
3. Славінська І.В., Ізбаш К.С. Представництво в адміністративному судочинстві. URL : http://www.lsej.-org.ua/6_2019/73.pdf (дата звернення 24/10/2023).
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov-.ua/laws/show/5076-17#n217 (дата звернення 24/10/2023).

Карина Годовська
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Викрадення дітей в умовах російсько-української війни

У сучасних умовах російського-української війни достатньо гостро стоїть питання захисту прав і свобод дітей. На сьогодні існує низка міжнародних угод та договорів, ратифікованих більшістю держав цивілізованого простору, які регулюють права та становище дітей в період збройних конфліктів.

Згідно з статистикою, яка регулярно публікується на сайті «діти війни», з початку повномасштабного вторгнення станом на 27 лютого 2024 року росія незаконно депортувала 19 546 дітей. Країна-агресор вчиняє дії, які суперечать міжнародно-правовим актам, з метою культурної асиміляції [1]. Зараз ми можемо назвати це частиною геноциду українського народу, шляхом депортації дітей та стирання в їх свідомості національної ідентичності.

На окупованих територіях відбувається порушення державою-агресором міжнародних норм,а саме: вбивство цивільного населення, смерть батьків від російських ракет, депортація дітей-сиріт. Окупанти нищать цивільні будівлі та дитячі будинки, після чого, не даючи Україні можливості вивезти дітей та вцілілих на безпечну територію, викрадають їх та вивозять на територію російської федерації та білорусі. Одним із способів виправдування таких дій вони називають, встановлений ними «фейковий» діагноз. За їхніми словами такий діагноз потребує лікування не дома, та це всього лише привід для незаконної депортації.

Станом на 28 лютого 2024 року було повернуто 388 дітей через треті країни. Кожна повернута дитина в українську сім'ю це кропітка робота вітчизняних та міжнародних юристів. Складність цього процесу також полягає в тому, що країна-агресор не дає офіційної інформації про депортацію та перебування на її території або підконтрольній їй території дітей, чим порушує статтю 49 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, в якій зазначено про

обов’язкове повідомлення державі-покровительці про евакуацію її населення. [2]

Одним з повернутих депортованих дітей є Богдан Єрмохін. У травні підлітка вивезли спочатку в Донецьку область, а згодом доправили на територію рф. Незважаючи на законного опікуна – сестру Валерію, у липні Богдана передали під опіку в російську сім’ю. За словами адвокатки підлітка, він кілька разів безуспішно намагався повернутися в Україну, в той час йому видали російський паспорт. За час перебування на території рф йому вручили повістку, оскільки в грудні 2023 року його виповнювалося 18 років. Зараз Богдан перебуває разом із своєю сестрою та території білорусі [3].

Незважаючи на численні міжнародні договори та конвенції, які забороняють жорстоке та нелюдське поводження з дітьми, країна-терорист грубо порушує всі міжнародні норми. Росіяни роблять це з одною метою – асиміляції українців, шляхом віддання дітей на всиновлення в російські сім’ї та знищення українського народу.

Література:

1. Діти війни. *Діти війни*. URL: https://childrenofwar.gov.ua/ (дата звернення: 08.03.2024).

2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 08.03.2024).

3. Оточення, підвал і смерть на руках. Як 18-літній Богдан Єрмохін зумів повернутись в Україну - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cnlpxe2p58po (дата звернення: 08.03.2024).

Каріна Горбатюк
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Принцип обов'язковості судових рішень адміністративного суду

Важливим елементом будь-якої правової системи є принцип обов'язковості судових рішень. Згідно зі ст. 14 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) судове рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюється іменем України. Постанови та ухвали суду в адміністративних справах, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання на всій території України[1].

Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень для інших судів визначається законом. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд у межах повноважень, наданих йому законом. Невиконання судових рішень має наслідком юридичну відповідальність, установлену законом. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Судові рішення не можуть бути переглянуті іншими органами чи особами поза межами судочинства, за винятком рішень про амністію та помилування [2, с. 150].

Прояв обов'язковості судових рішень для суду є багатоаспектним. Безпосередньо це пов'язано з тим, що судове рішення, яке набрало законної сили, є обов'язковим як для суду, який його постановив, так і для інших судів. У першому випадку вже з моменту проголошення рішення судом, останній не має права його скасувати чи змінити, не може вносити будь-які зміни, які роблять рішення іншим за суттю, не може змінювати наведене викладення обставин та мотивів, крім випадків, які є винятками із загального правила та передбачені законом. В

адміністративному судочинстві важливо забезпечити стабільність та впевненість у правосудді.

У науковій літературі присвяченій дослідженню вищезазначеного питання відмічається, що обов'язковість судових рішень, у тому числі рішень, ухвалених в порядку адміністративного судочинства, має потрійну природу. З одного боку, обов'язковість судових рішень є однією із засад організації судової влади у державі, що забезпечує реалізацію функцій судових органів влади та їх авторитет. З другого боку, обов'язковість судових рішень становить принцип відправлення правосуддя, на якому повинен ґрунтуватися весь судовий процес до закінчення виконання рішення по справі. Із зазначеного принципу випливає і така властивість судового рішення, як його обов'язковість, яка притаманна рішенням, що набрали законної сили [3, с. 171].

Принцип обов'язковості судових рішень адміністративного суду визначає, що їхні рішення є обов'язковими для всіх сторін, учасників процесу та інших судів. Він арантує стабільність правового порядку та однакове застосування закону. Важливо зазначити, що додержання принципу обов'язковості сприяє визнанню авторитету адміністративного суду та підвищенню довіри громадян до правосуддя, забезпечуючи ефективний захист прав та інтересів у сфері адміністративного права.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 23.11.2023)

2. Кройтор В. А. Принцип обов'язковості судових рішень у цивільному судочинстві: актуальність та нормативний зміст. *Право і безпека*. 2008. № 7'2. С. 149 – 154.

3. Зеленов А. С. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 3. С. 167 – 174.

Катерина Горохова
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Діяльність консультативно-дорадчих органів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку

Громадські ради як нове правове утворення, забезпечує можливість громадянам повною мірою реалізувати право на участь у здійсненні управління державними справами, відображають суттєві зміни, які відбуваються в українському соціумі [1, с. 43].

Їх адміністративно-правовий статус визначений Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 року №996. Так, громадська рада є «постійно діючим колегіальним виборним органом, утвореним для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, урахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики» [2].

Зважаючи на функціонування громадських рад в українській державі впродовж тривалого часу їх адміністративно-правове регулювання має певні недоліки. З одного боку, їх утворення є проявом наданого громадянам права брати участь у прийнятті рішень органами публічної влади, а з іншого – громадські ради можуть використовуватись для маніпулювання громадською думкою.

Мета їх діяльності полягає у виробленні соціально обґрунтованих державно-управлінських рішень з питань суспільно-економічного розвитку, задоволення соціальних потреб та інтересів широких верств населення [1, с. 56]. Громадські консультативно-дорадчі органи, сформовані інститутами громадянського суспільства або громадянами самостійно, будуть найменше залежати від керівництва органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Інші способи формування громадських консультативно-дорадчих

органів передбачають певну міру їх залежності, що відповідно впливає на ефективність роботи цих органів [3]. На нашу думку, діяльність громадських рад має врегульовуватись окремим Законом України. В такому випадку, їх діяльність буде ефективною.

Варто зазначити, що зарубіжні країни також мають значний досвід створення та правового регулювання консультативних органів різних видів. Забезпечення правового регулювання громадських рад у системі адміністративного права та законодавства в західній літературі здійснюється навколо двох принципів організації публічної адміністрації – централізації та децентралізації. На сучасному етапі розвитку систем публічного врядування у зарубіжних країнах використовуються обидва методи [1, с. 123].

Отже, громадські ради відіграють важливу роль у демократичному розвитку України. Не варто зупинятися на тих результатах їхньої діяльності, що ми маємо зараз, адже завдяки вдосконаленню та активній роботі консультативно-дорадчі органи можуть стати потужнішим інструментом для покращення розвитку нашої країни.

Література:

1. Крайній П.І. Громадські ради в Україні:адміністративно-правове дослідження: монографія / П.І. Крайній. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 160 с.
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 : станом на 27 черв. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text (дата звернення: 04.03.2024).
3. Андрійчук Т. Громадські консультативно-дорадчі органи: проблеми організації та функціонування / Т. Андрійчук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. - 2014. - Вип. 3. - С. 357-368.

Вікторія Гриб
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Порушення норм міжнародного гуманітарного права в умовах російської збройної агресії

Міжнародне гуманітарне право є надзвичайно актуальним у сучасному світі. Оскільки конфлікти, природні катастрофи та інші події продовжують порушувати права людини та його норми.

Норми міжнародного гуманітарного права є важливими, але не дієвими. Російсько-українська війна - це яскравий приклад того, що у ньому наявні прогалини. Конфлікт підкреслив, що норми гуманітарного права є застарілими й потребують доопрацювання. Вони не в змозі врегулювати сучасні конфлікти між державами. Одна з нагальних проблем полягає в тому, що норми створюють складності для притягнення винних осіб у злочинах до кримінальної відповідальності. Прикладом є відсутність можливості прямого тиску та впливу на рф. Мало того, країна-терорист ігнорує міжнародно-правові договори, які передбачають захист прав людини під час війни та продовжує порушувати норми міжнародного гуманітарного права.

Основними джерелами міжнародного гуманітарного права є Женевські конвенції та протоколи до них. Вони створюють основні правила введення війни. Дані договори надають особливий захист окремим категоріям осіб, таким як: медичний персонал (Женевська конвенція I [1]), духовний персонал (Женевська конвенція II [2]), військовополонені (Женевська конвенція III [3]), цивільне населення (Женевська конвенція IV [4]), а також будь-яка затримана особа у конфлікті з міжнародним характером (Додатковий протокол I [5]) та неміжнародним (Додатковий протокол II [6]). Проте, дані нормативні акти не мають ніякого значення для росії, тому вона ігнорує їх.

Від початку повномасштабного вторгнення країна-агресор зробила досить велику кількість грубих порушень. Терористи вбивали, ґвалтували, катували, обмежували доступ до

гуманітарної допомоги та страчували мирне населення. Також, неабиякою проблемою є затримання громадян України на окупованих територіях. Цивільні особи не є комбатантами, проте перебувають у полоні. рф не розголошує інформацію та забороняє будь-яку комунікацію з ними. Тобто, російська федерація прирівнює цивільне населення до військовослужбовців, порушуючи IV та III Женевські конвенції. Така ситуація є лише малим відсотком протиправних дій, які агресор порушує щодня.

Доки існують війни, доти залишатимуться актуальними норми міжнародного гуманітарного права, покликані полегшити страждання жертв збройних конфліктів. Збройна агресія росії проти України наголосила на такій проблемі. Реакція міжнародної спільноти є слабкою, щоб запобігти терору. Женевські конвенції російська федерація ігнорує, через відсутність дієвого механізму контролю. Тому, у сучасному міжнародному гуманітарному праві існує велика кількість прогалин, які вартують життя не однієї тисячі людей. Їх неухильне дотримання має бути імперативним для всіх держав.

Література:

1. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text
2. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

Аміна Громик
Науковий керівник – асист. Нестеренко Л.Б.

Медіація як ефективний спосіб врегулювання конфліктів

Виникнення конфліктних ситуацій спонукає суспільство до пошуку шляхів їх врегулювання. Одним з можливих способів подолання конфлікту є медіація, яка стає все більш популярною в Україні. Цей підхід передбачає участь незалежного посередника, який допомагає сторонам конфлікту встановити ефективну комунікацію та проаналізувати ситуацію. Метою медіації є, насамперед, вирішення спору та укладення угоди між сторонами таким чином, щоб максимально врахувати інтереси кожної з них. Ефективність процедури медіації залежить від правильної оцінки медіабельності спору. Це слід розуміти як сукупність ознак, які дають можливість розпочати медіаційну процедуру. Регулює цей процес, визначає права і обов'язки сторін та формулює головні поняття Закон України «Про медіацію»[1]. Відповідно до нього, «медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт чи спір шляхом переговорів»[1]. Медіація має такі особливості: є добровільним процесом, під час якого третя особа, що має бути безсторонньою, допомагає сторонам вирішити їхній спір; може виступати в різних формах, які виокремлюють в рамках окремих моделей медіації; особи, що беруть участь у медіації, можуть безпосередньо впливати на хід та результат медіації. З цього випливають такі принципи медіації: добровільність, конфіденційність, щирість намірів, неупередженість посередника, розподіл відповідальності, правомочність сторін, гнучкість процесу та неформальність. В юридичній літературі відсутній єдиний підхід до визначення моделей медіації. Безумовно, доцільним є виокремлення медіації приватного характеру, тобто позасудової медіації та медіації за участю юрисдикційних органів. Однак, межі та характер участі

юрисдикційних органів, зокрема, суду у процедурі вирішення спору шляхом медіації можуть бути різними залежно від правових традицій, соціальних, економічних обставин [2]. Відповідно, окремо слід розглядати такі три основні моделі медіації: приватна (позасудова) медіація, яка характеризується повною незалежністю від процесу розгляду спору судом; присудова медіація, для якої притаманна певна координація із судовим процесом, але відмежування процедури медіації від суду як інституції; медіація в межах судового процесу, для якої притаманним є локаль-ний і персональний зв'язок із судом і діями, що реалізуються в межах розгляду справи судом.

Медіація як альтернативний метод вирішення спорів є за своєю суттю договірною процедурою, адже без згоди сторін спору її не буде розпочато [3]. Таку згоду сторони висловлюють у договорі про проведення медіації, в якому мають міститися всі істотні та важливі умови для сторін спору та медіатора (медіаторів). Призначенням договору про проведення медіації є узгодження практичних аспектів процедури медіації: порядку дотримання конфіденційності, нерозголошення даних, що стали відомими у процесі медіації, строків проведення медіації тощо.

Підсумовуючи, хочеться виділити основні переваги медіації: економія часу, зниження вартості процесу вирішення спору, можливість впливати на результат, конфіденційність процедури, можливість збереження або відновлення особистих чи ділових взаємин з партнерами, можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому, гарантія виконання рішення (у випадку успішної медіації).

Література:

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 [Електронний ресурс]. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text

2. Альтернативне вирішення спорів : підруч. / за заг. ред. Ю. Д. Притики. [Кол. авторів Притика Ю. Д., Ханик-Посполітак Р. Ю., Кравцов С. О. та ін.]. Київ: ВД«Дакор». 2021. 436 с.

3. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.

Віктор Гумайло
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Процесуальний статус свідка в адміністративному судочинстві

В адміністративному судочинстві показання свідка є одним з засобів доказування за допомогою яких судом може бути зроблений ввисновок про наявність або відсутність обставин, які мають значення для правильного вирішення справи.

Свідок це особа, яка має інформацію про певну подію або факт, або певні обставини щодо справи, яку розглядає суд. Свідоком може бути будь-яка особа, яка є дієздатною, і може сприяти вирішенню справи. Свідок може викликатися в судове засідання для дачі показані про відомі йому обставини справи з ініціативи суду або учасників справи. Кодекс адміністративного судочинства України встановлює, що учасник справи, заявляючи клопотання про виклик свідка, повинен зазначити його ім'я, місце проживання (перебування), роботи чи служби та обставини, щодо яких він може дати показання [1].

За загальним правилом, будь-яка особа, яка володіє інформацією про обставини справи може бути свідком. У той же час, не всі особи можуть бути допитані як свідки. Так, законодавство визначає хто не може бути допитаний як свідок. Це недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі; особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору; священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті та питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, яка стала відома судді під час врегулювання спору за його участю; інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.

Вивчаючи питання процесуального статусу свідка в адміністративному судочинстві, науковцями зазначається, що значення свідка як суб'єкта адміністративних процесуальних правовідносин важко переоцінити, оскільки саме завдяки інформації, якою він володіє, в деяких випадках стає можливим вирішення справи, прийняття законного й обґрунтованого рішення за нею [2, с. 60]. При цьому цінність показань свідка як одного з основних засобів доказування в адміністративному судочинстві полягає насамперед у тому, що такі показання дає особа, котра не має жодної зацікавленості в результаті розгляду та вирішення адміністративної справи.

Свідок наділяться такими правами як право давати показання рідною мовою або мовою якою він володіє, також свідок має право користуватися письмовими засобами. Свідок має право на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду, і правом на відмову давати показання у випадках, передбачених законом [1, ст. 75]. Конституція України встановлює, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе [2, ст. 63].

Отже, процесуальний статус свідка складється з сукупності прав і обов'язків, які сприяють реалізації мети і завдань його участі в адміністративному судочинстві.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV : станом на 18 жовт. 2023 р.

2. Пчелін В. Б. Свідок як суб'єкт адміністративних процесуальних правовідносин. *Збірник наукових праць «Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. сер.: юриспруденція».* 2016. № 21. С.59-61.

3. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 26.02.2024).

Олександра Данилюк
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Правова природа адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами з точки зору практики ЄСПЛ

Реформа адміністративно-деліктного законодавства, основним нормативно-правовим актом якого є Кодекс України про адміністративні правопорушення ще 1984 року, залишається наразі не здійсненною не зважаючи на численні напрацювання, зміни в законодавстві України, практику ЄСПЛ та процеси глобалізації. Необхідність змін в адміністративно-деліктному законодавстві передбачає гармонізацію законодавства про адміністративну відповідальність із стандартами ЄС та практикою ЄСПЛ.

В розумінні ЄСПЛ низка адміністративних правопорушень мають характер кримінальних, оскільки передбачають стягнення у вигляді адміністративного арешту та громадських робіт (обмеження свободи та особистої недоторканості) в розумінні ст.5 Конвенції про захист прав та основоположних свобод. Така ситуація обумовлює необхідність поширення гарантій, передбачених ст.6 Конвенції, до провадження у справах про адміністративні правопорушення [1].

Процедура притягнення до адміністративної відповідальності у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом суперечить нормам Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року та практиці Європейського Суду з прав людини. Європейський Суд з прав людини розширює стандарти, встановлені Конвенцією для кримінальних проваджень, на справи про адміністративні правопорушення (див., наприклад, справу Надточій проти України від 15 травня 2008 року). У вирішенні цієї справи ЄСПЛ зазначив, що уряд України визнав кримінально-правовий характер Кодексу України про адміністративні правопорушення. У вирішенні Шмауцер (Schmautzer) проти Австрії від 23 жовтня 1995 року Європейський Суд з прав людини вказав, що дорожньо-

транспортні правопорушення, за які може бути накладено штраф або обмеження у водійських правах, мають характер кримінального обвинувачення [2]. У вирішенні ЄСПЛ по справі Скоппола проти Італії від 17 вересня 2009 року зазначено, що складовим елементом принципу верховенства права є очікування від суду застосування до кожного злочинця такого покарання, яке законодавець вважає пропорційним [3]. Визнанням урядом України кримінально-правового характеру таких санкцій на підставі рішення ЄСПЛ на практиці не супроводжувалося ні включенням таких порушень до сфери регулювання кримінального права, ні забезпеченням процесуальних гарантій для осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності, згідно зі стандартами кримінально-процесуальних норм.

Отже, з точки зору практики Європейського суду з прав людини випливає, що будь-яке покарання, включаючи позбавлення права керування транспортним засобом, має бути пропорційним та обґрунтованим у конкретному випадку та повинно застосовуватись у відповідності із принципами і стандартами кримінального провадження, оскільки передбачає застосування до особи санкцій, що суттєво обмежують права особи.

Література:

1. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / за ред. О.А. Банчука. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

2.Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шмауцер, Умлауфт, Ґрадінгер,Прамшталер, Палаоро, Пфармайєр проти Австрії» (Schmautzer, Umlauft, Gradinger, Pramstaller, Palaoro & Pfarmaeier v. Austria) від 23 жовтня 1995 р. Strasbourg, 3 October 1995. 15 с.

3.Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гурепка проти України» від 8 квітня 2010 р. // *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.* 2011. № 3. С. 191–201

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 04.03.2024).

Анна Демідова
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Захист прав військовополонених в умовах війни

Захист прав військовополонених є досить актуальною дилемою в співвідношенні з поточними подіями сьогодення, включаючи збройні конфлікти між Росією та Україною і Ізраїлем та Палестиною. На жаль не існує єдиної формули припинення війни, проте, існують ряди угод та міжнародних стандартів, які стосуються правил ведення війни. До цих стандартів можна віднести угоди та декларації, такі як: Статут Міжнародного Комітету Червоного Хреста, Женевська конвенція 1929 року, Гаазька конференція 1899 року, які заклала основні положення щодо законів та звичаю війни і зборів інформації про осіб, які потрапили в полон під час воєнного конфлікту. Ці угоди є основоположними та поширюють свою дію на всі види конфліктів, навіть на ті випадки, коли воєнний стан не є проголошеним, що і стосується російської агресії проти України.

Наразі фіксуються випадки неправомірного поводження з українськими військовополоненими з боку Росії, які є антигуманними. Їх можна переглянути на офіційному сайті Верховної Ради України. З початку війни почала з‘являтись велика кількість повідомлень про масові порушення правил поводження з військовополоненими. Зафіксованих випадків є безліч: знущання над військовополоненими шляхом жорстоких катувань, допитів, фізичної та моральної шкоди. Наших українців примушували одягати ворожу форму, жінкам обрізали волосся, людей позбавляли всіх людських цінностей. Гвалтування дітей, жінок, людей похилого віку - усе це страшний для світу путінський протекторат, а для нас жорстока реальність. Військовополонені мають право на надання медичної допомоги і спеціального правового захисту. Відносно військовополонених забороняється вживати заходів, що можуть призвести до їх смерті, насилля над життям та особистістю, всі види вбивств, завдання каліцтва, жорстоке поводження й тортури, наругу над людською гідністю, зокрема образливе та принизливе

поводження. В більшості випадків військовополонених використовують, як джерела інформації на допитах, які мають вестися мовою, яку вони розуміють. Військовополонений має надати інформацію лише про своє ім'я, дату народження та особистий номер, або інформацію рівноцінну цьому. Кожен військовополонений має бути забезпечений одягом, їжею та належними кліматичними умовами. Гарантом надання допомоги потерпілим є Безстороння гуманітарна організація, наприклад Міжнародний комітет Червоного Хреста, яка може запропонувати свої послуги сторонам конфлікту [2].

Відповідальність за скоєні протиправні діяння в сторону військовополонених несуть не лише держави учасниці конфлікту, а й органи влади, що утримують військовополонених та військові командири і солдати. Злочинці серед військовополонених, підлягають військовому трибуналу, який практикується у національному законодавстві. На сьогоднішній день існує безліч національних законів спрямованих на захист прав військовослужбовців, наприклад, в деяких країнах існують військові кодекси, якими встановлено закони та правила поведінки військовослужбовців [1]. Загалом захист прав та інтересів військовослужбовців є важливим завданням, як на міжнародному так і на національному рівнях. Існуючі міжнародні стандарти та національні закони спрямовані на безпеку, здоров'я та благополуччя військовослужбовців, а також на запобігання порушенням їх прав під час збройних конфліктів.

Література:

1. Про затвердження Порядку тримання військовополонених : Постанова Каб. Міністрів України від 05.04.2022 р. № 413 : станом на 30 серп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-п#Text (дата звернення: 08.03.2024).

2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 08.03.2024).

Іванна Димидюк
Науковий керівник – асист.Паламарчук А.І.

Стан дослідженості функцій конституційного права як галузі права України

У сучасній українській юридичній літературі велика увага приділяється конституційно-правовим дослідженням. Активно вивчаються питання предмету та методів галузі конституційного права, її інституціоналізації тощо. Проте, досить мало уваги приділяється аналізу функцій національного конституційного права. І хоча існують окремі праці, що зосереджені на визначенні цього поняття та підходів до класифікації функцій конституційного права, питання динаміки цих функцій в контексті України залишаються недослідженими. Розробка досліджень у цьому напрямі є важливим науковим завданням. Дослідження динаміки функцій конституційного права України може сприяти кращому розумінню розвитку конституційної системи країни, а також вдосконаленню її правової та інституціональної структури.

Розвиток сфери національного конституційного права стабільно відбувається через постійні зміни та еволюцію конституційних функцій, які не обмежені конкретним переліком і постійно відкриті новим ідеям та тлумаченням.

По-перше, не можна розглядати перелік функцій принципів з ієрархічної перспективи. На різних етапах суспільного розвитку окремі функції набувають особливого значення для регулювання суспільних відносин і вважаються ключовими цінностями сучасного українського конституціоналізму.

По-друге, перелік функцій не є статичним у своїй повноті. Нові функції виникають завдяки науковим розробкам конституціоналістів, після чого вони можуть бути внесені в Основні Закони, або закріплені в актах органів конституційного контролю.

По-третє, рекомендується зробити застосування відповідних теоретичних розробок для конституційного права України провідним. Це обумовлено тим, що конституційне право України

є сферою права, яка має найвищий рівень політизації. Наприклад, В.Л. Федоренко в своїх дослідженнях теоретико-методологічних аспектів системи конституційного права України формулює, що "конституційне право України – це провідна галузь українського публічного права, норми якої визначають конституційно-правовий статус людини і громадянина, виражають волю та законні інтереси Українського народу, Української держави, територіальних громад, громадянського суспільства та його інститутів, а також регулюють політичні й інші найважливіші суспільні відносини в економічній, соціальній, культурній (духовній) та інших сферах життя і діяльності суспільства і д ержави" [2, С. 27].

Отже, стан дослідженості функцій конституційного права як галузі права в Україні є значущим, але все ще вимагає подальшого розвитку та удосконалення. Однак, деякі аспекти, зокрема в сфері застосування та виконання конституційного права, потребують більш детального дослідження. Загалом, необхідно продовжувати наукові дослідження з метою вдосконалення конституційно-правового механізму України та підвищення ефективності захисту конституційних цінностей та принципів.

Література:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 26.02.2024).

2. Федоренко В. Л. Система конституційного права: поняття, структура, взаємозв'язок зі системою конституційного законодавства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка.* 2017. Вип. 1. С. 27-36.

Ірина Динту
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Порушення росією принципів міжнародного публічного права

Після розпаду СРСР у 1991 році Росія систематично порушує всі основні принципи міжнародного права. Починаючи з вересня 2000 року і по сьогодні зафіксовано 49 випадків різних втручань Росії у внутрішні справи України. Зокрема держава-агресор використовує п'ять інструментів: маніпулювання інформацією, кібероперації, зловмисне фінансування, підрив громадянського суспільства та економічний примус. Першим зафіксованим на сайті «Authoritarian Interference Tracker» прикладом є те, що 1 січня 2006 року російський державний енергетичний гігант «Газпром» припинив постачання газу в Україну після зриву переговорів щодо ціноутворення та умов транзиту. "Газпром" домагався підвищення ціни, яку Україна платила за природний газ, з 50 доларів за 1000 кубометрів до приблизно 220 доларів за 1000 кубометрів [1].

Порушення принципу територіальної цілісності держав та непорушності державних кордонів чітко проявляється тим, що росія викрадає українське зерно з ферм та складів, а потім продає його. За оцінками, з України було вивезено понад 6 мільйонів тонн зерна. Також вона вивозить з окупованих територій України корисні копалини і видобуває та вивозить вугілля з шахт на окупованих територіях Донбасу. Окрім того, Росія намагається захопити контроль над українськими нафтогазовими родовищами, вивозить нафту та газ з окупованих територій.

Сам факт збройної агресії РФ щодо інших держав вказує на систематичне порушення принципу загальної поваги прав людини та унеможливлює їх гарантування. Через збройні дії Росії загалом загинуло понад 315 тис. людей по всьому світу. Зокрема в Україні за час повномасштабного вторгнення на сьогодні загинуло понад 8 тис. цивільних з яких 528 - діти. За даними Київської школи економіки Росія завдала збитків житловому фонду України на 54 мільярди доларів. Також зафіксовано безліч

випадків порушення Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, зокрема в російському полоні перебуває 27 тисяч цивільних.

Росія систематично порушує міжнародні угоди. У 2014 році вона анексувала Крим, тим самим порушивши свої зобов'язання за Будапештським меморандумом. РФ не виконала свої зобов'язання за Мінськими домовленостями й продовжувала підтримувати сепаратистів на Донбасі.

У 2010 році 10 російських шпигунів, які жили в США під прикриттям, були заарештовані та депортовані. Їх діяльність включала збір розвідданих про політику, економіку та військові сили США. У 2016 році російські хакери втрутились у президентські вибори в США, намагаючись допомогти Дональду Трампу перемогти. У 2014 році Росія заслала шпигунів в Крим, щоб допомогти захопити півострів. [2]

Отже, з наведених прикладів можна стверджувати, що Росія систематично порушує принципи міжнародного публічного права. Наше завдання зараз - це фіксувати ці злочини для того, щоб надалі ми мали змогу притягнути РФ до відповідальності за них, адже порушення Статуту ООН, міжнародних конвенцій та угод, кількість жертв серед цивільних та військових, шкода навколишньому середовищу не може залишатися безкарною.

Література:

1. Authoritarian Interference Tracker [Електронний ресурс] // The Alliance for Securing Democracy. – Режим доступу до ресурсу: https://securingdemocracy.gmfus.org/toolbox/authoritarian-interference-tracker/

2. RUSSIA STEALS 6 MILLION TONS OF GRAIN FROM UKRAINE [Електронний ресурс] // UKRAINIAN WORLD CONGRESS. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ukrainianworldcongress.org/russia-steals-6-million-tons-of-grain-from-ukraine/.

Каріна Діденко
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л

Заходи забезпечення позову в адміністративному судочинстві

Термін «адміністративний позов» несе ідеологічне навантаження в адміністративному судочинстві, оскільки позов вказує на повну рівність того, хто звертається до адміністративного суду (позивача), і того, до кого спрямовані вимоги (відповідача). Він допускає не лише оскарження рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, а й висунення вимог про зобов'язання суб'єкта владних повноважень вчинити певні дії чи утриматися від цього, про відшкодування шкоди тощо. Крім того, адміністративний позов дозволяє уніфікувати форму звернення до суду і фізичних чи юридичних осіб, і суб'єктів владних повноважень [1. с. 81].

Кінцевою метою кожного позивача є намір домогтися того, щоб його вимога була задоволена. Однак інколи складається така ситуація, коли під час судового розгляду у позивача виникають сумніви, що позитивний судовий розгляд призведе до бажаних наслідків, оскільки в окремих випадках продовження дії, наприклад, правового акта може створити реальну небезпеку правам, свободам та інтересам позивача. У таких випадках виникає необхідність застосування заходів, що забезпечить його виконання [2, с. 401]. Передбачено такі способи забезпечення адміністративного позову: зупиненням дії індивідуального акта або нормативно-правового акта; забороною відповідачу вчиняти певні дії; забороною іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору; зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку [3, ст. 151].

Забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо: 1) невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів

позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду; або 2) очевидними є ознаки протиправності рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю [3, ч. 2 ст.150].

Суд може застосувати кілька заходів забезпечення позову. Заходи забезпечення позову мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами. Не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які полягають в (або мають наслідком) припиненні, відкладенні, зупиненні чи іншому втручанні у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться від імені держави, територіальної громади або за участю призначеного державним органом суб'єкта у складі комісії, що проводить конкурс, аукціон, торги, тендер чи іншу публічну конкурсну процедуру [3, ст.151].

Отже, інститут забезпечення адміністративного позову сприяє правильному функціонуванню судової системи та забезпечує справедливий процес розгляду скарг та оскаржень щодо рішень органів влади.

Література:

1. Основи адміністративного судочинства в Україні: навчальний посібник. За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. К: Конус-Ю, 2006. 256 с.

2. Ковалів М. В. Адміністративне судочинство: навчальний посібник / М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, І. Б. Стахура. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).

Павло Добрянський
Науковий керівник – доц. Вакарюк Л.В.

Харасмент як вид гендерної дискримінації в сфері праці

Правове поле та соціально-трудова сфера української держави, знаходячись в постійній взаємодії з країнами Західного світу, запозичує в них все більше нових термінів іноземного походження. Так нещодавно в українському словнику з'явився такий термін як «харасмент». Слово «харасмент» запозичено з англійської мови – від слова «harassment» (домагання). У праві США харасмент – це злочин, що порушує недоторканність приватного життя особи переслідуванням, домаганням, здійснюється зазвичай із сексуальними мотивами. Згідно Словника гендерних термінів: харасмент – це «форма дискримінації, яка включає будь-яку небажану та настирливу фізичну і словесну поведінку, що ображає або принижує людину або порушує недоторканність її приватного життя» [1].

У бюлетені Генерального секретаря ООН «Недопущення дискримінації, переслідування, включаючи сексуальні домагання, а також зловживання владою на роботі», сексуальне домагання визначається як будь-яке небажане сексуальне домагання, вимоги сексуальної благосхильності, вербальна або словесна поведінка або жест сексуального характеру, яка може очікуватися або сприйматися як образлива, принижуюча, коли така поведінка заважає роботі, є умовою працевлаштування або створює образливе робоче середовище [2]. Американські вчені виділяють дві основні категорії харасменту: 1) guid pro guo «дай на дай» - тобто це такі відносини, коли керівник може погрожувати працівнику навіть звільненням чи переведенням на непрестижне робоче місце за відмову від інтимних послуг. Це вертикальний харасмент; 2) «ворожий інвайромент» - тобто горизонтальний харасмент, коли колеги по роботі з рівним кар'єрним статусом, дозволяють собі неслужбову форму поведінки, яка принижує гідність іншої особи [3, с. 161-162]. Міжнародна конфедерація профспілок окреслює шість форм

харасменту у сфері праці: словесні образи, приниження, залякування, переслідування, онлайн-атаки, цькування. Найвищими ризиками прояву такого виду дискримінації є неформальна зайнятість, випадкові заробітки, низька оплата праці, відсутність профспілок та низька підзвітність управлінців.

По суті, проблема харасменту, що проявляється у формі насильства та домагань є проявом гендерної нерівності у сфері соціально-трудових відносин. Першим на глобальному рівні про захист та просування прав працюючих заговорили члени Міжнародної організації праці. Завдяки їхнім зусиллям 10 червня 2019 року Генеральна конференція МОП прийняла Конвенцію №190 про викорінення насильства та домагань у сфері праці. На території України Конвенція №190 виступає основою для розуміння харасменту. Хоча в українському правовому полі нормативного визначення харасменту немає, утім в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» в абз. 6 ч. 1 ст. 1 закріплено поняття «сексуальне домагання».

Отже, харасмент як вид гендерної дискримінації у сфері праці є складним багатовимірним явищем, що призводить до гендерної нерівності на ринку праці та виступає чинником, що погіршує робочу атмосферу і ділові якості працівника.

Література:

1. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. 2016. 258 с. URL: https://a-z-gender.net/ua/ (дата звернення: 28.02.2024)

2. Бюлетень Генерального секретаря ООН. Недопущення дискримінації, переслідування, включаючи сексуальні домагання, а також зловживання владою на роботі. 2018. 13 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/7fe7b65d8.pdf (дата звернення: 28.02.2024)

3. Поляруш С. І. Боротьба з харасментом: історико-правовий аспект. *Наукові записки. Серія: історичні науки.* 2012. № 15. С. 161-166.

Вікторія Драгус
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Висновок експерта та правила його оцінки судом

Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань. Висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи [1, с. 101].

Висновок експерта повинен бути належним чином вмотивованим, що складає процесуальну гарантію їх обґрунтованості, а це, у свою чергу, гарантує їх вірогідність. Особливе вмотивування необхідне для висновку, складеного в результаті проведення повторної експертизи, якщо отримані дані у ньому розходяться з результатами первинної експертизи. Обґрунтованість та вмотивованість - дві найважливіші складові оцінки експертних висновків [2, с. 532].

Щодо оцінки доказів в адміністративному судочинстві то суд їх оцінює за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об’єктивному дослідженні. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв’язок доказів у їх сукупності. Оцінка висновку експерта судом включає перевірку його відповідності іншим доказам по справі. Лише у сукупності зі всіма зібраними по справі доказами він служить підставою для висновку про обставини справи.

При оцінці висновку експерта аналізуються весь перебіг експертного дослідження. З цього приводу теоретики вказують на ряд питань, які повинні вирішуватися під час оцінки висновку експерта. Зокрема: чи були представлені експерту необхідні та вірогідні матеріали; чи проведено експертне дослідження у

повному обсязі; чи були підґрунтям для висновку експерта наукові положення, чи отримано воно в результаті застосування існуючих методик; чи обґрунтовані висновки експерта; чи проводилася експертиза компетентною особою та у межах її компетенції [2, с. 533].

Враховуючи своєрідність умов формування даних про пошукові факти та складну структуру висновку експерта, перевірка його якості судом завжди повинна проводитися у формі послідовного логічного аналізу зазначених структурних елементів і включати зіставлення змісту окремих його частин з матеріалами, наданими експерту, а також оцінку відповіді експерта у сукупності з іншими доказами, зібраними за справою. Крім того, суд повинен повернутися до перевірки висновку експерта неодноразово при отриманні інших доказів, що суперечать висновку, або коли по справі виявляються обставини, що можуть вплинути на повноту та достовірність висновку експерта, що перевіряється [3, с. 23-24].

Отже, висновок експерта є важливою частиною судового процесу, а його правильна оцінка судом є ключовою для обґрунтованості та справедливості рішення. Важливо, щоб суд обґрунтовував своє рішення у контексті висновку експерта та інших доказів, забезпечуючи справедливість та законність рішення.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.-gov.ua/laws/show/2747-15#Text (Дата звернення 24.10.2023).
2. Лоза Ю.Я. Допустимість висновку експерта в адіміні-стративному судочинстві. *Форум права.* 2011. № 2. С. 531 – 534.
3. Дорошенко О. Дослідження та оцінка судом висновків екперта у справах про порушення прав інтелектуальної діяльності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. № 1. С. 20 – 28.

Юлія Драпата
Науковий керівник – проф. Карвацька С.Б.

Вплив практики суду ЄС на становлення європейського цивільного процесу

Недивлячись на автономію процесуальних національних систем, в останні роки можна спостерігати гармонізацію національних процесуальних законодавств, яка торкнулася і сфери цивільного процесу. Оскільки судова кооперація в рамках ЄС сприяє гармонізації судочинства та, враховуючи швидке географічне поширення ЄС, так чи інакше вона стає інструментом спрощення процесу інтеграції, що є необхідним для функціонування внутрішнього ринку.

Можна говорити про формування європейського цивільного процесу в тому аспекті, що формуються певні стандарти та механізми, які забезпечують функціонування правопорядку ЄС. Правовою основою для вироблення актів, метою яких є гармонізація цивільного процесуального права, була Брюссельська конвенція щодо юрисдикції, визнання та виконання рішень по цивільних і комерційних справах 1968 р [1], яка становила основу судової кооперації в сфері цивільного процесу.

У 1988 р. вона була доповнена Луганською конвенцією [2], що розповсюдила її дію на держави – учасниці Європейської зони вільної торгівлі, які не є членами ЄС (Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн). За задумом ініціаторів укладання Луганської конвенції вона мала стати інструментом інтеграції також із державами Центральної та Східної Європи, але приєдналася до неї тільки Польща у 2000 р. і тільки лише після 10 років переговорів. Саме тому у 2007 р. була прийнята нова Луганська конвенція, яка замінила собою попередню конвенцію. Крім того, до компетенції Ради та Комісії ЄС входять повноваження щодо прийняття відповідних рішень у вище згаданій сфері шляхом видачі регламентів.

Скориставшись цим повноваженням, у 2000-х роках Рада прийняла ряд актів, серед яких особливо слід виділити Регламент

№ 44/2001 (Брюссель-I) щодо юрисдикції, визнання та виконання рішень по цивільних і комерційних справах, який замінив собою Брюссельську конвенцію та дещо лібералізував і спростив процес визнання та виконання рішень іноземних судів. Доповнили Регламент № 44/2001 [3] численні акти Ради як то Регламент № 1348/2000 щодо обороту в державах-членах судових та позасудових документів у цивільних і комерційних справах, Регламент № 1206/2001щодо кооперації судів держав-членів по збиранню доказів у цивільних та комерційних справах, Регламент № 2201/2003 щодо юрисдикції та звернення до виконання судових рішень по шлюбно-сімейних спорах (Брюссель-III), Регламент № 805/2004 щодо створення Європейського виконавчого листа по безспірних вимогах тощо.

Значним кроком для розвитку цивільного процесу в ЄС стало прийняття Регламенту № 1896/2005 [3] щодо введення Європейського наказного провадження.

Відповідно до цих актів виконання судових рішень, або визнання судових виконавчих ордерів у іншій державі-члені не вимагають авторизацій або додаткових судових дій. Тож після прийняття цих актів цивільний процес у рамках ЄС перестав регулюватися міжнародними договорами, що підтвердило його автономність.

Література:

1. The Brussels Convention – Successful Model and Old-timer
2. The Lugano Convention and Its Relevance for Arbitration. European Journal of Law Reform. 2002. Vol. 4, No. 1.- P. 119-133.

Ірина Дудка
Науковий керівник – доц. Продан Т.В.

Покарання у виді довічного позбавлення волі: актуальні питання

Довічне позбавлення волі є найсуворішим покаранням. Історія становлення довічного позбавлення волі для України розпочалася з 1997 року, коли наша держава доєдналася до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка встановлювала абсолютну заборону смертної кари.

Даний вид покарання може бути призначено лише за вчинення певних особливо тяжких злочинів, наприклад, за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, що призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків (ч.3 ст. 110 КК України), за умисне вбивство за наявності кваліфікуючих ознак (ч.2 ст. 115 КК України), за зґвалтування малолітньої особи, вчинене повторно (ч. 6 ст. 152 КК України) тощо [1].

Нині в Україні довічне позбавлення волі відбувають 1578 осіб, з них, зокрема 23 жінки, які утримуються у Качанівській виправній колонії. Кількість жінок, засуджених до даного покарання, становить лише 1,4% від загальної кількості осіб, позбавлених волі пожиттєво. Відповідно до цього, варто зазначити, що в Україні були деякі спроби скасувати цей вид покарання для жінок, але усі вони виявилися невдалими. Зокрема, 20 червня 2019 року у ВР України був зареєстрований проєкт ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо скасування довічного позбавлення волі для жінок)». Проте, 29 серпня 2019 р. він був відкликаний. Порівняно нещодавно набрав чинності Закон України «Про внесення змін до КУпАП, КК України та КПК України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» від 18 жовтня 2022 року. І хоча було внесено зміни лише до двох статей КК України, ці зміни безсумнівно можна вважати революційними, адже докорінно змінився законодавчий підхід щодо засуджених до довічного позбавлення волі: якщо раніше вони могли бути звільнені від подальшого відбування покарання лише за хворобою або у порядку

помилування, то на сьогодні законодавець передбачив також і можливість заміни їм призначеного покарання більш м'яким, а у перспективі – також і можливість умовно-дострокового звільнення від відбування покарання [2, с. 101].

Передумовою таких змін було те, що 20 вересня 2021р. КСУ визнав неконституційною неможливість звільнення засуджених від довічного позбавлення волі. КСУ зазначив, що довічне позбавлення волі особи без подальшої можливості її звільнення означає урівняння строку довічного позбавлення волі з позбавленням волі до завершення природного життя людини, а отже, заперечує не тільки мету покарання, а й саму сутність людської гідності, ставить під сумнів її абсолютний характер та становить порушення позитивного обов'язку держави захищати гідність людини, а отже, не відповідає ч.1 ст.3, ст.23, ч.2 ст.28, ч.3 ст.63 КУ [3].

Таким чином, ми спостерігаємо тенденцію реформування національного законодавства відповідно до вимог ЄС. Очевидно, що існування можливості заміни довічного позбавлення волі більш м'яким покаранням мотивуватиме засуджену особу до більш швидкого виправлення своєї поведінки, що є запорукою майбутньої ресоціалізації особи.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

2. Крикливець Д.Є. Деякі питання заміни покарання у виді довічного позбавлення волі більш м'яким. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. ПРАВО. Вип. 75: ч 2. С. 100-104.

3. Юридична практика: КСУ визнав неконституційною неможливість звільнення для засуджених до довічного позбавлення волі (20.09.2021) URL: https://ccu.gov.ua/novyna/yurydychna-praktyka-ksu-vyznav-nekonstytuciynoyu-nemozhlyvist-zvilnennya-dlya-zasudzhenyh-do

Катерина Єленчук
Науковий керівник – проф. Вайцеховська О.Р.

Роль арбітражу у вирішенні міжнародних комерційних спорів: тенденції та виклики

Арбітраж, як метод вирішення міжнародних спорів, вже давно користується перевагою у міжнародних приватно-правових відносинах. Винятком не стала і Україна, міжнародний комерційний арбітражний суд України є одним із вдалих прикладів юрисдикційної установи, створеної після набуття незалежності. Неупередженість та справедливість у визнанні та виконанні арбітражних рішень державою доводить прогресивність її внутрішнього законодавства. Однак з перевагами існує і низка викликів, як от забезпечення визнання та виконання арбітражного рішення, його взаємодія з вітчизняними судовими органами.

Захист арбітражного процесу від непередбачуваного або неконструктивного втручання державних судів має найважливіше значення для сторін, які обирають арбітраж [1, с. 19]. Водночас у практиці ВС були рішення, які суперечили встановленому законодавству. Прикладом слугує постанова Об'єднаної палати КГС ВС від 17.12.2021 року у справі № 910/9841/20, в якій суд визнав розгляд господарського суду питання про те, чи є арбітражна угода недійсною, в межах самостійного позову про визнання недійсним арбітражного застереження, тим самим порушивши положення статті 5 Закону «Про міжнародний комерційний арбітраж», в якій закріплено норму про невтручання державних судів у діяльність міжнародних комерційних арбітражів окрім чітко передбачених у законодавстві випадків [2].

Ще однією негативною тенденцією у сучасній практиці застосування арбітражної форми врегулювання спорів є закріплена у законодавстві можливість відмови у визнанні або виконанні арбітражного рішення через порушення публічного порядку. Правова концепція публічного порядку має на меті захистити інтереси держави шляхом уникнення прийняття

іноземним арбітражем рішень, які порушують основні принципи справедливості та правосуддя, що є актуальними для даної держави. Суди повинні забезпечувати баланс між захистом прав учасників господарських відносин та захистом публічного порядку інтересів держави. Окрім зазначеного, при застосуванні арбітражної форми врегулювання приватно-правових спорів, мають місце й інші труднощі, що пов'язані із нечіткими умовами арбітражної угоди щодо назви арбітражної інституції, форми арбітражу чи порядку обрання арбітрів, що нерідко призводить до неможливості розглянути спір у міжнародному комерційному арбітражі.

Проте, у світовій практиці міжнародний комерційний арбітраж залишається домінуючою формою врегулювання міжнародних комерційних спорів завдяки таким своїм перевагам: 1) він дозволяє сторонам гнучко обирати процедуру та правила, які найкраще відповідають потребам і специфіці справи; 2) дозволяє вирішувати спори між сторонами з різних країн без використання національних судових систем; 3) забезпечує швидке вирішення конфліктів порівняно з традиційними судовими процесами.

Міжнародний комерційний арбітраж при ТПП за роки свого існування здобув репутацію одного з найповажніших арбітражів у Центральній Європі, а прийнятий Закон «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 1994 року створений на основі Арбітражного регламенту ЮНІСІТРАЛ, що повністю відповідає провідній міжнародній практиці [3].

Література:

1. Винокурова Л. Щодо розвитку правової доктрини третейського розгляду в Україні. Право України, 2014, № 12. - С. 11-26.

2. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» № 4003-XII від 24.02.94, ВВР, № 25, ст.199, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text

3. UNICITRAL Arbitration rules, with article 1, paragraph 4, as adopted in 2013 and article 1 paragraph 5, as adopted in 2021 https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/21-07996_expedited-arbitration-e-ebook.pdf

Вікторія Жалоба
Науковий керівник – асист. М.І.Іліка

Механізм захисту жінок під час збройного конфлікту між росією та Україною

Російська військова агресія проти України призвела до серйозного порушення прав людини по всій країні, зокрема, до випадків сексуального насильства, катувань, тяжких тілесних ушкоджень та жорстокого поводження. Під час бойових дій агресивна сторона активно використовує та продовжує залучати до бойових дій військові формування, в складі яких є чоловіки, деякі з яких у минулому були засуджені за різноманітні злочини, включаючи тяжкі та особливо тяжкі, проти життя, здоров'я, честі, гідності, статевої свободи та особистої недоторканості. У зв'язку з цим частими жертвами їх злочинних дій стають українські жінки.

Під час міжнародної конференції United for Justice «Об'єднані заради справедливості» у Львові, яка відбулася у березні 2023 року, спеціальний представник ООН з питань сексуального насильства в умовах конфлікту, Праміла Паттен, зауважила, що з початку російської агресії, що розпочалася 24 лютого попереднього року, значно зросла кількість повідомлень про випадки сексуального насильства. Комісія з прав людини задокументувала тисячі таких злочинів проти чоловіків, жінок та навіть дітей, включаючи роздягання, зґвалтування, побиття, примус до сексуальних дій та інші форми насильства.

Паттен також відзначила, що для досягнення цієї мети необхідні зусилля українських законодавців, зокрема, у вдосконаленні Кримінального кодексу, особливо у сфері захисту свідків та потерпілих. Вона рекомендувала збільшити кількість співробітників-жінок у правоохоронних органах України, зокрема для надання психологічної допомоги жертвам сексуального насильства, більшість з яких є жінками.

Слід відзначити позитивний момент стосовно створення спеціального відділу в Офісі Генерального прокурора для розслідування згаданих злочинів. Також не можна переоцінити

роль Генерального прокурора у його прагненні забезпечити захист прав жінок на міжнародній арені. Важливим елементом у механізмі захисту прав жінок є вольове бажання припинити протиправні дії, які посягають на їхні права, та різними способами сприяти відповідним державним інституціям у здійсненні правосуддя та притягненні до юридичної відповідальності винних осіб.

Першочерговим етапом у цьому є звернення за правовою допомогою до компетентних органів. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про звернення громадян», громадяни мають можливість звернутися до різних органів влади та інших установ зі своїми зауваженнями, скаргами та пропозиціями щодо захисту своїх прав. На основі цього закону може розпочатися процес надання правової допомоги жінкам, які потребують її негайно у зв'язку з складною ситуацією. Таким чином, суб'єкти правового захисту зобов'язані надати таку допомогу.

Отже, лише спільна робота всіх складових, включаючи свідомість про право, організацію суб'єктів захисту, об'єктивний аналіз порушених прав та відповідальне застосування міжнародного та національного законодавства, формує ефективний та дієвий механізм правового захисту жінок під час російсько-української війни.

Література:

1. Винні у сексуальному насильстві під час війни в Україні постануть перед судом – представниця ООН URL: https://bit.ly/3V4LMkD
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. No 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України.1996. No 47. Ст. 256.
3. Сексуальне насильство під час війни: що ми знаємо і як можемо протидіяти? URL: https://bit.ly/3wIFhd9

Тетяна Здражевська
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Захист прав дітей на окупованих територіях: міжнародний досвід та реалії України

Сьогодні проблема захисту прав дітей на окупованих територіях є надзвичайно актуальною, оскільки з 2014 року Російська Федерація почала збройну агресію проти України, а з 2022 року вона набула більших масштабів. Збройна агресія Росії ставить під загрозу безпеку та права дітей, що знаходяться на окупованих ними територіях.

У 1959 році ООН було затверджено Декларацію прав дитини, що розширила перелік прав дітей, порівняно з Загальною Женевською декларацією від 1924 року. Згодом, у 2000 році, було прийнято Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах. [1] В статтях 1 та 4 (п. 2) він зобов'язував вжити «всіх можливих заходів для забезпечення того, щоб військовослужбовці їхніх збройних сил, які не досягли 18-річного віку, не брали безпосередньої участі у воєнних діях» та вживати заходів з метою попередження вербування і використання у воєнних діях осіб, які не досягли 18-річного віку, озброєними групами, відмінними від збройних сил держави. [2]

У 2014 році був прийнятий Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», в якому описані основні напрями захисту прав і свобод населення на тимчасово окупованих територіях: захист політичних, соціальних, економічних, громадянських та інших прав і свобод; сприяння забезпеченню відновлення порушених матеріальних прав; надання гуманітарної та правової допомоги; забезпечення доступу до закладів освіти та медіа України та інші [3].

Нормативна база України щодо забезпечення прав дітей на окупованих територіях в той час потребувала удосконалення: для забезпечення їхніх прав, Україна повинна була значно розширити співпрацю з відповідними неурядовими та міжнародними

організаціями, удосконалити норми чинного законодавства, які пов'язані з закріпленням правового статусу дітей, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, спростити процедуру набуття даного статусу.

Станом на 2024 рік, під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, в умовах обмеженого доступу до окупованих територій, держава Україна реалізує всі можливі заходи щодо захисту прав дітей: ведеться облік осіб, зокрема дітей, депортованих або примусово переміщених через агресію Російської Федерації проти України; організовано процес повернення дітей на територію України. Також проходять заходи міжнародного рівня з метою привернення уваги міжнародної спільноти до проблеми порушень прав дітей на окупованих територіях [4].

Література:

1. Захист прав дітей під час збройного конфлікту на території Східної України: проблема правової визначеності. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/zakhyst-prav-ditey-pid-chas-zbroynogo-konfliktu-na-terytoriyi-skhidnoyi-ukrayiny-problema-pravovoyi-/

2. Захист прав дітей під час збройного конфлікту на території Східної України: проблема правової визначеності. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/zakhyst-prav-ditey-pid-chas-zbroynogo-konfliktu-na-terytoriyi-skhidnoyi-ukrayiny-problema-pravovoyi-/

3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text

4. Дії влади України, спрямовані на захист прав дітей. URL: https://ombudsman.gov.ua/childrenofwar-2023/dii-vlady-ukrainy-spriamovani-na-zakhyst-prav-ditei

Софія Золотаренко
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Надання адміністративних послуг внутрішньо переміщеним особам в Україні в умовах воєнного стану

Інститут адміністративних послуг зараз є одним із найзатребуваніших в умовах воєнного стану. Наразі змінено порядок та умови надання окремих адміністративних послуг. Ми б хотіли звернути увагу на особливості надання в умовах воєнного стану тих адміністративних послуг соціального спрямування, які мають статус внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО).

Отримання паспортних документів, облік та захист, кількість яких суттєво зросла, реєстрація шлюбів з військовослужбовцем, переміщення бізнесу в більш безпечні регіони, ідентифікація особи, окупація певних територій – це все ті проблеми, які є актуальними наразі для великої кількості наших співвітчизників.

З перших днів війни центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) стали комунікаційними та консультаційними центрами, а також гуманітарними штабами. У багатьох громадах ЦНАПи збирали гуманітарну допомогу для ВПО, розподіляли її та допомагали у вирішенні інших питань переселенців. Вже з середини березня 2022 року ЦНАПи почали надавати новий вид послуг соціального спрямування: отримання статусу ВПО, допомога на проживання ВПО, компенсація особі, що безоплатно розмістила ВПО [1, С. 407]. Відповідних змін зазнало й законодавство у даній сфері.

Постановою Кабінету Міністрів України № 755 від 01.06.2022 р. змінено правила з оформлення довідки ВПО. У разі відсутності документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документа, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, під час подання заяви у період дії воєнного стану заявник має право пред'являти документи в електронній формі через Портал Дія або єДокумент, або ж це може бути довідка з ЦНАПу, ДП «Документ» [2]. Проте все одно виникають проблеми в процедурі реєстрації ВПО. Наприклад, особа, яка

проживала на тимчасово окупованій території, але фактично не має реєстрації через зміну адреси проживання в тому ж регіоні, не може отримати статус ВПО. Актуальним досі залишається питання врегулювання соціального захисту громадян, зокрема щодо надання допомоги на проживання для ВПО.

Серед всієї кількості викликів які постають перед органами публічної влади, ЦНАПАми можемо виділити ті з них які потребують якнайшвидшого розв'язання. По-перше, наразі значно зросла кількість ВПО на території України що створило проблему у швидкому та якісному забезпеченні таких осіб відповідними послугами які надаються ЦНАПАми. По-друге, умови надання та реєстрації статусу ВПО, забезпечення прав та обов'язків ВПО регулюються в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», однак, потребують вдосконалення. По-третє, на територіях, на територіях, де ведуться бойові дії ЦНАП, передбачено, що центральна влада у цих громадах може визначати особливості надання адміністративних та інших публічних послуг. Не рідко, надання таких послуг на таких територіях є неможливе.

Таким чином, надання адміністративних послуг ВПО зберігає важливе значення, особливо, в умовах воєнного стану.

Література:

1. Сердюк О.І., Наливайко Н.В. Функціонування центрів надання адміністративних послуг в Україні під час воєнного стану. 2023 URL:http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18748/1/K_Gubar.pdf#page=406

2. Про порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи : Постанова КМУ від 2022-06-01. № 755. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-2022-%D0%BF#Text

Маріна Зюбрицька
Науковий керівник – доц. Ющик О.І.

Пробаційний нагляд як вид покарання

Пробаційний нагляд - це новий вид кримінального покарання. Його вважають альтернативою ув'язненню, який полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства. [1].

За словами директора «Центру пробації» Олега Янчука, такий нагляд як вид альтернативного покарання в Кримінальному законодавстві України, є додатковим, і введений в рамках стратегії. За вчинення кримінальних проступків та нетяжких злочинів можуть застосовувати пробаційний нагляд, як альтернативу у вигляді громадських робіт, штрафу, виправних робіт. Суддя, виносячи покарання, повинен бути впевнений, що воно достатнє і необхідне для виправлення особи. У деяких випадках, коли суддя бачить, що особа не заслуговує або його діяння не підлягають ізоляції від суспільства, суддя дивиться список альтернатив. Затримані перебувають під наглядом уповноважених органів з питань пробаціїї [2].

У Міністерстві юстиції також зазначили, що впровадження цього виду покарання дозволить виконати рекомендації ЄСПЛ щодо необхідності оптимізації пенітенціарної системи та зменшення кількості засуджених. Згідно із законом, і який набуде чинності через шість місяців, такий нагляд може застосовуватись, і до неповнолітніх громадян. Термін становить від року до п'яти років (для неповнолітніх – 1-2 роки). Виконанням покарання займатимуться уповноважені органи з питань пробації за місцем проживання засудженого. Уповноважений орган повинен, зокрема, вести облік засуджених та контролювати виконання ними зобов'язань.

Засуджений до нагляду повинен періодично з'являтися для реєстрації, повідомляти про зміну місця проживання, роботи чи навчання, крім того, не можна виїжджати за кордон без

дозволу. Але суд може визначити й інші обов'язки: 1) носити електронний браслет (на строк від місяця до року); 2) проживати за вказаною у рішенні суду адресою; 3) дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля; 4) влаштуватися на роботу або звернутися до служби за наявності, 5) пройти лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки. Якщо засуджений не виконує зобов'язання, з ним спочатку проводять профілактичну бесіду та виносять письмове попередження (якщо немає поважної причини), або систематично не виконує зобов'язання (три і більше разів), то йому може загрожувати обмеження волі на строк до трьох років [3].

У підсумку можемо констатувати, що впровадження нового виду покарання, слугуватиме виправленню засудженого за допомогою застосування наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуальних кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань» від 23 серпня 2023 року №3342-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text

2. Ліля Гончарук Що таке пробаційний нагляд та як цей вид покарання буде працювати в Україні –Мінюст. *Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання.* URL: https://suspilne.media/amp/588537-so-take-probacijnij-naglad-ta-ak-cej-vid-pokaranna-bude-pracuvati-v-ukraini-minust/

3. Олег Галів Що таке пробаційний нагляд як тип покарання і як він працює? Радіо Свобода 29 вересня 2023р. URL: https://www.radiosvoboda.org/amp/probation-pokarannya-vyaznytsia-oleh-yanchuk/32615406.html

Сергій Іволга
Науковий керівник – доц. Продан Т.В.

Роль «Кароліни» у розвитку кримінального права

Спробуємо привернути увагу до історичного документа, який відіграв значну роль у становленні та розвитку кримінального права – «Кароліни» (лат. Constitutio Criminalis Carolina). Цей збірник законів, прийнятий у 1532 році імператором Священної Римської імперії Карлом V, протягом кількох століть залишався одним із найвпливовіших джерел кримінального права в Європі.

Цей кодекс був єдино діючим на всій території Німеччини до її об'єднання. 77 статей «Кароліни» присвячені кримінальному праву та 142 статті – кримінальному процесу.

В частині, що стосується кримінального права було визначено поняття «злочину». Однак, досить безсистемно перелічувалися злочини та покарання. Серед злочинів, які передбачалися у даній частині можна виділити такі як: злочини проти релігії і держави, проти особи, проти моралі, проти власності тощо. Що стосується покарань за «Кароліною», то вони відзначалися жорстокістю. Особливо часто в ній згадувалася смертна кара [1, с. 174].

Досить цікавим видається те, що «Кароліна» уже на той час передбачала деякі обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння. Зокрема, кримінальна відповідальність виключалась, якщо особа перебувала в стані необхідної оборони, тобто «при захисті як свого життя, здоров'я та майна, так і третьої особи» та заподіяла у такому випадку шкоду нападнику.

«Кароліні» були відомі обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. До них відносилися: відсутність наміру («незручність, легкодумство і непередбачливість»), вчинення злочину «у запальності та гніві». Пом'якшуючими обставинами при крадіжці вважалися малолітній вік злочинця (до 14 років) та «прямий голодний нестаток». Набагато більш численними були обтяжуючі обставини: публічний, зухвалий, «зловмисний» та блюзнірський характер злочину, повторність, великий розмір збитку, «дурна слава» злочинця, вчинення злочину групою осіб [2, с. 18].

Можна стверджувати, що «Кароліна» мала на меті упорядкувати кримінальне судочинство у місцевих судах, встановити єдині засади кримінального процесу та матеріального права, а також запобігти самовільству та жорстокості суддів і палачів.

«Кароліна» мала велике значення для розвитку кримінального права, оскільки вона: вперше в історії ввела єдиний кримінальний кодекс для всієї імперії, що сприяло її правовій єдності та централізації; написана за принципом nullum crimen sine lege (немає злочину без вказівки на це у законі), що вказує на те, що вона вперше відображає один з найважливіших принципів кримінального права; відокремила кримінальне право від цивільного права, що було новаторським кроком для середньовіччя; визнала принципи законності та рівності перед законом, що означало, що злочини та покарання мали бути визначені тільки законом, а не суддею, і що закон мав застосовуватися однаково до всіх осіб, незалежно від їх стану та походження [3, с. 84].

Отже, «Кароліна» – це видатний пам'ятник середньовічного кримінального права, який відіграв важливу роль у розвитку правової культури Німеччини та Європи.

Література:

1. Никифорак М.В., Максимюк О.Д. Історія держави і права зарубіжних країн : Методичні матеріали до семінарських занять з історії держави і права зарубіжних країн. 2 вид., доп. і переробл. Чернівці: Черн. нац. ун-т, 2016. 452 с.
2. Die Peinliche Gerichtsordnung Kaiser Karls V: Consitutio Criminalis Carolina; Ausgabe für Studierende (Classic Reprint) (German Edition). Forgotten. 2018. 154 s.
3. Всесвітня історія права: підручник / В.М. Корецький. К. : Юридична думка, 2004. 560 с.

Юлія Івонча
Науковий керівник — доц. Никифорак В.М.

Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії

На своєму шляху до Європейської інтеграції Україна намагається приводити у відповідність свої національні законодавчі акти до законодавств Європи. Починаючи з 1991 року Україна законодавець прикладає значних зусиль для розробки та впровадження нормативно-правових актів, дотримуючись прикладів країн Західної Європи.

Одним з нових договірних інститутів, що з'явилися в умовах становлення ринкової економіки є договір комерційної концесії. У світі для позначення даного виду відносин використовують термін франчайзинг. Стаття 1115 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) визначає, що за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг [1]. Основним зобов'язанням, що визначає особливості договору, є надання користувачеві комплексу виключних прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, що дає підстави розглядати цей договір як різновид ліцензійних договорів. В Україні на підставі договору комерційної концесії з'явилися та діють, такі торгові марки: "Макдональдс", "Піца-хат", "Керхер", "Кодак", "Кока-кола", "Пепсі", "Фанта" та інші.

На нашу думку, увагу слід зосередити на особливих умовах договору комерційної концесії, якими у дозволений законом спосіб можна обмежувати права сторін. Так, згідно ч.1 ст. 1122 Цивільного кодексу України в договорі комерційної концесії можуть бути передбачені наступні особливі умови: 1) обов'язок правоволодільця не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території або утримуватися від власної аналогічної

діяльності на цій території; 2) обов'язок користувача не конкурувати з правоволоділцем на території, на яку поширюється чинність договору, щодо підприємницької діяльності, яку здійснює користувач з використанням наданих правоволоділцем прав; 3) обов'язок користувача не одержувати аналогічні права від конкурентів (потенційних конкурентів) правоволоділця; 4) обов'язок користувача погоджувати з правоволоділцем місце розташування приміщень для продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), передбачених договором, а також їх внутрішнє і зовнішнє оформлення [1]. Такі обмеження мають ряд позитивних моментів. По-перше, вони дозволяють уніфікувати бізнес та надати стандарти для якості продукції чи обслуговування. По-друге, це дозволить захистити сторони від свавілля при диктуванні цін на продукцію, що виробляється, чи на послуги, що надаються, за договором комерційної концесії [2].

Окремо ЦК визначає особливі умови договору, які вважатимуться нікчемними. Це право франчайзера визначати ціну товарів, робіт чи послуг або встановлювати верхню чи нижню межу таких цін, а також обмеження діяльності франчайзі певною категорією покупців чи замовників на визначеній території. Слід наголосити, що стосується останньої умови, то в ЦК є помилково незакінченим відповідне положення, а саме: законодавець упустив словосполучення, що така умова "є нікчемною" [2].

Отже, можемо зробити висновок, що обмеження прав сторін є важливим аспектом договору комерційної концесії.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15
2. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України від 01.01.2016 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/KK004135

Єлизавета Кабалюк
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Права та обов'язки позивача в адміністративному судочинстві

Особливістю адміністративного судочинства є співвідношення статусу громадян, як суб'єктів звернення до суду та суб'єктів владних повноважень. Згідно з положеннями процесуального законодавства права та повноваження сторін в судовому процесі є однаковими, водночас, відверто кажучи, слід констатувати, що ці два суб'єкти мають неоднакові можливості.

Права та обов'язки позивача передбачені ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України). Зазначеними у вказаній нормі правами та обов'язками позивач може користуватись на всіх стадіях адміністративного судочинства. Окрім вказаних прав, позивач користується також іншими правами, які закріплені нормами КАС України. Так, ст. 51 КАС України передбачає можливість позивача змінити підставу або предмет позову збільшити або зменшити розмір позовних вимог досягнути примирення шляхом укладення мирової угоди з відповідачем або відмовитися від адміністративного позову в будь який час до завершення судового розгляду [1].

У якості сторони у справі, позивач також користується загальними процесуальними правами сторін. Для забезпечення виконання своїх процесуальних функцій сторони в адміністративному процесі наділені великим обсягом процесуальних прав та обов'язків, їм надано рівні можливості щодо відстоювання своєї позиції під час розгляду адміністративної справи, вони володіють такими самими правами і мають ті самі обов'язки, що й особи, які беруть участь у справи: 1) особи, які беруть участь у справі, зобов'язані повідомляти суд про зміну місця проживання (перебування, знаходження), роботи, служби; 2) особи, які беруть участь у справі, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не можуть з поважних причин прибути до суду, зобов'язані повідомити про

це суд; 3) сторони або треті особи зобов'язані особисто прийняти участь у судовому засіданні, якщо суд визнає це обов'язковим.

За допомогою реалізації права на подання позовної заяви особа стає стороною в адміністративному судочинстві. Багато авторів вважають, що законодавство не повинно ставити за обов'язок суду перевіряти причини реалізації сторонами суб'єктивних прав спрямованих на зміну чи припинення процесу, що ставляться в залежність від волевиявлення сторін [2, с. 38]. Інтерес позивача в адміністративному процесі перш за все пов'язаний з відновленням порушених прав та свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин.

До основних процесуальних прав позивача відносять право знайомитися з матеріалами справи, брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь в дослідженні доказів, заявляти клопотання і відводи тощо. При здійсненні своїх прав позивач розпоряджається низкою суб'єктивних прав спрямованих на зміну чи припинення процесу [3, с. 121].

У підсумку можемо констатувати, що для забезпечення виконання своїх процесуальних функцій позивач в адміністративному процесі наділений значним обсягом процесуальних прав та обов'язків, має рівні з іншими сторонами адміністративного процесу процесуальні права та обов'язки.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10618 (дата звернення 23.10.2023).
2. Шевчук П.І. Проблеми судово-правової реформи. *Вісник Верховного Суду України.* 1997. № 1. С. 36 – 39.
3. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права. За заг.ред. Р.О.Куйбіди, В. І.Шишкіна К., 2006. 435 с.

Олександра Кантемір
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Про деякі аспекти міжнародного захисту прав людини

Норми міжнародного права в процесі становлення і розвитку захисту прав людини орієнтують на те, щоб національне законодавство має включати той обсяг основних прав та свобод людини, який відповідає міжнародним стандартам.

Згідно зі статтями 1-3 «Загальної декларації прав людини» всі люди народжуються вільними й рівними у своїх правах, мають право на життя, свободу й особисту недоторканість та наділяються всіма правами й обов'язками незалежно від раси, статі, кольору шкіри, релігійних, політичних та інших переконань. [1]

Зважаючи на сьогодення, норми та принципи міжнародного права суворо порушуються державами. До прикладу це є Ізраїльсько-палестинський конфлікт, який триває ще з 1948 року. Також суворо порушує договори, Женевські конвенції росія. Ще в 2014 році розпочався конфлікт росії проти України. Першою неправомірною дією була анексія Криму. Наступним кроком був збройний конфлікт на Донбасі. А вже 24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. У зв'язку з агресією проти України, росія порушила такі принципи як: принцип незастосування сили або загрози силою; принцип співробітництва; принцип суверенної рівності держав; принцип непорушності державних кордонів; принцип загальної поваги прав людини та інші.

Ще одним важливим елементом у механізмі захисту прав людини є Міжнародний кримінальний суд, який був створений в 2002 році. Його завданням є розглядати злочини проти міжнародного права, включаючи злочини проти людяності, військові злочини та злочини проти миру. Цей суд може бути звернений до будь-якої держави-учасниці, яка не може чи не бажає забезпечити справедливий суд над особами, звинуваченими у таких злочинах. Крім того, існує багато різних

міжнародних та регіональних органів, які займаються захистом прав людини. Наприклад, Європейський суд з прав людини, Міжамериканська комісія з прав людини та Спеціальний доповідач ООН з питань свободи думки та вираження. Паралельно із механізмами захисту, що розробляла ООН розвивалися та інші універсальні правозахисні механізми. Згідно з міжнародними договорами в галузі прав людини створювалися договірні (або конвенційні) органи.

Сьогодні ми можемо побачити, що не всі країни підписали й ратифікували міжнародні договори про права людини. Навіть ті країни, які ратифікували ці договори, можуть порушувати права людини і важко змінити ситуацію через відсутність механізмів примусового виконання рішень. Крім того, деякі країни можуть намагатися обійти міжнародні механізми захисту прав людини шляхом зміни внутрішніх законів та політики або неповної співпраці з міжнародними органами. [2] Незважаючи на ці проблеми, міжнародні механізми захисту прав людини залишаються невід'ємною частиною міжнародного права та важливим інструментом для захисту прав людини в усьому світі. Тому, забезпечення захисту прав людини є важливим завданням нашого часу, що потребує спільних зусиль всіх держав та громадян світу.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи Протокол від 04 листопада 1950 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини: навч.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2019. 168 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/e8387b50-9531-46d7-acc9-e98f72c6ad27

Діана Каправа
Науковий керівник – доц. Вдовічена Л.І.

Нотаріальний акт як форма правозастосування

Наслідком вчинення нотаріальної дії є нотаріальний акт, який є завершальною складовою цієї нотаріальної дії. Правові акти, які є волевиявленням нотаріуса на вчинення нотаріальних дій та фіксують їх результати, оформляються нотаріусом згідно з законом у письмовій формі, шляхом вчинення або ж різного роду написів, або ж оформленням певного свідоцтва чи складанням акту тощо [1, с. 153]. Термін «нотаріальний акт» було законодавчо закріплено Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» від 01.10.2008 р., де викладено в новій редакції статтю 60 Закону («Оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні»), згідно з якою нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду [2]. Однак, тлумачення цього терміну вказаний Закон не надав – і, як наслідок, постало питання розуміння правової природи нотаріальних актів.

Нотаріальний акт застосовується на стадії реалізації особою належних їй прав; він має виключно індивідуальний характер; його дія розрахована на врегулювання правових відносин щодо певного конкретного життєвого випадку. Саме ці властивості демонструють відмінність нотаріального акту від тих правових актів, які мають нормативний характер та поширюються на невизначене коло осіб та на різні випадки [3, с. 24]. Основною властивістю нотаріального акту є його правозастосовча форма. За своїм змістом категорія «правозастосування» передбачає видання акта застосування права, який слід розглядати як індивідуально-конкретний правовий припис, адресований персонально визначеним особам. Цей припис наділений соціальною цінністю не сам по собі, а у зв'язку з тим, що слугує юридичною основою задоволення суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків [4, с.117]. Таке визначення змісту правозастосування демонструє повну характеристику нотаріального акту як такого, що є формою правозастосування.

Правозастосовча діяльність здійснюється компетентними державними органами, а також уповноваженими державою органами, а в рамках органів юстиції здійснюються посвідчувальні, правореалізаційні та реєстраційні написи. Тому цілком логічно та правомірно відносити нотаріат до відання органів юстиції, які здійснюють правозастосовну діяльність [4, с. 119]. І як результат, правозастосування в системі органів нотаріату слід розглядати як комплексну правозастосовчу діяльність, яка здійснюється у встановлених законом процедурних і процесуальних формах.

Отже, нотаріальний акт як форма правозастосування – це оформлене в процесуальні формі правозастосовче рішення нотаріуса по окремій справі, виражене у формі документа, що має юридичну силу, тобто здатність породжувати юридичні наслідки, містить волевиявлення нотаріуса на вчинення нотаріальної дії чи вирішення окремого процесуального питання, прийняте ним на підставі норм матеріального та процесуального права, та спрямований на виникнення, зміну або припинення відповідних правовідносин.

Література:

1. Вдовічена Л. І. Нотаріальні акти як елемент функціонування нотаріальної юрисдикції. *Публічне право.* 2023. № 3 (51). С. 152 -159.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII: станом на 30 січня 2024 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12 (дата звернення: 26.02.2024)
3. Дякович М. М. Нотаріальний акт як інструмент охорони (захисту) прав та законних інтересів учасників цивільних правовідносин. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 9. С. 20-27. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2013_9_4.
4. Сапарова, А., Пастушенко, А. Правозастосування в системі органів нотаріату. *Молодий вчений*. 2023. № 5 (117). С. 116-122.

Станіслава Кейван
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р. О.

Квазіфіскальна природа пенсійних виплат

У сучасній структурі соціального захисту громадян основним елементом є система пенсійного забезпечення, і вдосконалення цієї системи є одним із пріоритетних завдань соціальної політики держави. Аналіз сучасного стану пенсійної системи України вказує на постійний дефіцит бюджету Пенсійного Фонду України, який забезпечувався за рахунок коштів Державного бюджету. Це свідчить про незбалансованість системи пенсійного забезпечення, а квазіфіскальний характер пенсійних виплат може викликати додаткові фінансові та економічні виклики для загальної фіскальної стабільності та держави загалом.

Відповідно до ст. 2 Бюджетного Кодексу України квазіфіскальні операції – це операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому [1].

Згідно із Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 року № 692-р, Пенсійний фонд України може здійснювати квазіфіскальні операції, такі як накопичення фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування заборгованості з виплати пенсій і соціальних допомог, а також залучення кредитних ресурсів для покриття дефіциту коштів на виконання поточних зобов'язань [2].

Пенсійний фонд України функціонує одночасно як ключовий публічний фонд, який забезпечує реалізацію функцій соціального захисту шляхом виплати пенсій громадянам, які мають право на пенсійне забезпечення та як центральний елемент системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на принципах солідарності та субсидування, і здійснює

виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду відповідно до законодавства.

Аналіз фінансово-правового статусу Пенсійного фонду України показує необхідність належного регулювання владних повноважень щодо управління коштами системи пенсійного страхування, що включає: встановлення правових засад та меж бюджетування фондів, залучення позик до фонду, методи та форми управління коштами фонду, граничні межі фіскального ризику операцій, пов'язаних з інвестуванням коштів. Відсутність такого правового регулювання може створити ризики для ефективного виконання державної ролі у гарантуванні соціального захисту та управління коштами фонду.

Підводячи підсумки, можемо сказати, що наявність квазіфіскальних операцій може спричинити некоректне розуміння головної ролі фіскальної діяльності, а також її впливу на макроекономічні показники; проведення квазіфіскальних операцій можуть мати значний деструктивний вплив на перерозподіл ресурсів; такі операції можуть перебувати у вигляді умовних зобов'язань, які, у свою чергу, можуть бути масштабними за обсягами, досить невизначеними, а тому складними для обліку і контролю.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 16.02.2024).

2. Про затвердження переліку квазіфіскальних операцій і органів влади (управління), відповідальних за проведення оцінки можливого впливу таких операцій на показники бюджету : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.08.2012 р. № 692-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-2012-р#Text (дата звернення: 16.02.2024).

Владислав Кирилюк
Науковий керівник – доц. Продан Т.В.

Проблеми кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні

Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні був введений у кримінальне законодавство України у 2013 році. Так, 1 вересня 2014 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23 травня 2013 р. Відповідно до цього, положення Загальної частини КК України були доповнені розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб».

В європейських країнах існує практика застосування до юридичних осіб заходів кримінального характеру, яка дозволяє виділити 3 основні підходи до розуміння кримінальної відповідальності юридичних осіб: 1. повне визнання інституту кримінальної відповідальності юридичної особи (Франція, Литва, Естонія); 2. повне заперечення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб (Болгарія, Угорщина); 3. «квазікримінальна» відповідальність юридичних осіб (ФРН, Швеція, Італія, Іспанія). Основною ознакою такого підходу є те, що законодавство не визнає юридичних осіб суб'єктами кримінального правопорушення, але у низці випадків, зокрема, передбачених окремими нормативними актами, до них можуть застосовуватися різноманітні санкції кримінально-правового характеру [1]. Як бачимо, в Україні застосовується «квазікримінальна» відповідальність юридичних осіб. Законодавець не застосовує термін «кримінальна відповідальність» щодо юридичних осіб, а використовує термін «заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», що дозволяє уникнути змін у частині суб'єкта кримінальної відповідальності до Загальної частини КК України. Такий підхід щодо юридичних осіб у сфері притягнення їх до

кримінальної відповідальності є не зовсім ефективним. Зокрема, відповідно до статистичних даних, за останні п’ять років кримінальні провадження, в яких до юридичних осіб судом застосовано заходи кримінально-правового характеру, відсутні. Наведені дані свідчать, що норми Розділу XIV-1 КК України є не ефективними, а встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб лише із загально-превентивною метою є недоцільним. На сьогодні, залишається проблемним ще й таке питання, які стосується того, що юридичні особи не можуть підлягати кримінальній відповідальності внаслідок неможливості визначення вини у вчиненні кримінального правопорушення.

Виходячи з цього, варто підкреслити, що з теперішнім підходом до кримінальної відповідальності, юридичні особи мають високий ступінь самостійності та можуть вчиняти кримінальні правопорушення у різних сферах діяльності. Зокрема, законодавець визначаючи у ст. 96-3 КК України підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінального характеру поза увагою залишив «Кримінальні правопорушення проти довкілля». Так, найбільше протиправних діянь відбуваються у сфері довкілля, а саме приватними підприємствами тому, що вони мають найширшу автономію в порівнянні з іншими видами юридичних осіб.

Таким чином, існує необхідність удосконалення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні. Потреба у ретельному аналізі та впровадженні ефективних рішень стає важливим завданням для забезпечення правової безпеки суспільства та ефективності боротьби зі злочинністю.

Література:

1. Трут Д., Автух А. Притягнення юросіб до кримінальної відповідальності в Україні: міф чи реальність? URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/prityagnennya-yurosib-do-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini-mif-chi-realnist.html (дата звернення: 23.02.2024)

Олександра Кирилюк
Науковий керівник – асист. Федорчук М.Д

Забезпечення гендерної рівності в умовах воєнного стану в Україні

Широкомасштабне вторгнення рф в Україну стало передумовою введення воєнного стану на території всієї України. У зв'язку з війною зазнають негативного впливу не лише порушення та загрози для національної безпеки та територіальної цілісності, але й інші сфери суспільного життя. Зокрема, питання гендерної рівності, особливо в умовах воєнного стану, залишаються дискусійними та потребують перманентного аналізу.

Перш за все, у дослідженні питання гендерної рівності слід звернутися до Конституції України, яка визначає основи гендерної рівності. Стаття 24 Конституції України гарантує рівні права та можливості для чоловіків і жінок. Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства» [1].

Однак, практика показує, що умови воєнного стану можуть стати чинником, що підриває принцип гендерної рівності. Під час війни жінки та чоловіки можуть зазнавати різних видів дискримінації та насильства. Наприклад, жінки можуть опинитися в уразливому становищі через зростаючий ризик насильства чи експлуатації. Також вони можуть стати жертвами торгівлі людьми чи мати обмеження доступу до освіти та медичної допомоги. Натомість, чоловіки можуть зазнавати більшої кількості обмеження прав під час воєнного стану, наприклад заборона виїзду за кордон військовозобов'язаних чоловіків. Слід зауважити, що в Україні спостерігається позитивна динаміка щодо рівноправності жінок та чоловіків у деяких сферах, зокрема. армії. Згідно з статистичними даними, кількість жінок у Збройних силах України починаючи з 2014 року

зросла у 2,5 рази. «Так, у 2014 році загальна чисельність жінок становила 49 926, із них військовослужбовців — 16 557 осіб. А станом на 1 березня 2023 року ми вже маємо 60 538 жінок у ЗСУ. З них військовослужбовців — 42 898 осіб» [2].

Воєнний стан в Україні, викликаний агресією рф, суттєво впливає на гендерну рівність. Держава та громадянське суспільство вживають заходів для її забезпечення, розробляючи та впроваджуючи політичні та правові механізми. Зокрема, в контексті військових конфліктів, що може бути відображено у ратифікації Стамбульської Конвенції. Нові ініціативи свідчать про зростаючу увагу до гендерної проблематики в умовах воєнного стану та засвідчують зусилля суспільства у боротьбі за гендерну рівність і захист прав жінок під час війни.

Забезпечення рівності під час війни є важливим, також у контексті міжнародних відносин. Україна є стороною Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації, яка зобов'язує країну приймати заходи для забезпечення рівних прав і можливостей для жінок та чоловіків, у тому числі в умовах конфлікту чи воєнного стану.

Отже, забезпечення гендерної рівності в Україні в умовах воєнного стану є важливим питанням, що потребує детального дослідження. Забезпечення гендерної рівності потребує комплексного підходу до реалізації заходів, спрямованих на захист прав та інтересів обох статей. Доцільною була б розробка подальших стратегій спрямованих на захист прав жінок та чоловіків у різних сферах.

Література:

1. «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»: Закон України від 08.09.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text (дата звернення 28.02.2024).

2.Жінки в українській армії. Що ми знаємо про рівність? URL: https://w2u.world/pro-zhinok-v-armii/zhinky-v-ukrainskii-armii-shcho-my-znaiemo-pro-rivnist/ (дата звернення 28.02.2024).

Аліна Кіян
Науковий керівник – доц. Паскар А. Л.

Показання свідка як засіб доказування

Предметом адміністративного судочинства є публічно-правові спори. У таких справах тягар доказування покладено на відповідача – суб'єкта владних повноважень. Внаслідок дії принципу офіційного з'ясування обставин справи суди відіграють активну роль у процесі доказування. З огляду на вищезазначені особливості спору, допит свідків застосовується рідко, але на практиці існує потреба у використанні такого засобу доказування.

Як зазначається у Юридичній енциклопедії, показання свідка – це повідомлення про будь-які відомі обставини, що стосуються судової справи [1, с. 621]. Тотожна дефініція міститься у ч. 1 ст. 77 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2].

Зміст показань свідка – це сукупність фактичних даних, що можуть підтвердити позовні вимоги або заперечення проти позову чи спростувати їх, а також мають процесуальне значення [3, с. 23]. Зміст показань свідка може мати вирішальне значення для встановлення обставин справи та прийняття обґрунтованого судового рішення. Такі показання можуть спростувати або підтвердити докази, що представлені іншими учасниками судового процесу.

Показання свідків поділяються на загальні та спеціальні. Перші містять інформацію про факти, що встановлюють особу свідка та його ставлення до сторін. Другі містять інформацію про факти, що підлягають встановленню у справі. Предметом показань свідка може бути довідкова інформація, необхідна для встановлення істотного факту. У деяких випадках ідеться про довідкову інформацію, необхідну для виявлення істотного факту. Наприклад, в адміністративному провадженні предметом показань свідка можуть бути такі факти, як факти, що стосуються постійного місця проживання, стажу, роботи, місця ведення бізнесу, порушення вимог законодавства, порушення

підприємницької присяги місця продажу, порушення присяги державних службовців тощо.

У контексті дослідження особливостей показання свідка як засобу доказування важливим є з'ясування питання, хто може залучатися в якості свідка в адміністративному судочинстві. У першу чергу, це особа, яка сприймала інформацію. Про зазначене регламентується в ст. 65 КАС України де зазначено, що, свідком у справі судом може бути викликана кожна особа, якій можуть бути відомі обставини, що належить з'ясувати у справі. По-друге, свідком може бути виключно фізична особа, оскільки вона наділена можливостями сприймати інформацію (бачити, чути, відчувати) та відтворювати її. Юридична особа не може бути свідком, бо юридичній особі як такій не може бути відомо про ті чи інші обставини справи [4, с. 233]. Так, свідком може виступати не будь-яка людина, якій відомі обставини справи, а лише та, яка в силу фізичних і психічних якостей правильно сприймала обставини справи.

Отже, можна констатувати, що для встановлення істини у справі потрібне комплексне дослідження всіх засобів доказової діяльності, у тому числі показань свідка. Показання свідка в адміністративному судочинстві відіграють важливу роль у встановленні фактичних обставин справи. Свідки можуть надати інформацію, яка підтвердить або спростує докази, представлені сторонами у судовому процесі.

Література:

1. Юридична енциклопедія: т. 6 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: Укр. енцикл., 1998. 744 с..
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).
3. Марченко Р. До питання про правову природу доказів на прикладі показань свідка. *Підприємництво, господарство і право.* 2011. № 7. С. 22–25.

Ольга Коваль
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Практики відновного правосуддя в США та їх цінність для України

Впровадження відновного правосуддя є пріоритетною складовою глобальної політики, спрямованої на забезпечення модернізації кримінальної юстиції, і на даний момент знайшло своє відображення в законодавстві багатьох країн.

Цікавими з наукової точки зору є тенденції розвитку ювенальної юстиції у США. Суть ювенальної юстиції в США полягає не в покаранні правопорушника, а в наданні допомоги, захисту та охорони. Основні принципи американської доктрини "батьківського піклування", що виникла в 1970-1980-х роках минулого століття, втілені в системі ювенальної юстиції і сьогодні. Ці ідеї відображені в законах штатів про неповнолітніх, а також у федеральних законах про ювенальну юстицію та запобігання злочинності серед неповнолітніх [1]. У Сполучених Штатах Америки значна частина молодих правопорушників не перебуває під юрисдикцією ювенальних судів, а "беруть участь" у реабілітаційних програмах, спрямованих на залучення молоді до соціально орієнтованої діяльності та захоплень. Однією з таких профілактичних програм є програма позитивного розвитку молоді (PYD). До реалізації цієї програми залучені не лише самі неповнолітні, а й дорослі, різні громадські організації, школи та державні установи [2].

Досить цікавими програмами є так звані «молодіжні суди». Це програми, у яких молодь здійснює функцію суддів стосовно своїх однолітків, які вчинили певні незначні правопорушення [3].

Практика укладення угод про визнання винуватості особливо поширена у Сполучених Штатах Америки. Суть цієї практики полягає в тому, що кримінально-процесуальне законодавство цієї країни передбачає своєрідну "угоду" між прокурором та обвинуваченим. Обвинувачений, за згодою прокурора, має право визнати себе винним у меншому обсязі обвинувачення, ніж зазначено в обвинувальному акті або інформації [4, с. 85]. За

даними які наводить М. Корнієнко, системи угод про визнання винуватості у кримінальному процесі США, Великобританії та Канади є високорозвиненими і 70-90% усіх кримінальних проваджень вирішуються шляхом досягнення угоди між стороною обвинувачення та стороною захисту [5, с. 162].

Проблеми, що виникають у процесі впровадження відновного правосуддя в Україні, пов'язані, зокрема, з необхідністю руйнування стереотипів щодо злочинності та правосуддя в українському суспільстві, каральним підходом у роботі правоохоронних органів, незацікавленістю правоохоронних органів у передачі кримінальних справ до громадських відновних програм, недосконалістю законодавчої бази та поширеною практикою неформальних домовленостей між правопорушниками та потерпілими за посередництва представників поліції.

Література:

1. Крукевич О.М. Здійснення правосуддя щодо неповнолітніх у країнах романо-германського та англо-американського типів правових систем. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності.* 2014. № 4 (51). С. 143-148.
2. Butts, Jeffery; Bazemore; Saa Meroe (2010). "Positive Youth Justice: Framing Justice Interventions Using the Concepts of Positive Youth Development". Coalition for Juvenile Justice.: 1. URL: https://www.readkong.com/page/positiveyouth-justice-1975892?p=2
3. Facts and Stats. National Association of Youth Courts. URL: https://youthcourt.net/ (дата звернення: 15.02.2024).
4. Власова А. Порівняльна характеристика спрощеного судочинства у США та окремих європейських країн. *Історико-правовий часопис.* 2014. № 2. С. 84–89.
5. Корнієнко М. Особливості кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості: український і зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 4. С. 159–165.

Марія-Ізабела Коломейчук
Науковий керівник - доц. Ковбас І. В.

Посилення ролі методу реординації в адміністративному праві.

Сьогодні в адміністративному праві виникає важлива задача, що полягає в поєднанні демократичних принципів та відповідальності держави перед громадянами щодо захисту їх прав і свобод, з одного боку, та забезпечення ефективного управління та дотримання законодавства на всіх рівнях з іншого. Ці вимоги створюють потребу у реординації (реординаційних відносинах) що є відповіддю на ці виклики. Оскільки явище реординації є відносно новим, не дивно, що на даний момент не існує його чіткого тлумачення в наукових джерелах. Останнім часом у роботах науковців з адміністративного права, соціального управління, політології поняття «реординація» активно вводиться у науковий обіг, але при цьому в нього вкладається відмінний від оригінального та різний, залежно від галузі, зміст.

Аналіз різних підходів науковців до визначення сутності поняття "реординація" показує його багатозначність. Загалом, реординація, разом із субординацією та координацією, розглядається вченими як модель соціального управління, що включає правове перепідпорядкування одного суб'єкта іншому як по горизонталі, так і по вертикалі. В адміністративному праві принцип реординації передбачає встановлення рівних прав на вимогу належної поведінки з обох сторін, а також рівний юридичний захист цих прав у разі їх порушення. Крім того, реординація є постійним супутником координації та субординації [1, с. 103].

Реординація набуває свого розвитку у зв'язку зі зміною уявлень про сутність та специфіку діяльності об'єкта управління, з підвищенням його самостійності та активності у процесі ухвалення державно-управлінських рішень. Це пов'язано з тим, що все більше працівників органів державного управління на місцевому та регіональному рівнях, а також представників

громадськості залучаються до участі у підготовці рішень на різних етапах: аналізу ситуації, розробки варіантів вирішення проблем, оцінки альтернатив, реалізації та оцінки наслідків. Результати цієї роботи мають відображатися у нормативних актах, які приймаються на центральному та вищому рівнях управління. Такий підхід сприяє взаємному впливу обох учасників відносин та організації реального зворотного зв'язку. Це надає «законотворчій функції» та сприяє підвищенню якості та ефективності ухвалених рішень, а також забезпечує участь громадян у процесі управління та розвитку професійних навичок працівників державних установ [2, с. 187].

У сучасному адміністративному праві та державному управлінні ключовою задачею є забезпечення поєднання демократичних принципів та відповідальності держави перед громадянами з одного боку, і ефективного управління та додержання законодавства з іншого. Ці вимоги породжують потребу у реординації, яка відображається у спільній діяльності органів влади та громадян.

Отже, субординація, координація, кооперація та реординація - широко поширені явища в соціальній дійсності, одночасно складають основу системи державного управління та виступають як різні види встановлення міжсистемних зв'язків між його суб'єктами. Взаємно доповнюючи один одного, вони однаково здатні надати системі державного управління стійкість та довговічність, а також забезпечити компроміс між інтересами суспільства та держави з метою досягнення максимального блага у межах існуючого соціально-політичного устрою.

Література:

1. Бенедик В. І. Реординаційні відносини в системі державного управління. *Юридичний науковий електронний журнал.* №5. 2015. С. 102-104.

2. Криволапчук В. О. Сучасний погляд на методи адміністративного права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* 2014. С. 184-190.

Кирило Коломойцев
Науковий керівник – доц. Продан Т.В.

Щодо актуальності легалізації медичного канабісу в Україні

Україна стоїть перед актуальним питанням легалізації медичного канабісу. Законодавство та правовий контекст у цій сфері вимагають уваги та дослідження з метою забезпечення ефективного та безпечного впровадження нововведень у медичну практику з прийняттям Закону України «Про регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності» від 21 грудня 2023 р. [1].

Актуальність легалізації медичного канабісу в Україні визначається кількома ключовими аспектами. По-перше, це підвищення доступності ефективного та безпечного лікування для пацієнтів з різними захворюваннями. По-друге, легалізація медичного канабісу може сприяти розвитку нових галузей економіки. По-третє, це може сприяти зменшенню незаконного обігу наркотичних засобів та злочинності, пов'язаної з ним, оскільки пацієнти матимуть легальну можливість отримати потрібний медичний продукт без ризику порушення закону. Україна взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації національного законодавства з регуляторними актами ЄС [2]. Одним з таких регуляторних актів є Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) від 17 грудня 2013 року, що встановлює вимоги до гранично допустимого вмісту ТГК на рівні 0,2%.

З урахуванням необхідності дотримання міжнародно-правових зобов'язань України щодо обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, у законі передбачено: створення нормативних умов для законного обмеженого обігу у визначених законом цілях; врегулювати питання, що стосуються організації діяльності з обігу на кожному етапі такого обігу; визначити вимоги до суб'єктів господарювання, які можуть здійснювати операції, пов'язані з рослин роду (Cannabis);

запровадження можливості використання канабісу, а також ТГК в медичних, наукових та науково-дослідних цілях.

Цим законом також передбачений спеціальний механізм організаційно-правового регулювання діяльності у даній сфері [1]. Допускаємо, що на кожному із зазначених етапів можуть бути допущені різного роду порушення встановлених правил. Відповідно до цього, легалізація медичного канабісу допустима лише за умови створення ефективного механізму контролю за даною діяльністю, оскільки враховуючи рівень корупції, пом'якшення правового режиму обігу рослин роду коноплі (Cannabis) може, крім позитивних результатів, також мати суттєві негативні наслідки.

Таким чином, легалізація медичного канабісу дозволить суб'єктам господарювання здійснювати законну діяльність із культивування конопель, що в свою чергу може стати передумовою виникнення ряду економічних, соціальних, правових та кримінологічних ризиків, які потребуватимуть оцінки та подальшого запобігання.

Література:

1. Про регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності : Закон України № 7457 від 21 грудня 2023 р. URL : https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2167279 (дата звернення: 25.02.2024)

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=405#Text (дата звернення: 25.02.2024).

Анна Кошкодан
Науковий керівник – доц. Бурка А. В.

Попередній договір купівлі-продажу нерухомого майна

Попереднім є договір, сторони якого зобов’язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах встановлених попереднім договором [1]. Правова сутність попереднього договору полягає у спонуканні до укладення основного договору шляхом встановлення відповідного обов'язку та фіксації умов основного договору. Одразу варто зазначити, що попередній договір не слід ототожнювати з договором про наміри. На відміну від основного договору купівлі-продажу попередній не дає права на відчуження нерухомості. На його основі не виникає право власності на житло.

Оскільки попередній договір укладається в тій самій формі, що й основний, то попередній договір купівлі-продажу нерухомого майна потрібно укладати у письмовій формі з нотаріальним посвідченням. У попередньому договорі доцільно здійснити ідентифікацію сторін, опис нерухомості; зазначити ціну та умови оплати, якщо покупець за попереднім договором сплачує всю суму за нерухомість, то потрібно детально розписати і зафіксувати факт повної оплати у попередньому договорі; строки, інформацію про відсутність будь-яких правових обтяжень, які можуть вплинути на майбутнє володіння нерухомістю покупцем; якщо об’єкт нерухомості перебуває у спільній власності подружжя, до попереднього договору слід долучити згоду другого з подружжя на продаж нерухомості на умовах, визначених у попередньому договорі; відповідальність сторін за порушення умов договору та ухиляння від його виконання, порядок розірвання договору в тому числі порядок проведення взаєморозрахунків та відшкодування шкоди, заподіяної таким розірванням, порядок вирішення спорів [2].

Основними перевагами попереднього договору є: 1) гарантія намірів продавця та покупця; 2) додатковий час на збір

документів, суми коштів, узгодження усіх умов договору; 3) можливість стягнення збитків за необґрунтоване ухиляння від укладення основного договору, проте покупець не може вимагати визнання права власності на річ, що мала бути придбана в майбутньому за договором купівлі-продажу [3].

Попередній договір втрачає свою юридичну силу, коли сторони підписують основний договір, або спливає строк, встановлений для його укладення, при цьому ні покупець, ні продавець не виступили з пропозицією підписати основний договір [4].

Отже, укладення попереднього договору між продавцем та покупцем нерухомості є досить поширеною практикою закріплення попередніх домовленостей між сторонами з метою уникнення у подальшому неузгодженостей та розбіжностей, проте варто враховувати, що у попередньому договорі мають бути чітко визначені всі істотні та за домовленістю сторін додаткові умови, з метою захисту прав та інтересів обох сторін в майбутньому.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: http:/ /zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page (дата звернення: 15.02.2024).
2. Попередній договір при купівлі-продажу нерухомості: що потрібно вказати : веб-сайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/220757_poperedny-dogovr-pri-kupvl-prodazhu-nerukhomost-shcho-potrbno-vkazati (дата звернення: 15.02.2024).
3. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду від 02.09.2015 р. у справі № 6-226цс14 : веб-сайт. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_vsu_vid_02_09_2015_roku_u_spravi_6_226tss14/ (дата звернення: 12.02.2024).
4. Попередній договір купівлі-продажу квартири : веб-сайт. URL: https://mayak.kiev.ua/news/poperedniy-dohovir-kupivli-prodazhu-kvartyry (дата звернення: 15.02.2024).

Софія Кривенко
Науковий керівник — асист. Гнатюк Т.М.

Функції та важливість міжнародних переговорів

Міжнародні переговори є одним з найкращих та найпоширеніших інструментів у вирішенні конфліктів між державами [1]. Також вони є дуже важливим процесом у формуванні політики та становища держави на світовій арені. Україна є досить активним учасником міжнародних переговорів з різних тем. Зокрема питання економічного, оборонного та військового характеру є у наш час пріоритетними. Українська позиція є досить твердою і наші дипломати та представники у переговорному процесі вміють вдало її відстоювати.

Одним з етапів переговорів є підготовка до зустрічі. Потрібно чітко визначити ціль та мету, обговорити аргументи за і проти, створити вигідну пропозицію для партнерів. Важливою функцією є комунікативна - налагодження контакту з іншою стороною, обговорення думок та пропозицій. Ця функція є досить схожою з інформаційною і вони відіграють важливу роль та досить часто їх поєднують в одну інформаційно-комунікативна [2].

У переговорній групі є голова делегації, який виконує координаційну та контролюючу функцію. Він узгоджує позиції та думки між представниками своєї групи, власне представляє її у переговорному процесі, та встановлює найвигідніші зв'язки з протилежною стороною. Одним із обов'язків голови делегації є встановлення правил і порядку ведення переговорів, контроль за часом, розподіл уваги між різними етапами переговорів. Його робота також полягає у відстеженні ходу переговорів, оцінки досягнутого та у постійному аналізі для коригування стратегії, якщо це необхідно і цього вимагають обставини. Багато хто недооцінює важливість цієї функції, але саме завдяки їй не відбувається хаосу і здійснюється ведення переговорів більш вдало та ефективно.

Як правило, регулятивна функція полягає у вирішенні спірних питань, шляхом їх обговорення та прийняття спільного рішення,

а також контролю за реалізацією ухвалених рішень між сторонами, тобто чи відповідає рішення позиції держав чи інших учасників переговорного процесу.

Одна із умов вдалих переговорів - створення гарного іміджу учасників та успішної пропозиції. За це відповідає пропагандистська функція. Ключовими моментами є використання різноманітних комунікаційних методів для привабливості своїх пропозицій та підкреслення їхньої важливості для інших учасників. Також, створення сприятливої атмосфери співпраці та взаєморозуміння, що сприяє побудові позитивних відносин між сторонами не лише на момент переговорів, а й у подальших відносинах. Необхідно створювати та показувати свою зацікавленість та підвищувати цінність партнера та його пропозиції у його очах. Важливо, щоб він відчував, що його допомога є важливою та необхідною.

Отже, кожна функція є важливою та за відсутності хоча б однієї можна легко втратити партнера та зіпсувати подальші стосунки між сторонами. Тому що гарна організація роботи переговорної групи, створення певних ролей і сумлінне виконання своїх обов'язків та функцій, гарний імідж та дотримання правил є надзвичайно важливим та ефективним.

Література:

1. Стилі ведення міжнародних переговорів URL: https://law.chnu.edu.ua/styli-vedennia-mizhnarodnykh-perehovoriv/.
2. Призначення, функції і види переговорів URL: https://studentam.net.ua/content/view/3343/97/.

Ярослав Крикливець
Науковий керівник – асист.Паламарчук А.І.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Дослідження Конституційно-правового статусу Верховної Ради України є такими ж важливими як і знання про особистий правовий статус, оскільки незалежно від професії, кожна людина повинна знати межі повноважень та обов'язків Верховної Ради для уникнення конфліктів та конфузів між основним органом законодавчої влади та громадянами України. Правовий статус Верховної Ради України- це юридичне закріплене правове становище суб'єкта в державі, а правове становище - це сукупність прав, свобод та обов'язків який наділяється суб'єкт правовідносин. Тому згідно цього ми розуміємо, що правовий статус Верховної Ради - це її права та обов'язки в державі, статус якої закріплений та детально розтлумачений в Конституції України. У статті 75 Конституції України визначається правовий статус Верховної Ради України , де вказано, що Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні. [1].

Для всебічного дослідження теми необхідно проаналізувати функції які виконує Верховна Рада України. Повноваження та функції Верховної Ради України закріпленні у 85 статті Конституції України. До них належать : внесення змін до конституції в межах передбачених законом, прийняття законів, затвердження державного бюджету, призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування, а також призначення виборів президента у строки передбаченою конституцією. Функції Верховної ради України - це основні напрямки діяльності, вони випливають з повноважень якими наділений законодавчий орган. Суть законодавчої функції полягає в тому , що Верховна Рада України наділена правом приймати закони , скасовувати їх , вносити до них зміни , а також визнавати такими, що втратили юридичну силу. Згідно установчої функції парламент має право брати учать у формуванні органів виконавчої влади, судової гілки, може

вирішувати питання територіального устрою України , а також забезпечувати формування органів місцевого самоврядування. контрольна функція, яка полягає у здійсненні парламентського контролю [2].

На думку Ісаєнка А.В., для аналізу конституційно-правового статусу Верховної Ради України потрібно проаналізувати положення статей 85 та 92 Конституції України і ряду законів, тоді зможемо зробити висновок, що деякі із зовнішніх функцій реалізуються парламентом через здійснення, перш за все, законодавчої функції. Разом з тим, в результаті виконання окремих повноважень у сфері зовнішніх зносин парламент забезпечує реалізацію не однієї, а декількох відповідних функцій. Зокрема, відповідно до ч. 1 і 2 ст. 92 Конституції України, виключно законами визначаються: засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи; засади регулювання демографічних та міграційних процесів; правовий режим воєнного і надзвичайного стану; правовий режим державного кордону; статус іноземців та осіб без громадянства; правовий режим воєнного і надзвичайного стану, державний бюджет [3].

Отже, підсумовуюче все вищесказане, Верховна Рада України – це загальнодержавний, колегіальний, виборний, представницький орган, який виступає самостійною гілкою державної влади і відіграє особливу роль в механізмі держави.

Література:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 26.02.2024).
2. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI : станом на 31 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text (дата звернення: 04.03.2024).
3. Ісаєнко А. В. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України як органу зовнішніх зносин держави. *Часопис Академії адвокатури України.* 2013. №4. С. 1-7.

Вероніка Кудрявцева
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Ознаки адміністративного спору

Юридичний конфлікт у сфері адміністративного права визначається особливістю взаємин у діяльності виконавчої влади, оскільки ці відносини мають характер публічно-правових.

При аналізі адміністративно-правового спору важливо розрізняти його від інших юридичних явищ, таких як правовий спір та юридичний конфлікт. Юридичний конфлікт може виявлятися через правові спори та порушення законодавства. Однак правовий спір може існувати навіть без конфліктного характеру, коли сторони мають різні точки зору, але діють у напрямку спільної мети, наприклад, у спорах щодо юрисдикції між різними судами. Тому важливо розглядати юридичний конфлікт як сутність спору, а не лише як передумову його виникнення, і визначити можливість існування спору без конфліктності.

Із наведеного випливає перша ознака адміністративно-правового спору - він виникає у зв'язку з різним розумінням суб'єктами своїх прав і обов'язків у адміністративних відносинах, які можуть бути конфліктними або безконфліктними. У разі наявності юридичного конфлікту адміністративно-правовий спір є одним з проявів цього конфлікту поряд з адміністративним правопорушенням. Проте важливо відзначити, що, на відміну від тверджень В. Авер'янова, наприклад, процедура накладення адміністративних стягнень на громадянина не є адміністративно-правовим спором, оскільки при цьому визначається лише факт правопорушення і міра покарання, а не спір про право.[2]

Другою ознакою адміністративно-правового спору є те, що він є підвидом публічно-правового спору. Усі правові спори можна поділити на приватноправові та публічно-правові залежно від типу правовідносин, інтересу, яким зумовлені ці відносини, та суб'єктного складу спору. Цей поділ випливає з розуміння відокремленості держави і громадянського суспільства, як правильно відзначає Г. Шмідт. [3]

Наступною ознакою є те, що адміністративно-правові спори вирішуються компетентними органами за допомогою спеціальних процесуальних форм, таких як адміністративний позов або адміністративна скарга. Важливо розуміти, що виникнення таких спорів не обов'язково пов'язане зі зверненням суб'єкта до компетентного органу перед виникненням спору. Таке розуміння покладено в основу законодавства, що визначає адміністративні справи, де спір існує незалежно від порушення адміністративної справи.

У деяких юрисдикціях можуть виникати проблеми з визначенням адміністративного спору через різноманітність тлумачень цього терміну в законодавстві та практиці. Наприклад, нечітке формулювання в законодавстві чи розбіжність у розумінні цього поняття судами та юристами можуть призводити до неоднозначностей у вирішенні відповідних питань. У кодексі адміністративного судочинства ця проблема може проявлятися через відсутність чіткого визначення адміністративного спору, що потребує подальших законодавчих або судових уточнень для вирішення даної проблеми.

Отже, важливо зазначити, що наведений огляд адміністративно-правових спорів є лише початковим кроком. Подальші дослідження повинні зосередитися на розробці більш повного набору критеріїв для відмежування адміністративно-правових спорів від інших публічно-правових спорів.

Література:

1. Лученко Д. Про основні ознаки адміністративно-правового спору. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2013. № 2. С. 148-156.

2. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юридична думка, 2010. 496 с.

3. Шмідт Г. Розмежування публічно-правових і приватноправових спорів. Матеріали конференції з нагоди запровадження адміністративного судочинства в Україні, м. Київ, 29 верес. 2006 р. С. 75-77.

Андрій Кузик
Науковий керівник - доц. Торончук І.Ж.

Забезпечення права військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу за кордоном в умовах військової агресії російської федерації

Одним із важливих і головних завдань держави є надання необхідної медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцям, які насамперед захищають життя кожного із нас, суверенітет і територіальну цілісність країни.

Для цього урядом проводилася та проводиться низка заходів, спрямованих на спрощення механізму військово-медичної евакуації та можливості проходження лікування та реабілітації військовослужбовцями за кордоном.

02.02.2024 р. постійний представник Кабінету міністрів у Верховній Раді Тарас Мельничук, повідомив про внесення змін до нормативно-правових актів, які регламентували порядок надання медичної допомоги військовослужбовцям [1].

Особливий інтерес викликають зміни до постанови КМУ від 05.04.2022 N 411 «Про забезпечення організації направлення осіб із складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на лікування за кордоном». Згідно із новими змінами встановлено, що «загальний час перебування захисника України на лікуванні за кордоном, включаючи час переміщення з одного іноземного закладу охорони здоров'я до іншого та час очікування між плановими хірургічними втручаннями, не може перевищувати 12 місяців підряд» [2].

В Україні військовий може проходити лікування, яке триває від одного тижня до чотирьох місяців. Важливо, що під час перебування на лікуванні, яке може проходити як в Україні, так і за її межами, забезпечується постійний і безперервний рівень фінансової та матеріальної підтримки військового. Це закріплено відповідними нормами та правилами, які врегульовують збереження статусу та прав військовослужбовців під час лікування.

Військовослужбовці мають право на безкоштовну, кваліфіковану медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я. Також військовослужбовці щорку проходять медичну експертизу, щодо них проводяться лікувально-профілактичні заходи, зокрема лікування, не лише на території України, а й за її межами.

Аналізуючи систему нормативно-правових актів, які закріплюють право військовослужбовців на охорону здоров'я, можемо зазначити, що багато положень нормативно-правових актів ще залишаються обтяжливими для виконання, тобто декларативними.

Враховуючи вищенаведені положення, на нашу думу, потребує уточнення, або взагалі визначення доцільності, обмеження строків лікування військовослужбовців за кордоном терміном 12 місяців (беручи до уваги, що таке лікування здійснюється в основному не за рахунок бюджетного фінансування).

Література:

1. Військовим обмежили термін перебування на лікуванні за кордоном. *Українська правда. Життя*. URL: https://life.pravda.com.ua/society/2024/02/2/259241 (дата звернення: 08.03.2024).

2. Про забезпечення організації направлення осіб із складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на лікування за кордон : Постанова Каб. Міністрів України від 05.04.2022 р. № 411 : станом на 7 лют. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2022-п#Text (дата звернення: 08.03.2024).

Ірина Кузнєцова
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Учасники адміністративної справи: їх права та обов'язки

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) в статті 42 закріплює положення про те, що учасниками справи є сторони, треті особи, у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб [1]. Ця норма важлива, оскільки визначає коло осіб, які можуть брати участь у судовому процесі та захищати свої права та інтереси перед судом. Додатково, положення про участь органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, вказує на можливість представлення інтересів інших осіб через цих представників, що є важливим механізмом забезпечення доступу до правосуддя та захисту прав громадян.

У науковій літературі відмічається, що учасником адміністративного судочинства є особа, яку чинним законодавством України наділено процесуальними правами та обов'язками у сфері розгляду адміністративних справ адміністративними судами та яка вступає до адміністративного процесу для захисту своїх прав та законних інтересів, захисту прав та законних інтересів інших осіб або з метою сприяння здійсненню адміністративного процесу [2, с. 191].

Основними учасниками адміністративного судочинства є сторони. Сторонами в адміністративному процесі є позивач та відповідач. Кожна особа, що бере участь у справі повинна бути наділеною адміністративною процесуальною правосуб'єктністю – здатність мати процесуальні права і обов'язки в адміністративному судочинстві.

До складу учасників адміністративного судочинства також входять треті особи. Такими визнаються учасники адміністративного судочинства, які вступають у вже порушену в суді адміністративну справу між сторонами для захисту

особистих прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин.

Крім, сторін і третіх осіб можуть бути учасниками справи їх представники. Стаття 55 Конституції України закріплює положення, згідно з яким кожному надається право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [3].

Для того щоб особисто брати участь у розгляді адміністративної справи недостатньо володіти тільки адміністративною процесуальною правоздатністю. Необхідним для учасника справи є також володіння адміністративною процесуальною дієздатністю. Адміністративна процесуальна дієздатність – це здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові. Вона належить фізичним особам, які: по-перше, досягли повноліття, а по-друге, не визнані судом недієздатними [2, с. 294].

В адміністративному судочинстві учасниками судового процесу є також помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст [1, ст. 61].

Отже, учасниками адміністративного судочинства є сторони справи, які мають право на захист своїх інтересів та представлення своїх доказів, треті особи, які можуть брати участь у справі у визначених законом випадках, а також органи та особи, яким закон надає право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada-.gov.ua/laws/show/2747-15#n10618 (дата звернення 23.10.2023).

2. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І.Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів, 2014. 596 с.

3. Конституція України Верховна Рада України. Законодавство України. URL::http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15 (дата звернення 23.10.2023).

Анна Софія Куляк Кулька
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Значення міжнародних кримінальних трибуналів кінця XX – початку XXI століть та можливість застосування їх досвіду для України

Міжнародний трибунал для колишньої Югославії (далі - МТКЮ) та Міжнародний трибунал щодо Руанди (далі - МТР) вважають першими неупередженими та незалежними кримінальними трибуналами, які тлумачили та застосовували норми міжнародного гуманітарного права (далі - МГП). Варто віддати належне і діяльності Нюрнберзького і Токійського військових трибуналів, скликаних після завершення Другої світової війни, проте стверджувати щодо їх абсолютної неупередженості не варто, оскільки це радше був судовий процес переможців над переможеними.

Міжнародні кримінальні трибунали сприяли тлумаченню значної кількості норм МГП, зробивши цю галузь більш широкою та послідовною. Якщо розглядати міжнародні трибунали як механізм імплементації МГП, то роз'яснення понять і термінів має вирішальне значення, оскільки джерела МГП, такі як чотири Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та Додаткові протоколи до них 1977 року, забороняючи певні діяння, не обов'язково дають їх визначення.

Станом на сьогодні існує декілька позицій щодо способу притягнення військово-політичного керівництва та військовослужбовців Російської Федерації до відповідальності за розв'язання збройного конфлікту та вчинення воєнних злочинів на території України. Однією з найбільш поширених, прихильницею якої є власне і я, це створення міжнародного кримінального трибуналу. Загалом рішення про створення таких трибуналів приймаються Радою Безпеки ООН, однак у випадку України це неможливо у зв'язку з постійним членством та правом вето Росії. Тому відповідно до статті 18 Статуту ООН таке рішення може прийняти Генеральна Асамблея.

Більше того, для України важливо притягнути до відповідальності не лише Росію, як державу-агресора, а і вище політичне та військове командування. Саме створення спеціального трибуналу дає можливість висунути обвинувачення та покарати окремих осіб, які «захищені» персональним імунітетом. Окрім того, варто зауважити, що обидві сторони конфлікту – Україна та Росія – не ратифікували Римський статут, а Росія і взагалі відкликала підпис у 2016 році.

Отже, діяльність міжнародних кримінальних трибуналів відіграли величезну роль для міжнародного судочинства та стали важливим внеском у викорінення культури безкарності, яка протягом тривалого часу характеризувала міжнародне право, тому створення спеціального трибуналу для розслідування злочинів Російської Федерації є не тільки необхідністю для справедливого покарання всіх причетних, а і підтвердженням належного функціонування норм міжнародного гуманітарного права.

Література:

1. Статут Міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, відповідальних за судові порушення міжнародного гуманітарного права, здійснені на території колишньої Югославії з 1991 від 25.05.1993/ [Електронний ресурс] Режим доступу : https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/statute-international-tribunal-prosecution-persons-responsible
2. Статут Міжнародного трибуналу щодо Руанди від 08.11.1994/ [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/statute-international-criminal-tribunal-prosecution-persons
3. Женевські конвенції 1949 року та додаткові протколи до них/ [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.icrc.org/en/doc/war-and-law/treaties-customary-law/geneva-conventions/overview-geneva-conventions.htm
4. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945/ [Електронний ресурс] – Режим доступу :https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

Анастасія Лозовська
Науковий керівник – доц. Ющик О.І.

Поняття та ознаки кримінального правопорушення

Поняття кримінального правопорушення займає важливе місце у цілісній системі кримінального права. На законодавчому рівні термін та визначення кримінального правопорушення було відсутнє: Кримінальний кодекс України використовував термін «злочин». Так, одним із найбільш обговорюваних у наукових і практичних колах питань виступає нововведене поняття Кримінального кодексу України, яке з першого липня 2020 року було введено в правозастосовний обіг дефініцією "кримінальне правопорушення", як збірний термін по відношенню до понять "злочин" і "кримінальний проступок"[1, С. 153-158].

Відповідно до нової редакції статті 11 Кримінального кодексу України, кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення [2]. Також, відповідно до статті 12 КК України кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини. Кримінальний проступок відрізняється від злочину формально – покаранням: воно не може передбачати позбавлення волі, а штраф за проступок не може перевищувати трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Кримінальне правопорушення визначається, як винне, суспільно небезпечне для охоронюваних кримінальним законом цінностей, карне, неправомірне діяння, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. З цього випливають ознаки кримінального правопорушення: суспільна небезпечність, винність, протиправність, караність. При цьому суспільну небезпечність і винність зазвичай називають сутнісними ознаками, а протиправність і караність - формальними ознаками.

Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що кримінальне правопорушення заподіює істотну шкоду суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або створює реальну загрозу її заподіяння. Кримінальна

протиправність діяння як формально-юридична ознака означає обов'язкову передбаченість його в законі про кримінальну відповідальність. Ця вимога ґрунтується на положеннях п. 22 ст. 92 Конституції України, згідно з якими виключно законами України визначаються діяння, які є злочинами і встановлюється відповідальність за них.

Винність діяння є обов'язковою ознакою поняття кримінального правопорушення і вказує на його внутрішній психологічний зміст. Караність діяння означає передбаченість у санкції закону про кримінальну відповідальність (у відповідній статті (частині статті) Особливої частини КК України покарання або інші заходи кримінально-правового характеру, що підлягають застосуванню за вчинення суспільно небезпечного діяння, визначеного в диспозиції статті [3, С. 105]. Варто зазначити, що якщо діяння не містить даних ознак, воно не може вважатись протиправним.

Отже, кримінальне правопорушення законодавчо визначається, як винне, суспільно небезпечне для охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, каране, протиправне діяння, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

Література:

3. Мірошниченко Н.М. Щодо визначення поняття «кримінальне правопорушення». *Право і суспільство*. № 6. Ч. 2. 2015. С. 153-158.

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 4651-VI. Редакція від 03.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник. За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.

Дана Лукіян
Науковий керівник - доц. Торончук І.Ж.

Застосування поліграфа в Румунії

У сучасному світі застосування поліграфа (детектора брехні) широко розповсюджене. Цікавим є досвід Румунії щодо запровадження і застосування поліграфа у різних сферах.

Перший поліграф у Румунії був придбаний на початку 1970 рр., щоб перевірити його доцільність і ефективність при розслідуванні злочинів, які підпадали під юрисдикцію поліції. В експериментальному порядку протягом одного року проводилися відповідні експертизи у кримінальних справах [2].

Після проведення перших обстежень на поліграфі в Румунії були створені три відповідні лабораторії: в Бухаресті - Тудорел Бутої (1975), Клуж - Йоан Бус (1980) і Тімішоара - Тома Войкулеску (1981). Згодом поліграфологічні лабораторії були створені в усіх окружних поліцейських дільницях [2].

Незважаючи на те, що поліграфній техніці вже понад 100 років, а в Румунії вона працює вже понад 40 років, більшість людей, що проживає на території Румунії, не визнають той факт, що застосування поліграфа є дієвим, оскільки вважають, що процедура його застосування не закріплена на законодавчому рівні. Проте Кримінально-процесуальний кодекс Румунії (розділ III, глава I, стаття 64) визначає такі засоби доказування в кримінальних справах: покази обвинуваченого або підсудного, покази свідків, письмові докази, аудіо- або відеозаписи, фотографії, речові докази, висновки судової експертизи, експерименти.

Як бачимо, справді, поліграф не згадується серед засобів доказування. Однак результати опитування з використанням поліграфа матеріалізуються у висновках експертів, а вони є засобами доказування, прямо передбаченими законом.

Законодавець, розробляючи Кримінально-процесуальний кодекс, урахував існування будь-яких науково-технічних звітів чи експертних висновків, які могли б допомогти з'ясувати істину та вирішити справу, але не називаючи їх прямо. Позиція законодавця

була об'єктивною і правильною, оскільки він урахував розвиток науки і техніки, і, розуміючи, що не може обмежити коло засобів доказування, назвав лише ті засоби доказування, які були відомі на момент розробки процесуального кодексу, тому всі вони (сучасні та майбутні) були віднесені до вищезазначеної категорії [2].

Для того, щоб проводити поліграфічні перевірки в Румунії, потрібно мати спеціальні на це дозволи. У Румунії є дві національні структури, які акредитують поліграфологів, видаючи їм офіційні документи: Міністерство юстиції - для поліграфологів, які працюють у сфері правосуддя, шляхом видачі патенту експерта-криміналіста з виявлення симульованої поведінки; коледж психологів Румунії через сертифікати вільної практики в галузі судової психології які проводять оцінку симульованої поведінки за допомогою техніки поліграфа.

Тобто підставою для здійснення такого виду перевірок є саме офіційний документ – свідоцтво про право заняття такого виду діяльностю [1].

Враховуючи усе вищенаведене, можемо зробити висновок, що застосування поліграфа в Румунії, як у публічній сфері так і приватній, незважаючи на загальне законодавче регламентування, потребує більш спеціалізованої нормативної бази, враховуючи відповідний досвід інших європейських країн.

Література:

1. Despre poligraf. *Poligraf, Expert Poligraf autorizat de Ministerul Justitiei*. URL: https://www.expertpoligraf.ro/despre-poligraf
2. POLIGRAF Romania - Legislatie Romana. *POLIGRAF Romania - Laborator POLIGRAF Autorizat pentru EXPERTIZE POLIGRAF*. URL: https://www.poligraf-romania.ro/index.php?module=legislatie-probe-cod-penal-valid-urmarire-adevar-expertize

Яна Луцик
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Конституція держави та податки: виклики правового регулювання

Конституція України виступає основним джерелом будь-якої галузі права, тобто є нормативно-правовим актом, що містить норми, правове регулювання яких спрямовано на широкий комплекс суспільних відносин, в тому числі і фінансових. Конституційне закріплення правових основ податкової системи свідчить про їх обов'язковість та вищий ступінь захисту.

Відповідно до п.2 абз.2 ст.92 Конституції України виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки і збори. Стаття 74 Конституції України встановлює заборону референдуму щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії [1]. Конституційне закріплення зазначених правових норм дає підстави стверджувати про відсутність механізмів прямої демократії у сфері оподаткування та обмеження можливостей громадян України щодо впливу на податки.

Заборона проведення референдуму з питань податків забезпечує стабільність податкової системи та виступає конституційною гарантією протидії свавіллю, корупції, маніпулювання громадською думкою у сфері оподаткування та прийняття рішень, які не відповідають інтересам суспільства. Враховуючи складність чинної податкової системи внесення змін особами, що некомпетентні у сфері податкового права, може призвести до незворотних наслідків та погіршення стану економіки в країні. Рішення щодо оподаткування потребують спеціальних знань у сфері податків, проведення експертиз, здійснення аналітично-статистичної діяльності, видачі науково-практичних висновків із проблемних питань [2].

Реалізація демократії у сфері податкової політики держави можлива через процедуру виборів до Верховної ради та звернення до відповідних органів державної влади чи громадських організацій із пропозиціями щодо покращення

чинного законодавства у сфері оподаткування. Створені інститути, які забезпечують врахування думки платників податків при прийнятті рішення у сфері оподаткування, потребують вдосконалення з метою їх ефективності та підвищення рівня податкової обізнаності громадян. Неефективність механізму реалізації демократії сприяє зростанню недовіри до влади та збільшенню випадків ухилення від сплати податків [3]. Конституційно-правове регулювання податків забезпечує справедливість та стабільність податкової системи, захист прав платників податків та гарантії їх реалізації, формування бюджетних доходів, що є важливим фактором функціонування держави та забезпечення потреб суспільства.

Основним викликом конституційно-правового регулювання у сфері податків залишається забезпечення та реалізація ефективного фактичного впливу громадян щодо прийняття рішень у сфері оподаткування. Вдосконалення вже існуючих інститутів та конституційне закріплення реальної можливості кожного громадянина впливати на рішення у сфері податків сприятиме підвищенню рівня правової культури, стимулюванню економічного зростання, залученню інвестицій та зменшення кількості випадків ухилення від оподаткування.

Література:

1. Конституція України : від 28.06.2024 р. № № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text.

2. Гаврилюк Р.О. Конституціоналізація права людини на податки *Юридична Україна.* 2014. № 11. С. 16-24.

3. Бірюкова І. Г., Гончаренко А. В. Запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) в Україні: зарубіжний досвід. *Ірпінський юридичний часопис.* 2023. № 3(12). С. 201–210.

Юлія Лучків
Науковий керівник – асист. Осадчук Т.В.

Особливості договору купівлі-продажу

Договори купівлі-продажу грають важливу та невід'ємну роль у сучасному світі, впливаючи на бізнес, економіку та споживачів. Вони є основною правовою формою для укладання угоди між сторонами та визначають взаємні права та обов'язки.

Питанням особливостей договору купівлі-продажу займалися такі українські науковці, як О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць, Р.А. Майданик, Я.М. Шевченко та інші.

Відповідно до статті 655 Цивільного кодексу України, за договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму [1]. Тобто за договором купівлі-продажу, який є оплатним, двостороннім і консенсуальним, продавець зобов’язується передати покупцеві майно у власність або господарське відання чи оперативне управління, а останній зобов’язується прийняти це майно і сплатити за нього обумовлену угодою грошову суму. Такий договір спрямований на безповоротне відчуження продавцем майна і перехід його у власність покупця і є юридичною підставою виникнення таких зобов’язальних правовідносин, які зумовлюють появу у покупця абсолютного речового права.

Зміст договору складають ті умови, щодо яких сторони досягають згоди. Істотними умовами договору купівлі-продажу є умови про предмет та ціну. Доки сторони не дійдуть згоди щодо цих двох умов, договір не може вважатися укладеним, не зважаючи на погодження усіх інших умов (місце, строк, тощо).

Важливо відзначити, що відповідно до ст. 656 Цивільного кодексу України, предметом договору купівлі-продажу може бути: майно (товар), яке є у продавця на момент укладення договору або буде створене (придбане, набуте) продавцем у майбутньому [1]. Також, у ст. 691 Цивільного кодексу України

зазначено, що покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, встановленою у договорі купівлі-продажу [1].

В тому числі відзначимо той факт, що в науковій літературі передбачають такі основні види договорів купівлі-продажу:

- договори купівлі-продажу в оптовій та роздрібній торгівлі;
- договори купівлі-продажу, які укладаються у внутрішньому та зовнішньоекономічному обігу;
- договори купівлі-продажу земельних ділянок, валютних цінностей, житлових будинків, квартир, автомашин;
- договори купівлі-продажу на умовах комісії, консигнації та поставки;
- договір міни (бартеру);
- договір контрактації;
- договори біржової торгівлі [2].

Підсумовуючи можна сказати, що у договорі купівлі-продажу, предмет та ціна виступають як основні елементи. Чітке визначення предмету забезпечує ясність у зобов'язаннях, а визначення ціни впливає на фінансові аспекти договору. Взаємодія сторін та стабільність договору залежать від точності і визначеності цих умов. Його структура обумовлює чіткість договору, визначаючи терміни, умови оплати, гарантії та відповідальність. Договір стає надійним юридичним фундаментом, що забезпечує стабільність та взаємовигідність у цивільних відносинах, а також функціонує як засіб вирішення можливих спорів, забезпечуючи юридичну захищеність обох сторін у сучасному середовищі.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n3598 (дата звернення: 01.03.2024)

2. Цивільне право України. Особлива частина. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. Київ, Юрінком Інтер, 2017. 1176 с.

Ніна Маліцька
Науковий керівник – проф. Гетьманцева Н.Д.

Гідна праця – основа життєдіяльності людини

Право на працю - одне з фундаментальних економічних прав людини, закріплене та встановлене у Конституції України, що передбачає можливість заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає або на яку вільно погоджується. Гідна праця виступає фундаментом та важливою умовою щодо підвищення якості трудового життя, тому цілком правомірно розглядати її як стратегічну мету, що направлена на стабільне забезпечення високого життєвого рівня і зайнятості населення, реальне забезпечення прав і свобод громадян. [1]

Гідну працю, слід розглядати у «людиноцентричному» аспекті як необхідною передумовою для реалізації прав людини щодо вільного вибору виду та форми зайнятості, яка забезпечувала б гідний дохід, безпечні умови, соціальний захист, рівні можливості розвитку особистості та залучення до соціально-економічних процесів. Наявні передумови суттєво зможуть вплинути на підвищення якості трудового життя працівників, використанням трудового потенціалу, стабільність та впевненість у завтрашньому дні [2]. Варто звернути увагу на «Програму Гідної праці на 2020-2024 роки», якою окреслені основні проблеми, що повинні бути вирішені в Україні, серед яких - низький рівень зайнятості, особливо серед жінок, високий рівень еміграції робочої сили, значний рівень безробіття та економічна неактивність молоді, відчутна невідповідність між кваліфікацією працівників та потребами ринку праці [5]. Для вирішення вказаних проблем необхідне посилення соціального діалогу щодо ключових питань трудової та соціальної політики, створення інклюзивних та продуктивних робочих місць, поліпшення умов праці та соціального захисту [3].

Важливим для українського ринку праці є перехід від моделі з низьким рівнем оплати праці до моделі держави з високими тарифами та високою продуктивністю праці[4]. Це буде дієвим стимулом для ефективної зайнятості населення України в цілому,

особливо для молоді та сприятиме збільшенню їхніх доходів, податкових надходжень та внесків до соціальних фондів. Забезпечення балансу між попитом та пропозицією на ринку праці та підвищення якості професійної освіти має здійснюватися за допомогою ухвалення професійних стандартів, що дозволить відповідати принципу гідної праці – як основи життєдіяльності людини.

Трудове законодавство потребує неабиякого вдосконалення, в напрямку створення належних умов для отримання справедливої винагороди за працю та відчуття соціального захисту, які дозволять працівникам належно реалізувати та використовувати свій творчий, професійний потенціал. Реалізація принципів гідної праці за допомогою соціально-економічних механізмів має стати однією з головних складових для забезпечення економічного зростання та сталого соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Рудакова С.Г. Гідна праця як фактор розбудови соціально орієнтованої економіки в Україні. *Український соціум*. 2012. С. 123 - 125.

1. Капліна Г. А. Інституалізація поняття гідної праці як чинник розвитку трудових правовідносин. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 29. 2014. С. 41– 47.

2. Програма гідної праці 2020-2024 рр. Україна. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/--sro-ent/wcms_774455.pdf

3. Яценко Л. Д. Реалізація концепції гідної праці в Україні: актуальні проблеми та перспективи в контексті послаблення соціальної напруженості в суспільстві. С. 8 - 11.

4. Гончарова Г. С. Гідна праця: сучасний стан та перспективи. Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. III Міжнар. наук.- прак.конф., 7–8 жовт. 2011 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків. 2011. С. 154 –157.

Максим Мамчин
Науковий керівник - асист. Бзова Л.Г.

Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» № 2125-IX від 15.03.2022 р. було змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/ або інших держав проти України» [1, с. 7].

У п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. Посилання на відповідні процесуальні документи вказує, що процесуальні дії фіксуються у загальновстановленому порядку, тобто відповідно до глави 5 КПК: у протоколі; на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії. Відповідно до ч. 2 ст. 104 КПК України у випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі [2].

Дослідження сучасної моделі регулювання досудового розслідування у розділі IX КПК України має на меті продемонструвати законодавчий підхід до встановлення єдиних правил для трьох різних правових систем, що відрізняються за формулюванням та негативними наслідками. Законодавець приходить до висновку, що такий підхід є найбільш оптимальним, оскільки враховує можливі негативні наслідки різного походження, уніфікує форму кримінального провадження та, за умови її вдосконалення.

Література:

1. Головюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. ДніпроЛьвів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 08.01.2024)

Андрій Марченко

Науковий керівник – проф. Гордєєв В.В.

Теоретичні питання цифровізації адміністративної юстиції та державного управління

Цифровізація судової системи - це крок, важливий не лише на національному рівні, але й, насамперед, для транскордонного співробітництва у цій сфері.

Основна мета - покращити доступ до правосуддя для громадян та компаній, а також зміцнити системи та зробити їх більш ефективними, дієвими та стійкими, допомагаючи їм протистояти майбутнім викликам.

Деякі країни ЄС вже використовують цифрові інструменти в цій сфері, що передбачають, серед іншого, можливість подачі заяв в електронному вигляді та відстеження процедури онлайн, сервіс електронного документообігу або використання систем відеоконференцій для проведення судових засідань.

Комп'ютеризація почалася більше сорока років тому і продовжує виходити за рамки еквівалентності між цифровими та паперовими носіями. Потенціал цифрових технологій дедалі більше береться до уваги, і незабаром ми зможемо отримати доступ до файлу онлайн. Наприклад, не виключено, що поряд з усними та письмовими процедурами буде створена цифрова процедура (або у формі письмової процедури без документів). Вона більше не буде характеризуватися слуханнями, як у випадку усного провадження, або обміном письмовими матеріалами, а буде характеризуватися структуруванням/ фрагментацією (оцифрування перетворюється на крихітні пікселі) заяви, завершенням слухання (за винятком відеоконференцій), негайним обміном документами і матеріалами (за допомогою електронного зв'язку в будь-який час і систематично надсилається всім сторонам і судді) і допомогою в прийнятті рішень [1].

Отже, цифровізація є основою для досягнення процвітання країни, покращення і водночас полегшення життя громадян. Однак слід пам'ятати, що без сталого соціально-економічного зростання буде складніше контролювати цифровий простір та

уникати ризиків чи проблем. Тобто, перш за все, інформаційну безпеку все одно потрібно створювати та забезпечувати.

Література:

1. Emmanuel Jeuland. Justice numérique, justice inique ? Les Cahiers de la Justice 2019/2 №2), pages 193 à 199 URL: https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2019-2-page-193.html

Софія Матушак

Науковий керівник – доц. Руденко О.В.

Роль міжнародного комерційного арбітражу в забезпеченні стабільності та надійності бізнесу в умовах геополітичних турбулентностей

Сучасний бізнес у глобалізованому світі часто стикається з викликами, спричиненими геополітичною турбулентністю, такими як політична нестабільність, торговельні суперечки та економічні санкції. Ці невизначеності можуть серйозно підривати комерційні контракти та транзакції, що призводить до виникнення спорів, які потребують ефективних та дієвих механізмів вирішення. Міжнародний комерційний арбітраж відіграє критично важливу роль у забезпеченні стабільності бізнесу та виступає ефективним засобом вирішення таких спорів.

Міжнародний комерційний арбітраж як інституція має на меті надати бізнесу зручний, швидкий і компетентний інструмент розгляду спорів, який би якнайкраще відповідав потребам ділової практики. Рік за роком кількість звернень до арбітражів лише зростає, що демонструє зростання поваги та довіри до відповідних інституції [1].

Станом на зараз можна виділити цілий ряд геополітичних викликів, з якими стикається сучасний бізнес. Наприклад, спостерігається посилення геополітичної конкуренції та поляризації між країнами. Крім того, перманентно високий рівень інфляції, війна росії проти України, фрагментація глобальної торгівлі створюють умови, у яких бізнес може мати справу з численними спорами в контексті міжнародних комерційних відносин. Зокрема, це можуть бути спори щодо порушення контрактів, як-от невиконання зобов'язань щодо постачання товарів або надання послуг, зміна умов оплати, або недотримання інших умов контракту. Також поширеними є спори щодо торговельних обмежень. Наприклад, спори щодо порушення міжнародних торговельних угод або правових норм СОТ. Крім того, варто зазначити, що актуальними є спори щодо інвестицій, оскільки внаслідок змін у законодавстві або політичному устрої певної країни можуть виникнути такі

несприятливі для інвесторів ситуації, як експропріація майна чи недотримання умов інвестиційних угод.

Безумовно, розвиток інституту міжнародного комерційного арбітражу пов'язаний насамперед із такими перевагами, як можливість сторін процесу формувати склад суд, залучати лише кваліфікованих фахівців, також визначати процедуру розгляду спору, застосовне право. У зв'язку із цим сторони впливають на суд легітимними способами. Міжнародний комерційний арбітраж, до якого все частіше звертаються резиденти різних держав, є відносно дешевшим, ніж розгляд у національних судах. У контексті геополітичної турбулентності, арбітражний розгляд є конфіденційним і проводиться нейтральними арбітрами, що забезпечує справедливий і неупереджений процес вирішення. Також арбітраж дозволяє сторонам адаптувати процес до своїх потреб, що робить його гнучким механізмом для вирішення спорів, що виникають внаслідок геополітичної турбулентності. Крім того, арбітражні рішення, як правило, легше виконувати за кордоном порівняно з судовими рішеннями, що надає бізнесу надійний засіб захисту своїх прав у міжнародних транзакціях.

Зазначені переваги арбітражу свідчать про те, що він являє собою унікальний юридичний інструмент у сфері міжнародного економічного обороту. Сприяючи остаточному вирішенню комерційного спору, він водночас здатен подолати ряд труднощів правного та фактичного характеру, що можуть виникнути при зверненні до державного суду [2].

Література:

1. Що важливо знати про міжнародний комерційний арбітраж власникам бізнесу? URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/4/695698/ (дата звернення 04.03.2024)

2. Комаров В. Міжнародний комерційний арбітраж як договірна юрисдикція. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17365/1/Komarov_223-228.pdf (дата звернення: 04.03.2024)

Ніколета Матчак
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Законодавство про адміністративну відповідальність: сучасний стан та перспективи розвитку

У сучасному правовому полі України актуальним залишається питання ефективності адміністративного деліктного права, яке вимагає глибокого переосмислення та оновлення, особливо у контексті європейських інтеграційних процесів. Однією з ключових проблем є застарілість Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі –КУпАП). Власне це і не дивно, адже чинний КУпАП було розроблено ще за радянської доби [1].

Адміністративна відповідальність є одним з різновидів юридичної відповідальності положення про яку визначені ст. 92 Конституції України [2]. Вона є наслідком невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне за собою невідворотне реагування держави на адміністративні правопорушення. Водночас, нинішній стан адміністративного деліктного права характеризується певною невизначеністю та застарілими підходами, що не сприяє ефективному захисту прав та свобод громадян. В першу чергу це стосується положень адміністративно-деліктного законодавства зміна якого вже тривалий час є одним із найобговорюваніших питань у середовищі теоретиків та практиків адміністративного права.

Одним із важливих кроків у напрямку оновлення адміністративного деліктного права України стало розроблення проєкту Кодексу України про адміністративні проступки (далі – Кодексу), який було запропоновано на виконання Закону України №2215 «Про дерадянізацію законодавства України» [3].

Прийняття нового кодифікованого нормативного акту не тільки забезпечить оновлення законодавчої бази, але й впровадить актуальні положення доктрини та практики адміністративного права в царині процедур розгляду

адміністративних справ. На наше переконання це сприятиме забезпеченню додержання відповідного рівня захисту прав та свобод людини. Передбачається, що з його набуттям чинності втратить силу застарілий Кодекс України про адміністративні правопорушення, тим самим зробивши вагомий крок у напрямку дерадянізації та модернізації вітчизняного правопорядку.

Розробка та потенційне прийняття нового Кодексу є ключовим елементом у процесі оновлення адміністративного деліктного права України, що відповідає вимогам часу та інтеграційним процесам. Це вимагатиме подальшої активної роботи законодавчої та виконавчої влади, наукової спільноти та громадянського суспільства для забезпечення його ефективного впровадження та практичного застосування у повсякденному житті українського суспільства.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 04.03.2024).
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 26.02.2024).
3. Про дерадянізацію законодавства України : Закон України від 21.04.2022 р. № 2215-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#Text (дата звернення: 04.03.2024).

Діана Медвецька
Науковий керівник – асист. М. І. Іліка

Правове становище зниклих безвісти: міжнародно-правовий аспект

Актуальність теми значно посилилася у зв'язку з триваючим збройним конфліктом в Україні. Воєнні дії призводять до зростання числа зниклих безвісті осіб, що ставить перед гуманітарними організаціями та урядами складні завдання щодо їх ідентифікації та пошуку. Ситуація в Україні підкреслює необхідність ефективного застосування міжнародних правових норм та посилення міжнародної співпраці в цій сфері. Крім того, вона акцентує увагу на важливості захисту прав родин зниклих безвісті осіб та наданні їм необхідної підтримки та інформації.

Міжнародно-правовий аспект правового становища зниклих безвісти відображається у чималій кількості міжнародних конвенцій та чинних протоколів до них, які регулюють проблему зниклих безвісти. Зокрема, Стаття 4 Женевської конвенції «Про захист цивільного населення під час війни» розширює захист на осіб, які опиняються під владою сторони конфлікту або окупаційної держави [1]. Це положення важливе, оскільки визначає, що захист поширюється не лише на військовополонених, але й на цивільне населення, що знаходиться у зоні конфлікту.

Додатковий Протокол 1 до Женевських конвенцій значно поглиблює права сімей зниклих безвісті, визначаючи право сімей знати про долю своїх родичів як «загальний принцип» [2]. Статті 33 та 34 Додаткового Протоколу 1 деталізують зобов'язання щодо розшуку зниклих безвісті, ідентифікації померлих та догляду за місцями поховання [2]. Статті 15–17 Конвенції «Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях» [3] та статті 19–20 Конвенції «Про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі» регламентують порядок ідентифікації та реєстрації поранених, загиблих та зниклих безвісти осіб [4].

Стосовно діючої системи в українському законодавстві, яка займається вирішенням даного питання, то з 2023 року працює Єдиний реєстр зниклих безвісти за особливих обставин. У Реєстрі обробляється інформація про громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які зникли безвісти за особливих обставин на території України. Проте доступ до Реєстру мають лише визначені посадовці: представники Офісу Уповноваженого зі зниклих безвісти, працівники Національної поліції та Департаменту інформатизації МВС України. Такий закритий доступ може сповільнити процес розшуку зниклих осіб.

Важливо продовжити працювати над покращенням та удосконаленням Реєстру для подальшої ефективності в забезпеченні захисту прав та інтересів цивільного населення, яке опинилося у складній ситуації, зокрема, під час війни. Це допоможе пришвидшити процес реалізації розшуку та наблизить Україну до міжнародного досвіду пошуку осіб, зниклих безвісти.

Література:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: ООН; Конвенція, Проект, Угода від 12.08.1949.URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення 04.03.2024).
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 : ООН; Протокол, Міжнародний документ, Правила від 08.06.1977. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення 04.03.2024).
3. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: ООН; Конвенція, Проект, Угода від 12.08.1949. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення 04.03.2024).
4. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 12.08.1949. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152 (дата звернення 04.03.2024).

Дмитро Мельник
Науковий керівник – доц. Торончук І.Ж.

Про можливість притягнення до відповідальності за злочин агресії: юрисдикційні особливості МКС та спеціального трибуналу

За умов розв’язаної РФ повномасштабної війни проти України, питання ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду постало як ніколи гостро. Правильно обрана стратегія розв'язування цього питання та чіткий, конкретизований план дій допоможе щонайменше остаточно урегулювати проблему взаємодії України з МКС та, що критично важливо - притягнути до відповідальності винуватих за вчинення агресії Росії. Проблема лежить в основі: Україна підписала Римський статут, але не ратифікувала його, хоча після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом ратифікація цього документа є одним із прямих міжнародних зобов'язань України [1]. Саме через це ми можемо зіткнутися із необхідністю створення спеціального трибуналу, враховуючи комплексний виняток для держав, котрі не є учасницями, у разі звернення держав до МКС .

Переговори між Україною та її найближчими партнерами щодо формату майбутнього трибуналу продовжуються і до тепер: зокрема, тоді, як Україна виступає за створення міжнародного трибуналу, партнери поки готові підтримати лише «інтернаціоналізовану» модель. Про результат цих переговорів допоки мало що відомо, але вже існує чітка домовленість про юрисдикцію трибуналу, яка, незалежно від моделі, буде обмежена злочинами агресії, вчиненими на території України.

Вказані юрисдикційні обмеження були свідомо розроблені, щоби забезпечити відсутність будь-якої конкуренції між МКС та майбутнім трибуналом. МКС та спеціальний трибунал варто розглядати як своєрідних партнерів у боротьбі з проявами безкарності, а також для цілей зміцнення міжнародного права [2]. Із цього випливає, що обидві інституції можуть і повинні максимально співпрацювати. Така співпраця буде необхідна у тому разі, якщо одна й та сама особа отримає обвинувачення від обох інституцій, як-

от, «президент росії в. путін», щодо якого вже видано ордер МКС на арешт через вчинення воєнних злочинів шляхом незаконної депортації та незаконного переміщення частини населення окупованої території за межі цієї території – тобто, зі зрозумілих причин, він є головним підозрюваним у скоєнні злочину агресії [3].

Беручи до прикладу ситуацію щодо головного підозрюваного, на кшталт путіна, можна навести переконливі аргументи на користь того, що він має бути притягнутий до відповідальності за вчинення злочину агресії перед спеціальним трибуналом, на додаток до переслідування за вчинення воєнних злочинів, у яких його вже звинувачують, і будь-яких додаткових обвинувачень, які можуть бути висунуті МКС. Притягнення до відповідальності за вчинення злочину агресії дасть змогу охопити всю сукупність скоєних злочинів.

З огляду на це, статут спеціального трибуналу повинен містити чіткі правила, які обмежуватимуть можливість майбутнього судового розгляду трибуналом справи щодо будь-якої особи, яку судили за той самий злочин в інших національних або міжнародних судах, за умови, що такі судові процеси були справжніми й не мали на меті убезпечити особу від кримінальної відповідальності за вчинення злочину агресії.

Література:

1. Україна та Римський статут: чому треба ратифікувати цей договір? URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3691045-ukraina-ta-rimskij-statut-comu-treba-ratifikuvati-cej-dogovir.html

2. Короткий Т., Неділько Б. Україна і Міжнародний кримінальний суд: двадцять складних питань і простих відповідей – URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/ukrayina-i-mizhnarodniy-kriminalniy-sud-dvadcyat-skladnih-pitan-i-prostih-vidpovidey.html

3. The Need to Reexamine the Crime of Aggression's Jurisdictional Regime URL: https://www.justsecurity.org/80951/the-need-to-reexamine-the-crime-of-aggressions-jurisdictional-regime/

4. Міжнародний кримінальний суд — ефективний судовий орган URL:https://www.pravojustice.eu/storage/app/media/ICC_Message%202.pd

Максим – Іонуц Мец
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Захист прав людини в практиці ЄСПЛ

Зараз практика ЄСПЛ є однією з дискусійних правових прецедентів, які останнім часом все частіше використовуються судами України для різної підсудності судових справ. Одними з найбільш історичних, в контексті міжнародного права та законодавства України можна вважати справи "Полторацький проти України" та «Джоджай проти Албанії».

У справі "Полторацький проти України" заявник скаржився на відсутність реальної перспективи його звільнення з огляду на обране йому покарання у виді довічного позбавлення волі. Він вважав, що обмеження його права на побачення з родичами й на відсутність ефективних національних засобів захисту це жорстоке, нелюдське та принижуюче поводження.

У рішенні ЄСПЛ щодо умов тримання засудженого в камері смертників суд визнав, що умови були нелюдськими та принижуючими [1]. Найважливішим для України в цій справі є подальший вплив на ратифікацію Протоколу № 13 до «Конвенції про захист прав людини та основних свобод», який остаточно скасовує смертну кару за будь-яких обставин в Україні в 2000 році.

Рішення ЄСПЛ змусило українську владу покращити умови тримання в'язнів в камерах смертників. Були проведені реформи, спрямовані на гуманізацію умов утримання в місцях позбавлення волі, а також збільшено фінансування пенітенціарної системи. Україна зобов’язалася підвищити рівень підготовки персоналу в'язниць. Для світу ця справа стала знаковою, адже справило вплив на практику інших міжнародних судів, таких як Міжнародний кримінальний суд [2].

У справі "Джоджай проти Албанії " суддю звільнили з посади з довічною забороною обіймати її згодом, на підставі незрозумілого походження коштів на банківському рахунку. ЄСПЛ визнав, що звільнення Джоджай було законним, адже вона не змогла пояснити походження коштів.

Для світу це рішення мало важливий вплив на незалежність судової влади. Воно стало аргументом для посилення перевірки суддів країн європейської спільноти. Для України наслідком став перегляд стандартів доброчесності суддів в Україні, що згодом відобразилося в запровадженні електронного декларування посадових осіб та посилення незалежності судової влади в Україні.

Таким чином, справи ЄСПЛ "Полторацький проти України" та «Джоджай проти Албанії» стали знаковими подіями в історії прав людини. Їх вплив на практику ЄСПЛ та міжнародних судів, а також на розвиток основних прав та свобод людини є значним, адже ці рішення й сьогодні використовуються національними судами інших країн. Серед них справа "Геленідзе проти Грузії","Савченко проти України", "Стінг проти Сполученого Королівства".

Література:

1. Справа «Полторацький проти України» (Заява № 38812/97): Рішення Європ. суду з прав людини від 29.04.2003 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_838#Text (дата звернення: 01.03.2024).
2. Ільяшенко А. Під впливом ЄСПЛ. *Юридична газета.* 2018. 16 січ. С. 9, 16–17.

Олена Миглей
Науковий керівник – асист. Гнатюк Т.М.

Міжнародні аспекти протидії корупції в Україні

Актуальність теми протидії корупції - складний і довготривалий процес, який потребує спільних зусиль як влади, так суспільства. У загальному розумінні корупція - система, де власники капіталу можуть за гроші отримати будь-що: від прихильності та впливу до законів, вигідних рішень, та підтримки з боку влади.

На сьогоднішній день існує система запобігання та протидії корупції, що ґрунтується на світових практиках та відповідає міжнародним стандартам, також в активному режимі працюють міжнародні організації, щодо запобігання корупції. Головною організацією являється ООН. Конвенція ООН проти корупції - це найважливіший міжнародний договір, який об'єднує зусилля країн світу в боротьбі з корупцією. Цей документ має юридичну силу і зобов'язує країни-учасниці вживати заходів для запобігання та протидії корупції.[3] Другою потужною організацією є Transparency International (TI) - міжнародна неурядова організація, що бореться із корупцією у всьому світі. TI публікує щорічний Індекс сприйняття корупції та Глобальний барометр корупції , порівняльний перелік корупції в усьому світі.[1]

Індекс сприйняття корупції в Україні на 2024 рік, являє 36 балів та посідає 104 сходинку серед 180 країн. Станом на сьогодні Україна виконала наступні заходи щодо протидії корупції: початок антикорупційної реформи- пакет антикорупційних законів, поява Національної Ради з питань антикорупційної політики; створення антикорупційних органів (НАЗК, НАБУ, ВАКС, САП)- прийняття Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Для покращення протидії корупції в Україні, можна назвати наступні заходи на основі міжнародних стандартів: 1)організація співробітництва з відповідними органами інших держав; 2)зміцнення режимів притягнення корупціонерів до відповідальності(впровадити

економічні санкції, візові обмеження, кримінальні санкції); 3) участь громадськості - прозорість та залучення громадськості до процесів прийняття рішень, доступ до інформації, сприяння та захист свободи отримувати та поширювати інформацію про корупцію; 4)створення чітких стандартів поведінки на державній службі- забезпечення непідкупності, підвищення рівня доброчесності; 5)незалежність судової влади та прокуратури - включає забезпечення незалежності, посилення непідкупності, а також запобігання корупції в органах влади); 6)прозоре управління фінансами - публічне поширення інформації про процедури закупівель.[2]

Таким чином, вжиття заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, описаних вище, призведе до зменшення рівня корупції в країні та підвищення її авторитету в очах інших держав. Ці дії допоможуть Україні стати на шлях розвитку справедливого й прозорого суспільства.

Література:

1. Міжнародне антикорупційне законодавство та Конвенція ООН проти корупції: до чого тут Україна?. *НАЗК | Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: https://nazk.gov.ua/uk/novyny/mizhnarodne-antykoruptsijne-zakonodavstvo-ta-konventsiya-oon-proty-koruptsiyi-do-chogo-tut-ukrayina/ (дата звернення: 08.03.2024).

2. Корупція у світі - Офіс доброчесності НАЗК. *Офіс доброчесності НАЗК*. URL: https://prosvita.nazk.gov.ua/tag/koruptsiya-u-sviti (дата звернення: 08.03.2024).

Вікторія Морозова
Науковий керівник – проф. Задорожна С.М.

Відбудова України за підтримки Європейського Союзу

Важливим елементом відбудови повоєнної України є участь у такому процесі міжнародних та європейських інституцій. Одним з основних партнерів нашої держави є Європейський Союз.

Станом на лютий 2023 рік у ході російського вторгнення в Україні було зруйновано майже 4,5 тисячі житлових будинків, близько 550 навчальних закладів, понад сотня медичних закладів та ще більше тисячі об'єктів культурної інфраструктури. «Руський мир» стер з землі також кілька міст України: на їхньому місці залишилися лише руїни [1]. За даними Міжнародної організації з міграції, через руйнування майже 720 000 людей у найбільш постраждалих районах України залишилися без відповідного та безпечного житла. Також сильно обмежено доступ до освітніх послуг, постраждав доступ до медичних послуг.[2]

Європейський Комітет Регіонів спільно з партнерськими асоціаціями місцевих та регіональних органів влади ЄС та України започаткували Європейський альянс міст та регіонів за відновлення України (далі – Альянс). Альянс був створений для координації спільних зусиль з містами та регіонами Європейського Союзу, для підтримки ефективної та сталої реконструкції України, сприянні подальшому контакту та співпраці між ЄС та українськими місцевими та регіональними органами влади [3].

Альянс закликає до сталої реконструкції України, яка базується на певних принципах, основним з яких є: незмінна підтримка територіальної цілісності та права України на захист її суверенітету. Також, підкреслюється, що дотримання цих принципів стане можливим лише за умови, що місцевий і регіональний рівні стануть наріжним каменем зусиль щодо відновлення України [4].

Також, Альянс запрошує Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Організацію економічного співробітництва та Банк розвитку Ради Європи для налагодження взаємодії з місцевими та місцевими органами влади та наданні допомогти у зміцненні демократії в Україні [5].

Отже, налагодження зв'язків з Європейським Союзом в умовах війни в України є надзвичайно важливим для формування подальших кроків з відновлення пошкоджених та зруйнованих об'єктів, міст, селищ та сіл. Наразі, залучення іноземного елементу є не лише бажаним, але й необхідним елементом на шляху до перемоги та покращення умов життя, які існують зараз для українського народу.

Література:

1. Слово і діло. Аналітичний портал: Туди прийшов «руський мир»: які міста України були повністю або частково зруйновані під час війни.URL:https://www.slovoidilo.ua/2023/02/03/infografika/suspilstvo/tudy-pryjshov-ruskyj-myr-yaki-mista-ukrayiny-buly-povnistyu-abo-chastkovo-zrujnovani-vijny
2. OCHA: Україна: Гуманітарне реагування у 2023 році. URL: https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine/
3. European Committee of the Regions: European Alliance of Cities and Regions for the Reconstruction of Ukraine. Role. URL: https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx?origin=spotlight#0
4. European Committee of the Regions: European Alliance of Cities and Regions for the Reconstruction of Ukraine. Principles. URL: https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx?origin=spotlight#1
5. European Committee of the Regions: European Alliance of Cities and Regions for the Reconstruction of Ukraine. Actions. URL: https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx?origin=spotlight#2

Христина Назарова
Науковий керівник: доц. Федорук Н.С.

Обмеження щодо одержання подарунків: ризики щодо організації відряджень і конференцій

Будь-яке корупційне діяння, зокрема, одержання подарунків, є однією з негативних суспільних явищ,яке проявляється в тому, що посадові особи зловживають своїми правами та можливостями для особистого збагачення. Заборона одержання подарунків публічними службовцями є необхідною для забезпечення прозорості, чесності та незалежності у діяльності органів публічної влади. Прийняття подарунків може викликати конфлікт інтересів та сприяти корупції, оскільки отримання подарунку призводить до відчуття публічним службовцем певного морального чи матеріального «боргу» перед дарувальником.

За останні роки все менше публічних службовців відкрито порушують закон та приймають у подарунок дорогоцінні речі чи грошові кошти. Проте лише мізерна кількість посадовців сприймає у якості подарунку послуги чи інші нематеріальні блага, наприклад оплату витрат на закордонну поїздку [1].

Подарунок за рахунок приймаючої сторони у вигляді відрядження є досить класичною ситуацією для публічних осіб. Варто зазначити,що посадовець не має змоги отримати ці кошти фізично - здебільшого певну суму перераховують на рахунки готелів або авіакомпаній. Здавалось б, що службове відрядження за рахунок інших осіб не є прямим порушенням закону. Але отримання безкоштовних послуг з авіаперевезення, проживання чи харчування прямо підпадає під визначення подарунку за ст. 1 Закону "Про запобігання корупції" згідно з яким під подарунком розуміється грошові кошти або інше майно, переваги та пільги [3] з усіма відповідними наслідкам. Для публічних осіб у разі вчинення згаданого правопорушення існує ризик бути оштрафованим та позбавленим права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю строком на 1 рік, а також бути

віднесеним до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

Незважаючи на конкретне закріплення у законодавстві обмежень як засобів запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним з корупцією, існують певні недоліки щодо їх нормативного правозастосування. Як нам відомо виникають й такі ситуації, коли посадовці, в якості свого виправдання, покликаються те, що після повернення з службової поїздки повернули всі кошти, які були заощаджені на їхнє відрядження, запрошуючій стороні. В Цивільному кодексі,а саме в ст.722 зазначається,що право власності на подарунок виникає у обдаровуваного з моменту його прийняття [4]. Якщо публічний службовець одразу після отримання запрошення не відмовився від пропозиції та вирушив у поїздку за рахунок приймаючої сторони – подарунок буде вважатись отриманим [1]. А згодом настане певна відповідальність за вчинене неправомірне діяння .

Задля вдосконалення такого нормативного регулювання та в якості перспектив розвитку, необхідно внести ряд змін і доповнень до законодавства України, зокрема: закріпити нормативно процедуру реєстрації повідомлень про пропозиції одержання (факти одержання) подарунків державними службовцями із зазначенням процедурних аспектів [2].

Література:

1.Пашинський А., Яцишин А. «Як з’їздити в Давос і не стати корупціонером». URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-zyizditi-v-davos-i-ne-stati korupcionerom.html

2.Шимон О.М. Обмеження та заборони як засоби запобігання адміністративним порушенням, пов’язаним з корупцією у діяльності державних службовців в Україні. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/PhD/Shymon_dis.pdf

3.Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

Максим Нікітін
Науковий керівник – доц. Продан Т.В.

Декриміналізація як один із проявів законотворчості у сфері кримінального права

Ситуація, коли діяння не завдає шкоди суспільним відносинам, проте вважається кримінальним правопорушенням, є нестабільною. Тому тематика декриміналізації справедливо може бути віднесена до категорії актуальних, важливих і винятково складних питань кримінально-правової сфери. Велика кількість досліджень присвячені діаметрально протилежному поняттю – криміналізації. Напрямок декриміналізації, якщо і розглядався, то лише поверхнево. Проте, незважаючи на низький рівень висвітлення цього питання в науковій літературі, спробуємо розкрити досліджуване явище.

Декриміналізація – багатогранне явище, яке можна розглядати як діяльність із визнання злочинного діяння (з яким боротьба неефективна чи недоцільна з причин низької суспільної небезпеки, відсутності об'єктивної потреби й можливості чи відсутності належних правових інструментів та інститутів) незлочинним, що завершується виключенням норми, яка передбачає відповідальність за вчинене діяння, з чинного закону про кримінальну відповідальність.

Теоретично декриміналізацію часто називають криміналізацією «зі знаком мінус»: дії декриміналізуються тоді, коли відпадають підстави їх криміналізації. При цьому декриміналізація може здійснюватися у двох формах: виключення кримінальної караності діяння супроводжується або визнанням такої поведінки правомірною, такою що не засуджується, або переведенням його в розряд адміністративного, цивільно-правового делікту [1, с. 78].

Процес декриміналізації зумовлений рядом факторів, соціальних процесів, що призводять до необхідності звуження обсягу кримінально-правової заборони. До основних таких факторів ми можемо віднести: соціальні зміни, економічні міркування, правові реформи, рідкісність застосування певних

кримінально-правових норм на практиці, наявність інших, більш ефективних способів регулювання.

Вищенаведені фактори дають нам змогу виділити такі підстави, що впливають на декриміналізацію: відсутність суспільної небезпеки, тобто нездатність заподіювати шкоду об'єктам кримінально-правової охорони [2, с. 67-68]; діяння підлягає декриміналізації, якщо воно не є систематичним, не має проявів загальних тенденцій і закономірностей, а має характер поодиноких випадків; необхідність врахування співвідношення позитивних та негативних наслідків. Декриміналізація допустима лише тоді, коли її позитивні результати перевершать неминучі негативні наслідки; наявність у суспільства соціально-економічних ресурсів – можливість підкріплення супутніми організаційними та економічними заходами та засобами [3, с. 37].

Ключовою підставою є врахування суспільної правосвідомості, громадської думки, тобто при проведенні декриміналізації потрібно враховувати систему цінностей суспільства, його уявлення про мораль, справедливість тощо.

Таким чином, процес декриміналізації є важливим та складним механізмом, який повинен здійснюватися на основі відповідних підстав, недотримання хоча б однієї з яких є наслідком відсутності ефективності кримінально-правової політики та її нездатності досягати поставленої мети та завдань.

Література:

1. Остроглядо О.В. Поняття, підстави та способи декриміналізації як методу кримінально-правової політики. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 6. С. 76-81.

2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.

3. Фоменко М. В. Підстави криміналізації суспільно-небезпечних діянь. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2021. №2 (25). С. 33-39.

Аліса Новінська
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Принципи територіальної цілісності та непорушності державних кордонів: стабільність, мир та правовий порядок в сучасному міжнародному співтоваристві

Сучасний світ знаходиться в умовах постійних змін та геополітичних нестабільностей, вимагаючи ретельного розгляду та розуміння принципів, які формують основи безпеки та миру в міжнародному співтоваристві. Принципи територіальної цілісності та непорушності державних кордонів є одними з основних принципів міжнародного права, вони закріплені в Статуті ООН, Гельсінському Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі, Декларації про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН та Міжнародному пакті про громадянські та політичні права [1].

Принципи територіальної цілісності та непорушності кордонів відіграють ключову роль у сприянні стабільності, миру та співпраці в глобальних взаємодіях.

Крім того, дотримання принципів територіальної цілісності та непорушності державних кордонів сприяє міжнародній співпраці. Принципи непорушності кордонів та територіальної цілісності є вирішальними для підтримки верховенства права в міжнародних відносинах. Та не всі країни міжнародного співтовариства дотримуються міжнародних принципів і законів [2; 3].

Нехтування принципами територіальної цілісності та непорушності державних кордонів завжди призводить до війн, терористичних актів та збройних втручать, які загрожують не тільки окремим країнам, а й міжнародній спільноті в цілому. Однією з головних причин такого нехтування є амбіції окремих політичних лідерів чи груп, які ставлять свої інтереси вище принципів міжнародного права. Порушення кордонів та анексія територій стають інструментом для задоволення внутрішньополітичних чи економічних цілей. Такі дії порушують

основні принципи міжнародної взаємодії та підривають довіру між країнами.

Прикладами такого нехтування основними принципами міжнародного права є російське збройне вторгнення в Крим у лютому 2014 року, коли російські війська захопили стратегічно важливі об'єкти, і, підтримуючи місцеві так звані "референдуми", утворили псевдо-незалежність Криму, а потім його анексували у березні 2014 року; війна на сході України (на Донбасі) з квітня 2014 року, групи військових озброєних сепаратистів взяли участь у виступах, оголосивши створення так званих "Луганської та Донецької народних республік". росія визнала ці новоутворені сутності, надавала їм підтримку, включаючи військовий контингент та зброю; широкомасштабне вторгнення Росії в Україну з 24 лютого 2022 року війська рф незаконно вторглися в Україну та захопили частину її територій. Прикладами також можуть слугувати військові дії в Сирії (починаючи з 2011 року), розгортання російських військ у Грузії (2008), територіальні претензії в Південно-Китайському морі, інші незаконні порушення суверенітету та кордонів різних держав.

Для вирішення цих проблем необхідно зміцнити роль міжнародних організацій та вдосконалити міжнародні механізми урегулювання конфліктів.

Література:

1. Статут Організації Об’єднаних Націй від 26.06.1945/ [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010

2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об’єднаних Націй від 24.10.1970 / [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_569

3. Історія становлення принципу непорушності кордонів у міжнародному праві/ Цимбрівський Т. С. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/library/visnyky/nvsy/02_2008/08ttsump.pdf

Ілля Ободянський
Науковий керівник – доц. Бурка А. В.

Договір міни житла

Договір міни, або бартер, є одним із найдавніших видів договорів, який використовується для обміну товарами та послугами. За змістом цивільного законодавства житло можна обміняти на інше житло або на інші рухомі та нерухомі речі, товар, а також роботи (послуги), які не мають матеріальної форми.

Варто зазначити, що чине законодавство не визначає вимог до майна, що обмінюється, так само як і статті 715, 716 Цивільного Кодексу України не містять вказівок на особливості обміну жилих приміщень, хоча і зазначається, що законом можуть бути передбачені особливості укладання і виконання договору міни [1].

Договір міни житлового будинку (квартири), як і договір купівлі-продажу нерухомого майна, укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню, а також передбачає внесення даних про право власності до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Тому під час укладення угоди, обидві сторони повинні мати документи на таку нерухомість, згідно вимог чинного законодавство (зареєстроване право власності, технічний паспорт, витяг з реєстру, кадастровий номер та ін.). Посвідчення договорів житлового будинку (квартири) здійснюється за місцезнаходженням такого майна або за зареєстрованим місцем проживання однієї із сторін відповідного договору.

За змістом статті 715 Цивільного Кодексу України договір міни житла є оплатним [1]. Хоча обмінюване жиле приміщення може бути нерівноцінним, якщо існує різниця в оцінці майна, що обмінюється, сторона, що надає майно за нижчою ціною, сплачує різницю до моменту державної реєстрації, тобто до моменту переходу права власності. В такому випадку правочин поєднує в собі елементи договорів купівлі-продажу та міни і має змішаний характер.

У той самий час, необхідно підкреслити відмінність між цивільно-правовим договором міни житла і договором обміну житла в контексті житлового права. Договори міни та обміну жилих приміщень за своєю правовою природою є схожими правовими конструкціями, проте різними за метою, суб'єктним складом, обсягом суб'єктивних прав і обов'язків, механізмом правового регулювання. Для обміну характерно те, що суб'єктом виступає не власник житла, а наймач житла (квартири, будинку) державного, комунального житлового фонду чи житлово-будівельного кооперативу.

Обмін житла допускається за наявності письмової згоди власника житла. Таке право закріплене ст. 25 Закону України «Про житловий фонд соціального призначення» [2]. Також необхідно наголосити, що правила ст. 80 Житлового Кодексу України щодо примусового обміну жилого приміщення в судовому порядку в разі відсутності згоди між членами сім'ї не поширюються на обмін жилого приміщення, що належить їм на праві приватної власності [3].

Отже, договір міни житла як і договір купівлі-продажу, дарування визначає перехід права власності на житло, має особливості укладення та відрізняється від договору обміну житла, оскільки останній регулюються нормами житлового права.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: http:/ /zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page (дата звернення: 15.02.2024).
2. Про житловий фонд соціального призначення. Закон України від 12 січня 2006 р. № 3334-IУ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text (дата звернення: 09.02.2024).
3. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text (дата звернення: 12.02.2024).

Тетяна Олексюк
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Особливості забезпечення доказів в адміністративному судочинстві

Досліджуючи питання забезпечення доказів в адміністративному судочинстві, слід зазначити, що відповідно до положень статті 72 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [1]. Ці дані встановлюються такими засобами як: 1) письмовими, речовими і електронними доказами; 2) висновками експертів; 3) показаннями свідків.

Письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору. Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїми ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи. Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи (графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки).

Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством.

Показаннями свідка є повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи. Не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини. Якщо ж показання свідка грунтуються на повідомленнях інших осіб, ці особи також повинні бути допитані.

З метою оптимізації процесу доказування та сприяння ефективному розгляді адміністративної справи, законодавець

врегулював процесуальний порядок забезпечення доказів. Так, відповідно до вимог статті 115 КАС України суд забезпечує докази допитом свідків, призначенням експертизи, витребуванням та оглядом доказів, у тому числі за місцем їх знаходження, забороною вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язанням вчинити певні дії щодо доказів [1].

Звернемо увагу і на те, що суд під час розгляду адміністративної справи за клопотання сторони (заявника) може забезпечити докази без жодного повідомлення інших учасників справи та будь-яких інших осіб, що можуть отримати статус учасника справи.

Основне покликання інституту забезпечення доказів це не тільки спосіб здобути докази, які стосуються предмета доказування і мають значення (відомості та/або інформацію) потрібні для вирішення справи, але насамперед це спосіб одночасно запобігти їх можливій втраті або псуванню в майбутньому. Варто підкреслити, що ризик втрати та/або можливе псування доказів має бути об'єктивно обґрунтованим фактами або іншою сукупністю певних умов, враховуючи які, суд може вжити заходів забезпечення доказів [2, с. 246].

Можна зробити висновок, що особливості забезпечення доказів відображається в КАС України, проте практичні аспекти судової практики створюють основу для розуміння проблематики її застосування в адміністративному судочинстві, де функціонування даного інститут обумовлено принципами рівності, законності, офіційного з'ясування всіх обставин у справі а також порядком збору та подання до суд доказів в адміністративній справі.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10618 (дата звернення 23.10.2023).

2. Павлютін Ю.М., Биков І.О. Актуальні проблеми забезпечення доказів в адміністративному судочинстві. *Південноукраїнський Правничий Часопис*. 2022. №4. С. 245-249.

Олександра Онофрейчук
Науковий керівник – доц. Торончук І. Ж.

Зародження інституту дипломатичної служби в Румунії

Першою особливістю румунської дипломатії можна вважати її давність, оскільки її коріння на території країни сягають у понад два тисячоліття. У працях Геродота та інших джерелах згадується про договори між грецькими колоніями з даками.

У перші століття консолідації румунських земель є згадки про Молдову і Валахію в іноземних дипломатичних документах. Це період, коли представників Стефана Великого з пошаною приймали при дворах Європи. Так, посол І. Тамблак, грек з досвідом у мистецтві переговорів, у травні 1477 р. у Венеції очолив молдовське посольство. Хоча у Венеції та в Римі посольства мали лише протокольний успіх, вони сприяли пізнанню політико-дипломатичного курсу володаря маленької країни, який до кінця життя плекав переконання про необхідність широкої антиосманської коаліції.

Початок 16-го століття в історії дипломатії румунського народу сприймається «Повчанням» Н. Басараба його синові. У «Повчанні» Н. Басараба, а саме у розділах VII і IX, є численні згадки про вибори на посаду послів, правила протоколу і поведінки, які були надзвичайно прогресивними для того часу, що демонструє значний вплив візантійської системи на стратегію розвитку дипломатії тодішніх королівських дворів. Окрім тимчасових послів, румунські князівства також мали постійні місії. Штаб-квартира капучея румунських земель називалася Влад-серай і знаходилася у Фанарі, в повіті Тахтамінаре, капучея Молдови - Богдан-серай і розташовувалася в повіті Дураман, а капучея Трансільванії - в повіті Балата [1, с. 76-78]. У румунській мові термін «дипломатія» зі значенням документа з’являється у хроніці Д. Кантеміра лише на початку 18 ст. [2, с. 34].

Важливим в еволюції румунської дипломатичної та консульської служби був період одразу після об'єднання князівств. Зовнішня політика румунських князівств від унії до

встановлення монархії йшла за двома основними напрямками. По-перше, вона прагнула визнати подвійне обрання полковника Александру Йоана Кузи, що суперечило Паризькій конвенції від серпня 1858 року і могло стати визначальним фактором для військової інтервенції держав-гарантів у Румунію. По-друге, румунська дипломатія хотіла, щоб румунські князівства (пізніше Румунія) були визнані унітарною національною державою з центральними політико-адміністративними інституціями, а не окремими, як це передбачалося Паризькою конвенцією.

Румунська дипломатія підтримувала відносини не лише з державами-гарантами, й з іншими державами світу, навіть у віддалених регіонах, наприклад, зі Сполученими Штатами Америки, для яких існував проєкт договору про «дружбу, торгівлю і мореплавство».

Визнання незалежності та встановлення дипломатичних зв'язків з більшістю європейських країн також передбачало встановлення ієрархії та обов'язків персоналу румунських дипломатичних представництв за кордоном. Вони були викладені в законі від червня 1880 року, згідно з яким персонал румунських легацій був організований відповідно до міжнародних звичаїв того часу. Завдяки такій структурі Міністерство закордонних справ змогло впоратися з важливими зовнішньополітичними завданнями в період 1878-1914 років, зумівши не тільки розвинути міжнародні відносини, але й розв’язати основні проблеми та виклики, які постали тоді перед румунською державою.

Література:

1. Dan Berindei, “Din începuturile diplomaţiei româneşti moderne”, Bucureşti 1996. 76-78 с.
2. Mircea Maliţa, “Diplomaţia. Şcoli şi Instituţii” Bucureşti, 1975. 34 с.

Ольга Орищук
Науковий керівник – доц. Остафійчук Л.А.

Дискреція в адміністративному судочинстві

Дискреція у праві не є довільною, а завжди здійснюється відповідно до закону (права) в силу ч. 2 ст. 19 Конституції України. [1] Відповідно, у законодавстві, судовій практиці та науці адміністративного права особлива увага приділяється умовам правомірності рішень, прийнятих у рамках адміністративного процесуального розсуду. [2] Що закономірно, так як при застосуванні дискреційного повноваження відповідний орган не повинен припуститися помилки при констатації юридичних фактів. [3] У цьому контексті доцільно зауважити про важливість Закону України «Про адміністративну процедуру», який не лише упорядковує відносини між приватними особами та адміністративними органами, сприяє підвищенню якості адміністративних послуг, але й визначає головним завданням «надання можливості щодо зменшення стратегічно-слабкого становища людини перед органами влади» [3]. Окремі стандарти застосування дискреції можна вивести й із ч. 2 ст. 2 КАС України, в якій перераховано вимоги, які мають бути дотримані адміністративним органом під час ухвалення будь-якого рішення, яке зачіпає права, свободи чи інтереси приватної особи.

Наукова спільнота вказує на те, що до підстав застосування розсуду судді під час розгляду справ в адміністративному судочинстві належать: необхідність застосування аналогії права чи аналогії закону при розгляді та вирішенні справи у випадку повної або часткової відсутності правових норм; необхідність застосування альтернативних, ситуаційних або факультативних норм права; загальні принципи права; та багато інших [4]. Наприклад, дискреційними повноваженнями адміністративних судів, які реалізуються з урахуванням особливих обставин, що визначені законом, є повноваження щодо: визначення справи такою, яка характеризується незначною складністю та має розглядатися за правилами позовного провадження (ч. 2 ст. 257

КАС України), виходячи з її значення для сторін та їх думки щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, обраного позивачем способу захисту, категорії та складності справи, обсягу та характеру доказів у справі, кількості сторін та інших учасників справи тощо [5].

Отже дискреція в адміністративному судочинстві це право судді обрати один із декількох варіантів рішень, які передбачені законом, на основі фактичних обставин справи.

Література:

1. Блажівська Н. Дискреція в адміністративному судочинстві. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_diskrecia.pdf

2. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073 X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20/conv#n51

3. Целлер Е., Куйбіда Р., Мельник Р. Дискреція адміністративних органів і судовий контроль за її реалізацією. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/sud4857/zvit_dyskreciia.pdf

4. Харченко М. В. Розсуд судді під час розгляду справ в адміністративному судочинстві. Дис.…д-ра філософії: спец. 081. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2023. 208 с.

5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 № 2747-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text.

6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

7. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.

8. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. К., 2023. 545 с.

Андрій Орловський
Науковий керівник – асист. Бзова Л.Г.

Порушення кримінального провадження: англо-французьке порівняння реформ кримінальної юстиції

Висвітлення взаємозв'язків між правовими традиціями [2], порівняльне правознавство вчить нас, що в кримінальних справах обіг правил, практик і понять є давнім і повторюваним явищем [1]. З цієї точки зору, швидкі трансформації, що вплинули на інституційне трактування кримінального явища з 1970-х років у багатьох країнах, як у загальному праві, так і в традиції кримінального права, можуть стати місцем прискореного судового процесу між національними процедурами, які раніше були дуже диференційованими. Свідчать про транснаціональні впливи і технічні переходи між правовими порядками, що відбуваються в кримінальній сфері цих країн, є значними. Вони досить глибокі, щоб їх можна було викликати, тут і там і в різних, але порівнянних формах, «криза кримінально-виконавчої сучасності», що зачіпає матеріальні принципи права на покарання та функціонування системи кримінального правосуддя західних держав. Деякі судові системи, на які менше вплинув цей очевидний розпад, є більш стабільними, ніж інші. Однак зараз у багатьох національних процедурах їхня рівновага ставиться під вплив таких різноманітних факторів, як міжнародне та європейське право про основні свободи, проникнення «кримінального популізму» в публічну сферу або розвиток нових способів управління судовою системою.

Англійські та французькі суди особливо піддалися цим новим обмеженням. Діагностовано спостерігачами по обидва боки Ла-Маншу, законодавча інфляція не щадить кримінальну політику. За останні три десятиліття було прийнято десятки кримінально-процесуальних законів.

Спостереження за рухами, що впливають на англійську та французьку процедури, є привілейованим засобом виявлення або спростування їх можливої конвергенції. Виявляючи чинники

транснаціональних подій, порівняльний аналіз динаміки трансформації системи кримінальної юстиції захищає спостерігача від ризиків зловживання узагальненням локальних інтерпретацій, сліпих до глобального різноманіття змін, що відбуваються.

Література:

1. R. Sacco, La comparaison juridique au service de la connaissance du droit, Paris, Economica, 1991, not. p. 122 à p. 126
2. V. S. Field, Fair Trials and Procedural Tradition in Europe, Oxford Journal of Legal Studies, 2009, vol. 29(2), not. p. 369-370.

Інесса Охньовська
Науковий керівник: доц. Федорук Н.С.

Напрями співвідношення адміністративного і цивільного права

Сфера застосування адміністративного права України демонструє, що ця галузь права впливає на практично всі аспекти суспільних відносин, які регулюються законом. Тому важливо встановити чіткі межі взаємодії адміністративного права з іншими галузями права в Україні. Це не лише допоможе розуміти місце адміністративного права у великій системі права, а й дозволить краще розкрити суть та природу цієї конкретної галузі.

Адміністративно-правові відносини настільки тісно вплетені в загальну систему правових відносин, що часто вони передують або виникають в результаті застосування норм інших галузей права. Це може призвести до непорозумінь або плутанини серед вчених та практикуючих юристів щодо предмета регулювання адміністративного та інших галузей права, і призводить до неправильного тлумачення та класифікації конкретних правовідносин. Наприклад, це може спричинити неправильне визначення підсудності справ в адміністративних, кримінальних або господарських процедурах. Тому при обговоренні взаємодії адміністративного та інших галузей права важливо враховувати не лише їх зв'язки, але й розрізняти їхні предмети та області застосування.

Адміністративне право – це система правових норм, які визначають організацію та діяльність органів виконавчої влади, а також порядок їх взаємодії з іншими державними органами, громадськими організаціями та фізичними особами. Адміністративне право - це галузь права, засобами якої формуються, охороняються і захищаються публічні правовідносини, забезпечується функціонування публічної адміністрації [1, с.40].

Адміністративне право тісно пов’язане з багатьма іншими галузями права. Співвідношення адміністративного права з іншими, суміжними правовими галузями відіграє істотну роль

щодо уточнення його соціальної природи і призначення, особливостей змісту, а також визначення місця у правовій системі [1, с.44].

Цивільне право та адміністративне право взаємопов'язані та взаємодіють у складних мережах правових відносин. Ось докладне обгрунтування їхнього зв'язку:

Адміністративні акти часто виступають як каталізатори для виникнення цивільно-правових відносин. Наприклад, отримання дозволу на підприємницьку діяльність стає передумовою для особи-підприємця здійснення цивільних прав та обов'язків. Постанова щодо адміністративного правопорушення може вплинути на цивільно-правові відносини, наприклад, у справі щодо відшкодування матеріальної шкоди внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

З іншого боку, цивільно-правові документи можуть послужити підставою для адміністративних відносин. Наприклад, угода купівлі-продажу автомобіля є основою для реєстрації автомобіля в сервісних центрах МВС. Ці адміністративні процедури регулюються відповідними адміністративно-процесуальними нормами.

Цивільне право і адміністративне право взаємодіють із врахуванням інтересів осіб та держави. Це підтверджує, що обидва правові положення не можуть існувати відокремлено одне від одного, оскільки їх взаємодія становить основу для правової системи, яка регулює поведінку осіб у суспільстві. Така взаємодія створює комплексну систему права, яка забезпечує розвиток та функціонування суспільства відповідно до закону та справедливості.

Література:

1. Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С., Гулак Л. С., Лук’янова Г. Ю., Ніканорова О. В., Цьвок М. С. Адміністративне право України: навч. посіб. Львів: СПОЛОМ, 2021. 618 с.

2. Кир’янова В.О. Зв'яок адміністративного права з іншими галузями права. Актуальні проблеми роботи з неповнолітніми особами в діяльності підрозділів превентивної діяльності. Дніпро, 2018. 200 с.

Анна Павлюк
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Особливості правового регулювання оподаткування благодійної допомоги ЗСУ

Функціонування податкової системи має відповідати потребам та особливостям даного складного періоду, бути спрямованим на адаптацію економіки до нових несприятливих умов та наповнення державного бюджету. Це стосується і вимог оподаткування благодійної допомоги Збройним Силам України (далі – ЗСУ).

Відповідно до п. 185.1 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) об'єктом оподаткування ПДВ є постачання товарів/послуг на митній території України. За загальним правилом кошти, які надходять на рахунок фізичної особи, є її доходом, який підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб (18%) та військовим збором (1,5%). Однак за певних обставин податки з отриманих коштів не справляються. Наприклад, справа змінюється в разі безоплатної передачі товарів. У період дії правового режиму воєнного стану як цільова, так і нецільова благодійна допомога не включається до оподатковуваного доходу, за умови, що вона надається платнику податку, який постраждав внаслідок збройної агресії рф [1].

Тимчасово, на період запровадження воєнного стану, від оподаткування ПДВ звільнено операції ввезення на митну територію України та постачання на митній території України продукції оборонного призначення. Крім того, Закон № 2118 вніс зміни до розділу XX Податкового кодексу, про те, що безоплатна передача товарів, включаючи підакцизні товари, та надання послуг на користь ЗСУ і підрозділів територіальної оборони не розглядаються як операції реалізації [3].

Операції, звільнені від ПДВ, зокрема визначає ст. 197 ПКУ. В першу чергу, це безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям, утвореним та зареєстрованим відповідно до законодавства та надання допомоги благодійними організаціями набувачам/суб'єктам благодійної допомоги

відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації.

Під безоплатним постачанням розуміють постачання товарів/послуг благодійним організаціям та набувачам благодійної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації. У разі недотримання цієї умови такі операції оподатковують на загальних підставах [1].

Згідно з Законом України №2120-IX передбачено внесення змін щодо звільнення від ПДФО допомоги, наданої фізичним особам від вітчизняних благодійників; звільнення від ПДФО закордонних благодійників при наданні допомоги фізичним особам, які постраждали внаслідок бойових дій чи форс-мажорних обставин під час воєнного стану; звільнення від ПДФО цільової та нецільової допомоги, що надається постраждалим під час збройної агресії росії. [2].

Таким чином, в умовах війни в Україні були впроваджені важливі зміни в правове регулювання оподаткування, в першу чергу – зменшення податкового навантаження для адаптації до нових умов бізнесу та спрощення логістики задоволення потреб ЗСУ.

Література:

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 29 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 05.02.2024).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text (дата звернення: 05.02.2024).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX : станом на 25 листоп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text (дата звернення: 05.02.2024).

Микола Парайко
Науковий керівник – доц. Торончук І. Ж.

Конституційні основи механізму захисту прав національних меншин

Наша держава - багатонаціональна, де проживає багато представників національних меншин [1]. Тож і їх захист є важливим аспектом розвитку демократичного суспільства. Станом на тепер, актуальне є й питання ролі Конституції України у механізмі захисту прав людини, зокрема прав національних меншин, що потребує комплексного дослідження та висновків щодо подальших кроків для забезпечення повноцінного виконання конституційних гарантій.

Конституція - це правова гарантія дотримання прав людини [2, с. 19]. Наприклад, стаття 10 визначає українську мову як державну, але, в той же час, і гарантує й право на вільний розвиток і використання та захист мов національних меншин [3]. Гарантування національним меншинам України права на вільний розвиток, використання і захист їх мов відповідає і змісту міжнародних договорів України. Зокрема, Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин, ратифікована Україною 9 грудня 1997 року, зобов'язує держави створити у себе необхідні умови для того, щоб особи, які належать до національних меншин, мали можливість розвивати свою мову.

Стаття 11 Конституції України спрямована на збереження культурних особливостей національних меншин, що важливо для реалізації їхнього права на ідентичність. Із правом на мову та культуру також пов’язана стаття 53 Конституції України, в якій зазначається, що кожен має право на освіту, а громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у навчальних закладах або через національні культурні товариства [3].

У статті 119 Конституції України зазначається, що органи виконавчої влади забезпечують реалізацію державних і регіональних програм національно-культурного розвитку в

місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин [3].

Особливу роль відіграють і органи місцевого самоврядування, які повинні захищати та сприяти правам людини в межах своєї юрисдикції [4, с. 149]. На державні інституції покладається обов'язок створювати умови для збереження та розвитку культурної спадщини національних меншин.

Стаття 24 Конституції України закріплює принцип недопустимості будь-якої форми дискримінації на підставі національної або етнічної належності. У контексті захисту прав національних меншин, вона визнає необхідність забезпечення рівноправ'я.

Отже, Конституція України визначає основні принципи та цінності, на яких ґрунтується суспільство, а також установлює правовий порядок, який забезпечує захист прав і свобод громадян. У цьому розумінні Конституція проголошує принципи захисту прав національних меншин, гарантує їхню рівність перед законом і визнає їх право на збереження та розвиток своєї культурно-національної ідентичності.

Література:

1. Ігнатова А.С. Захист прав національних меншин в Україні у контексті розвитку демократичного суспільства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2023. № 8.
2. Мирук Д.І. Юридичні гарантії прав людини : теоретико-правове дослідження / Нац. ун-т «Острозька академія», 2020.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 28.02.2024 р.).
4. Mishyna N. V. Role of local and regional authorities in the implementation of ECtHR judgments: bibliographical review. Юридичний вісник. 2023. № 3. С. 146–151.

Вікторія Пасічник
Науковий керівник – доц. Бурка А. В.

Поняття запевняння щодо договору

Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 року № 1667-IX (далі – Закон) було введеного інститут договірних запевнень в українське законодавство. Даний Закон став передумовою доповнення Цивільного кодексу України (далі ЦК України) статтею 650-1, яка передбачає наступне: «сторони договору можуть погодити перелік запевнень, що надаються стороною або сторонами щодо обставин, які мають значення для укладення, виконання або припинення договору» [1]. Порушення запевнення врегульовано ч. 2 ст. 650-1 ЦК України, де передбачено: «зобов'язання відшкодування збитків сторонні, яка поклалась на запевнення контрагента, якщо інше не передбачено договором» [1].

Перш за все, планується, що інститут запевнення буде поширюватись на сферу права інтелектуальної власності, переважно зовнішньоекономічних договорів, проте він може бути застосований у до будь-яких інших правовідносин. По-друге, його застосування можливе у корпоративних відносинах, що передбачено ч. 1 ст. 32 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», тобто: «договір, стороною якого є резидент Дія Сіті, чи договір щодо частки у статутному капіталі резидента Дія Сіті може передбачати перелік запевнень, що надаються стороною або сторонами, щодо обставин, які мають значення для укладення, виконання або припинення такого договору» [2].

Законодавець вказав, що категорія «запевнення щодо договору» є аналогом механізму warranties & representation, який часто використовується у договорах за англійським правом.

Warranty (гарантії) – це твердження про факти, реалістичність яких менша 100%, а також факти, які мають місце в майбутньому. Частіше всього такі запевнення притаманні договорам купівлі-продажу товарів або продукції. Такі гарантії схожі на

звичайні гарантії виробників (продавців) товарів та зовсім не схожі на гарантії, що є видом забезпечення виконання зобов'язання (ст. 560-569 ЦКУ) [1].

Representation (запевнення) – це твердження про факти, які є істотними для сторони та на які покладається одна із сторін, спонукаючи іншу сторону укласти договір, ці факти відносяться до минулого або теперішнього. Згідно з англійським правом representation, як запевнення, може бути не вказане в договорі.

Основна відмінність цих понять – це наслідок за порушення. За порушення гарантії постраждала сторона може вимагати компенсацію, а за порушення запевнення закон дозволяє розірвати договір. Судова практика країн англійського права радить одночасно не вживати обидва твердження в одному договорі [3]. Що ж стосується вітчизняної судової практики, то станом на сьогодні вона відсутня щодо інституту запевнення.

Отже, порядок, особливості укладення цивільно-правового договору із запевненням потребує подальшого наукового обговорення та опрацьовування внаслідок динаміки розвитку суспільних відносин та законодавства.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: http:/ /zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page (дата звернення: 15.02.2024).
2. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text (дата звернення: 15.02.2024).
3. Ходжалиєва С. Договірні запевнення як новела для національного договору та must have для англійського контракту: порівняльно-правовий аналіз від Салатин Ходжалиєва : веб-сайт. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/dogovirni-zapevnennia-iak-novela-dlia-nacionalnogo-dogovoru-ta-must-have-dlia-angliiskogo-kontraktu. (дата звернення: 14.02.2024).

Юлія Пастух
Науковий керівник - асист. Бзова Л.Г.

Зміст викладу причин покарання: проблематика винесення вироків

Стереотипний характер мотивації винесення вироку є поширеною проблемою, дане питання не пов'язане з колективним характером рішення. За таких обставин виклад причин не може виходити за рамки формального повторення розпливчастих і абстрактних критеріїв, що містяться в законодавчому тексті.

Вибір покарання – і його міру – обов'язково керується обставинами, за яких було вчинено злочин, міркуваннями, що стосуються особистості правопорушника, його сімейного та соціального становища, його реабілітації, інтересів потерпілого тощо. Точніше, і як зазначає пані Леблуа-Хапп, у цих критеріях персоналізації вироку «деякі з них є об'єктивними (це «обставини правопорушення», які включають спосіб його вчинення (дія чи бездіяльність, насильство чи хитрість, за допомогою небезпечного засобу чи предмета або без такої допомоги тощо), час його вчинення, вироблений результат, кількість учасників, роль, відведена правопорушнику (злочинець, співвинуватець, співучасник), характер провини, особа потерпілого, його вік, його можлива вразливість і можливі зв'язки з винуватцем, характер порушення, що відображає невідому суспільну цінність, розмір заподіяної шкоди і т.д.), інші суб'єктивні («особистість злочинця»: його особиста історія, його підготовка, його освіта, його психологічна структура, те, як він дивиться на власну поведінку, мотиви останнього, його ставлення до жертви, його еволюція після фактів, його судимість [1].

Отже, мотивація винесення вироку є носієм глибоких змін у взаємодії відносин між судовими суб'єктами. Однак, незважаючи на те, що такі міркування, безсумнівно, є прогресом, ми не повинні забувати про особливі труднощі, з якими стикаються судді в цій сфері.

Література:

1. J. Leblois-Happe, La nécessaire motivation du choix de la peine en matière de délits (et de contraventions), JCP 2017, n° 11, p. 277.

Єлизавета Пашківська
Науковий керівник – проф. Карвацька С.Б.

Порушення суверенітету в результаті військових дій рф на території України

Державний суверенітет – це верховенство держави на своїй території і незалежність у міжнародних відносинах, а також політичному, економічному та юридичному аспектах. Порушенням суверенітету є будь-яке діяння, яке спрямоване на підрив або знищення суверенітету держави, що й наразі виконує рф. Насамперед рф порушила принципи міжнародного права. Військові дії рф на території України супроводжуються серйозними порушеннями прав людини, включаючи випадки порушення прав осіб, які проживають в окупованих територіях, а також гуманітарні наслідки для цивільного населення. Вона окупувала частину території України, що є прямим посяганням на її суверенітет, а також веде інформаційну війну проти України, намагаючись дестабілізувати ситуацію в країні.

Широкомасштабної міждержавної війни на європейському континенті не було з часів Другої світової війни. Територіальне захоплення прикордонних держав стало винятковим, і міжнародні суперечки здебільшого вирішувалися мирними засобами. Використовує рф історичні претензії та право на самовизначення, щоб виправдати грубі порушення суверенітету України. рф протягом багатьох років веде політику, спрямовану на підрив суверенітету України.

Вдавшись до військової агресії проти України, росія порушила основоположні норми і принципи міжнародного права, а також Статут ООН і Гельсінський заключний акт (1975 р.). При цьому російська влада веде активну інформаційну війну, застосовує пропаганду та дезінформацію для приховування та виправдання своїх злочинів. Наслідки військових дій, обстріли сільськогосподарської та транспортної інфраструктури, блокування роботи чорноморських портів України, окупація українських портів на Чорному і Азовському морях, злочини проти довкілля загрожують глобальною продовольчою кризою в

світі. Ядерні погрози рф та шантаж, а також мілітаризація тимчасово окупованої Запорізької АЕС провокують катастрофу загальносвітового масштабу.

З 2014 р. Рада безпеки ООН провела понад 40 засідань, на яких обговорювалося питання російської агресії проти України. Неможливо не згадати примусове насадження громадянства рф. Примусова паспортизація громадян України, які проживають на території тимчасово окупованих Херсонської та Запорізької областей, триває.

Порушення росією міжнародного права зараз розглядаються Міжнародним кримінальним судом, Міжнародним судом ООН, в рамках арбітражного розгляду за Конвенцією ООН з морського права, Європейським судом з прав людини. Через порушення суверенітету та їхню агресію проти України проти рф були введені політичні та економічні санкції, але наразі це їх не зупинило. Порушення суверенітету України з боку рф створює небезпечний прецедент і загрожує стабільності міжнародного порядку.

Міжнародне співтовариство має вжити всіх можливих заходів для того, щоб припинити війну та відновити мир в Україні. Україна звертається до міжнародних судів та організацій для захисту своїх прав, порушених рф. Міжнародні суди можуть винести рішення, що зобов'яжуть рф припинити порушення суверенітету України.

Література:

1. Міністерство закордонних справ України “Ключові питання та відповіді про російську агресію”https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/klyuchovi-pitannya-ta-vidpovidi-pro-rosijsku-agresiyu

2. Militaire Spectator ”The War in Ukraine: Altering the norm of state sovereignty?”https://militairespectator.nl/artikelen/war-ukraine-altering-norm-state-sovereignty

3. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН https://legal.un.org/avl/ha/dpilfrcscun/dpilfrcscun.html

4. Статут ООН https://www.un.org/en/about-us/un-charter

Ольга Пердейко
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Принцип побудови системи сучасного адміністративного права України

Принципи побудови системи галузі права визначають основні правила, за якими формується її структура та функціонує. Вони також забезпечують консистентність та єдність у регулюванні сфери діяльності, що сприяє уникненню суперечностей та конфліктів між нормами. На сьогоднішній день аналізуючи законодавство нашої держави, правові доктрини та підручники ми можемо побачити поділ системи адміністративного права України на Загальне, Особливе та Спеціальне право.

Такий принцип побудови системи адміністративного права є відображенням радянського підходу до змісту і ролі адміністративного права як права державного управління, де загальна частина визначала зміст, форми та методи державного управління, а особлива – основні напрямки державної діяльності, де воно реалізовувалось[1].

Серед учених у галузі адміністративного права продовжується дискусія щодо зовнішнього формального опису системи адміністративного права. При цьому переважають три основні концепції: система адміністративного права складається із загальної та спеціальної частин; (КУпАП, поділяється на «загальну» на «особливу» частини. До особливої частини входить публічне адміністрування в різних галузях суспільного життя); адміністративне право поділяється на «Загальне адміністративне право» та «Особливе адміністративне право»; (Поділ на Загальне й Особливе право в новітнє вітчизняне адміністративне право України було запозичено з адміністративного права ФРН)[2]; адміністративне право поділяється на «Загальне адміністративне право», «Особливе адміністративне право» та «Спеціальне адміністративне право»; (Такий поділ з’явився у зв’язку з потребою регулювання в окремих сферах суспільних відносин, зокрема: публічне

адміністрування в сфері юстиції, охорони здоров'я та економіки)[3].

Загальна частина містить основні норми та принципи, які використовуються для підтримки і обслуговування конкретних норм в особливій частині, яка є основною "прикладною" частиною правової галузі. Це означає, що всі аспекти адміністративного права, які містяться в загальній частині, спрямовані на підтримку управлінської діяльності держави.

Наприклад, сучасне адміністративне право включає такі аспекти, як адміністративні послуги, адміністративні договори та адміністративна юстиція, які не можуть бути повністю відображені в особливій частині, оскільки вони виходять за межі простого управління. Навіть такий класичний аспект, як розгляд справ про адміністративні правопорушення, також не може бути включений в особливу частину, оскільки він належить до сфери юрисдикційної діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та судів загальної юрисдикції [4].

Окрім цього, сучасне розуміння адміністративного права включає публічно-сервісну складову, яка включає в себе не лише владне управління, а й діяльність, спрямовану на надання дозволів, реєстрацію та відновлення прав, яка ініціюється фізичними та юридичними особами.

Таким чином, систему адміністративного права слід будувати на інституційному принципі, подібно до конституційного, фінансового чи екологічного права.

Літератури:

1. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте. 2014. 376 с.

2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2018. 446 с.

3. Загальне адміністративне право України: підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової. Одеса: Фенікс, 2023. 792 с.

4. Федорук Н.С. Адміністративне право України (Загальна частина. Чернівці :Чернівецький нац. ун-т, 2013. 296 с.

Артем Пинзар
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Адміністративно правовий статус внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта адміністративної опіки

З проявом агресії РФ на території України, люди почали покидати свої домівки, покидати все рідне щоб вижити і бути в безпеці. Внутрішньо переміщеною особою називають громадянина України, іноземця або особу без громадянства, яка знаходиться на території України за законними підставами та має право на постійне проживання в країні, але була змушена залишити своє місце проживання через негативні наслідки збройного конфлікту, тимчасову окупацію, насильства, порушення прав людини або надзвичайні ситуації природного або техногенного характеру. Коли така особа потрапляє в нове середовище вона може потребувати захисту та допомоги. Отже, внутрішньо переміщені особи набувають статусу суб'єктів адміністративної опіки.

Основними підставами для отримання статусу суб'єкта адміністративної опіки можуть бути різноманітні фактори, такі як демографічні та екологічні катастрофи, а також інші соціальні проблеми. Так, до суб'єктів адміністративної опіки, крім внутрішньо переміщених осіб, належать: постраждалі від Чорнобильської катастрофи, інваліди, ветерани війни, діти-сироти, діти без батьківського піклування, багатодітні сім'ї, малозабезпечені сім'ї та безробітні. Ці особи мають спеціальний статус за законом і можуть отримувати соціальний захист та допомогу від держави.

Органи виконавчої влади, служби зайнятості, соціального захисту та міграції забезпечують реалізацію законодавства про адміністративну опіку, виконуючи встановлені процедури. Особа, яка потребує соціального захисту, зазвичай подає заяву до компетентного органу та представляє документи, що підтверджують її права на допомогу. Після реєстрації та перевірки цих документів, орган приймає рішення про надання допомоги, враховуючи законні вимоги.

Згідно з пунктом 14 частини першої статті 14 Закону України "Про безоплатну правничу допомогу", внутрішньо переміщені особи (ВПО) мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу.[2] Це означає, що їм надається захист у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, а також допомога у складанні процесуальних документів.

Також, згідно з пунктом 15 частини першої статті 14 цього ж закону, громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як ВПО, мають право на представництво їх інтересів у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування та у складанні документів процесуального характеру. Це стосується ситуацій, коли розглядається питання про оскарження рішення щодо відмови у видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, або коли потрібно встановити факти, що мають юридичне значення для таких осіб.

Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта адміністративної опіки є важливим аспектом правового регулювання в сучасному світі, особливо в контексті збільшення числа конфліктів, криз та природних лих, що призводять до внутрішнього переміщення осіб. Зростаюча потреба у захисті та підтримці прав внутрішньо переміщених осіб покладає на державу та міжнародні організації відповідальність забезпечити адекватний адміністративно-правовий захист цієї категорії населення. Важливо враховувати особливості потреб цих осіб, їхні права на житло, освіту, медичну допомогу та інші соціальні гарантії.

Література

1. Пушкарьова Н.Ф. Адміністративна опіка в Україні. Поняття, соціальне призначення, порядок надання та види. *Аналітично-порівняльне правознавство*. №4. 2021. С.189-194.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text
3. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 2 червня 2011 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text

Катерина Піць
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Гласність судового процесу як принцип адміністративного судочинства

Загальновідомо, що в Конституції України як основному законі держави, в ст. 129 зазначено, що суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. Також п. 6 ст. 129 зазначає основні засади судочинства, однією з яких є гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами [1].

Законодавчі положення Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) більш конкретно розкривають зміст принципу гласності зазначаючи, що розгляд справ в адміністративних судах проводиться відкрито, крім випадків, визначених процесуальним законодавством [2, ст. 10]. Це положення закону встановлює, що принцип гласності передбачає проведення розгляду справ в адміністративних судах відкрито, тобто з доступом для громадськості. Проте цей принцип може бути обмежений у випадках, коли це передбачено процесуальним законодавством, наприклад, у випадках, коли розглядається інформація, яка містить конфіденційні дані або стосується державної таємниці, або у випадках, коли розгляд справи проводиться з дотриманням особливої процедури. Такий підхід дозволяє забезпечувати баланс між прозорістю судового процесу та необхідністю захисту конфіденційної інформації. В той же час, важливо, щоб обмеження принципу гласності були обґрунтованими та не порушували принципи справедливості та відкритості судового процесу.

Відповідно до змісту даного принципу, будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу. Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судового засідання до початку судового засідання та під час перерви. Особи, присутні в залі

судового засідання, представники медіа можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених КАС України [2].

Варто звернути увагу на те, що трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслювання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку. Це може стати ефективним засобом забезпечення гласності та доступності судового процесу для громадськості, дозволить стежити за процесом розгляду справи та переконатися в об'єктивності судового рішення. Однак, важливо дотримуватися вимог щодо захисту особистої інформації учасників справи та забезпечення безпеки транслювання, щоб уникнути можливих негативних наслідків.

Отже, узагальнюючи вищесказане, можемо дійти підсумку, що гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами – конституційна засада судочинства загально правового значення, що характеризує політичний режим, рівень свободи і захищеності прав людини і громадянина в державі; а також міжгалузевий принцип, що має фундаментальний характер для всіх видів судочинства. Гласність судочинства сприяє підвищенню довіри громадськості до судової системи, забезпечує об'єктивність і справедливість судового процесу, а також дозволяє контролювати дотримання процесуальних норм і прав громадян.

Література:

1. Конституція України. Законодавство України. URL: https://-zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення 27.10.2023)

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).

Інна Поленчук
Науковий керівник - асист. Лабик А.Р.

Ключові аспекти діяльності Ради з прав людини як спеціалізованого органу ООН

Права людини - одна з фундаментальних цінностей ООН та основний принцип функціонування міжнародного співтовариства. Проблеми їх забезпечення вимагають співпраці усіх держав, особливо в умовах світової гуманітарної кризи, збройних конфліктів, інших ризиків, свідком яких стало людство. З огляду на це, аналіз діяльності Ради ООН з прав людини у цьому контексті є надзвичайно актуальним питанням, Розглянемо детальніше особливості її функціонування.

Так, Рада ООН з прав людини була створена в 2006 році на базі Комісії ООН з прав людини, започаткованої 10 грудня 1946 року за рішенням Генеральної асамблеї ООН від 16 листопада 1946 року на основі статті 68 Статуту ООН. На неї було покладено надання допомоги Економічній і Соціальній Раді ООН (ЕКОСОР) при виконанні нею завдань з захисту прав людини [1, с. 4]. Рада є допоміжним органом Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Вона проводить загальні дослідження у сфері захисту прав людини, надає рекомендації, розробляє проекти міжнародних актів та заслуховує доповіді спеціально створених допоміжних органів. Окремої згадки заслуговує Верховний Комісар ООН з прав людини, посада якого є невід'ємною складовою інституційного механізму захисту прав людини в рамках Організації. Разом із Радою з прав людини він є відповідальним за постійне обговорення усіх ситуацій, що становлять загрозу для прав людини [2].

Важливою складовою механізму захисту прав людини у рамках ООН є забезпечення процедури подання індивідуальних або колективних скарг на порушення державами-членами прав осіб, що перебувають на їх території. Відповідні заяви до Ради з прав людини можуть подаватися окремими особами, групами

осіб або неурядовими організаціями проти будь-якої з 193 держав-учасниць, незалежно від того, чи ратифікувала ця держава конкретні міжнародні договори у сфері захисту прав людини. Найважливішим мандатом Ради є її доступ до спеціальних процедур ООН та Універсального періодичного огляду. Спеціальні доповідачі можуть здійснювати моніторинг порушень прав людини, консультувати з конкретних проблемних питань та готувати тематичні доповіді. Універсальний періодичний огляд може оцінити ситуацію з порушенням прав людини, щоб гарантувати, що подібні випадки не відбуваються у всіх державах-членах [2].

Вперше Україну було обрано до складу Ради ООН з прав людини у 2006 році. У 2008 році переобрано на другий термін до 2011 року. У період з 2011 по 2017 рік Україна брала участь у діяльності цього органу як спостерігач, після чого вона ще двічі ставала членом Ради: у 2017 та 2020 роках [3, с. 28].

Отже, права людини є фундаментальною цінністю ООН, тоді як Рада ООН з прав людини є ключовим органом у їх гарантуванні та захисті. Рада наділена важливими повноваженнями з моніторингу ситуації з правами людини у державах-членах, розробки міжнародних актів та розгляду індивідуальних скарг, що відіграє вагому роль у вдосконаленні міжнародних механізмів захисту прав людини в контексті сучасних глобальних викликів.

Література:

1. Лаврьонов Р. П., Задніпряна-Корінна М. Я. Ю., Тимченко, О. І. Захист прав людини відповідно до універсального міжнародного права. Академічні візії. 2023 № 15. С. 1-8.

2. UN Human Rights Council. URL: https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/other-sub-bodies (дата звернення: 04.03.2024).

3. Михайловський В. Міжнародний правовий механізм забезпечення прав людини. *Foreign trade, economics, finance, law.* 2021. № 117 (4). С. 26-35.

Ярослав Польовий
Науковий керівник – проф. Гаврилюк Р.О.

Держава як суб'єкт фінансового права: основні виклики та проблеми

У фінансових правовідносинах держава виступає незмінним, обов'язковим суб'єктом, який через фінансово-правове регулювання, ґрунтуючись на об’єктивних природних законах економічного розвитку, здійснює розподіл та перерозподіл ВВП та НД країни, забезпечуючи при цьому публічні потреби суспільства [1]. Варто зауважити, що держава як суб’єкт фінансового права проявляє себе у двох сутностях: *як владний суб’єкт*, який встановлює норми поведінки суб’єктів фінансових відносин, гарантії реалізації ними своїх прав та виконання обов’язків і відповідальність за фінансові правопорушення, в т.ч. і відповідальність самої держави.

До загальних викликів та проблем, з якими стикається держава як суб'єкт фінансового права, відносять: недостатню ефективність та прозорість правового регулювання фінансової системи; низький рівень фінансово-правової дисципліни та культури; корупцію у сфері публічних фінансів; відсутність послідовної фінансової політики та недостатнє фінансування соціальних та інших суспільно важливих програм [1;с. 3].

Вище окреслені та інші специфічні виклики ефективності фінансово-правового регулювання переважно пов’язані з недосконалістю бюджетного законодавства, питаннями адмініструванням податків та зборів, неефективним управлінням державним боргом, невідповідним регулювання фінансових ринків, фінансових послуг та відсутністю дієвих механізмів контролю за використанням бюджетних коштів [2]. Вирішення зазначених проблем, на нашу думку, знаходиться у площині вдосконалення фінансового законодавства, яке б вибудовувалось при чіткому розумінні законодавцем перерозподільної природи публічних фінансів, а не лише на забезпеченні власне самого існування держави, яка сама є лише одним із таких благ.

На завершення, ще раз зауважимо, що держава належить до типових соціальних інститутів, оскільки вона: створюється індивідами – єдиними первинними носіями й агентами усього соціального – у суворій відповідності правилам конструювання об'єктивної соціальної реальності і метою існування держави є досягнення соціальних цілей та реалізація соціальних програм [1]. Тому важливим аспектом вирішення вище окреслених проблем, на нашу думку, є також активне залучення механізмів громадського контролю за діяльністю публічних органів у сфері розподілу та перерозподілу ВВП та НД [4].

Література:

1. Гаврилюк Р. О. Природа податкового права: антропосоціокультурний підхід: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 636 с.

2. Куценко Т. Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава.* 2016. № 6. С. 62–66.

3. Іваницька О.М. Забезпечення прозорості державних фінансів і фінансової системи України. *Наукові праці НДФІ.* 2014. Вип. 4. С. 13–19.

4. Савчук С. В. Громадський контроль та його необхідність в умовах бюджетної децентралізації. *Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків* : збірн. тез. доп. Другої Всеукр. Інт.-конф. , м. Тернопіль, 11 квіт. 2016 р. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 103-106.

Ніна Попова
Науковий керівник – асист. Федорчук М.Д.

Роль Конституційного Суду України у механізмі захисту прав людини

Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції гарантує верховенство Конституції України, вирішуючи питання про відповідність Конституції України законів та інших актів, здійснює тлумачення Конституції України та виконує інші повноваження, передбачені Конституцією України.

Діяльність Конституційного Суду України в основному націлена на захист прав і свобод людини і громадянина, а також на забезпечення відповідності приписам Основного Закону та неможливість обмеження чи скасування їх при прийнятті нових законів чи внесенні змін до чинних. Конституційний Суд України захищає права і свободи шляхом оцінки конституційності законів, міжнародних договорів і офіційного тлумачення Конституції України. Крім цього, Конституційний Суд України перевіряє законопроекти про внесення змін до Конституції України на відсутність положень, які можуть скасовувати чи обмежувати права людини і громадянина.

Одним із механізмів захисту прав та свобод людини та громадянина є інститут конституційної скарги. Так, відповідно до ст. 121-1 Конституції України, «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано» [1]. У світі існує можливість подавати конституційні скарги про порушення конституційних прав до органів конституційної юстиції не лише фізичними особами, а й організаціями, що пов’язано з наявністю конституційних норм, які встановлюють

основні права та свободи та які можуть належати як фізичним, так і юридичним особам.

Оскільки людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, то держава забезпечує умови для реалізації соціальних, культурних, економічних прав людини, а також підтримання самостійності та відповідальності кожної особи за свої дії, та надання соціальної допомоги тим, хто її потребує. Значущість прав і свобод людини неодноразово відображалася у діяльності Конституційного Суду України. Так як вагомою ознакою соціальної держави є гарантія соціального захисту, Конституційний Суд України неодноразово визнавав неконституційними закони про Державний бюджет України, якими скасовувалися певні соціальні виплати чи пільги. У контексті визнання людини як найвищої соціальної цінності, важливим є і рішення Конституційного Суду України у справі про смертну кару, де Конституційний Суд України визнав смертну кару як вид покарання таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційними).

Конституційний Суд України наголошує, що конституційні права і свободи є фундаментальною основою існування та розвитку Українського народу, а тому держава зобов'язана створювати ефективні організаційно-правові механізми для їх реалізації [2].

Отже, Конституційний Суд України відіграє важливу роль у механізмі захисту прав людини та наділений досить широкими повноваженнями, які необхідні для захисту прав та свобод людини і громадянина.

Література:

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 №2136-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text (дата звернення: 01.03.2024).

2. Рішення Конституційного Суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text (дата звернення: 01.03.2024).

Тетяна Пруська
Науковий керівник — доц. Никифорак В.М.

Поняття спадщини як особливого об'єкта цивільних прав

Спадкове право посідає особливо місце в системі цивільного права. Незважаючи на свою консервативність, воно залишається актуальним у всіх країнах через свій нерозривний зв'язок з правом власності.

В свою чергу спадщина – це сукупність майнових прав та обов'язків спадкодавця, наділених властивістю наступництва та належні йому на час смерті. Справедливість подібного підходу до розуміння поняття «спадщина» зумовлена категорією універсального спадкового правонаступництва, що становить методологічну засаду всього спадкового права України.

Дія принципу універсального правонаступництва щодо спадщини виявляється в наступному: спадщина переходить до спадкоємців як єдине ціле; спадкоємець набуває спадщину безпосередньо від спадкодавця без попередньої передачі її третім особам; спадщина переходить до спадкоємців з часу її відкриття незалежно від часу прийняття та державної реєстрації; права та обов'язки, що належали спадкодавцеві, переходять до спадкоємців у незмінному вигляді в тому складі, обсязі та вартісному виразі, які існували на час відкриття спадщини.

Особливість спадщини як об'єкта цивільних прав виявляється через низку визначальних ознак:

1. Локальний характер, що пояснюється існуванням спадщини як об'єкта цивільних прав лише в межах спадкових правовідносин.

2. Чітко визначені темпоральні межі існування – з часу відкриття спадщини і до оформлення спадкоємцями прав на неї. До моменту смерті спадкодавця (оголошення його померлим) спадщина як об'єкт не виникає, а тому не мають юридичної сили домовленості між потенційними спадкоємцями щодо її розподілу, відмови від прийняття спадщини тощо.

3. Складний об’єкт, що об’єднує цілий комплекс прав та обов’язків. Права та обов’язки як складові елементи спадщини утворюють нерозривне ціле та характеризуються єдністю.

4. Спадщина може бути об’єктом, обмеженим у цивільному обороті.

5. Склад спадщини визначається на час відкриття спадщини та охоплює лише ті права та обов’язки, носієм яких був спадкодавець за життя.

6. Обмежене коло суб’єктів на спадщину як на об’єкт цивільних прав, що пов’язане зі специфікою спадкових правовідносин.

7. Єдиним порядком набуття права на спадщину є спадкування, що визначається як є перехід прав та обов’язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). В інший спосіб отримати спадщину закон не передбачає.

Структурно спадщина як об’єкт цивільних прав охоплює права спадкодавця та його обов’язки. При цьому обов’язки є додатковим елементом складу спадщини, оскільки переходять до спадкоємця лише разом з правами, належними спадкодавцеві.

Таким чином, спадщина, її прояви та риси є важливими для кожної особи. Вона містить низку ознак, що притаманні лише їй, як особливому інституту цивільного права.

Література:

1. Спадкове право: навч. Посібник. / Кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. 164 с.

2. Печений О.П. Спадкове право. Харків: Фактор, 2012. 368 с.

3. Цивільне право: підручник: у 2 т. / За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т. 1. 656 с.

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15

Кароліна Раташнюк
Науковий керівник – доц. Дякур М.Д.

Ознаки спеціального суб'єкта у кримінальному праві

Розвиток суспільства, політики та технологій знаходяться у постійному динамічному розвитку та потребують своєчасного вдосконалення кримінального законодавства, включаючи визначення статусу та відповідальності спеціальних суб'єктів.

Згідно з ч.2 ст. 18 Кримінального кодекс України (далі КК України) "Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа". Тобто, це такий суб'єкт, що поряд з загальними ознаками кримінального правопорушення, має також додаткові ознаки, які характерні лише цій особі і визначають його кримінальну відповідальність. Проте чіткого переліку так званих додаткових (особливих) ознак спеціального суб'єкта у КК України не визначено.

За своїм змістом усі ознаки спеціального суб'єкта можна поділити на чотири великих групи, за допомогою чого визначити види таких суб'єктів. Це ознаки, що характеризують: 1) фізичні властивості суб'єкта (вік, стан здоров'я тощо); 2) його правовий і соціальний статус (громадянство, професія, вид діяльності, характер виконуваної роботи, участь у кримінальному провадженні, наявність судимості тощо); 3) взаємовідносини суб'єкта з потерпілим та іншими особами – родинні (батько, мати, опікун тощо), службові (підлеглий, начальник) або інші (наприклад, особа, від якої потерпілий залежить матеріально, тощо); 4) роль у злочинній діяльності (організатор, співвиконавець, пособник, підбурювач, активний учасник тощо) [2, с. 143].

Проаналізувавши статті Кримінального кодексу України, варто зазначити, що ознаки спеціального суб'єкта у більшості випадках прямо зазначені в законі. Так, у ст. 139 КК України "Ненадання допомоги хворому медичним працівником"

необхідною ознакою суб'єкта такого злочину є професійна діяльність. Згідно зі ст. 111 КК України "Державна зрада", визначальною ознакою спеціального суб'єкта є громадянство особи. Посилаючись на ст. 164 КК України "Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей", можна виокремити таку ознаку як родинні зв'язки суб'єкта з потерпілим.

Ще одним видом спеціального суб'єкта, який передбачено в КК України є службова особа. Зокрема у примітці до ст. 364 КК України зазначається поняття службова особа, яке застосовується у ст. 364, 368, 368-5, 369 КК України. Однак, п. 2 примітки до ст. 364 КК України визначає, що поняття "службова особа" як спеціальний суб'єкт включає в себе не лише державних службовців України, а й представників іноземних держав, а саме службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав, а також іноземні третейські судді, особи уповноважені вирішувати цивільні комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Отже, задля точного визначення кримінальної відповідальності за вчинені кримінальні правопорушення, важливим є визначення ознак спеціального суб'єкта у кримінальному праві. Дослідження даних ознак стає ключовим елементом для розуміння та ефективного регулювання різних аспектів кримінального права та відповідно стає основою для вдосконалення кримінального законодавства, адаптуючи його до змін у суспільстві.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 01 лютого 2024 року: Алерта, 2024. 244 с.
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник. За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.

Марія Ринжук
Науковий керівник – проф. Гураленко Н.А.

Істотні умови договору про сурогатне материнство: захист прав сурогатної матері та подружжя

Сурогатне материнство, що виставляється як безкорисливий добровільний акт, як спосіб медичної допоміжної репродукції людини, що дозволяє безплідним парам мати дітей, на практиці відкриває дорогу всіляким зловживанням, через брак дієвого законодавства, яке визначало таку основну категорію, як договір сурогатного материнства.

Правова природа договору сурогатного материнства є дискусійною. Основна дискусія точиться навколо галузевої належності цього виду договору. Одні вчені вбачають у ньому ознаки цивільно-правового договору, інші – виду сімейно-правового договору. Вважаємо, що довір про сурогатне материнство є не пойменованим цивільно-правовим договором і, хоча він прямо не передбачений цивільним законодавством, його не варто зараховувати до жодного з відомих законодавцю видів приватноправових договорів. Договір сурогатного материнства має спільні риси з декількома цивільно-правовими договорами: договором оренди, адже використання тіла сурогатної матері з метою виношування дитини для замовників/замовника протягом певного строку (дев'яти місяців) містить ознаки цього договору; договором підряду, так як сурогатна матір зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу (запліднення сурогатної матері, виношування, народження дитини) за завданням другої сторони (замовників/замовника), а замовники/замовник зобов'язується прийняти виконану роботу (тобто прийняти дитину та здійснити процедуру державної реєстрації народження). Договір сурогатного материнства є різновидом договорів про надання послуг [2, с. 122]. Зокрема, через неможливість гарантування результатів послуги, відсутність на виконавцеві ризику недосягнення бажаного результату та можливості відмови сторонами від договору в односторонньому порядку.

Договір про сурогатне материнство породжує два види відносин, які виникають між сурогатною матір'ю та подружжям: особисті немайнові та майнові. За своїми ознаками цей договір є взаємним, консенсуальним, оплатним або безоплатним, ризиковим, особисто довірчим, строковим дво- або багатостороннім правочином із сурогатного материнства [1, с. 148].

Предметом договору сурогатного материнства виступають дії сурогатної матері щодо виношування та народження дитини (тобто надання специфічних послуг батькам-замовникам/замовнику) і згода сурогатної матері на реєстрацію дитини батьками (батьком або матір'ю). Істотною умовою договору сурогатного материнства є отримання згоди сурогатною матір'ю для запису замовників/замовника батьками (батьком або матір'ю) дитини. Лише отримавши таку згоду в письмовому вигляді, замовники/замовник можуть здійснити державну реєстрацію новонародженого як своєї дитини.

Таким чином, задля того щоб уникнути непередбачуваних ситуацій у відносинах щодо виношування дитини та з метою захисту прав обох сторін, відносини сурогатного материнства повинні детально регламентуватися договором укладеним між сторонами. У договорі доцільно включити умови про відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору сурогатного материнства: на сторони може бути покладені як сімейно-правові санкції (у вигляді позбавлення батьківських прав та стягнення аліментів на користь дитини), так і майнова відповідальності на підставі цивільно-правових норм, що регулюють відповідальність сторін за договором про надання послуг.

Література:

1. Дзюбенко О.Л. Правова природа та істотні умови договору про сурогатне материнство. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія Право. 2022. № 71. С. 141–152.

2. Юнін О.С. Цивільно-правові аспекти сурогатного материнства. *Науковий вісник ДДУВС.* 2017. № 3. С. 119–124.

Михайло Романюк
Науковий керівник – доц. Продан Т.В

Інститут помилування: проблемні аспекти

Помилування є одним з різновидів юридичних актів, який здійснюється у позасудовому порядку та призначений для анулювання юридичних наслідків вчиненого кримінального правопорушення. Варто зазначити, що інститут помилування існує майже у всіх країнах світу з певними відмінностями у застосуванні, але в цілому він є актом прощення засудженої особи, що реалізується від імені суспільства найвищими органами державної влади. Звідси випливає, що під помилуванням необхідно розуміти відмову держави в особі Глави цієї держави від подальшого виконання щодо засудженої особи призначеного їй судом покарання.

Інститут помилування в Україні є нормативно визначеним та врегульованим нормами Конституції України (п. 27, ст. 106), нормами КК України (ст. 87) та Указу Президента України «Про Положення про порядок здійснення помилування» від 21 квітня 2015 року. Помилування засуджених здійснюється у виді заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше 25 років (при цьому клопотання про помилування може бути подане після відбуття особою не менше 15 років призначеного покарання) та у виді повного/часткового звільнення від основного і додаткового покарань [1].

Необхідно звернути увагу на те, що деякі науковці вважають, що даний інститут необхідно скасувати. Зокрема, В.Г. Гончаренко зазначає, що інститут помилування є проявом феодально-монархічної необмеженої влади, який принижує людську гідність. Так, він вказує на недосконаліть та несправедливість законодавчого забезпечення здійснення помилування, яке може створювати умови для корупції [2, с. 81]. На думку В.В. Навроцької, помилування ігнорує права потерпілих та може призводити до неправомірного втручання держави у справи приватного обвинувачення [2, с. 81]. Про те, на нашу думку, даний інститут є досить важливим та в жодному разі

його не можна скасовувати, однак все ж таки він потребує значного вдосконалення. Зокрема, інститут помилування відображає переплетіння різних аспектів, включаючи правові, філософські, соціологічні, етичні та політичні питання, а тому він має ряд недоліків, які потребують свого доопрацювання. Серед таких недоліків ми можемо виокремити: відсутність процедурної надійності та прозорості; нехтування принципом справедливості; відсутність спеціального закону, який би регулював соціальні відносини, пов'язані зі здійсненням помилування. Так, відповідно до п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України діяння, які є кримінально протиправними, визначаються виключно законами нашої держави, а тому і звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання як елементи однієї системи повинні регулюватись законами. Звідси випливає, як зазначають Ю.В. Баулін та С.А. Школа, що акт помилування за своєю сутністю є актом правосуддя, а тому його здійснення іншим органам, що не є органом правосуддя вважається неприпустимим [3, с. 193].

Таким чином, з вищенаведеного можна зробити висновок, що інститут помилування ще не реалізований на рівні свого потенціалу та потребує вдосконалення.

Література:

1. Положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України № 223/2015 від 21 квітня 2015 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015 (дата звернення: 26.02.2024)

2. Солдатова В.Д. Інститут помилування в Україні: основні проблеми та перспективи розвитку. *Кримінологічний вимір сучасності* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (14 квітня 2022 р., м. Харків), 2022. С. 78-82.

3. Ломакін М. Ефективність інституту помилування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 190-194.

Анастасія Рошка
Науковий керівник – асист. Лабик А.Р.

Трудова міграція українців до Румунії: розвиток міжнародного співробітництва чи економічна криза сьогодення

Демографічна ситуація є однією з найважливіших аспектів існування держави. Повномасштабне вторгнення рф на територію України внесло свої корективи в економічне, політичне, культурне життя не лише українців, а й громадян сусідніх держав. Однією з таких держав є Румунія. Кількість українців, що у пошуках тимчасового захисту інтегрувалися до Румунії з кожним днем зростає, а укладення трудових договорів з румунськими роботодавцями все більше набирає обертів. Згідно з даними міністерства праці Румунії кількість укладених трудових договорів після 24 лютого 2022 року стрімко зросла – це число досягло позначки 6850 контрактів. Серед найбільш розповсюджених можна виділити ті вакансії, що не вимагають досвіду та знання румунської мови. В основному роботодавцями для українських біженців стають підприємства, що займаються харчовою, автомобільною промисловістю, пекарні [1].

За даними Євростату, Румунія увійшла до списку країн, які з серпня 2022 року фіксують найбільший приплив громадян України з тимчасовим захистом (понад 70 тисяч осіб). Починаючи з серпня, до країни потрапили 137 850 громадян України з тимчасовим захистом. Щодня з вересня румунська прикордонна служба фіксувала у середньому 15-17 тисяч випадків в'їзду до країни наших співгромадян [2]. Досліджуючи трудову міграцію українців необхідно вказати, що важливим рушієм розвитку міграційних процесів є вища заробітна плата в Румунії, порівняно з оплатою за аналогічні роботи в Україні, економічна стабільність та помірні ціни на нерухомість, можливість легально працювати в Європі. Румунські роботодавці забезпечують велику кількість робочих місць, надають високу заробітну плату, покривають витрати на житло та харчування. Ці

фактори впливають не тільки на громадян, але й на економіку України в цілому.

Аналізуючи трудову міграцію працездатного населення України до Румунії, можна зробити висновок, що дана ситуація має як негативні, так і позитивні сторони. З одного боку, для України позитивними є покращення взаємозв'язків з Румунією, збільшення частки грошових переказів, скорочення безробіття; з іншого боку - еміграція працездатного населення, сповільнення темпів розвитку економіки та зменшення кількості робочої сили. Для Румунії дана ситуація має теж дві сторони медалі. Позитивними наслідками трудової міграції українців можна назвати заповнення робочих місць, зростання тісної економічної співпраці з Україною, збільшення ВВП. Разом з тим, як негативний фактор можна виділити посилення конкуренції громадян Румунії з українцями у процесі пошуку роботи [3].

Таким чином, проаналізувавши позитивні та негативні фактори трудової міграції громадян України до Румунії, можна зробити висновок, що розглянуте явище набуває все більшого розголосу та потребує нагального вирішення. У сучасному вимірі одним із найбільш дієвих способів розв'язання проблем у даній сфері є створення дієвого міжнародно-правового механізму, що зміг би врегулювати відповідні міграційні процеси.

Література:

1. Румунія звітує про рекорди у працевлаштуванні українських біженців. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3775872-rumunia-zvitue-pro-rekordi-u-pracevlastuvanni-ukrainskih-bizenciv.html (дата звернення 04.03.2024)

2. Рекорди з працевлаштування українських біженців у Румунії: скільки там заробляють. URL: https://fakty.com.ua/ua/svit/20231019-rekordy-z-praczevlashtuvannya-ukrayinskyh-bizhencziv-u-rumuniyi-skilky-tam-zaroblyayut/ (дата звернення: 04.03.2024)

3. Назаренко М.О. Проблеми трудової міграції в Україні. С. 238-245. URL: https://maup.com.ua/assets/files/expert/4/20.pdf (дата звернення 04.03.2024 р.).

Марина Санчук
Науковий керівник – доц. Ющик О.І.

Кримінально-правова відповідальність у сфері електронно-комунікаційного шахрайства

Досліджуючи важливість правової диференціації поняття кримінально-правової відповідальності у сфері електронно-комунікаційного шахрайства, в-першу чергу необхідно керуватися саме чинними нормами, які регулюють дане питання. Тобто тими істотними передумовами, які заклали динамічну основу формування даної проблематики. Адже шахрайські схеми за які особа може притягуватись до відповідальності є безліч. В тому числі і альтернативних шляхів «обхідних схем» цієї відповідальності. Але оскільки чинна стаття 190 КК України не регламентує, що саме являє собою електронне шахрайство, а лише вказує на те, що таке саме дефініція шахрайства: заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою [1].

Шахрайські дії у сфері комунікаційної діяльності на сьогодні на практиці кваліфікуються за статтею 361-1 КК України «Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів призначених для санкціонованого втручання в роботу інформаційно-електронних мереж» [2].

Щоб надати електронному шахрайству визначення, комітетом Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності 25 жовтня 2023 р. було зареєстровано законопроект №10190, щодо внесення зміни до Кримінального кодексу України шляхом доповнення новою ст. 190-1 КК України "Електронно-комунікаційне шахрайство", яка передбачає: відповідальність за електронно-комунікаційне шахрайство, тобто протиправне збирання, зберігання, обробка та використання персональних даних, інформації, яка містить банківську таємницю, у тому числі індивідуальну облікову інформацію, реквізити платіжного інструменту, платіжної картки, код авторизації, з метою заволодіння чужим майном або

придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою з використанням електронної комунікації та/або технічних засобів електронних комунікацій.. Варто додати, що шляхом внесення подібних законодавчих змін навіть доповнюється ст.255-4 КК України «Створення, керівництво електронно-комунікаційною шахрайською організацією, а також участь у ній» та 255-5 КК України «Залучення до участі у електронно-комунікаційній шахрайській організації» із встановленням відповідальності за дії таких шахрайських організацій та участь у них [3].

Можна сказати, що прийняття законопроекту дасть можливість правоохоронним органам, притягати до відповідальності осіб, які вчиняють шахрайські дії з використанням електронної комунікації та/або технічних засобів електронних комунікацій, з можливістю легше зібрати докази, що дозволить на законодавчому рівні врешті-решт, врегулювати актуальність визначення кримінально-правової відповідальності за вище зазначений вид шахрайства,та запровадити якісний механізм захисту громадян від протиправного посягання на їх приватне життя та персоналізовані дані в інформаційно-електронних мережах.

Література:

1.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3028

2. Відповідальність за електронно-комунікаційне шахрайство. *Юридична газета* URL: :https://yur-gazeta.com/golovna/vidpovidalnist-za-elektronnokomunikaciyne-shahraystvo-v-radi-proponuyut-vnesti-zmini-do-kk-ukrayini.html

3. Проект закону №10190 «Про внесення змін до Кримінального Кодексу щодо встановлення відповідальності за електронно-комунікаційне шахрайство» URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43047

Ольга Сивухіна
Науковий керівник - доц. Дякур М.Д.

Особливості відповідальності неповнолітніх та їх покарання

Кримінальні правопорушення є важливою проблемою на сьогодення. Досить актуальною темою на, нашу думку, є вчинення кримінальних правопорушень неповнолітніми громадянами України.

Сайт Офісу Генерального прокурора містить статистику вчинення кримінальних правопорушень. Аналізуючи статистичні дані, автор порівняв злочинність неповнолітніх за 2021,2022,2023 роки. Зокрема, за 2021 рік особами віком від 14-15 було вчинено 773 кримінальних правопорушень, тоді як особами віком від 16-17 було вчинено 1719 кримінальних правопорушень. Порівнюючи 2022 і 2023 видно зростання злочинності серед неповнолітніх віком від 16-17 років [1]. Згідно чинного Кримінального Кодексу України (далі КК України) ч.1 ст. 18 суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність[2, с. 165]. За загальним правилом вік з якого наступає кримінальна відповідальність це 16 років, проте у деяких випадках вона може наступати і з 14 років. Кримінальна відповідальність у віці 14 років може наступити за такі кримінальні правопорушення як: умисне вбивство (ст.115-117 КК України), сексуальне насильство (ст. 153 КК України), жорстоке поводження із тваринами (ст. 299 КК України) та інші, більш повний перелік яких визначений у ч. 2 ст. 22 КК України. Проте, варто відзначити, що застосування покарання щодо неповнолітніх має свої особливості. Зокрема, згідно з КК України до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення можуть бути застосовані такі санкції: штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк. Неповнолітній вік особи, сам по собі, є обставиною, що пом'якшує покарання, і це закріплено у п.3 ч.1

ст. 66 КК України. Варто звернути увагу, що специфіка застосування штрафу для цієї категорії осіб проявляється у тому, що можливість його призначення безпосередньо залежить від майнового стану неповнолітнього, а саме наявності у нього самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення (ч. 1 ст. 99 КК України) [3]. Громадські роботи призначаються в межах від тридцяти до ста двадцяти годин тільки особам від 16-18 років. Арешт призначається лише особам як досягли на момент встановлення вироку віку 16 років (ст. 101 КК України). Можливість застосування до осіб, які на час постановлення вироку не досягли шістнадцятирічного віку, таких покарань, як громадські та виправні роботи, а також арешту законом не передбачено [3]. П

Позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину 18-річного віку, може бути призначене, як правило, на строк від шести місяців до десяти років (ч. 1 ст. 102 КК України).Особливостями такого застосування покарання є те, що закон обмежує його максимальні строки в залежності від ступеня тяжкості даного злочину, а також від обставин його вчинення. Неповнолітньому можуть бути призначені лише два види додаткових покарань: 1) штраф і 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ч. 2 ст. 98 КК України)[3].

З вище наведеного, ми приходимо до висновку, що неповнолітні потребують особливої уваги, як суб'єкти кримінальних правопорушень.

Література:

1. Офіс Генерального прокурора. URL:https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2

2.Кримінальне право України: Загальна частина: підручник/ В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.

3.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2

Марія Січкар
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Інклюзивність у доступі до адміністративних послуг як спосіб забезпечення рівності громадян

Одним з базових принципів адміністративного права можна вважати принцип верховенства права. Одним із важливих елементів цього принципу є заборона дискримінації, яка означає, що закони стримують дискримінацію окремих фізичних осіб чи груп осіб. Будь-який необґрунтований неоднаковий підхід за законом заборонений, і всі особи мають гарантований рівний та ефективний захист від дискримінації за будь-якою ознакою [1]. Особливе значення у дотриманні принципу рівності громадян у відносинах із суб'єктами публічної влади відіграє забезпечення рівного доступу інвалідів до отримання адміністративних послуг. Хоча п.2 с.2 Закону України "Про адміністративні послуги" серед обов'язків суб'єкта надання адміністративних послуг вказує на вимоги до облаштування приміщення, такі, як "наявність сполучення громадського транспорту, під'їзних шляхів та місць паркування" [2], про інші вимоги, що забезпечують інклюзивність, в законі нічого не сказано.

Кожен громадянин, включаючи людей з інвалідністю, має право на доступ до адміністративних послуг, які надаються державними органами. Це включає доступ до інформації, консультацій та інших аспектів адміністративних процедур. Інклюзивність в адміністративних послугах дозволяє створити рівні умови для всіх громадян, включаючи тих, хто має обмеження через інвалідність.

Важливим у забезпеченні інклюзивності є зменшення кількості паперових документів, модернізування електронних кабінетів осіб з інвалідністю,встановлення пандусів у приміщеннях органів, що надають адміністративні послуги, та посилення захисту особистих даних кожної з осіб. В результаті опитувань виявилось, що люди з інвалідністю почувають себе більш впевнено за наявності пандусів. Іншими словами,вирішення цього питання є справді важливим. Оскільки

законом даний аспект не врегульовано та не передбачено,то за рахунок самостійної ініціативи та діяльності ЦНАПів та інших органів здійснюється досягнення цієї доступності.

Перспективним напрямом забезпечення рівного доступу до надання адміністративних послуг стало запровадження електронних кабінетів з функціями для людей з порушенням зору [2]. Також окремі громадські організації навіть вдавались до опитувань у ЦНАПах стосовно доступності до отримання адміністративних послуг. В результаті,їм вдалось з'ясувати,що деякі з таких ЦНАПів є доволі зручними,а в деяких на даний час послуги можна отримати лише на першому поверсі,з допомогою фахівців [3]. Безбар'єрне та відкрите суспільство, де кожен відчуває, що до нього ставляться з повагою попри будь-які ознаки й статуси і знає, що у нього є рівний доступ до можливостей має перспективи для розвитку [4].

Отже, забезпечення рівного доступу інвалідів до отримання адміністративних послуг не лише допомагає виконати правовий принцип рівності громадян, а й є важливою складовою демократичного суспільства, що поважає права та гідність всіх своїх членів.

Література:

1. Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року) / пер. з англ. С.Головатого. *Право України*. 2011. № 10. С.168-184.
2. Закон «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text
2. Інклюзивність і безбар'єрність для всіх. URL:https://www.if.gov.ua/news/inkliuzyvnist-i-bezbariernist-dlia-vsikh
3. Жінки за рівний доступ до адміністративних послуг. Матеріали круглого столу. Житомир. 24 грудня 2020р. URL:http://zhogoli.com.ua/news/133-kruhlyi-stil-zhytlomyr-pidvedennia-pidsumkiv-proiektu-zhinky-za-rivnyi-dostup-do-administratyvnykh-posluh
4. Рівні можливості для кожного: дотримання принципів інклюзивності в сервісних центрах МВС. URL: https://hsc.gov.ua/2023/09/19/rivni-mozhlivosti-dlya-kozhnogo-dotrimannya-printsipiv-inklyuzivnosti-v-servisnih-tsentrah-mvs/

Людмила Скалінчук
Науковий керівник - доц. Ковбас І.В.

Концепції людиноцентризму в сучасному адміністративному праві

В сучасному світі розвиток адміністративного права нерозривно пов'язаний з визнанням головної цінності – людини. Концепція людиноцентризму стала основою для формування принципів та підходів у сфері адміністративного права, спрямованих на захист прав та бажань людини. Поняття «людиноцентризм» в контексті адміністративного права відображає перехід від традиційного вчення, орієнтованого переважно на державу, до нового підходу, в якому основним об'єктом регулювання є особа, її права та свободи [1, с. 12].

Адміністративне право є, без сумніву, найдинамічнішою та найоб'ємнішою з усіх наявних галузей права. З огляду на це, можна стверджувати, що адміністративне право найкращим чином відображає всі зміни, що відбуваються у відносинах між державою та суспільством. Концепція людиноцентризму, на відміну від державоцентризму, визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю, а його права і свободи визначають зміст і спрямованість діяльності держави, як того вимагає Основний Закон держави [2, с. 45].

Закріпленням людиноцентризму на законодавчому рівні можна визначити Статтю 3 КУ, де йдеться, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [3]. Окрім Конституції України та Концепції адміністративної реформи в Україні, фактично є будь-який акт, в якому, закріплюється принцип верховенства права або описується його формула. Якщо вести мову про Конституцію України, то філософія людиноцентризму втілена зокрема в ст. 3, 8, 21-23, 55 та інших нормах.

Передумовами виникнення та розвитку ідей людиноцентризму в адміністративному праві, є: запит на оновлення поглядів стосовно підходів до розуміння природних прав людини, його місця в системі цінностей всього суспільства та держави; еволюційний розвиток інститутів громадянського суспільства, як соціального підґрунтя людиноцентризму та запровадження його ідей у всі сфери суспільного життя; адаптація національного законодавства та практик його застосування до європейських стандартів; тенденції закономірної інтеграції вітчизняного адміністративного права в так званий європейський адміністративний простір й імплементація його принципів; неефективність публічного адміністрування з причин збереження окремих рудиментів і пережитків командно-адміністративної моделі управління державою та суспільством тощо.

У сучасному адміністративному праві, концепції людиноцентризму є важливим фактором, що визначає співвідношення між державою та громадянами [4].

Отже, концепції людиноцентризму в сучасному адміністративному праві покликані забезпечити гармонійні відносини між державою та громадянами, сприяючи захисту прав та інтересів особистості й забезпеченню розвитку демократичних цінностей в суспільстві.

Література:

1. Авер'янов В. Б. Нова доктрина українського адміністративного права на етапі становлення. Актуальні проблеми держави і права. 2007. С. 10-16.
2. Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Адміністративне право України. Повний курс. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
3. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: http://surl.li/lwrs.
4. Чернишова Є. Р. Реалізація ідей людиноцентризму в діяльності навчальних закладів системи післядипломної педагогічної освіти. URL: http://surl.li/qtmvp.

Вікторія Сковронська
Науковий керівник – Федорук Н.С.

Нерівність особи і держави як ознака адміністративних правовідносин

Перш за все важливо зазначити, що ідея людиноцентризму набуває все більшої популярності та визнання як база для сучасних вітчизняних правових досліджень. Вона переходить у світоглядну платформу, що робить акцент на цінності людської особистості.

Однак, публічно-правові галузі вітчизняної юриспруденції все ще залишаються осторонь людиноцентристського підходу. Втім, дослідники неодноразово підкреслювали важливість та необхідність розвитку саме в цьому напрямку.

Адміністративне право як галузь публічного права регулює суспільні відносини, пов’язані із здійсненням виконавчо-розпорядчих та організаційних функцій публічної влади, спрямованих на захист і забезпечення прав і свобод фізичних і юридичних осіб, а також на забезпечення функціонування механізму держави та інших публічних інститутів. Особливістю цих відносин є те, що один або всі їх учасники володіють владними повноваженнями, а також мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, які охороняються державою.

Нерідко у вітчизняній літературі виникають питання щодо визначення нерівності особи та держави як ознаки адміністративно-правових відносин [1, с. 43]. На нашу думку, такий підхід можна вважати застарілим, оскільки він був характерним для радянського періоду. У ті часи будь-які аспекти правової поведінки здійснювалися в режимі «влади-підпорядкування», що залишило слід і на сучасній юридичній літературі [2, с. 761].

Розвиток людиноцентричного підходу в адміністративному праві зумовив зміни і у розумінні характеру відносин між приватною особою і суб’єктом владних повноважень. У галузі адміністративного права владні відносини, що базуються на принципі підпорядкування виявляються лише у взаємодії

державних службовців та органів влади, а також у внутрішньоорганізаційній структурі самої влади. У всіх інших випадках, приватні особи, що беруть участь у таких адміністративних відносинах, підпорядковуються не конкретним особам чи органам влади, а закону. Те ж саме стосується і суб'єктів, які володіють владними повноваженнями і вступають у правовідносини разом з ними.

Безперечно, однією з ознак адміністративних правовідносин є можливість застосування примусу. Проте ототожнювати поняття нерівності особи та держави з імперативним методом правового регулювання є помилковим. Примус не є свідченням підлеглого статусу суб'єкта, до якого він застосовується. В адміністративно-правових відносинах всі суб'єкти діють на підставах закону. Суб'єкт владних повноважень у визначених законом ситуаціях має право виносити владні приписи та застосовувати заходи примусового характеру, а особа зобов'язана виконувати їх.

Отже, підсумовуючи вищезазначені факти, можна зробити висновок, що можливість застосування примусу з боку влади не є підставою вважати, що в адміністративно-правових відносинах домінують принципи підпорядкування особи державі.

Одним із основних принципів людиноцентризму є визнання приватних осіб рівними учасниками правовідносин поряд із суб'єктами владних повноважень. Адміністративні правовідносини передбачають взаємні права та обов'язки як для держави, так і для окремих осіб. Наявність у одного із суб'єктів таких відносин владних повноважень дає йому можливість у встановлених законом випадках застосовувати примус чи видавати акти втручального характеру для захисту публічного інтересу. Таким чином ми дійшли висновку, що нерівність особи та держави не характерна для адміністративних правовідносин.

Література:

1. Харитонова О. Поняття і ознаки публічних правовідносин. *Вісник Академії правових наук України.* № 1(28), 2002. С. 36–46

2. Шаптала Н.К. Принципи розмежування приватного та публічного права у регулюванні фінансових відносин. *Форум права.* 2012. № 2. С. 759–762.

Катерина Скуратовська
Науковий керівник – проф. Карвацька С.Б.

Діяльність Ради Безпеки ООН під час повномасштабного вторгнення рф в Україну: проблеми та шляхи вирішення

В процесі історичного розвитку, задля забезпечення миру та безпеки в суспільстві, були сформовані безліч програм, союзів та організацій, які пройшли чималий шлях задля їхнього ефективного функціонування сьогодні. Одним із таких органів є Рада Безпеки ООН, на яку, згідно 24 статті статуту ООН, покладено найбільшу відповідальність за міжнародний порядок. Саме в компетенції Ради Безпеки є вирішення збройних конфліктів, актів агресії, чи інших ситуацій, які носять військовий характер. І саме на Раду Безпеки Україна мала неабияку надію у вирішенні конфлікту з росією.

Найперші підстави для сумніву в ефективній діяльності Ради Безпеки виникли ще з моменту анексії Криму в 2014 році. Оскільки росія є постійним членом Ради Безпеки ООН, вона скористалась правом вето, щоб відхилити резолюцію стосовно запобігання анексії Криму. Незважаючи на те, що 13 із 15 країн-членів підтримали звернення Верховної Ради України і розуміли порушення міжнародних норм росією, запобігти незаконній анексії півострову їм не вдалось.

Наступними по хронології були події в Зоні АТО. На період проведення антитерористичної операції також відчувався вплив росії на Раду Безпеки зсередини: якщо б і можна було вчинити супротив агресії на сході, то це блокувалось, спираючись на попередні обставини. Склалося питання, як постійний член Ради Безпеки ООН може виступати агресором, продовжувати окупацію українських територій та в цілому нести суспільну небезпеку і зазіхати на норми міжнародного права? Дані прогалини в механізмі цього органу ніяким чином не аргументуються і конструктивного пояснення досі не було сформовано. І якщо говорити про ефективність одного з головних органів Організації Об'єднаних Націй, то замість

прогресу та розвитку в діяльності, знаходження нових шляхів подолання конфліктів, ми спостерігаємо безсилля і неспроможність справлятися з найосновнішими завданнями організації. І сьогодні, через 9 років від початку російсько-української війни, через 2 роки опісля повномасштабного вторгнення рф в Україну, довіри до Ради Безпеки залишається все менше і менше.

З іншого боку, за минулий рік Радою Безпеки ООН було проведено 33 засідання стосовно ситуації в Україні. Звісно, тим чи іншим чином, їх скликали на користь нашій країні в спробах стабілізувати загальний лад. Але головну проблему дані засідання знову ж таки не вирішили.

Найбільш ефективним способом врегулювання російсько-українського конфлікту буде позбавлення росії статусу постійного члена в Раді Безпеки ООН, або реформування даного органу в цілому. Також широкого розповсюдження набула проблема застосування права вето. І якщо зазначені пункти матимуть змогу реалізуватися, ймовірність Ради Безпеки впоратися з основоположним завданням буде значно більшою.

Можливо, на прикладі вже сформованої ситуації між Україною та росією і тих проблем, з якими зіткнулося правове регулювання під час конфлікту, в майбутньому буде створена абсолютно нова модель вирішення спорів, а функціонування органів міжнародних організацій буде максимально успішним та ефективним.

Література:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
2. Інтерв'ю з послом України при ООН Сергієм Кислицею https://www.holosameryky.com/a/interview_kyslytsya_oon/7420541.html
3. Реформування Ради Безпеки ООН: проблеми та перспективи http://lsej.org.ua/1_2023/124.pdf

Ніна Сметанюк
Науковий керівник – асист. Лабик А.Р.

Становище жінок-військовослужбовиць: український та зарубіжний досвід

Порівняльно-правовий аналіз законодавства зарубіжних держав свідчить про те, що в багатьох країнах жінкам дозволяється вступати до військової служби, але часто вони стикаються з перешкодами на шляху до рівних можливостей та професійного зростання.

Аналізуючи діяльність Збройних Сил України з початком повномасштабного вторгнення, можна стверджувати, що вони поступово стають більш відкритими для участі жінок у виконанні завдань з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності [1]. Якщо у 2014 році загальна чисельність жінок у ЗСУ становила 49 926 осіб, із них військовослужбовиць – 16 557 осіб, то станом на 1 березня 2023 року кількість жінок у Збройних Силах України зросла до 60 538 осіб, із них військовослужбовиць – близько 42 898 [2].

За законодавством Німеччини, з 2001 року жінкам дозволено служити на всіх посадах, включаючи бойові підрозділи, військово-морські та військово-повітряні сили. У 2005 році був прийнятий закон, який гарантує однакові права для військовослужбовців обох статей, а разом з ним були здійснені численні заходи для суміщення професійних і сімейних обов'язків. На даний час у Бундесвері кількість жінок складає приблизно 12 відсотків від загальної чисельності військовослужбовців [2].

У французькій армії жінки є повноцінними членами військових підрозділів та нарівні з колегами-чоловіками проходять службу в армії. Така ситуація зумовлена тим, що солдат у Франції розглядається як людина, що володіє певними навичками та компетенціями, наявність яких не залежить від гендерної приналежності. Наглядним прикладом є те, що Міністерство збройних сил держави з червня 2017 року до травня 2022 року очолювала Флоранс Парлі. При вступі на посаду вона

заявляла, що одним з головних своїх завдань вважає збільшення числа жінок у збройних силах країни [3]. На сьогодні у французькій армії, як і у суспільстві загалом, продовжується активна робота щодо гарантування рівного ставлення, запобігання дискримінації та сприяння рівним можливостям.

На відміну від європейських держав, у країнах Сходу жінки частіше піддаються дискримінації через культурні та релігійні переконання, що відображено в законодавстві. У деяких арабських країнах значним обмеженням піддається свобода жінок. Вони не можуть самостійно обирати житло, виходити з дому без дозволу чоловіка, влаштовуватись на роботу, отримувати паспорт та їхати за кордон. Виходити заміж дівчата можуть з 13 років без дозволу батьків [4]. Очевидно, що в таких країнах жінки позбавлені навіть базових прав і свобод, не кажучи вже про військову службу.

Отже, у країнах, які закріплюють право жінок проходити військову службу, спостерігається тенденція до поступового розширення їхніх можливостей у напрямку ефективного забезпечення гендерної рівності.

Літератури:

1. Гендерна рівність у ЗСУ після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/henderna-rivnist-u-zsu-pislya-povnomasshtabnoho-vtorhnennya-rf-v-ukrayinu (дата звернення: 04.03.2024).
2. Німеччина та гендерна рівність - Україна до НАТО. Україна до НАТО - журнал. URL: https://ukrainetonato.com.ua/henderna-polityka/nimechchyna-ta-henderna-rivnist/ (дата звернення: 04.03.2024).
3. Франція та гендерна рівність - Україна до НАТО. Україна до НАТО - журнал. URL: https://ukrainetonato.com.ua/henderna-polityka/frantsiia-ta-henderna-rivnist/ (дата звернення: 04.03.2024).
4. У яких країнах Близького Сходу та Північної Африки жінки мають більше прав. Слово і Діло. URL: https://www.slovoidilo.ua/2021/09/06/infografika/suspilstvo/yakyx-krayinax-blyzkoho-sxodu-ta-pivnichnoyi-afryky-zhinky-mayut-bilshe-prav (дата звернення: 04.03.2024).

Анастасія Спольницька
Науковий керівник – доц. Крайній П.І.

Закон України «Про адміністративну процедуру» як відображення публічно-сервісної складової сучасного адміністративного права

У грудні 2023 року набрав чинності Закон України «Про адміністративну процедуру» (далі – ЗАП), мета якого полягає у забезпеченні належного балансу між інтересами громадян, суспільства та обов'язками держави. До ухвалення ЗАП в Україні не існувало єдиного нормативного акту яким врегульовувалась загальна адміністративна процедура. Водночас всі сфери взаємодії держави з громадянами та бізнесом регулювались різними правилами (спеціальними законами, постановами, інструкціями тощо). Як наслідок, було багато прогалин та суперечок між різними законодавчими актами.

Після набрання ним чинності, система законодавства буде побудована таким чином, що ЗАП є загальним законом, який визначає спільні процедурні правила для всіх сфер публічного адміністрування, тому такі закони ще називають «про загальну адміністративну процедуру». Також у спеціальних законах мають залишатися лише обґрунтовані винятки, а самі закони потребуватимуть перегляду та гармонізації із ЗАП [1, с. 10-33].

В загальному, цей закон спрямований на розв'язання проблем пов'язаних з наявністю значної кількості підходів щодо здійснення публічного адміністрування, відсутністю уніфікованого адміністративно-правового механізму реалізації прав особи у відносинах із публічною адміністрацією (наприклад, право бути вислуханою, право зацікавленої особи брати участь у провадженні тощо), домінування відомчих інтересів та переважно підзаконне регулювання процедур, неефективність процедур або відсутність регулювання взагалі (наприклад, щодо дострокового припинення дії адміністративних актів) [2, с. 98].

Закон дозволить забезпечити прозору і чітку процедуру надання адміністративних послуг, що дозволить зменшити

корупційні ризики, а також забезпечити максимально простий та ефективний з найменшими витратами часу, коштів та ресурсів спосіб їх отримання заявниками.

На думку А. М. Школика, основними нововведеннями офіційного закону «Про адміністративну процедуру є: закріплення загальних принципів адміністративної процедури та розкриття змісту кожного із них в окремій статті; урегулювання правового статусу ключового суб'єкта адміністративної процедури, без якого вона взагалі не відбувається (суб'єкта публічного адміністрування); визначення широкого кола суб'єктів адміністративної процедури, включаючи повністю нових для українського законодавства та закріплення їх процедурних прав та обов'язків, подібних до процесуальних прав та обов'язків суб'єктів судового процесу… [3, с. 231].

Отже, прийняття Закону України "Про адміністративну процедуру" є важливим кроком у встановленні чітких та прозорих правил взаємодії між органами публічної адміністрації та приватними особами.

Література:

1. Науково-практичний коментар до проєкту Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив (О.Ф. Андрійко, В.М. Бевзенко та ін.); за заг. ред. В.П.Тимощука. – К., 2019. 545 с.
2. Ковбас І. В., Крайній П. І. Адміністративна процедура за законодавством України та окремих зарубіжних країн (порівняльно-правове дослідження). *Проблеми законності.* 2023. Вип. 163. С. 93–110.
3. Школик А. М. Адміністративно-процедурне законодавство в Україні: становлення та систематизація : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2021. 417 с.

Вікторія Ставнічук
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Викрадення дітей під час вторгнення в Україну

Викрадення дітей під час війни є серйозним порушенням прав людини. Ці дії, що використовуються в конфліктних зонах, мають негативний вплив на життя дітей, їхню безпеку, психологічне та емоційне становище. Викрадення дітей може мати різні мотиви, включаючи використання їх, як сексуальних рабів, рекрутів для терористичних груп, або просто як знаряддя тиску для їхніх батьків. Стаття 49 Женевської конвенції про захист цивільного населення встановлює: «Під час війни забороняється незаконні депортації та примусове переміщення цивільного населення, зокрема дітей, із окупованої території» [1].

Згідно з інформацією, наданою державним порталом "Діти війни" станом на 25 квітня 2023 року, було виявлено 19 393 дітей, які були депортовані, з яких лише 361 вдалося повернутися до України. За даними, оприлюдненими у Російській Федерації, на території країни було переміщено близько 744 тисяч українських дітей. Перебування цих дітей було відзначено у 57 регіонах Російської Федерації, причому у 16 регіонах, щонайменше 380 дітей стали жертвами насильницького передавання до російських родин. Також були зафіксовані випадки викрадення дітей російськими військовими на тимчасово окупованих територіях. Ці дані дають чітку позицію Російської Федерації і підтверджують порушення Статті 77 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій:

«Забороняється вивезення дітей на територію іноземної держави, за винятком випадків, коли йдеться про тимчасову евакуацію, необхідну з невідкладних причин, пов’язану зі станом здоров’я чи лікуванням дітей або з їхньою безпекою. У разі такої евакуації вимагається отримання письмової згоди законного представника неповнолітнього за погодженням з державою, громадяни якої евакуюються» [2]

На даний момент відомо декілька сценаріїв щодо викрадення українських дітей: спершу вбивають батьків і потім забирають

дітей; розлучають дітей з батьками під час фільтраційних заходів; вилучають із біологічних родин шляхом позбавлення батьків під вигаданими приводами батьківських прав; змушують батьків підписати «документ» щодо дозволу вивезти в «оздоровчі» табори, звідки дітей уже не повертають додому.

17 березня 2023 року Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав ордери на арешт президента Російської Федерації та уповноваженої з прав дитини Марії Львової-Бєлової. Їх підозрюють у незаконному примусовому переміщенні українських дітей. Звинувачення передбачають потенційне довічне ув'язнення. Цей випадок є першим, коли суд видав ордер на арешт лідера постійного члена Ради Безпеки ООН.

Прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан зазначив: «Ми повинні переконатися, що відповідальні за передбачувані злочини будуть притягнуті до відповідальності і що діти повернуться до їхніх сімей і громад. Ми не можемо дозволити, щоб з дітьми поводилися так, ніби вони були здобиччю війни» [3]. Саме такі вчинки дають надію на повернення наших дітей на територію України та відновлення їхніх порушених прав.

Література:

1.Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

2.Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08.06.1977 року URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3.Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт путіна від 17.03.2023 URL:https://minre.gov.ua/2023/03/17/mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud-vydav-order-na-aresht-putina/

Каріна Стащишина
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Аналіз впливу геополітичних змін на міжнародні відносини

Роль нових гравців у світі та стрімкий розвиток їх впливу на глобальні економічні та політичні системи - це тема, яка стає все більш актуальною у світлі стрімкого розвитку деяких країн. Знаковий рік чекає не лише на США та Європу, а й на так званий континент держав-гігантів (continent of superlatives) [3].

Індо-Тихоокеанський регіон, у якому проживає майже 60 відсотків світового населення. А саме, Індо-Тихоокеанський регіон в якому проживає приблизно 60% населення світу. Ці зміни можуть мати значні наслідки для глобальної політики, економіки та безпеки, тому стратегії роботи з новими акторами та їхній вплив на міжнародні відносини та конфлікти вимагають детального аналізу. Оскільки цього року увага Європи зосереджена на Україні та Близькому Сході, слід враховувати й важливі події в Азії. Окремої уваги заслуговують шість гарячих точок і тенденцій.

По-перше, помітні зусилля Сполучених Штатів та Китаю досягнути хоча б мінімального рівня взаєморозуміння у вирішенні своїх конфліктів, однак на фоні цього спостерігається зростаюча напруженість в Південнокитайському морі та Тайванській протоці [2]. Китай також використовує дипломатичний тиск та м'яку силу для досягнення своїх геополітичних цілей, зокрема розширення своєї сфери впливу і зменшення впливу конкуруючих держав, зокрема Сполучених Штатів [4] . Для цього Китай налагоджує дипломатичні зв'язки з різними країнами, укладає торгові угоди та надає фінансову допомогу в обмін на підтримку своїх інтересів. По-друге, виникла нова загроза для глобальних ланцюгів постачання через кризу безпеки в Червоному морі та на Африканському Розі, оскільки значна частина світового вантажного руху проходить через Азію. По-третє, ескалація провокацій Північної Кореї та її зв'язки з рф поглиблюють занепокоєння щодо стабільності на

Корейському півострові. По-четверте, успішна діяльність Індії на світовій арені підсилює складні відносини між Нью-Делі та Пекіном, що стає викликом для міжнародних форматів, таких як БРІКС+ або Шанхайська організація співробітництва. По-п'яте, репутаційні втрати політичного Заходу в багатьох країнах Глобального Півдня внаслідок війни Ізраїлю в Секторі Газа та терактів ХАМАС. І, нарешті, по-шосте, помітне згортання та відступ демократії, зростання авторитаризму та популізму, що також спостерігається в Азії [3].

Разом всі вказані чинники свідчать про неоднозначні та загрозливі зміни в геополітичних динаміках Близького Сходу і про роль Ірану та росії в цьому контексті. Спільні зустрічі, заяви та позиції обох держав, особливо щодо конфлікту в секторі Газа, підкреслюють стратегічне партнерство між ними. Тому необхідне глибоке розуміння геополітичних інтересів основних гравців у регіоні для формування системи противаги з боку демократичних країн.

Література:

4. China Looks to Ukraine War for Guidance on Attack Helicopters: https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/02/china-looks-to-ukraine-war-for-guidance-on-attack-helicopters.html
5. IPG — Міжнародна політика та суспільство: https://bintel.org.ua/analytics/vid-shri-lanki-do-pivdennoi-korei-u-2024-roci-v-azii-obirayut-novih-lideriv/
6. Revising U.S. Grand Strategy Toward China: https://www.researchgate.net/publication/321596616_Revising_US_Grand_Strategy_Toward_China

Карина Стратій
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Поняття та види третіх осіб, їх права і обов'язки

Треті особи в адміністративному судочинстві – це особи або організації, які не є прямими сторонами конкретної адміністративної справи, але мають інтерес чи правову зацікавленість у її результатах або рішеннях. Треті особи можуть включати громадян, компанії, неприбуткові організації, урядові агентства, громадські групи тощо. Характер юридичної заінтересованості в адміністративній справі не є однаковим для всіх осіб, які беруть участь у справі. Деякі з них мають матеріально-правовий інтерес в результаті справи, це – сторони та треті особи; інші – мають процесуально-правовий інтерес, це – представники сторін та третіх осіб [1, с. 266].

В залежності від характеру юридичної заінтересованості в справі третіх осіб поділяють на: третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору [2, ч. 1 ст. 49] і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору [2, ч. 2 ст. 49].

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, пред'явивши позов до однієї або декількох сторін. Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачає, що у разі вступу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, розгляд адміністративної справи за клопотанням учасника справи починається спочатку (ч. 1 ст. 49).

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права, свободи, інтереси

або обов'язки. Вони можуть бути залучені до участі у справі також за клопотанням учасників справи. Якщо адміністративний суд при вирішенні питання про відкриття провадження у справі або при підготовці справи до судового розгляду встановить, що судове рішення може вплинути на права та обов'язки осіб, які не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі в справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, мають права позивача, а саме: змінити підставу адміністративного позову; змінити предмет адміністративного позову; збільшити (зменшити) розмір позовних вимог; відмовитися від адміністративного позову в будь-який час до закінчення судового розгляду. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, мають права та обов'язки, визначені у статті 44 КАС України: право ознайомлюватися з матеріалами справи, подавати докази, брати участь у судових засіданнях, подавати заяви та клопотання, оскаржувати судові рішення та користуватися іншими визначеними процесуальним законом правами.

Отже, процесуальне законодавство визначає правовий статус третіх осіб у судовому процесі. Вони мають право брати участь у судовому процесі, ознайомлюватися з матеріалами справи, подавати докази, вносити заяви та клопотання, а також оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках.

Література:

1. Топор. І.В. Поняття та види учасників адміністративного судочинства: проблеми теорії. *Актуальні питання держави і права.* 2011. №58. С. 264 – 269.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).

Юлія Строїч
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Документування злочинів в Україні: міжнародна співпраця у рамках JIT

Повномасштабне вторгнення рф супроводжується, на жаль, численними порушеннями українського та міжнародного права, відтак для полегшення роботи вітчизняних фахівців і притягнення до відповідальності усіх представників держави-агресора, що скоїли злочини проти України, міжнародна спільнота об′єдналася для проведення спільного розслідування і документування правопорушень.

Першою такою ініціативою стало створення Спільної слідчої групи з розслідування тяжких міжнародних злочинів в Україні (JIT), у березні 2022 р. [1] Тоді була підписана угода між Україною, Польщею та Литвою для сприяння розслідуванню ймовірних основних міжнародних злочинів в Україні; у травні того ж року до них приєдналися Естонія, Латвія і Словаччина, у жовтні – Румунія, а через рік, у жовтні 2023 р. – Європол.

Варто зазначити, що спеціалісти JIT працюють не лише безпосередньо з доказовою базою, але й здійснюють підготовку нових кадрів на базі відповідних органів країн-учасниць. Причиною цього є банальна нестача персоналу, що сповільнює темпи документування і аналізу матеріалів, що можуть бути доказами ймовірних злочинів рф на території України. За умов, коли країна-агресорка намагається знищити будь-які сліди скоюваних нею порушень, оперативність і достовірність фіксування обставин є критично важливими. Відтак було прийнято спільне з ЄС рішення про створення на базі Євроюсту Міжнародного центру з переслідування злочину агресії в Україні (ICPA) з метою підтримки та покращення розслідувань злочину агресії шляхом отримання ключових доказів та сприяння розробці справ на ранніх стадіях. Також було засновано Базу даних доказів основних міжнародних злочинів (CICED) – спеціальну судову базу даних для збереження, зберігання та аналізу доказів основних міжнародних злочинів [2].

І це справді важливо враховуючи, що наразі JIT розслідує злочини, передбачені зокрема Римським статутом які в подальшому можуть бути передані на розгляд МКС [3]. Так, йдеться про злочини геноциду, злочини проти людяності – тут особливо наголошують на примусовому вивезенні дітей, у т.ч. до Білорусі – та воєнні злочини. Приєднання МКС до розслідування JIT у 2022 р. безумовно свідчить на користь серйозності намірів притягнути військових злочинців до відповідальності – і не лише рядових виконавців, а й топ-посадовців рф.

Однак слід зазначити, що співпраця JIT не обмежується лише урядовими ініціативами. Через національні органи вона також встановлює зв′язки із неурядовими організаціями, такими як Bellingcat, що спеціалізуються на розслідуваннях з відкритих джерел. Війну в Україні вважають чи не найбільш задокументованою в історії, і не в останню чергу завдяки фіксації злочинів цивільними особами з подальшим розміщенням на інтернет-платформах, що є площиною роботи OSINT-ерів. Усвідомлюючи важливість належної підготовки доказової бази, Євроюст, Мережа з питань геноциду та Прокуратура МКС розробили Керівні принципи для громадських організацій, що покликані уніфікувати зібрані ними матеріали, а відтак включити їх в подальшому до бази спільних напрацювань.

Угода про створення JIT підписувалася на два роки, але у лютому 2024 р. була продовжена на такий же термін. Рішучість та об′єднаність міжнародної спільноти в її прагненні покарати рашизм дає надію на перемогу правосуддя, подібну на ту, що відбулася 80 років тому.

Література:

1. Eurojust supports joint investigation team into alleged core international crimes in Ukraine. URL: https://bit.ly/48yFhtz
2. Start of operations of Core International Crimes Evidence Database and new International Centre for Prosecution of the Crime of Aggression to be based at Agency. URL: https://bit.ly/49XAlPI
3. Статут Міжнародного кримінального суду URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#n69

Іванна Тикало
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Принцип офіційного з'ясування всіх обставин адміністративної справи

Загалом, принципи адміністративного процесу представляють собою основні норми права, що містять важливі концепції і ідеї, які визначають сутність та характер адміністративного процесу з метою досягнення його ефективності. Наприклад, одним із ключових принципів адміністративного судочинства є принцип офіційного встановлення всіх фактів у справі, що є унікальним для адміністративного судочинства і відображає його сутність та роль адміністративного суду під час розгляду справ.

Важливо відзначити, що адміністративне судочинство має свою унікальну особливість, яка полягає в тому, що суд може встановлювати факти в адміністративних справах не лише на підставі доказів, які були представлені сторонами або за їхньою ініціативою, але й на підставі доказів, які були зібрані судом самостійно за його ініціативою. Адміністративне судочинство, включає активну роль суду в забезпеченні об'єктивності та всебічності розгляду справ. Згідно з п. 4 ч. 3 ст. 2 та ч. 4 ст. 9 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) правило, за яким адміністративний суд вживає всі заходи у межах чинного законодавства, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів із власної ініціативи, які дозволять з'ясувати всі обставини у справі та є необхідними і достатніми для винесення законного й обґрунтованого рішення в адміністративній справі [1].

За словами Кротюк О.В, принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі означає формально встановлену та юридично закріплену сукупність основних ідей і положень, які визначають активну роль суду в спонуканні сторін представляти докази в справі та в проведенні безпосереднього збору і вимагання доказів, необхідних для встановлення правди в справі та прийняття законного та обґрунтованого рішення [2, с. 7].

Слід зазначити, що при недостатності доказів для встановлення певних обставин, суд має з'ясувати, якими ще доказами можна

підтвердити чи спростувати ці обставини. Якщо такі докази наявні у осіб, які беруть участь у справі, суд пропонує подати їм ці докази, якщо ж ці докази знаходяться у інших осіб – суд витребовує їх. Також відповідно до ч. 6 ст. 77 КАСУ, якщо особа, яка бере участь у справі, без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які вона посилається, то суд вирішує справу на основі наявних доказів.

Загалом значення офіційного з'ясування всіх обставин адміністративної справі вбачаємо у тому, що цей принцип: відображає специфіку адміністративного судочинства; сприяє досягненню балансу публічних і приватних інтересів в адміністративному судочинстві; вимагає, аби були виявлені та всебічно досліджені всі обставини у справі, що забезпечує законність рішень адміністративного суду; забезпечує активну процесуальну діяльність суб'єктів адміністративного судочинства; свідчить про рівень розбудови й досконалості адміністративного судочинства та є додатковою гарантією належного захисту прав та інтересів осіб.

У підсумку, принцип офіційного вивчення всіх обставин у справі діє на всіх етапах адміністративного судочинства, впливаючи на статус учасників судового розгляду та розширюючи повноваження суду в адміністративному судовому процесі.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Офіційний вебпортал Верховоної Ради України. URL: https://zakon.rada-.gov.ua/laws/show/2747-15#n9590 (Дата звернення 19.10.2023).
2. Кротюк О. В. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі та його реалізація в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. … канд.. юрид. наук : 12.00.07. – К. 2013. 18 с.

Арсеній Тимчук
Науковий керівник – асист. Яремчук В.В.

Аналіз Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії

У світі зараз складна ситуація, де багато конфліктів і розбіжностей, національні інтереси переважають міжнародні. Дипломатія у поєднанні з принципами міжнародного права – це чи не єдиний шлях для врегулювання цих питань. Вправний дипломат веде переговори, шукає компроміси та будує мости співпраці. Його мета – запобігання ескалації конфліктів, пошук мирних розв'язань проблем і збереження крихкого миру на Землі.

Справжній дипломат не лише володіє мистецтвом ведення переговорів, знанням мов та культур, але й фахово розуміється на міжнародному праві. Також важливу роль у цій роботі відіграють юристи-міжнародники. Саме вони формують відповідне правове регулювання домовленостям. Їхня робота – це гарантія законності, справедливості та запобігання порушенням міжнародного права.

На тлі ескалації російсько-української війни наші дипломати шукають шляхи посилення позицій України на політичній карті Європи та світу загалом. Одним із таких кроків стало підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яку підписали 12 січня 2024 року.

Посилаючись безпосередньо на Статут ООН та на принципи міжнародного права, Угода має важливе значення. Насамперед її виконання сприятиме процесу посилення співробітництва між державами; скасує певні бюрократичні процедури, які гальмували обмін інформацією; відкриє шлях для підписання майбутніх важливих та потрібних угод для розвитку України. Цією Угодою Україна та Сполучене Королівство вирішили поглибити співпрацю та партнерство, які ґрунтуються на спільних інтересах у захисті міжнародного правопорядку, миру та захисту основоположних прав і свобод людини [1].

Важливо зазначити, що угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії мають не лише безпековий, але й міждержавний, рамковий та двосторонній характер. Фактично, Україна та Велика Британія з Північною Ірландією, в рамках міжнародного права, підтверджують, що їхні партнерські відносини виходять на зовсім інший рівень – значно вищий, аніж був до того [2].

На нашу думку, Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Великою Британією матиме позитивний вплив на нашу державу, особливо у військовому питанні – «Сполучене Королівство є провідним партнером України у сфері оборони та безпеки. Цілями оборонного співробітництва між Україною та Сполученим Королівством є підтримка незалежної, демократичної та суверенної України в межах її міжнародно визнаних кордонів» [3]. Також ця домовленість уже стала прецедентом для підписання подібних договорів з іншими державами. Це розширить коло союзників України та значно посилить її безпеку. Наші дипломати повинні продовжувати домовлятися, знаходити нові можливості співпраці, розширювати коло союзників. Тільки завдяки їхній наполегливій праці ми зможемо нарешті перемогти наших ворогів і збудувати сильну, безпечну та успішну Україну.

Література:

1.Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. URL: https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277 (Дата звернення: 06.03.2024)

2. Denys Shmyhal: Agreement with the UK will allow us to spend more than USD 3 billion on defence in 2024. Government Portal. URL: https://www.kmu.gov.ua/en/news/denys-shmyhal-uhoda-z-velykobrytaniieiu-dozvolyt-spriamuvaty-v-2024-rotsi-ponad-3-mlrd-dolariv-na-oboronu (Дата звернення: 06.03.2024)

3.Sunak vows that Ukraine will never be alone. BBC News. URL: https://www.bbc.com/news/uk-67954152 (Дата звернення: 06.03.2024)

Артем Тифанюк
Науковий керівник – доц. Орловський О. Я.

Соціально-правовий аспект захисту внутрішньо переміщених осіб: сучасний стан та перспективи удосконалення

В Україні офіційно зареєстровано 4 867 106 внутрішньо переміщених осіб, а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян. За даними станом на грудень 2023 року, сума грошової допомоги для внутрішньо переміщених осіб становила 735 млн доларів США, у 2024 році планується залучити 1,5 млрд доларів США [1].

Стаття 46 Конституції України гарантує кожній особі право на соціальний захист [2]. Гарантоване Основним Законом право на соціальний захист знайшло своє відображення у нормативно-правових актах, які регулюють правове становище внутрішньо переміщених осіб та їх соціальний захист.

Правовою основою для отримання статусу внутрішньо переміщеної особи, є підстави, які передбачені у ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а саме змушення особою залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Виникнення права на соціальний захист у внутрішньо переміщеної особи, пов’язане із моментом взяття її на облік та реєстрацією у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб. Важливим є те, що факт реєстрації особи та отримання нею довідки про взяття на облік, як внутрішньо переміщену особу, є безстроковим, крім випадків, які містяться у ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»[3]. Властивостями правового статусу внутрішньо переміщених осіб є те, що вони мають як власне статус внутрішньо переміщеної особи, так і

можуть мати інший статус суб'єкта соціального забезпечення (пенсійного, по безробіттю, вагітності і догляду за дитиною, інвалідності тощо). Наприклад, особа може бути пенсіонером і отримати статус внутрішньо переміщеної особи. Або людина отримувала допомогу по безробіттю, інвалідності і паралельно отримала статус внутрішньо переміщеної особи.

Однак, поряд із наявним законодавством у даній царині, існує рад проблем які виникають для особи що претендує на такий правовий статус. По-перше, це відсутність комплексного та системного підходу у питаннях фінансування соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом, доступ до соціальних виплат та пенсійного забезпечення. По-друге, однією із надзвичайно важливих проблем, є соціальних захист тих осіб, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях. Не відповідає реальним потребам внутрішньо переміщеної особи і сума щомісячної адресної грошової допомоги.

Отже, незважаючи на достатню систему нормативно-правового регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, все ж можна констатувати факт існування проблем, які й зараз потребують свого вирішення.

Література:

1. В Україні офіційно зареєстровано 4 867 106 переселенців. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3649695-vukraini-oficijno-zareestruvali-4-867-106-pereselenciv.html

2. Конституція України: Основний закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 18.02.2024р.)

3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text (дата звернення: 18.02.2024р.)

Анна Тодераш
Науковий керівник – доц. Вакарюк Л.В.

Правові засади недопущення дискримінації за ознакою статі при працевлаштуванні

Однією з найважливіших сфер, де виникає необхідність у захисті від будь-якої форми дискримінації, є сфера працевлаштування. Заборона дискримінації за ознакою статі є не лише питанням справедливості, але й ключовим аспектом гармонійного та рівноправного розвитку суспільства. Правові засади недопущення дискримінації за ознакою статі у сфері працевлаштування становлять основу законодавчих та нормативно-правових актів багатьох країн. Ці принципи визначають права та обов'язки як працівників, так і роботодавців, сприяючи створенню рівних умов для всіх учасників ринку праці. Враховуючи сучасні виклики та реалії гендерної рівності, захист від дискримінації за статевою ознакою набуває особливого значення, сприяючи будівництву суспільства, що ґрунтується на принципах справедливості, рівності та поваги до гідності кожної людини [1].

Правові засади недопущення дискримінації за ознакою статі у сфері працевлаштування становлять основу законодавчих та нормативно-правових актів багатьох країн. Ці принципи визначають права та обов'язки як працівників, так і роботодавців, сприяючи створенню рівних умов для всіх учасників ринку праці. Враховуючи сучасні виклики та реалії гендерної рівності, захист від дискримінації за статевою ознакою набуває особливого значення, сприяючи будівництву суспільства, що ґрунтується на принципах справедливості, рівності та поваги до гідності кожної людини [1;2].

Конституція України виступає важливим гарантом захисту від дискримінації. Стаття 3 Конституції визнає людину, її життя та здоров'я, гідність та честь, недоторканість і безпеку як найвищі соціальні цінності. Розділ II Конституції, у свою чергу, закріплює принципи рівності та недискримінації (стаття 21), стверджує рівність громадян перед законом, визначаючи, що не може бути

привілеїв чи обмежень за будь-якими ознаками, включаючи стать, етнічне походження та інші (стаття 24). Ці конституційні принципи узгоджуються з положеннями Основного Закону, зокрема з ч. 2 статті 42, яка зобов'язує державу створювати умови для повного здійснення права на працю громадянами та гарантувати рівні можливості у виборі професії та виду трудової діяльності.

Україна визнає невід'ємне право кожної людини на рівність, незалежно від її статі, у сфері працевлаштування. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» став важливим кроком у боротьбі з будь-якими формами дискримінації за ознакою статі. Основні принципи цього закону включають: заборону дискримінації, застосування позитивних заходів, спрямованих на підтримку рівних можливостей жінок і чоловіків у працевлаштуванні та кар'єрному зростанні; протидія насильству і домаганням; рівна оплата праці.

Таким чином, держава виконує свої зобов'язання щодо захисту прав людини на працевлаштування без будь-якої дискримінації за ознакою статі. Розроблені законодавчі акти не лише встановлюють норми, але й забезпечують їхню реалізацію через різноманітні заходи та механізми контролю.

Література:

1. Запобігання дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції: монографія / Кресіна І.О., Вітман К.М., Горбатенко В.П. та ін. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 384 с.

2. Кучко А.В. Дискримінація у сфері праці: проблема визначення поняття. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 2 (40), 2020. С. 148-158.

Аліна Тодосійчук
Науковий керівник – доц. Вдовічена Л.І.

Правові основи фінансового моніторингу

Основи моніторингової концепції закладено в статті 17 Конституції України, яка визначає захист та забезпечення економічної безпеки як одну з ключових функцій держави. Законодавча база України в сфері AML/CFT (протидія легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення) включає Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів злочинного походження, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Кримінальний кодекс України та Кодекс про адміністративні правопорушення України, а серед міжнародних актів – Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів [1]. Законодавство України в сфері фінансового моніторингу поступово адаптується до міжнародних стандартів. Згідно законодавчого визначення, фінансовий моніторинг – це заходи, спрямовані на запобігання легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Об'єктом моніторингу є дії з активами, пов'язані з ризиками легалізації доходів або фінансування тероризму [2].

Органами державної влади, які здійснюють функції фінансового моніторингу є: Національний банк України та уповноважені центральні органи виконавчої влади, які відповідно до закону виконують функції регулювання та нагляду за діяльністю юридичних осіб, що забезпечують здійснення фінансових операцій; Державна служба фінансового моніторингу України – як центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом. Суб'єкти державного фінансового моніторингу поділяються на первинний та державний рівень. Державна служба фінансового моніторингу України, підпорядкована Кабінету Міністрів через Міністерство фінансів, реалізує державну політику у сфері AML/CFT і її діяльність включає:

реалізацію політики, створення інформаційної системи та оброблення інформації про фінансові операції. Первинними суб'єктами моніторингу виступають банки, страховики, кредитні спілки, біржі, компанії з управління активами, оператори поштового зв'язку та інші, включаючи спеціально визначені категорії суб'єктів, такі як торговці дорогоцінними металами, аудитори, нотаріуси та учасники ринку азартних ігор. Банки встановлюють правила моніторингу, приділяючи увагу операціям, що підлягають обов'язковому контролю згідно із законом про фінансовий моніторинг. Ці правила не мають стандартної форми, але мають включати процедури для управління ризиками та запобігання використанню послуг для легалізації доходів злочинного походження. Збільшення повідомлень вказує на посилення контролю та ефективність моніторингу, а належна перевірка клієнтів – ключовий аспект виявлення ризиків легалізації коштів та фінансування тероризму [3].

Ефективна реалізація системи фінансового моніторингу в Україні потребує комплексного підходу та удосконалення координації між органами державної влади та суб'єктами моніторингу.

Література:

1. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL**:** https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 01.01.2024 р. № 25 / Верховна рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20 (дата звернення: 18.02.2024)

3. Москаленко Н. В. Проблеми фінансового моніторингу в банківській сфері. Європейський вектор економічного розвитку : збірник наук. праць. Д. : ДУЕП, 2008. С. 66-71.

Альона Толкач
Науковий керівник – доц. Крайній П. І.

Адміністративно-правові основи формування військової юстиції в Україні в умовах війни

Військова юстиція – це окрема правова система, яка застосовується до військовослужбовців, а в деяких випадках – і до цивільних осіб, діяльність яких тісно пов'язана зі збройними силами. Головною метою військової юстиції є збереження дисципліни, належного порядку в збройних силах та забезпечення їх боєздатності. Потреба у реорганізації системи військової юстиції може виникати у постконфліктних ситуаціях.

На думку М. Вашакмадзе: «Військові та цивільні органи влади мають співпрацювати при арешті, затриманні та передачі осіб, які підпадають під військову або цивільну юрисдикцію. Вони також повинні координувати свої дії з правових питань. Однак взаємна недовіра, яка в деяких випадках характеризує відносини між військовою та цивільною системами юстиції, може поставити під загрозу забезпечення основних прав. Коли існують дві окремі системи, взаємодія між ними має ґрунтуватися на конструктивній співпраці, яка забезпечує ефективне здійснення правосуддя» [1]. Військова юстиція безпосередньо пов'язана із військовим адміністративним правом.

На думку В. Пашинського «предметом правового регулювання військово-адміністративного права є суспільні відносини у сфері оборони, які виникають між публічною адміністрацією та приватними особами, відносини всередині публічної адміністрації, у тому числі в органах військового управління та військового командування, а також між останньою й іншими суб'єктами публічного права, спрямовані на забезпечення оборони України, підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту» [2, с. 42].

На сьогоднішній день існує два підходи до вирішення питання правового регулювання військової юстиції в Україні. Зараз є дві основні тенденції у військовій юстиції. Перша полягає у

створенні окремо військової поліції, військової прокуратури, судів. Окремо пропонується забезпечити можливість здійснення адвокатської діяльності за участі військових адвокатів. це передача судових повноважень від військових до цивільних судів. Друга ж полягає у створені окремих посад на рівні діючих органів військової служби правопорядку, судів загальної юрисдикції, прокуратури та адвокатури що допоможе швидше відрефлексувати на щодня збільшувану кількість ситуацій у яких беруть участь військовослужбовці, курсанти військових навчальних закладів тощо.

Також важливо зазначити що у липні 2021 року було затверджено чисельність нашої армії в кількості 261 тис. Осіб. Але після початку повномасштабного вторгнення, у кінці 2023 року у Збройних Силах України перебувало приблизно 700 тисяч українців, що майже утричі більше за минулі роки [3].

З огляду на поточну ситуацію в нашій державі, прагнення військово-політичного керівництва продовжувати поступ до членства нашої держави в НАТО роль військової юстиції в даному процесі буде значною. Тому слід продовжувати наукові дискусії з даного питання та робити спроби напрацьовувати відповідну теоретичну базу яка може позитивно відобразитись на формуванні системи законодавства з даного питання.

Література:

1.Вашакмадзе М. Особливості військової юстиції : практичне керівництво / Міндія Вашакмадзе – Женева : DCAF, 2018.

2.Пашинський В. Й. Військово-адміністративне право в системі сучасного адміністративного права. Адміністративне право і процес. 2017. № 2 (20). С. 40-49.

3.International Commission of Jurists, Military Jurisdiction and International Law, Part II, Sec. I, pp. 161 et seqq.

Анастасія Унгурян
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Міжнародно-правові аспекти порушення прав дитини в умовах війни

Право на життя дитини – це фактично право на життя відповідного суспільства, відповідної країни. Але внаслідок війни величезна кількість дітей втратили своїх батьків та рідних, при цьому залишившись сиротами. Через це захист прав дітей під час війни є однією з найбільш актуальних та важливих проблем в Україні. Оскільки, саме війна стала причиною порушень одразу всіх прав дітей, в тому числі таких як: втрата домівки, батьків чи рідних; фізичні, психологічні та емоційні травми; сексуальне насильство та примусове переміщення до країни агресора; неможливість здобувати освіту тощо.

У звіті ООН 1996 року «Вплив збройного конфлікту на дітей» зазначається: «Під час війни порушуються всі права дитини: право на життя, право бути з сім'єю і громадою, право на здоров'я, право на розвиток особистості, а також право на турботу і захист».[1]

Російська війна проти України триває вже десятий рік. За даними Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, станом на сьогоднішній день, з початку збройного конфлікту на Донбасі загинуло 152 дитини. А за даними дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, загинула щонайменше 701 дитина і ще майже 2 тисячі дістали поранення. У 2022 році за офіційними даними тільки в Маріуполі загинуло понад 147 дітей, яких можна було розпізнати.

В загальному можна стверджувати, що Конвенція про права дитини є основним міжнародним універсальним документом, який закріплює права дитини в сучасному світі.[3] Решта універсальних договорів охоплюють лише певні сфери підвищеного ризику для дітей, таких як: діти та війна; діти та злочинність; дитяча праця та експлуатація дітей тощо.

Сьогодні Україна вживає найнеобхідніших заходів для забезпечення захисту дітей. «Закон України про охорону

дитинства» визначає нову категорію – «діти, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, – діти, які отримали поранення, синці, розчленування, зазнали фізичного, сексуального, психологічного насильства внаслідок воєнних дій або збройного конфлікту, викрадені або незаконно вивезені з України, беруть участь у військових формуваннях або незаконно утримуються, в тому числі в полоні».

Від початку повномасштабної війни до Російської Федерації незаконно було вивезено щонайменше 380 дітей, тим самим забираючи в них право на вільний вибір місця проживання, право на освіту, право на висловлення своєї думки, право бути з сім'єю та громадою, право на здоров'я.

Узагальнюючи все вище сказане, можна стверджувати що під час війни діти позбавляються всіх своїх прав та можливостей на майбутнє. Та не дивлячись на всі нормативно-правові акти які регулюють цю проблему, РФ далі продовжує її порушувати з самого початку війни.

Література:

1. Декларація про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо у разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях: Декларація ООН від 03.12.1986. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_131#Text

2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей: Конвенція Ради Європи від 25.01.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text.

3. Конвенція ООН про права дитини: ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 No 789-XII. Київ: Столиця, 1997. 31 с.

Анастасія Фарбатюк
Науковий керівник – доц. Остафійчук Л.А.

Висновки про застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду як джерело адміністративного права

Законом України «Про адміністративну процедуру» (далі – Закон) введено багато новел які потребують особливої уваги як при реалізації норм цього Закону на практиці, так і зі сторони науковців.

Зокрема, однією із складових принципу законності адміністративної процедури є положення про те, що висновки про застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх адміністративних органів, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права (ч. 4 ст. 6) [1].

По суті мова йде про нове джерело адміністративного права, що конкретизує зміст і порядок застосування норм адміністративного законодавства. Це не випадково, адже одне із завдань Верховного Суду – забезпечення однакового застосування правових норм [2, с. 60]. Такі постанови Верховного Суду сприяють уніфікації адміністративної практики та подоланню неоднакового застосування норм права різними суб'єктами владних повноважень. Тому, дійсно, їх можна вважати важливим інструментом забезпечення принципу верховенства права в адміністративній сфері.

Однак, важливо зазначити, що постанови Верховного Суду не є нормативно-правовими актами. Вони не мають прямої дії і не можуть застосовуватися судами автоматично. Фактично, при розгляді будь-якої судової справи, суди повинні дослідити всі обставини справи та дати їм відповідну оцінку, перш ніж застосувати висновки, викладені у постановах Верховного Суду.

Висновки Верховного Суду щодо застосування норм права деякі дослідники називають квазіджерелом адміністративного права з огляду на їх інтерпретаційність (а не нормотворення/

припинення) та відсутність формального визнання як джерела [3, с. 62-63].

Крім того, постанови Верховного Суду не можна вважати остаточним і беззаперечним джерелом адміністративного права, адже, наприклад, у зв'язку із зміною законодавства видається очевидною потреба й у зміні відповідної судової практики. У такому випадку, суб'єкти владних повноважень повинні ретельно відслідковувати зміни, доповнення чи скасування відповідних норм адміністративного законодавства, щодо яких Верховним Судом у постановах були сформульовані правові висновки про їх застосування.

Загалом, постанови Верховного Суду акумулюють успішні практики та підходи судів різних інстанцій до тлумачення окремих норм, сприяють подоланню прогалин та колізій в адміністративному законодавстві шляхом тлумачення та роз'яснення норм, а також мають рекомендаційний характер для судів нижчих інстанцій. Проте, для забезпечення їх обов'язковості, такі постанови (або їх частини, де власне сформульовані правові висновки) потрібно офіційно оприлюднювати, щоб вони були доступними як суб'єктам владних повноважень, так й іншим правозастосовувачам.

Література:

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 №2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. 545 с.
3. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2023. 792 с.

Анастасія Федрак
Науковий керівник – доц. Ковбас І.В

Інститут нагородної справи у військовій сфері

Нагородна справа - це системна діяльність, спрямована на відзначення заслуг позитивного характеру особи перед державою або суспільством, яка включає в себе нагородну практику, нагородне законодавство та процедури, пов'язані з нагородженням. Вона охоплює активізацію заслуженої поведінки особи та має реакційний характер на вчинення заслуг перед державою або суспільством.[1] Вона є важливою складовою військової дисципліни та моралі, сприяючи стимулюванню військових до досягнення високих стандартів професійної поведінки та служби.

В Україні нагородна справа у військовій сфері є важливим елементом системи мотивації та стимулювання військовослужбовців до досягнення високих результатів у службі, вияву мужності та професійної майстерності. Діяльність з нагородження військовослужбовців відбувається відповідно до чітко визначених нормативів і правил, встановлених законодавством та військовими регламентами.

Процес нагородження військовослужбовців проводиться на основі аналізу їхньої діяльності та досягнень, здійсненого під час служби, а також за результатами різноманітних військових операцій, миротворчих місій та інших подій.

Нагородна процедура є чітко визначеною послідовністю дій, яка проводиться уповноваженим суб'єктом (залучаючи інших учасників) для відзначення заслуг перед державою або українським народом нагородами та гарантування особливого правового статусу отримувачеві.

Під час воєнного стану особливо актуальними є проблеми які виникають під час реалізації такої процедури: велика кількість потенційних кандидатів на нагороди; визначення заслуг та відбір кандидатів тощо. Для подолання цих проблем під час воєнного конфлікту потрібні внести зміни. Серед науковців висловлюються такі пропозиції: прийняття рамкового Закону про

нагороди; чітке визначення понять, "нагорода", "державна нагорода", тощо; встановлення критеріїв для отримання нагород; оптимізація системи суб'єктів нагородної процедури; унормування строків нагородної процедури; встановлення щорічної квоти державних нагород. [4, с. 172] На нашу думку необхідно забезпечити прозорість, справедливість та ефективність нагородної процедури, щоб вона продовжувала виконувати свою мотиваційну та дисциплінарну функції у військовому колективі.

Нагородна справа у військовій сфері в Україні відіграє важливу роль у стимулюванні військовослужбовців до досягнення високих стандартів професійної поведінки та служби. Вона базується на системі відзнак, відзначень та грамот, які надаються за мужність, військову майстерність, відданість службі та інші досягнення у різних аспектах військової діяльності. Однак, під час воєнного конфлікту, нагородна процедура стикається з рядом складнощів які необхідно усунути шляхом зміни правового регулювання окремиї її елементів.

Література**:**

1. Ковбас І. В. Нагородна справа як об’єкт адміністративно-правового регулювання: поняття та зміст. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2020. № 1(30). С. 81–87.

2. Ковбас І.В. Суб’єкти нагородної процедури: вектори удосконалення законодавчої моделі в Україні. Шляхи реформування юридичних наук у європейський простір: теоретико-практичний аспект : збірник матеріалівміжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 19 травня 2020 р.Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 172–173.

Аліна Фесенко
Науковий керівник – асист. Лабик А.Р.

Співробітництво України та Польщі у сфері торгівельно-експортних відносин: проблеми і перпективи

Польща відіграє важливу роль для української сторони у якості потужного експортера та імпортера. Тим не менше, однією з найгучніших подій сьогодення стала полеміка щодо імпорту української агропродукції до західного сусіда.

Варто відзначити, що суть конфлікту між Польщею та Україною у торгівельно-експортній сфері полягає в обмеженні імпорту українського зерна. Польська сторона аргументувала свою позицію щодо ембарго на імпорт українського збіжжя тим, що ціни на нашу агропродукцію негативно вплинули на польську економіку [1]. Для вирішення даного конфлікту та подальшого розвитку українській і польській стороні необхідно активно співпрацювати у зовнішній торгівлі, проводити мирні перемовини для урегулювання конфлікту та знаходження компромісу.

Перед розглянутими державами постають все нові виклики, які потребують негайного вирішення. Аналізуючи відносини в економічній сфері між польською та українською сторонами, можна визначити перспективи вирішення проблем, що виникають на міжнародній арені. Важливою частиною економічних відносин стає інвестиційна співпраця між союзницями, що передбачає технологічний розвиток, впровадження новітніх технологій, вироблення спільного продукту, який зміг би покращити економіку країн та сприяти прогресу в зовнішній торгівлі [2]. У даному контексті необхідно згадати про Люблінський трикутник, який передбачає розвиток співробітництва держав в економічній, політичній, культурній площині. Досліджуючи партнерські відносини між польською та українською сторонами, необхідно пам’ятати про розвиток транскордонної співпраці, адже цей напрям значно покращив би

економіку держав, сприяючи прогресу союзниць в економічному співробітництві [3].

У контексті конфлікту, що визрів між українською та польською сторонами щодо імпорту українського збіжжя, союзниці мають два варіанти розвитку подій та вирішення даної полеміки. Перший варіант, найбільш дипломатичний, - це переговори та знаходження компромісу, створення умов, що задовольняли б інтереси двох країн та покращили торгівельно-експортні відносини. Другий варіант розвитку подій потребує довготривалих процесів, а саме укладення численних договорів, у яких би йшлося про імпорт та експорт взаємних продуктів, перегляд власних економічних структур та знаходження певних прогалин, змінення кількості та вартості імпортованої української продукції, яка б не сприяла погіршенню економіки польської сторони. Україні та Польщі варто інтегрувати інвестиції у розбудову спільного продукту, який мав би попит на міжнародній арені, сприяв би прогресу економічної структури двох союзниць та забезпечив стабільність та міцність міжнародних відносин між польською та українською стороною.

Таким чином, аналізуючи відносини між Україною та Польщею, можна зробити висновок, що події сьогодення вибудовують нові проблеми, які потребують негайного вирішення. У відносинах у торгівельно-експортній сфері необхідно зважувати всі «за» та «проти», негайно реагувати на нові виклики, що виникають між державами та убезпечувати міцність важливих економічних відносин.

Література:

1. Україна – Польща: конфлікт інтересів на зерновому ринку. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3764342-ukraina-polsa-konflikt-interesiv-na-zernovomu-rinku.html (дата звернення 04.03.2024)

2. Артьомов І. В. Актуальні проблеми зовнішньої політики України : навчальний посібник / рец. : С. В. Віднянський, І. І. Вовканич, І. Я. Тодоров. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. С. 344-346.

3. Мєлєкєсцев К. І., Бут О. М. Україна та Республіка Польща: еволюція від білатеральних відносин до євроатлантичної інтеграції: монографія. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 80.

Валентин Фойчук
Науковий керівник – асис. М. І. Іліка

Алгоритм дій уповноважених суб'єктів в разі надходження повідомлення про насильство, вчинене щодо дитини або в присутності дитини

Питання щодо вчинення насильства по відношенню до дитини, або вчинення насильства в присутності дитини набирає обертів кожного дня, а враховуючи повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави, є надзвичайно актуальним, саме тому актуальною є проблема взаємодії уповноважених суб'єктів, які зобов'язані реагувати на повідомлення або надходження інформації про вчинення насильства, а також алгоритм їхніх дій.

Отже, на початковому етапі все залежить від того, куди надійшло повідомлення щодо насильства або кому стало відомо про насильство щодо дитини або в присутності дитини. В разі, якщо першоджерелом отримання відповідної інформації про вчинення насильства є навчальний заклад, то в такому випадку, варто зазначити, що кожен керівник відповідного закладу освіти повинен визначити уповноваженого спеціаліста з числа працівників закладу для проведення невідкладних заходів реагування в разі виявлення фактів насильства та/або отримання заяв/повідомлень від постраждалої особи, інших осіб. В подальшому, уповноважена особа інформує керівника закладу про ситуацію насильства або загрозу його вчинення. Відповідно, що повідомити може будь хто, тобто викладач, вчитель, класний керівник або практичний психолог, однак першочергово, реагування має бути збоку навчального закладу.

Однак, враховуючи специфіку категорій справ із позначкою «насильство», постраждала особа або особа, якій стало відомо про вчинення насильства щодо дитини або в присутності дитини, повідомляє про це, в першу чергу, на лінію 102, оскільки це є

найбільш розповсюдженою інстанцією в разі вчинення будь-якої протиправної дії. Враховуючи викладене вище, пропоную наступний алгоритм дій в разі надходження повідомлення про насильство, вчинене щодо дитини або в присутності дитини (далі – насильство): постраждала особа / особа, якій стало відомо про вчинення насильства щодо дитини або в присутності дитини повідомляє про це на лінію 102; працівники патрульної поліції спільно з працівниками «Ювенальної превенції» здійснюють виїзд на місце події; в разі підтвердження факту насильства складається протокол про адміністративне правопорушення: 1) невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей, що передбачено статтею 184 КУПАП; 2) вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, що передбачено статтею 173-2 КУПАП [1]

Працівники «Ювенальної превенції» повідомляють про факти вчинення насильства відповідний центр соціальних служб за місцем вчинення насильства, а в разі підтвердження факту насильства щодо дитини – службу у справах дітей.

Як наслідок, служба у справах дітей після надходження повідомлення від Центру соціальних служб, здійснює виїзд за визначеною адресою, з метою проведення оцінки рівня безпеки дитини. В разі встановлення/підтвердження інформації про те, що перебування дитини в сім'ї є небезпечним / дуже небезпечним, вирішується питання про вилучення дитини / негайне відібрання дитини [2].

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

2. Постанови Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-п#top

Лада Хомич
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Права людини та зміна клімату

Права людини та зміна клімату нерозривно пов'язані поняття, серед яких питання про охорону довколишнього середовища займає пріоритетне місце. Ця теза постійно використовується в різних програмах урядів країн, інституціями ООН, міжурядовими організаціями, захисниками прав людини та навколишнього середовища.

Аналіз прав людини та зміни клімату зводиться до очікуваних наслідків для цивілізації загалом. Вони пов’язані із глобальними екологічними явищами: підвищення рівня океану, перетворення родючих ґрунтів на пустелі, підвищення температури планети, природні катаклізми та зміни опадів, а також заходи для пристосування та пом’якшення, ужиті урядами у відповідь на ті явища, які можуть передбачати права людини або пов’язані з ними правовий захист. Багато юридичних підходів до зміни клімату послуговуються правом на здорове довкілля, суміжними правами або іншими підходами з екологічного законодавства, щоб відстоювати нові або необхідні дії з боку урядів і приватних суб’єктів, шляхом захисту клімату.

Зміна клімату не лише впливає на навколишнє середовище, але й має широкий вплив на різні сфери життя, як соціальна, економічна, політична, культурна та правова. Комітет з прав людини підтвердив, що захист прав людини може зміцнити як міжнародну, так і національну стратегію щодо зміни клімату [1, 2]. У 1972 році Стокгольмська декларація визначила основні принципи права людини щодо збереження навколишнього середовища.

У 2021 році Рада з прав людини ухвалила Резолюцію 13, яка визнає право людини на чисте, здорове та стійке довкілля. Більшість міжнародних заяв про права людини та зміну клімату застерігають від можливого негативного впливу зміни клімату на права людини, а саме: право на життя, харчування, доступ до води, здоров’я, житло, розвиток та самовизначення. Ці права

відображені в ключових конвенціях міжнародного права людини, хоча не всі члени Комітету з прав людини або сторони Конвенції про захист прав людини від наслідків зміни клімату ООН підписали ці конвенції.

Наразі потенційна кліматична міграція є одним з найбільш спірних наслідків зміни клімату. Наукові дослідження вказують на можливість зміни клімату, яка може призвести до переміщення від 50 до 200 мільйонів людей внутрішньо в межах країни та міжнародно до 2100 року [3].

Існує значна дискусія про те, як реалізувати концепцію кліматичної справедливості для екологічних мігрантів або так званих "кліматичних біженців". Ця концепція має на меті врегулювати правові та політичні аспекти для мільйонів людей, які не отримують міжнародного захисту через міграцію, яка виникає внаслідок зміни клімату [4] . Проте немає чіткого визначення "кліматичних біженців", оскільки це поняття ще не врегульовано міжнародним правом.

Міжнародна миротворча НГО International Alert називає 46 країн, у яких наслідки зміни клімату (зокрема нестача водних ресурсів, втрата орних земель, екстремальні погодні явища, скорочення вегетаційного періоду та танення льодовиків) можуть взаємодіяти з економічними, соціальними та політичними силами для створення «високого ризику насильницького конфлікту» [4].

Література:

1. Stephen Humphreys, ред. (2010). *Human rights and climate change*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-0-511-76998-6. OCLC 652432164.
2. UNHRC Resolution 10/4, Human rights and climate change. *Office of the High Commissioner for Human Rights*. 25 березня 2009.
3. Birnie, Patricia W. (2009). *International law and the environment* (вид. 3rd). Oxford: Oxford University Press. ISBN 9780198764229. OCLC
4. Docherty, Bonnie; Tyler Giannini (2009). Confronting a Rising Tide: A Proposal for a Convention on Climage Change Refugees. *Harvard Environmental Law Review*.

Богдана Худа
Науковий керівник – проф.Задорожна С.М.

Санкційна політика Європейського Союзу як засіб протистояння російській агресії

Війна, розпочата РФ проти України, вплинула на всю систему міжнародних правовідносин. Більшість країн світу вкотре переконалися в агресивності кремлівського режиму та його злочинній сутності. Починаючи з моменту визнання Росією ДНР і ЛНР та початку повномасштабного воєнного вторгнення на територію України, Європейський Союз став одним із перших суб'єктів міжнародного права, який рішуче та дієво відреагував на російську окупаційну політику прийняттям ряду юридичних актів та посиленням обмежувальних заходів.

Одним із основних видів обмежувальних заходів виступили санкції. Санкції – це важливий засіб просування цілей спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу. До них належать підтримка та зміцнення демократії, верховенства права, прав людини та принципів міжнародного права, запобігання конфліктам, зміцнення міжнародної безпеки та збереження миру, захист цінностей ЄС, його фундаментальних інтересів та безпеки [1; С.258]. Санкції використовуються ЄС як частина інтегрованого та комплексного політичного підходу.

Розроблення режимів санкцій є складним процесом, у якому беруть участь різні суб'єкти. Усі рішення про ухвалення, зміну, скасування або продовження санкцій приймаються Радою Європейського Союзу після розгляду у її відповідних робочих групах[1]. Держави-члени ЄС несуть відповідальність за впровадження усіх санкцій у межах своєї юрисдикції.

З березня 2014 року ЄС поступово запровадив санкції щодо РФ у відповідь на окупацію Криму та дестабілізацію України в 2014 р., повномасштабне військове вторгнення 24 лютого 2022 р. і наступні спроби анексувати Луганську, Донецьку, Запорізьку та Херсонську області. Євросоюз також ввів санкції проти Ірану [2] за надання російській армії зброї та проти Білорусі [3]. 23 лютого 2024 року ЄС ухвалив вже 13-й пакет санкцій проти РФ,

зосереджений на обмежені держави-агресора до військових технологій та виробництва зброї[4].

Дані санкції спрямовані на: обмеження здатності Кремля фінансувати війну; накладення помітних економічних і політичних витрат на російську політичну еліту; позбавлення Росії економічної опори. Вони позбавляють російську армію та її постачальників товарів й обладнання, необхідних для ведення війни на суверенній українській території [5]

На нашу думку, у контексті російсько-українського конфлікту санкції ЄС виступають важливим інструментом зовнішньої політики у протидії російському імперіалізму. Для забезпечення більшої єдності та ефективності санкційної діяльності Євросоюзу, варто апелювати до підтримки України з боку США, Великобританії та інших впливових країн світової спільноти.

Література:

1. Кукарцев О. Санкційна політика ЄС як засіб протидії російському імпералізму. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 28. 2023. С.256-260. URL:http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/440/376
2. EU Sanctions Map // An official website of the European Commission. URL: https://www.sanctionsmap.eu/#/main
3. EU restrictive measures against Belarus // An official website of the European Council. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/
4. European Commission: EU adopts 13th package of sanctions against Russia after two years of its war of aggression against Ukraine*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_963
5. European Commission: EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en

Людмила Цвинтарна
Науковий керівник – доц. Торончук І.Ж.

Про деякі питання правового статусу національних меншин у Франції

Протягом довгого часу у Франції як у колонізатора існувала одна з головних ідей Великої французької революції: «Немає нації місця в нації» [2, с. 82]. Французький психолог, соціолог, антрополог та історик Гюстав Лебон у своїх працях писав, що, можливо, найважливішою справою французької революції було те, що вона прискорила утворення французької нації майже повним знищенням дрібних національностей [3, с. 25].

Протягом тривалого періоду державна політика передбачала насильницьку асиміляцію через загальну обов'язкову освіту. Цей процес активно реалізовувався від 1880-х до 1960-х років. Одним із його методів була заборона використання регіональних мов у школах [1]. Прикладом цього слугує те, що кожного ранку вчитель «нагороджував» спеціальним знаком, що отримав назву «корова», першого учня, якого зловили за спілкуванням рідною мовою. Від цього знаку треба було якнайшвидше позбутися, передавши його комусь з товаришів, який також розмовляв місцевою мовою. На кінець дня той, у кого була «корова», піддавався покаранню [3, с. 25].

Важливим етапом в історії Франції стало представлення Європейською комісією проєкту «Європейської конвенції про захист меншин» перед Радою Європи 8 лютого 1991 року, котра відома тепер як Рамкова конвенція про захист національних меншин від 01.02.1995 року.

Зазначимо, що наразі у Франції діє закон, який передбачає 45000 євро штрафу за глотофобію – дискримінацію за мовною ознакою [4]. Саме мовна дискримінація є найсильнішою формою тиску національних меншин у Франції. Прикладом цього стало те, що у 2018 році ультралівий політик Ж. Меланшон відмовився відповідати на запитання журналістки через її південний акцент, натякаючи, що це не французька мова.

Цікавим прикладом утискання національних менших є також справа Європейського суду з прав людини «S.A.S. проти Франції» від 01.07.2014 року, за матеріалами якої громадянка Франції, народжена 1990 року, заявляє, що вона, як правовірна мусульманка носить паранджу і нікаб відповідно до своїх культурно-релігійних переконань і хоче мати можливість носити його у визначені періоди, особливо під час релігійних заходів, висловлюючи свої релігійні, особисті та культурні переконання.Суд визначив, що заборона на приховування обличчя, введена французьким законом від 11.10.2010 року, не становить дискримінації стосовно мусульманських жінок, які хочуть з'являтися на людях у паранджі з релігійних міркувань. Ця заборона має об'єктивні та достатні підстави і не порушує Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року.

Отже, можна зазначити, що у Франції правова регламентація національних меншин демонструє прагнення забезпечити усім громадянам рівні права та свободи, незалежно від їхньої національної чи етнічної приналежності, однак і досі є певні утиски та неповага до людей інших етнічних груп.

Література:

6. Мяловицька Н. В. Права національних меншин: європейський досвід. URL: https://veche.kiev.ua/journal/3839/ (дата звернення: 29.02.2024).
7. Кірпачова М. О. Попівняльний аналіз механізму реалізації прав національних меншин у Канаді та Франції. *Альманах міжнародного права.* 2020. № 20. С. 82-91.
8. Гюстав Лебон. Психологія мас. Київ, Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2020. 87 с.
9. Glottophobie. Charlène Chaupré-Berki. URL: https://hal.science/hal-02436726/document#:~:text=%C2%AB%20De%20leur%20capacit%C3%A9%20%C3%A0%20s,000%20%E2%82%AC%20d'amende%20%C2%BB%20 (дата звернення: 29.02.2024).

Аріна Цимбаленко
Науковий керівник – доц. Никифорак В.М.

Договір страхування відповідальності у цивільному праві України

Страхові правовідносини як вид цивільних правовідносин, можуть виникати з різних юридичних фактів, одним з яких може бути договір страхування цивільної відповідальності. Досліджуваний вид страхування є порівняно новим для України, оскільки довгий час законодавство визначало лише поняття особистого та майнового страхування.

Потреба запровадження страхування відповідальності зумовлена тим, що кожен, хто завдав шкоди іншій особі, зобов'язаний відшкодувати цю шкоду в повному обсязі. При цьому законодавець не може запроваджувати обов'язкове страхування на всі випадки, тим самим завдаючи істотних витрат іншим особам. Тому запровадження обов'язкового страхування можливе лише у випадках, коли істотно порушуються права значної частини суспільства. Що ж стосується класів страхування, то вони передбачені в Законі України «Про страхування», де страхуванню відповідальності відповідають від 10 до 13 класу [1, Ст.4].

На нашу думку, договір страхування відповідальності можна охарактеризувати як письмовий правочин між страхувальником та страховиком, який спрямований на захист інтересів першого від фінансових втрат, що можуть бути покладені на нього на підставі закону чи рішення суду в зв'язку із заподіяними ним збитками третім особам. Надаючи таку послугу щодо страхування відповідальності, страховик не тільки захищає інтереси страхувальника (потенційного заподіювана шкоди), але й одночасно забезпечує відшкодування матеріальних втрат третім особам (потерпілим). Більше того, винна в заподіянні збитків особа (страхувальник) може виявитись неспроможною відшкодувати їх. Натомість за договором страхування відповідальності відшкодування збитків потерпілим особам

безумовно гарантується страховою компанією і вже не залежить від фінансового стану страхувальника.

Особливість договору страхування відповідальності виявляється ще в порядку визначення страхової суми, яку частіше називають «лімітом відповідальності страховика». Зауважимо, що на відміну від майнового страхування, при здійсненні якого страхова сума визначається виходячи з дійсної вартості майна, при страхуванні відповідальності сторони встановлюють в договорі граничну суму відшкодування – ліміт відповідальності страхувальника, яку страховик «начебто» приймає на себе. Втім, говорити про «ліміт відповідальності страховика», вважаємо недоцільним, оскільки за досліджуваним договором на страховика не перекладається цивільна відповідальність страхувальника. Страховик відшкодовує збитки потерпілим особам, виконуючи свій обов'язок за договором, а не несе відповідальність замість страхувальника.

Остання особливість страхування відповідальності полягає в так званому його ризиковому (алеаторному) характері, адже обов'язок страховика здійснити виплату страхового відшкодування завжди напряму залежить від настання страхового випадку – факту заподіяння шкоди страхувальником третім (потерпілим особам) [2, с.227].

Отже, договір страхування відповідальності – це не тільки юридичний факт, з яким пов'язане виникнення страхових правовідносин, але й ефективний механізм захисту як майнових інтересів страхувальника (потенційного заподіювана шкоди), так і потенційних потерпілих осіб.

Література:

1. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320

2. Бондар О.С., Максимов О.М. Загальна характеристика договору страхування за цивільним законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022, №11. С.226-228.

Ангеліна Чеботаренко
Науковий керівник - доц. Білоскурська О.В.

Обов'язок шанування державних символів: конституційно - правовий аспект

Кожна людина, яка перебуває на території України, повинна виконувати обов'язки, що закріплені на рівні Конституції України. Одним із конституційних обов'язків, що закріплений у ст. 65 Основного Закону нашої країни є обов'язок громадянина України шанувати державні символи України.

Державні символи – це визначені і закріплені на конституційно-правовому рівні офіційні знаки держави, які в лаконічній формі відображають її суверенітет та ідеологію і, як правило, мають етнічно-національне походження [1]. Державні символи є важливим атрибутом сучасної держави, складовою її конституційного ладу. Символи нації, створені нею в процесі власного державотворення, з часом, як правило, стають державними у результаті їх закріплення на законодавчо-правовому рівні. Історична традиція, унаочнена в символіці, перетворює населення на народ, формує націю [1].

Державні символи є підтвердженням факту існування держави, її суверенітету та спрямовані на зміцнення її авторитету, зокрема під час проведення урочистих заходів та офіційних церемоній. Держава встановлює порядок використання державних символів та належну систему їх правового захисту, за яких забезпечується повага та гідне ставлення до державних символів [2].

На сьогоднішній день фундаментальною проблемою є зневажливе ставлення та невизнання державної символіки України як окремими громадянами нашої країни так і іноземцями. Для стійкості нашої країни та формування національної гідності надзвичайно важливо, щоб усі поважали та берегли символіку Української держави. На жаль, не кожен громадянин нашої країни розуміє це та відповідно не виконує один із конституційних обов'язків, що під час воєнного стану в Україні є великою проблемою.

Відповідно, видається правильним на законодавчому рівні захистити державну символіку України. Зокрема, ми підтримуємо пропозицію про те, що «в подальшому на конституційному рівні доцільно закріпити обов'язок кожного шанувати державні символи України, як загальний обов'язок, що стосується всіх осіб, що перебувають на території України, який на сьогодні покладається тільки на громадян України. Така пропозиція матиме важливе значення, насамперед, на тлі існуючих в нашій державі фактів вандалізму стосовно державних символів України, здійснюваних іноземними громадянами» [3, с. 56]. Пояснюється це тим, що однією із проблем у теперішній час – є наруга над державними символами України ворогами. Така поведінка є неприпустимою та не повинна залишатися не покараною.

Теперішня ситуація заставляє задуматись над окремими випадками використання та охорони державних символів. Проте одне залишається незмінним, ніхто та ніколи не повинен здійснювати над ними наругу, а в протилежній ситуації, повинен понести покарання. Ми повинні шанувати державні символи та виховувати патріотизм змалечку, повинні розуміти яким шляхом нам довелось іти задля становлення своєї держави. Народ України повинен плекати повагу та захищати Державний Прапор України, Державний Гімн України та Державний Герб України.

Література:

1. Відповідальність за наругу над державними символами. URL: https://minjust.gov.ua/m/vidpovidalnist-za-narugu-nad-derjavnimi-simvolami (дата звернення 03.02.2024)
2. Державні символи. URL: https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/362-derzhavni-symvoly (дата звернення 03.02.2024)
3. Білоскурська О. В. Конституційний обов'язок додержуватися Конституції України та законів України: монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2011. 200 с.

Діана Черній
Науковий керівник – асист. Яремчук В.В.

Співпраця заради безпеки: аналіз безпекової угоди між Україною та Німеччиною

Станом на 2024 рік, Україна активно працює над зміцненням своїх безпекових гарантій через двосторонні угоди з державами-партнерами.

Україна підписала угоди про співпрацю в галузі безпеки в зокрема й з Німеччиною. Серед зобов'язань – надати військову допомогу Україні на суму 7,1 млрд євро у 2024 році, що майже в 2,5 рази більше, аніж зобов'язання Франції. Угода також містить зобов'язання щодо зусиль та ресурсів для розмінування та зробила ядерну безпеку одним із своїх пріоритетів [1].

Що таке гарантії безпеки і мирні угоди загалом? Барбара Волтер визначає гарантії безпеки як «неявну або явну обіцянку зовнішньої сили захистити супротивників протягом періоду виконання договору» [2]. Гарантії безпеки можуть бути позитивними або негативними за своєю природою, містити або зобов'язання надати допомогу, або обіцянку не використовувати конкретну зброю чи інші руйнівні інструменти.

У контексті триваючої агресії Росії проти України, Безпекова угода з Німеччиною стала важливим кроком у зміцненні обороноздатності нашої держави та підтримці її суверенітету та територіальної цілісності.

Безпекова угода між Україною та Німеччиною, підписана у Берліні Президентом Зеленським та Канцлером Шольцом, передбачає допомогу Німеччини Україні на суму понад 7 млрд євро в 2024 році. Угода має 10-річний термін і є частиною декларації з державами G7.

Безпекові гарантії Німеччини для України передбачають комплексну підтримку, яка охоплює військову, технічну та фінансову допомогу з метою зміцнення обороноздатності.

Для аналізу безпекової угоди між Україною та Німеччиною можна виділити наступні ключові аспекти:

- Взаємне визнання суверенітету, незалежності, та територіальної цілісності.
- Підтримка України у сфері безпеки та оборони.
- Зобов'язання до співпраці у відновленні та реформуванні України.
- Розширення двосторонніх відносин у різних сферах, зокрема в оборонній промисловості та інформаційній безпеці.
- Підтримка Німеччиною європейської інтеграції України та її прагнення до членства в Європейському Союзі.

Ця угода свідчить про зміцнення партнерства між державами і підтримку України у її євроатлантичному курсі та у війні з Росією.

Як зазначає Чарльз Кінг, «зовнішні сили не можуть самі гарантувати мир, але вони можуть допомогти зменшити занепокоєння сторін, які воюють щодо безпеки, поки вони шукають власне вирішення конфлікту» [3].

Отже, ця угода не лише відображає зобов'язання Німеччини підтримувати Україну, але й виступає як модель для інших держав щодо надання військової та фінансової підтримки в умовах збройних конфліктів. Мир та стабільність можливі лише з активною підтримкою міжнародної спільноти та через дипломатичні зусилля, які включають як гарантії безпеки, так і мирні угоди.

Література:

1. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. URL: https://cutt.ly/mwM74p8G (Дата звернення 5.03.2024)
2. Walter, Barbara "The Critical Barrier to Civil War Settlement" International Organization 51:3 (Summer 1997) p. 345.
3. "Security Guarantees" Beyond Intractability by Jill Freeman (2003) URL: https://www.beyondintractability.org/contributors/jill-freeman (Дата звернення 05.03.2024)

Анастасія Чернятевич
Науковий керівник – доц. Остафійчук Л.А.

Принцип ефективності в адміністративному праві

До переліку принципів адміністративної процедури Законом України «Про адміністративну процедуру» віднесено принцип ефективності, положення якого розкрито у статті 14: [1]. Ефективність публічного адміністрування постає як результат впливу якості та змісту цілеспрямовано застосованих інструментів публічного адміністрування суб'єктами публічного адміністрування, а також дії об'єктивних чинників, які опосередковують хід і результати адміністративно-правового застосування норм адміністративного права.

Тому принцип ефективності в адміністративному праві базується на таких засадах, як: 1) результати адміністративної діяльності публічної адміністрації співвідносяться з поставленими цілями й завданнями публічного адміністрування; суб'єкти публічного адміністрації мають бути забезпечені всіма необхідними ресурсами для виконання покладених на них завдань; суб'єкти публічного адміністрування використовують надані їм кадрові, матеріальні й фінансові ресурси максимально ощадливо; регулярно проводяться аудити стосовно раціонального використання публічних ресурсів, виробляються пропозиції щодо підняття якості та зменшення строків надання адміністративних послуг, а також здійснення іншого публічного адміністрування [3, ст. 103].

Адміністративна процедура не має бути надмірно формалізованою, а адміністративне провадження має відбуватись просто та швидко. Однак, регламентуючи порядок вирішення адміністративних справ, законодавець повинен не лише дбати про захист прав та законних інтересів приватних осіб, а й упередити надмірну зарегульованість відносин між адміністративним органом і особою [1, ст. 87].

Ефективність можна визначити як вирішення адміністративної справи з найменшими витратами часу та коштів, однак процедурні дії мають бути достатніми та

необхідними. Це повинно запобігати надмірній формалізації та бюрократизації адміністративної процедури. Про ефективність буде свідчити той факт, що адміністративний орган не проводитиме заслуховування особи у справі, якщо рішення слід прийняти негайно [2]. Наприклад, саме з цих мотивів клопотання можуть вирішувати навіть в усній формі; не існує вимоги до процедурного оформлення переходу від різних етапів та стадій адміністративного провадження; більшість процедурних рішень можуть бути оскаржені в адміністративному порядку лише разом з адміністративним актом. Тому, у визначених законом випадках, адміністративні акти можуть прийматися і в усній формі, а для позитивного адміністративного акта не встановлена вимога викладення його обґрунтування і т.д. [1, ст.86].

Отже, принцип ефективності в адміністративному праві є ключовим для забезпечення балансу між захистом прав приватних осіб та публічним інтересом. Він гарантує, що адміністративні органи діятимуть економно, швидко та з мінімальними витратами.

Література:

1. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. 545 с.

2. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом. Посібник для публічних службовців / В. Тимощук, І. Бойко, А. Школик, Є. Школьний, К., 2022. 18 с.

3. Галунько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.

Ангеліна Чопик
Науковий керівник – доц. Паскар А.Л.

Процесуальне становище інших учасників адміністративного судочинства

Встановлення складу та процесуального становища учасників адміністративної справи визначається як одне з ключових в теорії адміністративного судочинства. Аналіз норм Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) присвячених правовому регулюванню процесуального статусу учасників адміністративного судового процесу дозволяє класифікувати їх на три групи: учасники справи; представники; інші учасники судового процесу. Згідно положенням статті 42 КАС України до складу учасників справи включені сторони та треті особи. Також відмічається, що у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб [1].

В адміністративному судочинстві повноваження представника полягають у тому, що він здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов'язки. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері. Про припинення представництва або обмеження повноважень представника має бути повідомлено суду шляхом подання письмової заяви [1, ст. 60].

До групи інших учасників судового процесу належать помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст (ст. 61 КАС України). Процесуальне становище інших учасників судового процесу відрізняється тим, що вони не мають особистого інтересу у результатах вирішення справи. Їхня участь у судочинстві обумовлена метою сприяння здійснення правосуддя. Дану групу суб'єктів називають допоміжними учасниками адміністративного судочинства. Вони є особами, які суттєво не впливають на перебіг такого судочинства в цілому,

однак у силу свого призначення та повноважень забезпечують його якість, повноту та об'єктивність [2, с. 71].

Процесуальний статус інших учасників адміністративного провадження визначається національним законодавством. Він складається з сукупності прав і обов'язків, які надають їм можливість реалізувати мету їх участі у процесі. Слід зазначити, що їхні права та обов'язки дещо відрізняються від прав та обов'язків учасників спору та мають особливості в залежності від процесуального становища. Одним з елементів правового статусу інших учасників адміністративного судочинства є обов'язок протерпіти несприятливі наслідки, у зв'язку із застосуванням заходів процесуального примусу. За ступенем поширеності їх може бути поділено на дві групи: 1) загальні - ті, що застосовуються до всіх інших учасників (попередження); 2) виключні - ті, що можуть бути застосовані до окремих їх різновидів [3, с. 12].

Підсумовуючи, можна сказати, що учасник адміністративного судочинства – це особа, яка наділена адміністративно-процесуальною правоздатністю, яка з певних умов реалізує власну адміністративно-процесуальну дієздатність для участі процесі здійснення адміністративного судочинства, з метою захисту, відновлення.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 18.05.2022. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення 20.10.2023).
2. Будзик Б.В. Характеристика суб'єктів, що беруть участь в адміністративному судочинстві. *Європейські перспективи*. 2021. №1. С. 69-72.
3. Михайлов О. М. Правовий статус інших учасників адміністративного судочинства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2015. 22 с.

Майя Чорней
Науковий керівник – доц. Крайній П.І

Військово-цивільні адміністрації як важливий суб'єкт забезпечення оборони України

Починаючи з 2014 р. сучасна наука адміністративного права детально аналізує положення законодавства якими забезпечується діяльність органів виконавчої влади у зв'язку із збройною агресією росії проти України. Забезпечення представництва офіційної влади на територіях які або знаходились біля районів де велись бойові дії або ж які були деокуповані було та є одним із ключових завдань держави. Одним із таких органів виконавчої влади є військово-цивільні адміністрації (далі –ВЦА)

Їх адміністративно-правовий статус визначено Законом України «Про військово-цивільні адміністрації» (далі – Закон). Зміст ст. 1 Закону дає можливість говорити про такі види ВЦА: які створені у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України; які на відповідних територіях здійснюють повноваження обласних, районних рад та адміністрацій; які повноваження сільських, селищних, міських, районних у містах [1].

Однак, після 24 лютого 2024 року Президентом України на виконання положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» утворено 25 обласних військових адміністрацій [2]. Якщо аналізувати правову природу таких суб'єктів публічної адміністрації то можемо дійти висновку що їх повноваження виникають внаслідок видання окремого підзаконного нормативно-правового акту. Таким актом є вищезгаданий указ Президента України.

Такі військові адміністрації за своєю правовою природою є юридичними особами публічного права що знайшло відображення у положеннях чинного законодавства. Так, ч. 2 ст.

1 Закону закріплює статус є юридичними особами публічного права і наділяються цим та іншими законами повноваженнями, у межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону [1].

Тобто, на в сучасних умовах, коли на території нашої держави діє правовий режим воєнного стану, місцеві органи виконавчої влади поєднують в собі як елементи правового статусу відповідного органу влади так й спеціальний статус військових адміністрації. На наше переконання, спеціальний статус таких органів є тим сильнішим чим вони знаходяться або біля зони активних бойових дій або ж на територіях які були деокуповані внаслідок контр наступальних дій сил оборони України. Тому варто аналізувати окремі аспекти виконання повноважень таких органів виходячи з контексту місця та території на які поширюється їх діяльність.

Отже, військово-цивільні адміністрації Україні є окремим тимчасом органом державної виконавчої влади, яким забезпечується виконання завдань у сфері оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть

Література:

1. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII : станом на 3 серп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text (дата звернення: 04.03.2024).

2. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text (дата звернення: 04.03.2024).

Богдан Швець
Науковий керівник – проф. Карвацька С. Б.

Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в контексті міжнародного гуманітарного права

Весь період існування людства відбувається під супроводом воєнних конфліктів. Навіть в XXI столітті виникають ситуації, в яких відбувається масове переселення населення з метою вжиття заходів безпеки. Міжнародні закони про гуманітарну діяльність та права людини захищають громадян, які стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО) через низку таких міжнародних документів: Женевські Конвенції Організації Об'єднаних Націй (ООН) 1949 р. та Додаткові Протоколи до них 1977 р, які серед іншого, забороняють сторонам збройного конфлікту самовільно переселяти цивільне населення, а також привласнювати майно [1].

Представником Генерального секретаря ООН з питань внутрішньо переміщених осіб, 1998 року було розроблено міжнародні стандарти щодо внутрішнього переміщення, а саме, Керівні принципи з питання переміщення осіб всередині країни, що роз'яснюють міжнародні правові норми, особливо щодо міжнародного права прав людини і міжнародного гуманітарного права, які найбільше стосуються ситуацій внутрішнього переміщення.

Дана подія мала вагоме значення для українського законодавства, адже Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", було нещодавно змінено саме в такий спосіб, щоб він максимально віддзеркалював міжнародні стандарти захисту прав таких осіб, зокрема закріплені у Керівних принципах із внутрішнього переміщення ООН 1998 року [2; 3, с. 142]. Хоча міжнародне співтовариство має право і зобов'язане наполягати на своєму втручанні [3], першочергово має застосовується національне законодавство.

Ознайомившись з міжнародними договорами, поняття ВПО передбачає статус особи, яка вимушена або зобов'язана втікати чи залишити місце проживання винятково для того, щоб

уникнути ефектів військового конфлікту, ситуації масового насильства, порушень прав людини або природних чи антропогенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаних державних кордонів.

За загальними приписами Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", статтею 2 передбачено, що Україна вживає всіх можливих заходів, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні.

Комплексно дослідивши інститут внутрішньо переміщених осіб, можна зробити наступні висновки. Внутрішнє вимушене переміщення не є локальним соціально-правовим явищем, а має глобальний характер. Правовий статус ВПО визначений розгалуженою системою правових норм національного та міжнародного законодавства. Ратифікуючи договори, що спрямовані на дотримання прав і свобод переміщених осіб, Україна бере на себе гарантії щодо вжиття заходів безпеки, проте здійснення забезпечення відбувається за допомогою міжнародного співтовариства.

Література:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (IV) 1949 р. (ст.53) [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_154;
2. І Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 р. від 8 червня 1977 р. (ст.54) [Електронний ресурс]. – Режимдоступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_199
3. Крахмальова К. О. Стан досліджень статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Часопис Київського університету права. Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право. 2015. С. 142–145
4. Кудря І. Захист та відновлення прав внутрішньо переміщених осіб: міжнародні стандарти та національний досвід. Круглий стіл Інституту законодавства ВРУ. (26 лютого 2016 р.). URL: http://veche.kiev.ua/journal/5195/

Олександр Шевчук
Науковий керівник – асист. Тома М.Г.

Порівняльний аналіз правової регламентації колабораціонізму в контексті трансформації кримінального закону

Колабораціонізм – це своєрідна новела в Кримінальному кодексі України (далі – КК України), що виникла на тлі повномасштабної збройної агресії РФ, з огляду на безпекові загрози для основ національної безпеки України, у свою чергу, поява її правової визначеності в чинному КК України стала передумовою для внесення коректив в процесі розробки проєкту нового КК України (далі – Проєкт), в результаті чого, останній подає дещо альтернативний підхід до кримінально-правової регламентації колаборційної діяльності.

Першочергово потрібно відзначити наявність деталізації суб'єкта кримінального правопорушення: ним визначено громадянина України (спеціальний) стосовно всіх шести форм колабораціонізму в ст. 9.1.6. «Колаборційна діяльність» Проєкту. З нашої точки зору, подібна конкретизація суб'єкта в Проєкті є необхідною, беручи до уваги непослідовність конструювання законодавцем ч. ч. 4, 6 ст. 111-1 чинного КК України, оскільки, виходячи із буквальної інтерпретації даних норм, суб'єкт в двох вищевказаних диспозиціях може бути загальним, що, безумовно, суперечить правовій природі колабораціонізму, аналізуючи історичну ретроспективу виникнення цього явища під час збройних конфліктів. Крім того, розробники Проєкту не вказали «провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора» (ч. 4 ст. 111-1 КК України) [1] як одну з форм колабораціонізму, де спеціальним суб'єктом, за цією частиною, є уповноважена особа юридичної особи, тому суб'єкт колаборційної діяльності в дискурсі розробки Проєкту – це виключно громадянин України (критерій громадянства).

Диспозиція ст. 9.1.6. «Колабораційна діяльність» Проєкту має наступне формулювання: «Громадянин України, який на тимчасово окупованій території України підтримав державу-агресора, добровільно співпрацюючи з нею, а саме: …», здійснюючи тлумачення даної норми, можна помітити, що розробники Проєкту звузили розуміння території вчинення колабораціонізму виключно до тимчасово окупованої частини території України. Подібна позиція, викладена в Проєкті, прямо йде в розріз із підходом в чинному КК України. На основі аналізу ч. ч. 1-7 ст. 111-1 КК України попередньо ми дійшли до консолідованої позиції щодо територіальних умов вчинення колабораціонізму [3, с. 91], вказуючи, що це явище можливе на окупованій (ч. ч. 1-7 ст. 111-1 КК України), деокупованій (тільки ч. 4 ст. 111-1 КК України через специфіку правового режиму та близькість до зони ведення активних бойових дій) та неокупованій (тільки ч. ч. 1, 3 ст. 111-1 КК України) території України.

Таким чином, вищевказані особливості надання визначення та регламентації колабораціонізму в кримінально-правовій площині в рамках проведеного співставлення помітно контрастують.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 14.09.2023. URL: https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code (дата звернення: 10.01.2024).
3. Шевчук О.В., Тома М.Г. Диференціація колабораційної діяльності: територіальний критерій кримінального правопорушення. Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень: матеріали VI Міжнародної наукової конференції, м. Біла Церква, 2 лютого, 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 91-93.

Вікторія Шевчук
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Адміністративно-правовий статус студента закладу вищої освіти

Адміністративно-правовий статус особи – це сукупність юридичних засобів, які характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах.[1] Особливість адміністративно-правового статусу студентів визначається насамперед їх членством в адміністративному колективі. Членство в адміністративних колективах – це участь в об'єднанні за функціональним критерієм осіб, які наділяються спільним правовим статусом, у відповідності до встановленого чинним адміністративним законодавством порядку взаємовідносин членів такого колективу з його керівництвом, на підставі внутрішньо узгодженого розподілу між ними суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та відповідальності.

Норми адміністративного права (якими є статути закладів вищої освіти) регулюють питання: відповідальності членів адміністративних колективів; їх участі в студентському самоврядуванні, захисту ними своїх прав в адміністративному (позасудовому) порядку [4].

Правовий статус студента ЗВО базується на ряді нормативно-правових актів. Одними із основних документів, що регулюють цей статус, є Закон України "Про освіту" та Закон України "Про вищу освіту", які визначають права та обов'язки студентів, а також порядок їх захисту. У ст.53 Закону України "Про освіту" визначено основні права та обов'язки здобувачів освіти. Так студенти мають ряд прав, які гарантують їм можливість отримувати якісні освітні послуги, справедливе оцінювання результатів навчання, захист від недопустимих дій адміністрації ЗВО та захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності тощо. Також на студентів покладені обов'язки, такі як: виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись принципу академічної доброчесності; вчасно оплачувати навчання; дотримуватися установчих документів тощо [2].

Крім того, важливими є установчі документи ЗВО, такі як статути, положення про навчання, які також містять положення щодо правового статусу студентів. Так в Статуті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в розділі 7 визначено основні права та обов'язки осіб, що працюють та навчаються в цьому закладі, які визначають їх роль та місце в адмінітративно-правових відносинах стосовно освіти.[3] Дані положення збігаються з положеннями законодавства України про освіту.

В цей час ЗВО несуть відповідальність за забезпечення прав своїх студентів та створення сприятливого середовища для навчання та розвитку. Це включає в себе розробку та впровадження ефективних механізмів взаємодії зі студентським колективом, забезпечення доступу до необхідних ресурсів для навчання та наукових досліджень, а також здійснення контролю за дотриманням прав студентів. У випадках порушення своїх обов'язків, сторона яка їх здійснила буде змушена нести вдповідальність у встановленому законом порядку.

Адміністративно-правовий статус студента ЗВО є складним питанням, що потребує уважного правового регулювання та взаємодії між студентами, адміністрацією ЗВО та державними органами.

Література:

1. Система електронного забезпечення навчання ЗНУ. URL:https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/962593/mod_resource/content/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B8%203.pdf

2. Про освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

3. Статут - Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/statut/

4. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової. Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.

Анастасія Шиманська
Науковий керівник – асист. Лабик А.Р.

Міжнародно-правові проблеми захисту прав військовополонених

Захист прав людини становить одну з ключових цілей міжнародного права на сучасному етапі розвитку. Проблема захисту прав військовополонених, як невід'ємного елементу правозахисного механізму в цілому, бере свій початок з XX століття, після Першої та Другої світових війн, що супроводжувалися численними вбивствами, катуваннями, іншими формами знущання над людьми, у тому числі й цивільним населенням. Ці жахливі події спонукали людство до пошуків шляхів мирного співіснування, створення механізмів захисту прав людини, що б дозволило уникнути аналогічних катастроф у майбутньому. Першим вагомим кроком у цьому напрямку стало прийняття Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року [1]. Саме цей документ став основою для інших міжнародно-правових актів у відповідній сфері, таких як: Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [2], Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця [3] та ін.

На жаль, із дня повномасштабного вторгнення рф на територію України, положення зазначених вище міжнародних актів жорстоко порушуються державою-агресором. Судити про це можна з численних свідчень військослужбовців та цивільного населення, які повернулись на батьківщину у результаті процедур обміну полоненими. Зокрема, як приклад можна навести пресконференцію оборонців Азовсталі, де бійці розповіли про жахливе поводження з ув'язненими. Вони повідомили, що неодноразово бачили або ж чули, як застосовували тортури до полонених, що є прямим порушенням статті 13 Женевської конвенції [4]. Дана норма передбачає гуманне ставлення до військовополонених, що в свою чергу забороняє: вбивство, тортури, залякування, фізичне каліцтвення

примусове проведення медичних чи наукових експериментів, цькування тощо. Окрім цього, за свідченнями бійців, їм не надавали медичної допомоги та нормального харчування. Більше того, часто їхні особисті речі забирали, що порушує 15, 18 та 30 статті Конвенції, які гарантують відповідні права [1].

Аналіз свідчень українських бійців, звільнених з полону, дозволяє зробити висновок про те, що найчастіше порушуються такі права військовополонених: право зв'язок з родичами та міжнародними гуманітарними організаціями; право на свободу пересування (фізичні вправи); право на особисту недоторканість; право на належне медичне обслуговування та харчування; право на справедливий суд, та найголовніше - право на життя.

Як підсумок слід зазначити, що всі розглянуті порушення є викликом як для українців, так і світу в цілому. На жаль, усі ми стали свідками численних порушень відповідних норм, що повинно спонукати міжнародну спільноту на продовження роботи з метою дотримання та покращення існуючих міжнародно-правових стандартів захисту військовополонених.

Література:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. № 995_153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 04.03.2024).

2. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 08.09.1992 р. № 995_085. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text (дата звернення: 04.03.2024).

3. Statutes of the International Committee of the Red Cross. 21 December 2017. URL: https://www.icrc.org/en/document/statutes-international-committee-red-cross-0 (дата звернення: 04.03.2024).

4. Пресконференція оборонців “Азовсталі”. Заява військових щодо судилища над захисниками Маріуполя. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xoR4bQnQ0Z4 (дата звернення: 04.03.2024).

Олег Штейн
Науковий керівник - асист. Гнатюк Т.М.

Національний аспект міжнародної безпеки України

Міжнародна безпека та співробітництво – одні з головних принципів сучасного міжнародного права, що зазначені в перших трьох статтях І Розділу Статуту ООН про принципи та цілі: підтримувати міжнародний мир та безпеку і з цією метою вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру й придушення актів агресії. [2]

Україна, як незалежний, суверенний і повноправний суб'єкт міжнародних відносин, повністю дотримується принципів міжнародного права, що зазначено в І Розділі Конституції України 1996 року: в статті 10 КУ зазначається, що міжнародні договори є частиною національного законодавства України; в статті 3 КУ зазначається, що найвищою цінністю в Україні є людина, її життя та гідність.[1] Тобто, Україна є не тільки соціально-правовою державою, але й суб'єктом міжнародного права, що сумлінно виконує міжнародно-правові приписи.Під національним аспектом міжнародної безпеки України ми розуміємо комплекс дій в політичній та соціальній сферах життя, що спрямовані на забезпечення дотримання принципів міжнародного права, добробуту життєдіяльності людини і громадянина та національного інтересу держави.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації, питання міжнародної безпеки стало найбільш актуальним і гострим не тільки для України, але й для світової спільноти. Це зумовлено тим, що агресивними діями російської держави були порушені усі загальні принципи міжнародного права, а також національний інтерес українського народу.

Найголовнішим нормативним актом сучасної міжнародно-правової системи є Статут ООН, що встановив основи міжнародного правопорядку та безпеки в повоєнний період. Якщо звернути увагу саме на міжнародній безпеці України, то можна навести багато нормативних актів, стороною яких була

українська держава, новий суверенний і повністю незалежний суб'єкт міжнародних відносин.

«Меморандумом про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї» – договір, що був підписаний 05.12.1994р., сторонами якого стали Україна, Російська Федерація, Сполучені Штати Америки та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

Згідно з договором, сторони були зобов'язані: дотримуватися принципів Заключного акта НБСЄ, поважати суверенітет та існуючі кордони України; утримуватися від загрози силою або її використання проти територіальної цілісності і політичної незалежності України; утримуватися від економічного та політичного тиску на українську державу з метою підкорення своїм власним інтересам; не використовувати ядерну зброю проти України; допомагати Україні в разі агресії або загроз застосування ядерної зброї тощо. [3]

У висновку хотілось би зазначити, що національний аспект є центральною складовою не лише сфери міжнародної безпеки, але й інших сфер в управлінні державою, бо це є обов'язком і пріоритетом України, як демократичної, соціальної та правової держави.

Література:

1. Конституція України - Розділ I-ст. 3 та ст.10 URL: https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i

2. Статут Організації Об'єднаних Націй- розділ I URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

3. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text

Анастасія Юркова
Науковий керівник – доц. Федорук Н.С.

Презумпція невинуватості у процедурі накладання адміністративного стягнення: практика України, рекомендації Ради Європи та практика ЄСПЛ.

Поширення презумпції невинуватості на провадження у справах про адміністративні правопорушення є ключовим елементом принципу верховенства права в сфері адміністративного права. Презумпція невинуватості є важливим засобом захисту прав і свобод особи. Вона гарантує, що особа не буде покарана без обґрунтованих доказів її вини. Визначення презумпції невинуватості, що міститься в ст. 62 Конституції України, передбачає розповсюдження цього принципу виключно на злочини. Кодекс України про адміністративні правопорушення взагалі не містить згадки про цю презумпцію.

Рішенням Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) було встановлено, що провадження у справах про адміністративні правопорушення повинно ґрунтуватися на усіх конституційних принципах і презумпціях, які зумовлені дією принципу верховенства права [1]. Таким чином КСУ «розповсюдив» дію принципу презумпції невинуватості і на провадження у справах про адміністративні правопорушення. Проте, на думку О. Сокуренко, просте поширення принципу презумпції невинуватості на провадження у справах про адміністративні правопорушення не є вирішенням проблеми, а обумовлює необхідність його законодавчого закріплення, зокрема, обов’язку уповноваженого органу, що займається підготовкою матеріалів до розгляду, довести вину порушника перед органом адміністративної юрисдикції .

Щодо закріплення презумпції невинуватості в європейському адміністративному праві, необхідно зазначити п.7 Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи: «Обов'язок забезпечення доказів покладається на адміністративний орган влади»[2]. Тобто, Рада Європи (членом якої є і Україна) неоднозначно рекомендує здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення на засадах презумпції невинуватості.

ЄСПЛ у своїх рішеннях займає більш жорстку позицію. У рішенні по справі «Маліге проти Франції» від 23.09.1998 Європейський суд з прав людини визнав кримінально-правовий зміст адміністративного правопорушення, за яке передбачена санкція у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, що вимагає додержання процедурних гарантій, визначених Конвенцією і викладених у Рекомендації № R (91). Це означає не просто необхідність застосування у справах про адміністративні правопорушення презумпції невинуватості, а і дотримання таких процедурних принципів та гарантій провадження, які властиві кримінальному процесу.

Отже, принцип презумпції невинуватості визнається важливою гарантією законності, повноти та об'єктивності, а його відсутність у справах про адміністративні правопорушення може призвести до перекладання відповідальності за доведення вини на порушника.

Література:

1.Рішення Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) від 22.12. 2010р. № 23-рп/2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10#Text

2. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / за ред. О.А. Банчука. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

3. Сокуренко О. Презумпція невинуватості як елемент захисту прав особи в адміністративній діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 73-76.

Єлизавета Яворська
Науковий керівник – доц. Ковбас І.В.

Доктрина адміністративного права на Буковині в австрійський період

Перший австрійський військовий адміністратор Буковини Г. фон Сплені сформулював план адміністративно-правового реформування краю у рукописі "Опис Буковини", 1774р. Оцінка Сплені щодо системи правління на Буковині була критичною. Протягом наступних ста років не було написано схожих праць, що торкались державного ладу на Буковині. Активізація наукової діяльності почалась з 1875 року, після заснування університету в Чернівцях у вигляді праць таких авторів як Й. Полєк, Д. Веренка, Ф. Ціглауер. Важливий внесок у дослідження адміністрації, автономії та судової системи Буковини зробив видатний німецький та буковинський історик Раймонд Фрідріх Кайндль. [2, с. 5].

В Австрійський період питання науки адміністративного права розглядав Франц Гауке – професор, ректор та декан Чернівецького університету наприкінці XIX-початку XX століть. Ф. Гауке, як спеціаліст державного права, написав наступні праці: «Університетське представництво в ландтагах» (1893 р.), «Історичні основи монархічного права» (1903 р.), «Студії з австрійського права управління» (1908 р.) та ін [3, с. 79-80].

С. Смаль-Стоцький, відомий український дослідник, в 1899 році опублікував роботу «Буковинська Русь. Культурно-історичний образок», розпочавши таким чином вивчення української традиції в історії державного ладу і права на Буковині. Варто зазначити статті його авторства про буковинський сейм, австрійську державну раду та органи громадського самоврядування, брошуру «Моя політика» (1913 р.) «Підручник для громадської управи у воєводстві Буковина» (1904 р.). В історичній праці І. Я. Франка «Лук'ян Кобилиця», опублікованій у 1902 році висвітлено перші вибори на Буковині до австрійського парламенту та діяльність перших буковинських парламентарів у першій половині XIX століття. Стислий огляд

головних періодів розвитку тогочасного адміністративного права Буковини у складі Австрії викладено в роботі М. Кордуби «Ілюстрована історія Буковини» (1906 р.) [2, с.10-11]. Історичний адміністративно-правовий розвиток Буковини викладено і в загальноавстрійських історичних та історико-правових дослідженнях [2, с. 7].

У середині XIX століття набуває поширення і розвитку нотаріат. Держава призначала нотаріусів для укладання та видавання правових документів, зберігання довірених документів, приймання платежів. З жовтня 1888 на Буковині діяло нотаріальне Положення (1871 р.), яке вважалось достатньо якісним та гармонійним [1, с. 74].

Важливим для вивчення цієї теми є дослідження сучасних австрійських досліджень з історії австрійської держави і права. Особливо варто відзначити фундаментальну працю «Габсбурзька монархія 1848-1918 років». Деякі з її томів присвячені історії державних інститутів права, державним відносинам, економічному та соціальному розвитку [2, с.8].

Підсумовуючи вище сказане, австрійський етап розвитку адміністративної науки на Буковині характеризується великим значенням Чернівецького університету, а саме юридичного факультету (1875р.), який забезпечував Буковинський край фахівцями у відповідній галузі права та стимулював розвиток правничої доктрини. Свою лепту вклали також загальноавстрійські дослідники. Це був, звісно, початковий період для Буковини, але він створив потужну базу для подальшого становлення цієї сфери знань.

Література:

1. Ковбас В.І., Крайній П.І. Генеза нотаріату. Австрійський період на території Буковини. *Юридичний вісник.* 2022. № 2(63). *С.72-77*

2. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.). - Чернівці: Рута, 2004. – 384 с.

3. Торончук І.Ж, Грекул-Ковалик Т.А Деякі аспекти розвитку адміністративного права у Чернівецькому університеті в 1918-1940 рр. *Буковинські осінні читання* : зб. матеріалів міжнар. конф., м. Чернівці, 2021. *С. 79-83*

ЗМІСТ

1. **Алєксєєва Анастасія.** Ринок праці в умовах цифрових технологій…….....
2. **Андрійчук Богдана.** Проблема обходу закону в міжнародному приватному праві…….....
3. **Арсеній Александр.** Особливості вступу на державну службу в сучасних умовах……..
4. **Безбородько Ярослав.** Правова природа нотаріального округу……
5. **Белза Марія.** Вплив воєнного стану на проведення виборів Президента України ……
6. **Бронський Віталій.** Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування (крізь призму положень Закону України «Про адміністративну процедуру»)……..
7. **Буковей Богдана.** Процесуально-правове становище сторін в адміністративному судочинстві……
8. **Бутюк Надія.** Практики відновного правосуддя в Канаді та їх цінність для України……
9. **Вакарчук Аріанна.** Поняття та види адміністративної юрисдикції…….
10. **Власюк Євген.** Процесуальні гарантії для підозрюваного та прокуратура Європейського Союзу…
11. **Возна Ольга.** Способи захисту прав людини у публічно правових відносинах в Україні……..
12. **Володько Іванна.** Особливості електронних договорів
13. **Волошин Денис.** Поняття позовної давності у цивільному праві…….
14. **Гажос Анастасія.** Щодо поняття цивільно-правового договору……..

15. **Галак Анастасія.** Реалізація принципу справедливості у податковому праві в період воєнного стану……..
16. **Гелка Анастасія.** Методологічні підходи до тлумачення умов договору: “теорія волі” і “теорія волевиявлення”….
17. **Герасимова Крістіна.** Проблеми процедури фінансування миротворчої діяльності Організацією Об’єднаних Націй……
18. **Геращенко Клим.** Склад адміністративного суду……..
19. **Гладка Вікторія.** Повноваження представника в адміністративному судочинстві…….
20. **Годовська Карина.** Викрадення дітей в умовах російсько-української війни……
21. **Горбатюк Каріна.** Принцип обов’язковості судових рішень адміністративного суду……..
22. **Горохова Катерина.** Діяльність консультативно-дорадчих органів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку……..
23. **Гриб Вікторія.** Порушення норм міжнародного гуманітарного права в умовах російської збройної агресії
24. **Громик Аміна.** Медіація як ефективний спосіб врегулювання конфліктів…….
25. **Гумайло Віктор.** Процесуальний статус свідка в адміністративному судочинстві……..
26. **Данилюк Олександра.** Правова природа адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами з точки зору практики ЄСПЛ……
27. **Демідова Анна.** Захист прав військовополонених в умовах війни…….
28. **Димидюк Іванна**. Стан дослідженості функцій конституційного права як галузі права України.....

29. **Динту Ірина.** Порушення росією принципів міжнародного публічного права……...
30. **Діденко Каріна.** Заходи забезпечення позову в адміністративному судочинстві……..
31. **Добрянський Павло.** Харасмент як вид гендерної дискримінації в сфері праці…….
32. **Драгус Вікторія.** Висновок експерта та правила його оцінки судом…….
33. **Драпата Юлія**. Вплив практики суду ЄС на становлення європейського цивільного процесу……
34. **Дудка Ірина.** Покарання у виді довічного позбавлення волі: актуальні питання……
35. **Єленчук Катерина**. Роль арбітражу у вирішенні міжнародних комерційних спорів: тенденції та виклики...
36. **Жалоба Вікторія**. Механізм захисту жінок під час збройного конфлікту між росією та Україною……..
37. **Здражевська Тетяна**. Захист прав дітей на окупованих територіях: міжнародний досвід та реалії України……
38. **Золотаренко Софія.** Надання адміністративних послуг внутрішньо переміщеним особам в Україні в умовах воєнного стану……...
39. **Зюбрицька Маріна.** Пробаційний нагляд як вид покарання……..
40. **Іволга Сергій.** Роль «Кароліни» у розвитку кримінального права……
41. **Івонча Юлія.** Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії……
42. **Кабалюк Єлизавета.** Права та обов'язки позивача в адміністративному судочинстві…….
43. **Кантемір Олександра**. Про деякі аспекти міжнародного захисту прав людини……..

44. **Каправа Діана.** Нотаріальний акт як форма правозастосування……
45. **Кейван Станіслава.** Квазіфіскальна природа пенсійних виплат……
46. **Кирилюк Владислав.** Проблеми кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні……..
47. **Кирилюк Олександра.** Забезпечення гендерної рівності в умовах воєнного стану в Україні…….
48. **Кіян Аліна.** Показання свідка як засіб доказування……
49. **Коваль Ольга.** Практики відновного правосуддя в США та їх цінність для України……..
50. **Коломейчук Марія-Ізабела.** Посилення ролі методу реординації в адміністративному праві……..
51. **Коломойцев Кирило.** Щодо актуальності легалізації медичного канабісу в Україні……
52. **Кошкодан Анна**. Попередній договір купівлі-продажу нерухомого майна……
53. **Кривенко Софія**. Функції та важливість міжнародних переговорів……...
54. **Крикливець Ярослав.** Конституційно-правовий статус Верховної Ради України…….
55. **Кудрявцева Вероніка.** Ознаки адміністративного спору
56. **Кузик Андрій.** Забезпечення права військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу за кордоном в умовах військової агресії російської федерації
57. **Кузнєцова Ірина.** Учасники адміністративної справи: їх права та обов'язки…….
58. **Куляк Кулька Анна Софія**. Значення міжнародних кримінальних трибуналів кінця XX – початку XXI століть та можливість застосування їх досвіду для України……..

59. **Лозовська Анастасія.** Поняття та ознаки кримінального правопорушення……
60. **Лукіян Дана**. Застосування поліграфа в Румунії……..
61. **Луцик Яна.** Конституція держави та податки: виклики правового регулювання……
62. **Лучків Юлія.** Особливості договору купівлі-продажу….
63. **Маліцька Ніна.** Гідна праця – основа життєдіяльності людини……...
64. **Мамчин Максим**. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану……...
65. **Марченко Андрій**. Теоретичні питання цифровізації адміністративної юстиції та державного управління
66. **Матушак Софія**. Роль міжнародного комерційного арбітражу в забезпеченні стабільності та надійності бізнесу в умовах геополітичних турбулентностей
67. **Матчак Ніколета.** Законодавство про адміністративну відповідальність: сучасний стан та перспективи розвитку
68. **Медвецька Діана.** Правове становище зниклих безвісти: міжнародно-правовий аспект……..
69. **Мельник Дмитро.** Про можливість притягнення до відповідальності за злочин агресії: юрисдикційні особливості МКС та спеціального трибуналу…….
70. **Мец Максим-Іонуц.** Захист прав людини в практиці ЄСПЛ…….
71. **Миглей Олена.** Міжнародні аспекти протидії корупції в Україні……..
72. **Морозова Вікторія.** Відбудова України за підтримки Європейського Союзу…….
73. **Назарова Христина.** Обмеження щодо одержання подарунків: ризики щодо організації відряджень і конференцій……..

74. **Нікітін Максим**. Декриміналізація як один із проявів законотворчості у сфері кримінального права…….
75. **Новінська Аліса.** Принципи територіальної цілісності та непорушності державних кордонів: стабільність, мир та правовий порядок в сучасному міжнародному співтоваристві…….
76. **Ободянський Ілля.** Договір міни житла……
77. **Олексюк Тетяна.** Особливості забезпечення доказів в адміністративному судочинстві……
78. **Онофрейчук Олександра.** Зародження інституту дипломатичної служби в Румунії…….
79. **Орищук Ольга.** Дискреція в адміністративному судочинстві……..
80. **Орловський Андрій.** Порушення кримінального провадження: англо-французьке порівняння реформ кримінальної юстиції……..
81. **Охньовська Інесса.** Напрями співвідношення адміністративного і цивільного права…….
82. **Павлюк Анна.** Особливості правового регулювання оподаткування благодійної допомоги ЗСУ…….
83. **Парайко Микола.** Конституційні основи механізму захисту прав національних меншин……
84. **Пасічник Вікторія.** Поняття запевняння щодо договору
85. **Пастух Юлія.** Зміст викладу причин покарання: проблематика винесення вироків……
86. **Пашківська Єлизавета.** Порушення суверенітету в результаті військових дій рф на території України……..
87. **Пердейко Ольга.** Принцип побудови системи сучасного адміністративного права України……
88. **Пинзар Артем**. Адміністративно правовий статус внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта адміністративної опіки……

89. **Піць Катерина.** Гласність судового процесу як принцип адміністративного судочинства……..
90. **Поленчук Інна.** Ключові аспекти діяльності Ради з прав людини як спеціалізованого органу ООН……..
91. **Польовий Ярослав**. Держава як суб'єкт фінансового права: основні виклики та проблеми……..
92. **Попова Ніна.** Роль Конституційного Суду України у механізмі захисту прав людини…….
93. **Пруська Тетяна.** Поняття спадщини як особливого об’єкта цивільних прав……
94. **Раташнюк Кароліна.** Ознаки спеціального суб’єкта у кримінальному праві.....
95. **Ринжук Марія.** Істотні умови договору про сурогатне материнство: захист прав сурогатної матері та подружжя.
96. **Романюк Михайло.** Інститут помилування: проблемні аспекти……
97. **Рошка Анастасія.** Трудова міграція українців до Румунії: розвиток міжнародного співробітництва чи економічна криза сьогодення……..
98. **Санчук Марія.** Кримінально-правова відповідальність у сфері електронно-комунікаційного шахрайства……
99. **Сивухіна Ольга**. Особливості відповідальності неповнолітніх та їх покарання…….
100. **Січкар Марія.** Інклюзивність у доступі до адміністративних послуг як спосіб забезпечення рівності громадян……
101. **Скалінчук Людмила.** Концепції людиноцентризму в сучасному адміністративному праві……..
102. **Сковронська Вікторія.** Нерівність особи і держави як ознака адміністративних правовідносин

103. **Скуратовська Катерина.** Діяльність Ради Безпеки ООН під час повномасштабного вторгнення рф в Україну: проблеми та шляхи вирішення……..……
104. **Сметанюк Ніна.** Становище жінок-військовослужбовиць: український та зарубіжний досвід.
105. **Спольницька Анастасія.** Закон України «Про адміністративну процедуру» як відображення публічно-сервісної складової сучасного адміністративного права……..
106. **Ставнічук Вікторія.** Викрадення дітей під час вторгнення в Україну……..
107. **Стащишина Каріна.** Аналіз впливу геополітичних змін на міжнародні відносини……
108. **Стратій Карина.** Поняття та види третіх осіб, їх права і обов'язки…….
109. **Строїч Юлія.** Документування злочинів в Україні: міжнародна співпраця у рамках JIT……
110. **Тикало Іванна.** Принцип офіційного з'ясування всіх обставин адміністративної справи……..
111. **Тимчук Арсеній.** Аналіз Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії……..
112. **Тифанюк Артем.** Соціально-правовий аспект захисту внутрішньо переміщених осіб: сучасний стан та перспективи удосконалення…….
113. **Тодераш Анна.** Правові засади недопущення дискримінації за ознакою статі при працевлаштуванні…..
114. **Тодосійчук Аліна.** Правові основи фінансового моніторингу……...
115. **Толкач Альона.** Адміністративно-правові основи формування військової юстиції в Україні в умовах війни

116. **Унгурян Анастасія.** Міжнародно-правові аспекти порушення прав дитини в умовах війни…….
117. **Фарбатюк Анастасія.** Висновки про застосування норм права, викладені у Постановах Верховного Суду як джерело адміністративного права
118. **Федрак Анастасія.** Інститут нагородної справи у військовій сфері…….
119. **Фесенко Аліна.** Співробітництво України та Польщі у сфері торгівельно-експортних відносин: проблеми і перпективи…….
120. **Фойчук Валентин.** Алгоритм дій уповноважених суб'єктів в разі надходження повідомлення про насильство, вчинене щодо дитини або в присутності дитини……
121. **Хомич Лада.** Права людини та зміна клімату……
122. **Худа Богдана.** Санкційна політика Європейського Союзу як засіб протистояння російській агресії……
123. **Цвинтарна Людмила.** Про деякі питання правового статусу національних меншин у Франції……
124. **Цимбаленко Аріна.** Договір страхування відповідальності у цивільному праві України……
125. **Чеботаренко Ангеліна.** Обов'язок шанування державних символів: конституційно - правовий аспект….
126. **Черній Діана.** Співпраця заради безпеки: аналіз безпекової угоди між Україною та Німеччиною……
127. **Чернятевич Анастасія.** Принцип ефективності в адміністративному праві……..
128. **Чопик Ангеліна.** Процесуальне становище інших учасників адміністративного судочинства…….
129. **Чорней Майя.** Військово-цивільні адміністрації як важливий суб'єкт забезпечення оборони України.....

130. **Швець Богдан.** Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в контексті міжнародного гуманітарного права…….
131. **Шевчук Олександр.** Порівняльний аналіз правової регламентації колабораціонізму в контексті трансформації кримінального закону…….
132. **Шевчук Вікторія.** Адміністративно-правовий статус студента закладу вищої освіти……
133. **Шиманська Анастасія.** Міжнародно-правові проблеми захисту прав військовополонених…….
134. **Штейн Олег.** Національний аспект міжнародної безпеки України……
135. **Юркова Анастасія.** Презумпція невинуватості у процедурі накладання адміністративного стягнення: практика України, рекомендації Ради Європи та практика ЄСПЛ……..
136. **Яворська Єлизавета.** Доктрина адміністративного права на Буковині в австрійський період